

de la Regia de la comp^a de Jesus de Granada
MANVALE R. 276 p. 28

VISITATORVM DVOBVS LIBRIS COMPLECTENS

VISITATIONI SVBIACENTIA,

AC DIVERSOS VISITANDI
modos omnibus, qui huiusmodi munus
gerunt, admodum utile,
commodum.

Auctore F. FELICIANO Comensi Episcopo.

VIRTVTIS

CEDIT INVIDIA

Ab. cap. 2.

Attendite vobis & uniuersis gregi, in quo vos Spiritus sanctus po
suit Episcopos regere Ecclesiam ei, qua acquisita sanguine suo.

VENETIIS Apud Damianum Zentarium
Viduo el G^{to} Villaque M. D. XCII.
M. m. p. p. o.

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14

de la Regio de la comp^a de Jesus de Granada
MANVALE R. 2768

VISITATORVM DVOBVS LIBRIS COMPLECTENS

VISITATIONI SVBIACENTIA,

AC DIVERSOS VISITANDI
modos omnibus, qui huiusmodi munus
gerunt, admodum utile,
commodum.

Auctore F. FELICIANO Comensi Episcopo.

VIRTUTIS IC

CEDIT INVIDIA

Ab. cap. 2.

Attendite vobis & uniuersis gregi, in quo vos Spiritus sanctus po
suit Episcopos regere Ecclesiae, quae acquisita sanguine suo.

VENETIIS Apud Damianum Zentarium
Viduo el G^{to} Villaque M. D. XCII.
M. imp. p. o.

S. D. N. SIXTO V.
PONT. MAX.

OPTIMO Q.

VOB Archipræsuli celeberrimæ Salisburgensis Ecclesiæ opus de Visitatione Ecclesiastica dedicaui, cum in illius diœcesis, ac prouincię gratiam requisitus, vt illi Archiepiscopatu esse posset vsui, illud confecerim: bonorum non minus, quàm Doctorum quorundam virorum consilio fretus, qui Volu-
men istud non prouinciæ Salisburgensi solum, verum etiam ceteris Germaniæ partibus, & cunctis alijs totius Christiani orbis Ecclesijs nõ paruam esse allaturum utilitatem iudicarunt: in hac vrbe omnium terrarum Christi nomen profitentium Regina & parente typis committendum; & cum benedictione Sanctitatis tuæ Christi in terris Vicarij, ac totius ouilis Domini-
ci pastorum omnium principis, vnde & quæ Deo placita, & hominibus salutaria sunt deducuntur, euulgandum duxi. A te

enim tanquam à capite, fonteque vberri-
mo auctoritas omnis regendi, visitandiq;
facultas & potestas in alios omnes ema-
nat, atque dependet. Tu inquam pastorū
omnium summi Pastoris Iesu Christi do-
mini nostri in terris Vicarium geris; ad
quem reformandi, pascendi que Christiani
orbis sollicitudo, cura que pertinet; eodē
Domino ad Principem Apostolorum, cui
legitime successisti, dicente; Tu es Petrus,
& super hanc petram edificabo Ecclesiam
meam; & portæ inferi non præualebunt
aduersus eam: & tibi dabo clauces regni
cœlorum, & quodcunque ligaueris super
terram, erit ligatū & in cœlis, & quodcu-
que solueris super terram, erit solutum &
in cœlis. Et alibi: Rogauī pro te Petre, vt
non deficiat fides tua: & tu aliquando con-
uersus, confirma fratres tuos. Item pasc
agnos meos, pasc oves meas. Propterea
non immerito & res ipsa, & locus iste, &
meum in primis officium effecerūt; vt hoc
ipsum de visitatione opusculum sanctitatis
tuę censuræ antequam diulgaretur offer-
rem, vt à Beatitudinis tuę approbatione
ac præsidio principium duceretur, & cum
sancta tua benedictione ad communem
omnium

omnium vtilitatem & commodum in pu-
blicum eluceat. Suscipe itaque Sanctissi-
me Pater opusculum hoc sub vmbra alarū
tuarum euulgandum, æquisque oculis a-
spice: & me, vt antea consueuisti, inter
clientulos, ac seruulos tuos conseruare nō
dedignare, qui summis precibus à Diuina
Maiestate omni mentis affectu contendā,
vt sanctitatem tuam pro Reipublicæ Chri-
stianæ salute, & incremento quamdiutif-
simè saluam & florentem seruet, ac tuea-
tur. Romæ Kal. Nouemb. Anno Dom.
M. D. LXXXVIII.

Vestræ Sanctitatis

Humill. Sacellanus, & seruus.

F. Felicianus Comensis
Episcopus.

PRAEFATIO AD LECTOREM.

IVM rectè familiaris, & priuata res cuiusque domus geri existimatur, quando circumpectus paterfamilias sedulo inspicit, tam domi, quam foris ubi pradia habet quid seruorum, quibus officia commissa sunt, quisque agat, qua ratione in suo versetur munere, quam diligenter mandata conficiat, & quanta fide ac prudentia domini negotia tractet. Quod si paterfamilias secus faciat, domiq; otiosus, & omni rei domesticæ cura vacuus & expers sedeat, seruorum dictis factisq; plus tribuens, quam oportet, contingit plerunque, ut deceptus ac sua defraudatus opinione in re familiari g. au. sumam faciat iacturam. Id incommodi ac damni, ut paterfamilias in Euangelio cuita ret. ad villicum dixisse legitur, Redde rationem villi- Luc. 16. cationis tuæ. Ita in veteri testamento Booz messores Rut. 2. inuississe, & Patriarcha Iacob (cum ipse non posset) Gen. 37 filium Ioseph, ut videret, an circa fratres suos, & pe- cora cuncta succederent prospere, & quid ageretur, patri renunciaret, misisse commemoratur. Similis ratio in republica existit, nisi enim ij, quos Deus in imperio, siue Ecclesiastico, siue seculari constituit, oculos longe lateq; conijciant, & subditorum vitam, mores, religionem, doctrinã, studia & actiones considerent, inquirant, examinent, dirigant, obiurgent, & cor- rigant,

rigant, facili negotio fit, ut quisque pro suo arbitratu viuat, pudoris effringat repagula, vitia sectetur, violet leges, aliorum existimationi, saluti, & bonis insidietur; omnia denique iura diuina, & humana cõtemnat, perturbet, & euertat. cum enim homo supra natura videatur ad malum propensior, quam ad bonum, peccandi impunitate in functione virtutis euadit remissior, & in malo nimia flagitiorum licentia deterior. Hinc magistratus despectus, & contemptus, hinc factiosa nouitatis studia, hinc dissidia, rebellio, schismata, hæreses, & quæuis alia scelera ortu habent. Quæ cum ita sint, statui omnino debet, ad status publici cum temporalis tum spiritualis rectam conseruationem subditorum tam maiorum, quam minorum inspectionem, qua deprauata emendantur, & confirmantur rectè acta esse, quam maxime necessariam: Nam & in Genesi habetur; Clamor Sodomorum, & Gomorraorum (inquit Dominus) multiplex est, & peccatum aggregatum est nimis, descendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me opere cõplenerint; an non est ita ut sciam. In statu vero spiritali quantum momenti visitatio frequens habeat, quis non videt? Nemo quippe (inquit sacer canon) in Ecclesia Dei amplius docet, quam qui per uer- se agens nomen, vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem nãque hunc nemo redarguere præsumit, & in exemplum culpa uehementer extenditur, quando pro reuerentia Ordinis peccator honoratur. Quod si Episcopus talium crimina non corrigit, magis dicendus est canis impudicus, quam Episcopus. Conser- re enim videtur erranti, qui ad refecanda, quæ corrigi

Gen. 18

dist. 83.
nemo.
ex S.
Greg. &
Brucar.
do, ac
Ioan.
d. dist.
& ca. &
2. q. 7.
on. Qui
nec.
Ex S.
Aug. d.
dist. c.

debent, non occurrit. Non facile autē remitti pœnam,
sed deprauata emendare, & corrigere publice inte-
rest, & in hoc summi Dei speratur venia, per quod
multorum salus, & incolumitas procuratur. Quare
verbis & exemplo mouentur omnes, qui ecclesiarum
gubernaculis præpositi sunt, vt vigilent, & suum re-
ctè curent officium. Ait enim Apostolus Paulus; Act. 17.
Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spi-
ritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei,
quam acquisiuit sanguine suo: id quod præstari com-
mode non potest, nisi ex necessitate, quæ per visitati-
onis frequentationem constare debet, opportuna reme-
dia comperta fiant, & explorata. Hinc est, quod Apo-
stolorum Principes Petrus, & Paulus, quas funda-
uerant Ecclesias, sæpe & diligenter visitando perlu-
strare soliti erant, vt eas in fide confirmarēt, et pro-
ut res postulabat, ad maiorem profectum adducerēt.
Eos discipuli sunt egregiè imitati Timotheus, Titus,
Clemēs, & alij sanctissimi Pœsifices Romani, omnesq;
Episcopi orthodoxi, qui longa temperum serie nullas
prætermiserunt cogitationes, nullis laboribus peper-
cerunt, nullas subterfugerunt vigilias, curas & mo-
lestias, quæ ad greges sibi commissos visitandos, & re-
formandos pertinere videbantur. Cum autem succes-
sorum postea sollicitudo remissior euaderet, & graui
quædam eorum in obeundo, circumspiciendo, inquiren-
do, & reformando somnolentia, visitatio in magnâ
totius Ecclesiasticæ Oeconomix detrimentum ei per-
niciem per intervalla negligeret, diuersis vicibus
ab œcumenicis Concilijs debitè huic malo prouisum
fuit, visitatione in pristinum statum restituta, & po-
stremo

sess. 24.
c. 3. de
refor. stremo sac. Conc. Tri. ita sancit, vt diœcesis quæli-
bet si quotannis tota prœterit eius latitudinem visita-
ri non poterit, saltem maior eius pars, ita tamen vt to-
ta biennio compleatur; visitari non pratermittatur.
Quoniam vero non sat. est Episcopo, & alijs subdito-
rum curam, ac regimen habentibus, si norint, necessa-
riam esse visitationem annuam ad conseruandam,
tuendamq; sanctam Catholicam Ecclesiam, quæ est
corpus Christi mysticum, cuius nos omnes fideles mē-
bra sumus; iuxta illud Apostoli, Sicut in vno corpore
Rom. c.
12. multa mēbra habemus, omnia autem mēbra nō
eundem actum habent; ita multi vnius corpus sumus
in Christo, singuli autem alter alterius mēbra: ve-
rum necesse etiam est, scire quid sit id, quod visitare
oporteat, ac per quos, & quemodo visitatio ipsa fieri
debeat: idcirco ea omnia in hoc opusculo docere, &
explicare consiliumus, quod vt cōmodius ac planius
exequamur, vniuersam visitationis materiã in duos
libros distinguemus; atq; in primò de visitationis es-
sentia, ac materiã, & de visitatoribus ipsis agetur: in
altero vero diuersi visitandi modi ac formulæ iuxta
diuersam personarum ac locorum exigentiam traden-
tur. Quo circa non est silentio praterendum, pleraq;
alia extare opera, illud veluti insigne, quod ante an-
nos septuaginta sub titulo baculi Pastoralis Parisiis
in lucem prodijt, & aliud nuperrime à Paulo Fusco
Sarnensi Episcopo, tertiumq; à Michaelē Timotheo
I. V. D. necnon alia nonnulla similia doctissime cōscri-
pta in publicumque emanata, hanc ipsam de Visita-
tione materiã, cumulatissime non minus quàm do-
ctissime differentia, atque tractantia: quorum nihil

nos hoc in volumine recensere intendimus, ne frustra ab alijs dicta repetere videamur, cum ea dumtaxat, quæ ad visitantium actum practicum (vt ita loquamur) pertinent, vsui accommodata, & practica per necessaria, in eo tradere decreuerimus; inde propterea ei nomen merito, iureq; optimo Manuale Visitorum inscripsimus; vt conuino facile præ manibus habeant; Quod opus vniuersum quantæ sit utilitati ac commoditati eisdem Visitoribus & visitandis futurum, quisque per se ex ipsa lectione facile intelliget: quia tantam inde sunt comparaturi vilitatem præ manibus hoc nostrum Volumen in Visitandi onere positi habentes, vt licet hanc visitandi regulam penitus ignorent, perlecto Volumine, non apti solum ad visitandum euadēt, sed facili negotio de huiusmodi re, ac si totum suæ vitæ tempus visitando consumpsissent, differere, aliosq; docere (quoad practicam) valebunt. Qui vero latius totam hanc de visitatione materiam videre voluerint, supradictorum doctissimorum virorum libros adeant: etenim hæc ad practicam tantum (vt diximus) camq; breuem ac facilem spectant.

INDEX
TITVLORVM,
OMNIVM, QVI
IN HOC OPERE
CONTINENTVR.

LIBRI primi Proæmium.	pag. 1
Quid sit visitatio, qui eius finis. & quæ materia, circa quam versatur.	Tit. Primus. 2
Quibus in rebus sint Ecclesiasticæ visitandi, & in quibus Laici.	Titulus ij. 5
Visitandi munus ad quos pertineat.	Tit. iij. 7
Quomodo Visitoros inter visitandum se gerere debent.	Tit. iij. 15
Ordo tenendus in visitatione generali tam locali, quam personali.	Tit. v. 19
Ratio visitandi qualescunque personas ecclesiasticas nõ regulares, & earum obligationes, necnon quascunque ecclesias seculares, sacella, beneficia, & eorum bona.	Tit. vj. 23
Ratio visitandi qualescunque Ecclesias & beneficia ad ius patronatus aliquorũ pertinentia.	Tit. viij. 30
Ratio visitandi confraternitates, hospitalia, & alia quacunque pia loca cum eorũ bonis ac ministris.	Titulus viij. 34

<i>P</i> ane, quibus afficiuntur & plebuntur omnes tam laici: etiam clerici cuiuscunque sint gradus, status, vel preeminentię etiam patroni, qui cuiuscunque ecclesia, beneficij, Montis pietatis, vel quorum- cunque aliorum piorum locorum, qualiacunque bona, vbi prouentus ad ministrorum et pauperum necessitates designatos, &c. quorumcunque per se, vel per alios vsurparint, &c. Tit. ix. 37	
Ratio visitandi laicos tam supremos, quám infimos. Titu. x. 39	
Ratio visitandi qualiacunque regularium virorum monasteria, domus, & collegia. Tit. xj. 45	
Ratio visitandi monasteria virorum commendata. Tuu. xij. 58	
Ratio visitandi monasteria sanctorum. Titu- lus xij. 61	
Constitutio Sacrosancti Concilij Tridentini de man- datis executionem prædictis rebus omnibus visita- tionem ac reformationem vtriusque sexus reli- gioforum concernentibus. Titu. xij. 64	
De sumptibus, qui à Visitatoribus fieri debent. Ti- tulus xv. 66	

Libri Secundi Proæmium. 78

CAEREMONIA seruanda in susceptione Metropoli-
tani, aut Episcopi, necnon Legati, seu Nuncij
Apostolici, ciuitatem, aut oppidum aliquod insigne
visitandi gratia ingredientis. Tit. Primus. 79-
Forma & modus visitandi qualencunq; Ecclesiam.
Titulus ij. 83

Forma

Forma visitandi qualiacunque beneficia, & eorum prouentus. Tit. ij. 95	
Forma & modus visitandi Episcopos, & superiores, eorumq; familiares, si Visitator fuerit Apostolicus, iuxta præscripta Romana visitationis. Tit. iij. 96.	
Forma & modus visitandi Canonicos etiam dignita- tes, capellanos, beneficiatos, & alios quoscunque clericos Metropolitana, seu cathedralis, aut cole- giatę Ecclesia. Tit. v. 105	
Forma & modus visitandi parochos, beneficiatos, et alios quoscunque clericos circa natalia, ordines, vi- tam, mores, atque eorum sufficientiam & oblige- tiones. Tit. vj. 107	
Forma & modus visitandi, & examinandi eosdem curam animarum habentes, circa cultum diuinum, ceremonias, Missarum celebrationem, & prædica- tionem, atque bonorum Ecclesia conseruationem. Titu. vij. 115	
Forma & modus examinandi eosdem Sacerdotes cu- ram animarum gerentes circa Sacramentorum ad- ministrationem. Tit. viij. 122	
Examen eorundem Sacerdotum circa alia Ecclesia dogmata. Tit. ix. 131	
Modus visitandi, & inquirendi de vita, & moribus laicorum. Tit. x. 138	
Modus visitandi scholas iuuentutis cuiuslibet loci. Titu. xj. 140	
Modus visitandi laicorum societates, seu confrater- nitates. Tit. xij. 147	
Modus visitandi hospitalia, ac quacunque alia loca. Tit. xij. 147	

De modo

De modo visitandi vtriusque sexus monasteria.

Tit. xiiii. 151

Visitatio Ecclesie, Sacrarum, Cemiterij, & officinarum, edificiorumq; in monasterio faciendarum.

Titu. xv. 155

Modus brevis, & generalis interrogandi vtriusque sexus religiosos ex formula visitatoria Romana desumptus. Tit. xvj. 157

Modus peculiaris, & longior examinandi viros regulares. Tit. xvij. 159

Quae post omnium conuentualium examen à Visitatore agenda sunt. Tit. xvij. 182

De visitatione monasteriorum Monialium. Tit. xix. pag. 189

Modus specialis & copiosus examinandi Moniales. Titu. xx. 194

Quae post omnium Monialium examen à Visitatore agenda sunt. Tit. xxj. 221.

Appendix quorundam capitum ad Monialium clausuram pertinentium. pag. 228

FINIS TITULORVM.

INDEX EORVM, QVAE IN MARGINE PER ORDINEM

ANNOTANTVR.

VISITATIO est diligens quaedam inquisitio, ac reformatio in quouis vitæ statu, iuxta personarum ac rerum necessitatem. pag. 2
Visitatio finis Catholicæ fidei, & Christianæ disciplinæ cõseruatio. 2
Visitatio in ea exercetur ad quæ ex-

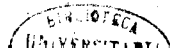
- tenditur iurisdictio. 3
Iurisdictio duplex spiritalis ac temporalis. 3
Iurisdictio spiritalis, & cõsequenter visitatio in personas, obligationes loca, & bona exercetur. 3
Quæ personæ sint visitationi subiectæ. 3
In quæ loca exercetur visitatio. 4
Quæ bona sint visitanda. 4
Communia in quibus clerici, & laici visitandi sunt. 5
Quæ sint propria ecclesiasticorum in visitatione. 5
Quæ tantum in laicis visitentur. 5
Diuersitas obligationum iuxta personarum qualitatem. 6
Haber ius visitandi, qui iurisditionem ordinariam in alios habet. 7
Summus Pontifex Romanus habet potestatem visitandi totam Ecclesiam, hoc est, non tam ecclesiasticos, quàm etiam laicos omnes, diuersimode tamen. 11
Episcopus est ordinarius diocesis suæ Visitator. 11
Quando

I N D E X.

Quando Metropolitanus possit visitare dioceses suorum coepiscoporum.	pag. 12
Archidiaconi, Decani, & inferiores, vbi conuictum est, visitare possunt.	13
Visitatores à Capitulo deputati debent ab Episcopo approbari.	13
Superiores Ordinum regularium loca sibi commissa cum personis visitare, ac reformare possunt.	13
Episcopi potestas in regularia loca quantum extendatur.	13
Summus Pontifex Romanus per Legatos, Nuncios, & alios Ecclesiasticos visitare solet, & quare.	14
Conditiones, seu qualitates in Visitator requisitæ.	15
Visitatio generalis duplex, prouincialis & diocesana; & hæc ab Ordinario, illa vero à Metropolitanano fieri debet.	19
Metropolitanus ex causa in Concilio Prouinciali probata totam prouinciam visitare potest, alias non.	19
Propriam diocesim visitans, quo ordine cathedralicam ciuitatem à qua incipiendum visitare debeat.	19
Quomodo visitator procedere debeat in reliqua diocesi visitanda.	20
Visitator per diocesim maiores ecclesias per se ipsum, & minores per alios idoneos visitare potest.	20
In visitandis confraternitatibus laicorum quid agere Visitatorem oporteat.	21
Quid similiter in visitatione monialium.	21
Generaliter vbique inquirendum in visitatione de publicis, & notorijs criminibus, ac prouidendum.	21
Commissarij Apostolici ad residentiam suorum beneficiorum	

I N D E X.

beneficiorum eam exigentium compellendi	pag. 22
Ecclesiarum, monasteriorum, ac beneficiorum bonorum mobiliũ & stabiliũ inuentaria consicienda.	22
Singulis annis libri baptizatorum, confirmatorum, & matrimonium contrahentium Episcopo à parochis consignandi.	22
Iniungendum parochis, vt singulis annis describant suos sacre mensę Paschalis capaces, & in Paschate factę confessionis fidẽ scriptam ab eis habeant.	22
Absentes tempore Paschali, & postea reuersi, donec non satisfecerint præcepto Ecclesię de sacra comunione ab Ecclesia viui, & à sacra sepultura morientes arceantur.	22
Ecclesiastici non regulares cum obligationibus suis ac bonis à proprijs Episcopis visitantur.	23
Cathedralium ac maiorum Ecclesiarum capitula, eorumque personæ à suis Episcopis, & maioribus Prælati, quoties opus fuerit visitari possunt.	23
In cathedralibus & collegiatis Ecclesijs, quando Episcopus extra visitationem contra aliquem processerit, quid fieri oporteat.	24
In delictis ex incontinentia, vel alijs atrocioribus, quid Episcopus facere possit, si de fuga timeatur.	pag. 24
Honor Episcopis tribuendus.	25
Episcopi Capitulum quando conuocare possunt.	25
Absente Episcopo vicarius quando non admittitur ad Capitulum.	25
Non obtinentes dignitates, nec existentes de Capitulo in causis ecclesiasticis Episcopo subiiciuntur.	pag. 25
Clericus etiam regularis extra monasterium degens Episcopi correctioni subiectus est.	25
Beneficia Ecclesiastica personalem residentiam requirunt	† rentia

INDEX.

sentia obtinētes ab eorum ordinarijs residere cogantur.	pag. 26
Presentati ad Ecclesiastica beneficia non admittantur, nisi à locorum ordinarijs per examen approbatis præter nominatos à collegijs generalium studiorum.	26
Ex assumptione ad honorarios titulos nihil ordinarijs detrahi.	27
Episcopi Ecclesias quasunque etiam exemptas singulis annis visitent.	28
Beneficia curata alicui loco perpetuo unita ab Ordinarijs locorum quotannis visitentur.	28
Ecclesie seculares in nullius diocesi existētes ab Episcopo proximiori, vel ab eo quem semel Prælati loci elegerit, visitentur.	29
Episcopi quando transferre possint beneficia simplicia etiam iuris patronatus ex ijs ubi sunt in alias ecclesiis earundem locorum, seu viciniorum.	29
Parochiales Ecclesie ruinosæ quomodo refici debeant.	29
Parochiales ecclesie etiam iuris patronatus, quando & quomodo ab Episcopis transferri possint.	30
Ecclesie & beneficia, ad iuspatronatus aliquorum spectantia non à patronis, sed ab Episcopis visitanda.	30
Titulus iurispatronatus unde sit.	31
Qui patronatus abrogati sint.	31
Quicumque nominati à patronis ab Episcopo examinentur.	31
Patroni beneficiorum in perceptione fructuum ne se ingrant, nec iuspatronatus in alias contra Canonicas sanctiones transferant.	32
Quæ accessiones beneficiorum liberorum ad ecclesias iurispatronatus subiectas valida sint, & quæ non.	32

Qui

INDEX.

Qui patronatus reuocandi sint, & qua ratione.	33
Hospitalia ab Episcopis visitanda, item confraternitates laicorum, & alia pia loca.	34
Episcopi piarum dispositionum executores.	34
Administratores fabricæ cuiusvis Ecclesie, hospitalis, confraternitatis, ac pij loci ratione administrationis ordinario reddere tenentur.	35
Beneficia obtinentes hospitalitatis officium exercent.	35
Obtinentes hospitalia, seu alia pia loca, hospitalitatem quam debent, ex fructibus adu exercent.	35
Hospitalium institutionis effectum non habentium fructus in alium pium usum ex Ordinarij iudicio convertendi.	36
Hospitalitatis munus qui debent, non exercentes, per ordinarios compelli, & priuari possunt.	36
Administratio hospitalium, ac quorumcunque piorum locorum vni ultra triennium non committenda.	37
Vasantes, & impediētes quomodocunque perceptionem fructuum cuiuscunque ecclesie, beneficij, ac pij loci in ministrorum ac pauperum usum conuertendorum ex omnicommunioni subiacent.	37
Patroni id facientes etiam iurepatronatu, & clerici etiam beneficijs priuantur, & inhabiles ad alia efficiuntur.	38
Læici Episcoporum iurisdictioni subiacent.	39
Quicumque læici etiam in summo gradu constituti Summi Pontificis Romani visitationi, & correctioni subiant.	39
Pontifices Romani, Reges, & Imperatores excommunicant ac deposuerunt.	40
Locorum ordinarijs in partem sollicitudinis Apostolicæ assumptis etiam obediendum.	41

† 2 Episco

- Episcopus non debet subesse Principibus, sed præse.
se. pag. 41
- Episcopi Principes excommunicarunt. 42
- Episcopi laicos etiam primarios antecedere debent.
pag. 43
- Increpantur Episcopi, qui dominis laicis loco cedunt
& interuunt. 43
- Principes ius Ecclesiarum restitui, & subditos erga
clerum, parochos, & alios Superiores reuerentiã
& obedientiam exhibere curent. 44
- Religiosorum in varios gradus distinctio. 45
- Monasteria per se Sedi Apostolicæ immédiate subie-
cta tenentur ex decreto Concil. Trid. seise in con-
gregationes redigere. 47
- Monasteria prædicta in congregationes se redigere
refusantes, locorum ordinarijs subduntur. 47
- Monasteria per se Episcopis subiecta, ab eisdem visi-
tari ac reformari debent. 47
- Monasteria in congregationes redacta, quæ sub Epi-
scopis erant, ab eorum subiectione non eximuntur.
48
- Quomodo visitatores regulares congregationum nõ
exemptarum debeant procedere. 48
- Quid diocesanos Episcopos circa cõgregationes nõ
exemptas agere conueniat. 49
- Prælatus alicuius monasterij huiusmodi bonorum dil-
apidator in uisitatione repertus, vel alias merito
amouendus, per diocesånũ à Visitatore admoni-
tum amoueat, & de alio magis idoneo prouide-
atur monasterio. 50
- Complura monasteria ab Ordinarij iurisd. haud exem-
pta, & in congregat. olim redacta superioribus an-
nis à congregationibus se subtraxerunt, vt libe-
rius uiuere possint. 51
- Monasteria in congregationes exemptas redacta per

Generales

- Generales ordinum, & alios regulares subordinata
tos uisitantur ac reformantur. 51
- In diuersis casibus, qui sequuntur regulares exempti
etiam Episcoporum obedientiæ subiacent. 53
- Nulla renunciatio, aut obligatio etiam iurata ante
professionem facta valeat, nisi cum licentiã Episco-
pi, aut eius vicarij fiat intra duos menses proxi-
mos ante professionem & secuta sit professio. 53
- Regularis è religione ex ingressus, vel professionis
defectu aliquo discedere uolens non audiatur, nisi
intra quinquennium tantum à die professionis, &
deductis causis coram Superiore, & ordinario. 54
- Regulares à conuentsu suo sine licentiã Superioris re-
cedens ab ordinario puniri potest. 54
- Similiter qui in uniuersitate studij causa existens in
conuentu non habitat. 54
- Regularis exemptus extra claustra notorie delinquens
cum scandalo populi, si à superiore intra tempus
ab Episcopo prælitutum non puniatur, potest
ab Episcopo puniri. 54
- Regularis cuiusuis ordinis extra monasterium deges-
si deliquerit ab ordinario puniri. 54
- Beneficia curata monasterijs, collegijs, seu pijs locis
quibuscunque perpetuo unita ab ordinarijs loco-
rum annis singulis uisitari debent. 55
- Ecclesiæ parochiales, monasterijs, siue alijs benefi-
cijs, aut locis in posterum non uniantur, & unitæ
reuideantur ab ordinarijs. 55
- In monasterijs, quibus imminet animarum cura, per-
sonæ de familia, & huiusmodi curam exercentes,
quoad curam ipsam & sacramentorum administra-
tionem, Episcopo immédiate subiunt. 55
- Regulares in ecclesijs suorum ordinum habita iam su-
periorum approbatione, sine Episcopi benedictio-
ne, & in alijs sine eiusdem licentiã prædicare non
possunt.

possunt. pag. 56
 Contra regularem Prædicatorem scandala, aut errores seminantem Episcopus procedere potest. 56
 Censuræ & interdicia etiam ab Episcopis promulgata ad mandatum Episcopi in regularium ecclesiis publicari ac seruari debent; similiter dies festi ab Episcopo per dioecesim præcepti. 57
 Controuersias de præcedentia in professionibus, exequiis, & similibus, Episcopus componat. 57
 Exempti ad processiones vocati accedant. 57
 In monast. virorum ubi commode potest, vt lectio sacra scripturæ habeatur ab Episcopis curandû. 57
 Monasteriorum commendatorum diuisio. 58
 Monasteria commendata, quæ per se sunt, siue fedi Apostolicæ, siue Episcopis subsint, à locorum ordinariis, vt alia beneficia omnia commendata, visitari annis singulis debent. 58
 Monasteria commendata in congregationes ab Episcopis subiectas redacta eisdem Episcopis subiacent. 59
 Monasteria commendata in congregationes Episcopis exemptas redacta Ordinum Superioribus subsunt, ab eisque visitari debent. 59
 Superioribus ordinum huiusmodi monasteria commendata congregationum exemptarum visitare negligentibus Episcopi post admonitionem, ac certum tempus supplere possunt. 60
 Monialium monasteria variè distinguuntur. 61
 Monasteria Monialium Episcopis subiecta, siue sint congregationibus incorporata, siue non, & quæ fedi Apostolicæ immediatè subsunt, à locorum Episcopis gubernari, ac visitari debent. 61
 Monialium monasteria sub obedientia ac regimine ordinum exemptorum existentia ab eorundem ordinum Superioribus reguntur ac visitantur. 61

Monialium

Monialium monasteriorum quorumcunque etiam exemptorum clausuram Episcopi visitare possunt. pag. 62
 Nulla Monialis post professionem exire à monasterio potest, nisi ex causa legitima per Episcopum approbanda. 62
 Monialium monasteria extra moenia vrbium, vel oppidorum constituta, intra vrbes vel oppida reducenda. 62
 Puellæ voluntatem ante habitus susceptionem, & iterum ante professionem Episcopus, vel alius ab eo deputatus explorare debet. 63
 Renunciatio, aut obligatio Monialis etiam iurata nõ valet, nisi cum licentia Episcopi, aut eius Vicarii infra duos menses proximos ante professionem facta, & sequuta professione. 63
 Moniali ante professionem abeunti oia restituenda. 63
 Ex Concilio primo Lateranen. certus Visitatoribus statuitur euectionû modus, quem augeri non liceat, minui autem sic, iuxta Ecclesiarum facultates. 66
 Ex constitutione Innocentii Quarti Visitator procuraciones non in pecunia, sed in victualibus accipere, & nullum munus ipse, aut suorum quisquæ recipere debet. Salua tamen quoad hoc regulariû consuetudine approbata. 67
 Ex constitutione Gregorii X. Visitator, qui officio nõ impenso procuracionem in victualibus, vel loco procuracionis ex visitatione debitæ pecunia recipit, aut munera accipit, sub certis pœnis duplum restituere tenetur. 68
 Ex constitutione Bonifacii Octaui potest visitator à volentibus accipere pecuniam pro moderata procuracione in victualibus. 70
 Similiter visitanti non liceat vno die nisi vnâ procuracionem

I N D E X.

curacionem recipere, siue vnum solum, siue plura visitet loca.	pag. 70
Iuxta glossam ex dispensatione Papæ, Prælati plura loca vno die possunt visitare, & à quolibet recipere integram procuracionem ex iuxta tamen causa.	71
Consideratio Auctoris circa sumptus à Visitatoribus faciendos.	71
Circa sumptus Visitationis duo maxime considerentur, persona Visitatoris, & locus visitandus.	71
Si visitator est episcopus qualem comitatum habere debeat.	71
Si locus visitandus est inops, suppleat Episcopus de suo, aut pauciores secum assumat.	72
Si Episcopus habet epulentam ecclesiam, vel iurisdictionem temporalem adiunctam, aut est ex illustri familia, potest assumere maiorem comitatû dummodo propriis sumptibus id fiat.	72
Episcopus ex magna familia existens, & diuitem nō habens ecclesiam, si multo comitatu familiæ suæ haberi rationem volet, non aggrauet visitandos, sed propriis familiæ impensis id faciat.	73
Episcopi substitutus eum habeat comitatum, quem Episcopus concesserit sine grauamine visitandorum.	73
Inferiorum Episcopo duplex iurisdictione Episcopalis, aut simplex.	73
Visitator Episcopalem habens iurisdictionem, quæ de Episcopis dicta sunt obseruet.	73
Habentes simplicem iurisdictionem, vt ordinum prælati, quisque se ad proprium institutum conformet.	73
Quot famulos debeant habere Visitatores.	74
Quales esse debeant visitantium procuraciones.	74
Prius procuraciones nemo exactionem faciat, vel munera,	

I N D E X.

munera, aut aliquid pro visitatione accipiat.	74
Regulares Visitatores, quid circa procuraciones facere possint.	75
Ex conc. Tri. Visitatores, aut quisquam suorum nihil procuracionis causa pro visitatione, nec pecuniã, nec munus accipiat, exceptis victualib. aut pro eis à volentibus certa pecunia taxata, antiquorum tamen conuentionum iure cum monasterijs, pijs locis, aut ecclesijs non parochialibus saluo. Vbi autem consuetudo est, vt nihil accipiat, omnia gratis fiant.	75

Finis Indicis Primi Libri.

INDEX SECVNDI
L I B R I.

Q <small>U</small> ANDO recipiendi Metropolitanum aut Episcopum, vel Nuncium Apostolicum, & in ecclesiam introducendi.	pag. 79
Quando confirmatio conferenda.	
pag.	82
Quando sacra vasa, & vestes benedicenda.	82
Sacro sanctæ Eucharistiæ visitatio.	83
Sacrorum oleorum visitatio.	84
Fontis baptismalis visitatio.	84
Libri baptizandorum, & confirmatorû inspectio.	85
Libri matrimoniorum inspectio.	85
Sanctarum reliquiarum visitatio.	85
Altarium visitatio.	85
An in medio ecclesię Crux magna habeatur.	87

I N D E X.

An imagines Sanctorum habeantur hincinde per ecclesiam.	87
Sacrarum visitatio.	87
Rerum sacrarum, & ornamentorum inspectio.	87
Missalium, atque aliorum librorum pro choro, & sacramentorum administratione inspectio.	89
Quomodo faciorum vitium defectibus providendum.	90
Inventarium omnium reddituum inspicitur.	90
Aliorum ecclesiarum locorum visitatio.	90
Vasis aquæ benedictæ visitatio.	91
Item tectorum, atque parietum.	91
Item fenestrarum.	91
Item pavimenti ecclesiarum.	91
Informatio suscipienda quomodo immunitas, & decore ecclesiarum custodiantur.	91
Inspectio turris, & campanarum.	92
Cemeterii visitatio.	92
Quid cum ecclesiis ruinosis, vel collapsis faciendum.	93
Defectibus quarumcunque rerum sacrarum, & aliarum ad ecclesiam spectantium quomodo providendum.	94
Beneficiorum visitatio.	95
Episcopi ac familiarium eius visitatio.	96
Episcopis residentiam esse necessariam, & ob quas præcipue causas.	102
Vicarii generalis visitatio.	104
Notariorum curiæ Episcopalis visitatio.	104
Canonicorum, vel aliorum clericorum Metropolitanæ, seu cathedralis, aut collegiæ ecclesiæ visitatio.	105
Examen parochorum, & aliorum clericorum cuiuscunque ecclesiæ non collegiæ.	111
Examen circa cultum divinum, & cæremonias.	116
Circa Missarum celebrationem.	117

Circa

I N D E X.

Circa prædicationes.	pag. 119
Circa conservationem bonorum Ecclesiæ.	121
Examen circa sacramenta in communi, & eorum administrationem.	122
Circa baptismum.	123
Circa cognitionem spiritualem.	123
Circa confirmationem.	124
Circa pœnitentiam.	124
Circa sacramentum Eucharistiæ, & eius sumptionem, seu communionem.	127
Circa infirmos.	128
Circa extremam unctionem.	128
Circa defunctorum sepulturam.	129
Circa matrimonium.	129
Circa fidei articulos.	131
Symbolum Apostolicum in 14. articulos secundum quosdam distinctum.	131
Primi quatuor fidei articuli in maiestatem diuinitatis.	132
Septem fidei articuli in humanitatem Christi.	133
Reliqui tres fidei articuli in eandem diuinitatis maiestatem.	133
Idem symbolum ex aliorum sententia in 12. articulos distributum.	133
Primi tres fidei articuli in diuinitatem.	133
Articuli sex in humanitatem Christi.	133
Reliqui tres articuli in diuinitatem.	134
Alia distinctio eorundem 12. articulorum.	134
Circa præcepta Decalogi.	134
Circa præcepta ecclesiæ.	135
Circa dies festos.	135
Circa ieiunia.	135
Circa virtutes Theologicas.	135
Circa virtutes Cardinales.	136
Circa dona Spiritus sancti.	136

De

I N D E X.

De gratia Dei.	136
Circa beatitudines Euangelicas.	137
De misericordia & eius operibus.	137
Circa hominis nouissima.	138
Visitatio laicorum.	138
Visitatio scholarum iuuentutis.	143
Visitatio confraternitatum.	144
Visitatio hospitalium.	147
Visitatio aliorum piorum locorum.	150
Visitatio monasteriorum vtriusque sexus, in com- muni.	151
Qualem esse oporteat Visitatorem Monasteriorum. pag.	152
Orationes, & alia ante visitationem religiosorum præmittenda.	152
Exhortatio Visitatoris ad religiosos visitandos.	154
Visitatio sacrosanctæ Eucharistiæ.	155
Visitatio sacrorum oleorum, & fontis baptismalis, si ecclesia fuerit parochialis.	155
Visitatio altarium, & omnium rerum sacrarum, para- mentorum, & librorum choralium.	155
Incipiat vas aquæ benedictæ.	156
Visitentur defunctorum sepulchra tam cimiterij, quam ecclesiæ.	156
Aedificiorum & locorum monasterii inspectio.	156
Visitatio Superiorum.	157
Examen circa cuiuscunque personam.	159
Examen circa cultum diuinum.	162
Examen circa fidei catholice conseruationem.	163
Examen circa communes regulares institutiones.	164
Examen circa vota.	168
De voto obedientiæ.	167
De voto castitatis.	170
Examen circa vitam & administrationem Prælati, & aliorum officialium.	172

Examen

I N D E X.

Examen circa alios officiales, & primo circa substitutum Prælati.	176
Circa œconomum.	176
Circa Sacristam.	179
Circa alios officiales inferiores.	180
Examen Prælati, & eius substituti, circa vitam regu- larem Conuentualium.	181
Quid agendum cum delinquentibus.	182
Quam caute in accusatione Prælatorum debeat pro- cedi.	183
Registra bonorum, prouentuum, & elemosinarum examinanda.	183
Proventus annui considerentur, an pro fratrum su- stentatione sufficiant, vel non.	184
Incunda ratio dissoluendi debita, si quæ reperta sunt. pag.	184
Intelligat Visitator, an œconomus, & quilibet offi- cialis alius pecuniam exponens singulis mensibus, vel quotiens in anno rationem reddat suæ admini- strationis.	184
Quid in carta visitationis complectendum sit.	185
Quæ ad finem visitationis circa defectuum correctio- nem, adhortationem, publicam confessionem, ab- solutionem, ac benedictionem præstanda sint.	185
Ante visitationis inchoationem, quæ Visitatorem age- re oporteat cum Monialibus.	189
Chori, & ecclesiæ diligens inspectio.	190
Sacrosanctæ Eucharistiæ visitatio.	191
Sacri olei infirmorum inspectio.	191
Calicum aliarumque sacrarum rerum inspectio.	191
Fenestellæ communionis inspectio.	191
Confessionalis visitatio.	191
Visitatio clausuræ totius monasterii.	192
Rotarum inspectio.	192
Collocutorij perlustratio.	119

Ianuarum

I N D E X.

Januarum clausuræ inspectio.	193
Dormitorij, & aliorum locorum inspectio.	192
Librorum Monialium visitatio.	193
Officiarum inspectio.	193
Aedificiorum consideratio.	193
Vbi fiat examen singularum Monialium.	193
Examen circa vitam & profectum cuiusque.	194
Examen circa cultum diuinum, confessionem, & communionem.	199
Examen circa fidei Catholicæ conseruationem.	201
Examen circa communes regulares institutiones.	
pag.	202
Examen circa Prælatam.	204
Examen circa vicariam, siue substitutam.	208
Examen circa magistram nouitiarum.	208
Examen circa Sacristam.	209
Examen circa œconomam.	210
Examen circa ianitrices, rotarias, auditrices, & clausuram ipsam.	211
Quomodo clausura seruetur.	213
Examen circa alias officiaras.	214
Examen circa tria vota.	215
Examen circa votum obedientiæ.	215
Examen circa votum castitatis.	217
Examen circa votum paupertatis.	218
Examen Prælatæ, & eius substituta.	220
Modus procedendi contra Moniales delinquentes.	
pag.	221
In querelis contra Prælatam, aut aliam è Senioribus, quæ seruanda ratio.	222
Registra bonorum, prouentuum, & eleemosynarum reuendenda.	222
An œconomia singulis mensibus, vel saltem in quatuor anni temporibus suæ administrationis rationem reddat.	223

I N D E X.

Carta visitationis condenda.	223
Exhortatio habenda ad corrigendos defectus.	
pag.	224
Culpa à Prælatam publice dicenda.	225
Culpa à Prælatam petenda.	225
Carta visitationis Monialibus tradenda.	225
Admonendæ Moniales, vt pro Prælati, Principibus ac benefactoribus orent.	226
Confessio & absolutio generalis vnâ cum benedictione.	226
De ingressu intra clausuram Monialium, & pœnis contra violatores statutis.	228
Causa ob quas Moniales extra clausuram ad tempus exire, & de quorum licentia possint, cum pœnis contra transgressientes decretis.	230
Ianua vitiores secularibus patentes extra clausuram censentur.	231
Prouisio pro monasterijs Monialium necessarijs, ad vitæ sustentationem indigentibus, cum ad colligendas eleemosynas tum ad numerum excessiuum monialium imminuendam conducens ne clausura violetur.	231
Medietas quarumcunque eleemosynarum ex prouentibus ecclesiasticis ab immemorabili tempore per quoscumque tantum ad victum & alimenta pauperum distribui consueutarum, vel etiam ex testamento, aut alia dispositione etiam inter viuos prouentium monasterijs caluis egentibus, & in eisdem locis, vbi prædictæ eleemosinæ sunt consistantibus, applicata, donec aliter prouisa commodam sortiantur sustentationem.	233
Cô sanguinei Monialium huiusmodi indigentium persuadendi ab ordinarijs, vt subsidium charitatis eis conferant.	234
Conuersæ professæ, quæ eleemosynas colligebant.	234

I N D E X.

sub clausura reducantur, vbi alia ratione monasterijs de necessaria sustentatione pronisum est; non professæ vero ac profiteri nolentes ablato habitu dimittantur, pag. 234

Finis Indicis Secundi, & vltimi libri.

D E
VISITATIONE
LIBER PRIMVS.

PROOEMIUM.

QVONIAM in præfatione huius operis, rerum omnium tractandarum distributionem in partes, siue libros duos suscepimus faciendam, atque in eorum priore nos acturos duximus, tam de ijs rebus, quæ visitationi subsunt, quam de personis, ad quas officium pertinet visitandi, id iam facere aggrediemur. Et quia ipso vsu experti sumus inueniri quamplurimos, qui visitationem, vt effugiant, diuersas prætexunt, & effingunt exemptiones, vel quoad personas, aut quoad loca, vel quoad bona, aut bonorum administrationem, eam ob causam nos ad omnia ex sacris canonibus maxime Tridentini Concilij rationes adiecitimus, quibus impedimenta huiusmodi remoueri, & res bene explicari, perspicueque fieri posse videbantur. In primis itaque docëbimus, quid sit visita-

tio, qui finis, & quæ eius materia, circa quam versatur; deinde quibus in rebus sint ecclesiastici visitandi, & in quibus laici: visitandi munitus, ad quos pertineat, quomodo se in visitatione gerere debeant Visitatores: qualis ordo seruandus sit in generali visitatione tam locali, quam personali, qua ratione sint visitandi ecclesiastici seculares, cum locis, beneficijs, ac bonis suis: item ecclesie, ac beneficia ad iurpatronatus spectantia. itemque confraternitates, hospitalia, & alia pia loca cum bonis ac personis; quas pœnas incurrant etiam patroni ecclesie, vel pij loci bona, aut prouentus viurpantes: quo pacto sint visitandi laici, quo viro- rum monasteria, & collegia etiam commenda- ta, & quo sanctimonialium: ac demum quales sum- ptus facere Visitatores debeant, quibus omnibus rectè (vt speramus) ad finem perductis, priorem librum ablouemus.

*QVOD SIT VISITATIO, QVI EIUS
finis, & qua materia circa quam versatur.*

TITVLVS PRIMVS.

VISITARE nihil aliud est, quam excessus inquirere, & inquisitos castigare, & emédare, atque obseruantiam obligationum iuxta cuiusque personæ, ac rei exigentiam, vbi adhuc viget, conseruare, & vbi defecit, in statum pri- stinum restituere, & ex eo proprius visitationis fi- nis esse attenditur, vt in quouis vitæ statu iuxta v- niuscuiusque obligationem omnia rite peraguntur. Sess. 14. c. 3. 14

Hinc illa sacrosancti Concilij Tridentini verba: Vi- sitationum

sitationum autem omnium istarum præcipuus sit scopus, sanam orthodoxamque doctrinam expul- sis heresibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum cohortantibus, & admoni- tionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere: cætera, prout locus, tempus, & occa- sio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fru- ctum constituere.

Vt autem intelligas circa quid versetur visita- tio, illud in primis debet aduerti, à nemine visita- tionem exerceri posse, nisi in id, in quod habet iurisdictionem, vt docetur cap. 18. de censibus, exact. & procuracionibus. & in gloss. ibidem; cum- que iuridictio duplex sit, altera temporalis, & spiritualis altera, & de hac sola præsens sermo noster sit institutus aperte constat visitationem, de qua nos tractare intendimus, in ea tantum exer- ceri, ad quæ iuridictio ecclesiastica se extendit. Cum autem spiritualis iuridictio, personas, & ea- rum obligationes, loca, ac bona complectatur, etiam visitatio in eis ipsis exercetur.

Personæ, in quas ecclesiastica visitatio cadit, sunt omnes vtriusque sexus Christiani, non solum ecclesiastici, sed etiam seculares. Quoad ecclesia- sticos, quia nemini sanæ mentis dubium esse po- test, nullam afferam probationem, ne in re peripi- cua videar superuacaneus. Quo vero ad laicos, quis mentis tam erit impos, aut ignarus, qui non fateatur omnes laicos, tam Principes ipsos, quam inferiores, in his quæ ad salutem animarum perti- nent, ecclesiastici Pastoris curæ, & regimini esse sub- iectos? debet enim quiuis laicus cuiuscunque sit dignitatis & excellentiæ, Episcopum proprium, vt animæ pastorem, & iudicem suum spiritualem, agnoscere, reuereri, & obseruare, ab eo que visi-

Visitatio in ea exercetur, ad que extenditur iuridictio.

Iuridictio duplex spūalis, ac tēpōalis.

Iuridictio spūalis, & cō- sequenter visi- tatio in perso- nas obligatio- nes, loca, & bona exercetur. Quæ personæ sint visitatio- ni subiectæ.

Visitatio est diligens quæ- dā inquisi- tio, ac reformatio in quouis vitæ statu, iuxta personarum, ac rerum necessitatem.

Visitationis fi- nis catholice fidei, & christi- anæ discipli- næ conserua- tio.

fari, & corrigi; dicente Apostolo; Obedite Præ-
 positis vestris, & subiacete eis, ipsi enim perui-
 gant, quasi rationem pro animabus vestris reddi-
 turi: quod & diffusius docebitur inferius. Si itaque
 tam seculares, quam ecclesiastici cuiuscunque sint
 gradus, itatus, conditionis; vel præminentie ec-
 clesiasticæ visitationi subesse debent; ergo & obli-
 gationes ipso um, quas habent ad Christi Eccle-
 siam, cuius sunt membra, eidem subiectæ erunt
 visitationi.

In quæ loca
 exercetur vi-
 sitatio.

Loca, ad quæ extenditur visitatio ecclesiastica,
 sunt Ecclesiæ, Monasteria, Hospitalia, & Clerico-
 rum, necnon vtriusque sexus regularium domus,
 immo etiam laicorum ædes interdum, & habitac-
 ula, ratione imaginum, aut librorum suspecto-
 rum, & id genus aliorum, de quibus inferius age-
 tur vberius. Sub nomine Ecclesiarum intelligun-
 tur Patriarchales, Primitiales, Metropolitanæ,
 Cathedralis; Collegiæ, Parochiales, Beneficia-
 tæ; & quæcunque aliæ, etiam minima sacella, alta-
 ria, aut capiteLLa monasteriorum appellatione
 non modo vtriusque sexus regularium claustra,
 verum etiam heremitarum, omniumque persona-
 rum religiose viuentium domus continentur. Sub
 vocabulo; Hospitalium, omnia pia loca etiam
 confraternitatum comprehenduntur, vt rectissi-
 me tradit Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 8.
 reform.

Quæ bona
 sint visitanda.

Bona vero visitationi subiecta, sunt non ea so-
 lum, quæ à prædictis Ecclesiis, & locis possiden-
 tur, sed alia etiam omnia ad sustentationem quo-
 rumcunque clericorum, pauperum, & similibus
 à Christianis pie legata, & destinata. Huiusmodi
 bonorum quædam sunt immobilia, veluti agri,
 prata, campi, vinea, domus, census, iurisdictio-

nes

nes temporales, & similia; alia mobilia, vt cali-
 ces, cruces, imagines, vasa præsertim argentea,
 & aenea, tlenodia, sacre vestes, & ornatus, pecu-
 niæ, fructus annui, domesticæ suppellectiles, ar-
 camenta, idque genus alia. Itemque omnes libri,
 de quacunque re differant, non tam ecclesiastico-
 rum, quam etiam laicorum cuiuscunque gradus
 conditionis ac præminentie existant.

QUIBUS IN REBUS SANT EC-
 clesiastici visitandi, & in quibus laici.

TITVLVS SECVNDVS.

In quis rogauerit, quibus in re-
 bus visitandi sint ecclesiastici, &
 in quibus laici, dicemus quædam
 esse communia vtrisque, & alia
 propria. Communia sunt hære-
 sis, libri prohibiti, excommunic-
 cationis non contentes; & commu-
 nicantes Paschali tempore, vsura, simonia, adul-
 terium, fornicatio publica, sacrilegium, sortile-
 gium, incantatio, diuination, & similia crimina
 notoria.

Communia
 in quibus ec-
 clesiastici & laici vi-
 sitandi sint.

Propria Ecclesiasticis, uestitus, tonsura, hora-
 riarum precatio, ecclesiarum seruitium, cõuersatio,
 vitæ honestas, obedientia, castitas, mores, choreæ,
 venatio, lusus, armorum deportatio, mercatura,
 ænopolij frequentatio, & regularibus etiam pau-
 pertas, regulæ, constitutionum, & clausuræ ob-
 seruatio, & huiusmodi alia.

Propria laicis, contractus matrimonialis in grã
 dibus prohibitis citra dispensationem Apostoli-
 cam, solemnibus nuptiarum tempore ab Ecclesiis in-

Quæ tantum
 in laicis vi-
 sitantur.

terdicto celebratio, aut non præmissis proclamationibus, vel absque interuentu proprij Sacerdotis, ac testium, commixtio carnalis in gradibus prohibitis sub prætextu matrimonij, & spe consequendę dispensationis, coniugum separatio, denegatio debiti matrimonialis, & alia similia.

Idem etiam dicendum est, circa obligationes, quę in visitationibus considerandę sunt, & varie reperiuntur: cum aliquę omnibus Christi fidelibus communes sint, & alię ecclesiasticis tantum, quędam uero piorum locorum officialibus, & nonnullę solum laicis. Omnibus communes quotidie orandi ad minus precationem Dominicam, Anglicanę salutationem, Symbolum Apostolicum, & decem Dęcalogi præcepta, ad confirmationis sacramentum, ubi debita ætas adest, accedendi, abstinendi a carnibus, & ieiunandi diebus ab Ecclesię præceptis, dies festos agendi, ijsque Sacrum audiendi semel ad minus in anno sacram Eucharistiam, præmissa confessione sacramentali accipiendi, & similia. Ecclesiasticis tantum alię Prælati, alię Parochis, & animarum rectoribus, alię piorum locorum officialibus, alię clericis, & alię regularibus. Prælati, ut recte præsentent iuxta cuiusque Ecclesię, vel Monasterij institutum. Parochis, ut ecclesias suas bene dirigant, maxime circa sacramentorum administrationem, & curam animarum sibi commissarum, quorannis tempore debito, sacra olea mutent, veteribus combustis, aquam Baptisterij, quę singulis annis renouanda, mundam conferuent, semel ad minus in hebdomada, præsertim tempore æstiuo, sanctissimum Eucharistię sacramentum. mutent, diebus Dominicis aquam benedictam renouent, & similia. Aliis rectoribus, ac beneficiatis, ut officijs suis, aut beneficijs dili-

genter

genter satisfaciant. Clericis simplicibus, ut horas canonicas recitent, templum frequentent, in sacras literas incumbant, & id genus alia. Viri usque sexus regularibus, ut regulam, statuta, sanctiones, & constitutiones suas obseruent. Piorum locorū officialibus, ut fideles sint honorum dispensatores, & omnia cum charitate agant. Laicis uero peculiari quędam spectant ad subditos, ut superioribus in licitis obedire, filios, aliosque sibi commendatos in Domini timore, & pietatis officijs instituire, & alia huiusmodi: & quędam ad magistratus, ut iustitiam recte administrare, nemini facere iniuriam, nulli honorem, aut bona, fraude, vi, uel malitiose rapere, & similia. Et de his, atque alijs similibus, diffusius alibi docetur.

VISITANDI MVNVS AD
quos pertineat.

TITVLVS TERTIVS.

IUS visitandi ei competit, qui in alios habet iurisdictionem: quapropter cum Summus Pontifex Romanus Episcopus, Christi in terris Vicarius, & B. Petri Apostolorum Principis successor, in uniuersam Ecclesiam tam laicorum, quam clericorum habeat iurisdictionem; in ecclesiasticis quidem, & secularibus dominio ecclesiasticis etiam in temporalibus subiectos absolute; in alios uero laicos (ut in usu est) qui Principibus & magistratibus secularibus temporaliter subsunt, quatenus res ad conseruandam corporis Christi mystici unitatem, pacem, atque concordiam tuendam,

Habet ius visitandi, qui in iurisdictione in alios habet. Summus Pontifex Romanus habet potestatem visitandi totam Ecclesiam, hoc est, non tam ecclesiasticos quam et laicos omnes, diuersimode tamē.

Diuerſitas obligationum iuxta personarum qualitatem.

Et ad animarum salutem procurandam, hereses extinguendo, hæreticosque sectatores dignis penis affliciendo, tumultus sedando, seditiones pacando, discordia tollendo, depravatos mores emendando, crimina infringendo, cunctaque delicta compescendo, & id genus alia omnia populo Christiano salutaria faciendi spectat. Quamobrem B. Bernardus libro primo de consid. ad Eugenium Papam scripsit: In criminibus, non in possessionibus est potestas uestra, quoniam propter illas, & non propter has accepistis claves regni cœlorum, præuariatores in clufuri, non possessores; non ab re facturi, siemiterque tenemus, ac censemus, eundem summum Pontificem Romanum Episcopum, in uniuersalem Ecclesiam, hanc & absolutam obtine re iurisdictionem, de qua hic noster est sermo, & consequenter ipsam plene uisitandi, in eaque statuendi quod commodum, ac salutare pro Ecclesia in Domino iudicauerit, omnimodam habere potestatem: cuius rei firmam & indubitaram facit fidem ipse summus omnium sacerdos, & Pont. cunctorumque Regum Rex, & Dominus Dominantium Saluator noster Iesus Christus, inquit ad S. Petrum, cuius persona successores omnes referebat; Tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. & alibi, Rogauit pro te Petre. ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conuersus, confirmata fratres tuos. Nec mirum, nam super eandem Petri fidem, erat Saluator noster, sanctam Ecclesiam suam fundaturus, quod Matth. 16. inquebat his uerbis, Tu es Petrus, & super hanc petram (intellige fidem) edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferri non preualebunt aduersus eam; Item Jo. 14.

Simon

Simon Ioannis diligit me plus his: pasce agnos meos, pasce agnos meos, pasce oues meas. Iuxta quibus luce clarius constat, S. Petro Apostolorum Principi, eiusque successoribus datam à Christo esse potestatem, non solum nos tam laicos, quam ecclesiasticos uisitandi, in fideque confirmandi, ac uerbo salutis pascendi, verum etiam clauium regni cœlestis, ita ut quicquid fuerit per ipsum in terris ligatum, uel solutum, sit quoque ligatum, uel solutum in cœlis, quod ad manifestissimam Pont. Maximi in nos iudiciariam pertinet potestatem, qui potest nos iuxta demerita iudicare, & ipse à nemine, præterquam à Deo iudicari potest, iuxta illud Apostoli: Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem a nemine iudicatur. Quapropter summus Pontifex S. Petri successor, Christi in terris Vicarius, non clericos modo, uerum & laicos, etiam Principes errantes pro animarum salute, & reipublice Christiane conseruatione, potest uisitare, corrigere, punire, & re ita exigente, a dignitatibus suis eos deponere, aliosque in eorum locum substituere; uti etiam S. Thomas optime docet c. 10. lib. 3. de Reg. Princ. per totum. Et quia paulo post peculiari Titulo hæc de re sum tractaturus, hæc satis esse hoc loco iudicauit.

Non negamus tamen, quin sicut Christus, qui etiam Rex Regum, & Dominus dominantium fuerit, & sit, cui omnis potestas data: est in celo & in terra: nihilominus ea non est usus potestate; quinimo dicebat; Regnum meum non est de hoc mundo, & non ueni ministrari, sed ministrare, & dare animam meam in redemptionem pro multis; quod ut & a S. Petro, reliquisque Apostolis, & successoribus seruarietur, eos docuit, inquit; Scitis quia Principes gentium dominantur eorum; & qui maiores

50

de uerbis 14

Co. 1

Math. 3.

Co. 11

Math. 2.

Math. 3. c. &

Ar. 12

iores

iores sunt, potestatem exercent inter eos; non is-
erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos ma-
ior fieri, sit vester minister; & qui voluerit inter
vos primus esse, erit vester seruus; ita & summus
Pontifex ipseus Christi Vicarius, Romanus Episco-
pus, licet ex supra scriptis verbis Christi dicentis;
Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ec-
clesiam meam, & portæ inferi non præualebunt
aduersus eam; & tibi dabo clauēs regni cælorum,
& quodcumque ligaueris super terram, erit ligatū
& in cælis; & quodcumque solueris super terram,
erit solutum & in cælis; iurisdictionem quoque
temporalem omnimodā obtinuerit in omnia Chri-
stianorum dominia, vt S. Thomas loco; vt supra
clarissimis super hoc assignatis rationibus ostendit,
in cuius rei testimonium diuersa adducit argu-
menta, quorum primum de Constantino Magno,
qui Sancto Siluestro cessit Imperium; deinde de
plerisque alijs summis Pontificibus; qui eam in
diuersis regnis, & nationibus exercuerunt, non
tamen absolute, neque in propria utilitate,
sed tantummodo, & re ita postulante, pro utilitate
catholicæ Ecclesiæ, vt prædicto loco S. Thomas
aperte ostendit, inquit, In omnibus istis Sum-
mi Pontifices manum non extenderunt, nisi ratio-
ne delicti, quia ad hoc ordinatur eorum potestas,
vt prosint gregi, vnde & merito Pastores vocantur,
quibus vigilantia incumbit ad subditorum
utilitatem, aliās Domini non essent, sed Tyranni.
Vnde Dominus quadam importuna vitur interro-
gatione, ter quærens a suo Vicario B. Petro, quod
si ipsum diligeret, gregem pasceret; Petre (inquit)
amas me? pasce oues meas. quasi in hoc tota pa-
storalis cura consistat, profectus videlicet gregis.
Hoc ergo supposito, quod pro utilitate gregis aga-
tur,

tur, sicut Christus intendit (inquit ipse) omne su-
pergreditur dominium, Summi Pontificis scilicet
potestas & iurisdictione, Propterea pulchre ait S.
Bernardus supra dicto loco, Quænam tibi maior
videtur & dignitas, & potestas, dimittendi pecca-
ta, an prædia diuidendi? Sed non est comparatio,
habent hæc infima, & terrena iudices suos, Re-
ges & Principes terræ, Non quia indigni vos, sed
quia indignum vobis talibus insistere, quippe po-
terioribus occupatis, denique vbi necessitas exigit,
audi quid censeat, non ego, sed Apostolus, Si
enim in vobis iudicabitur hic mundus, indigni es-
tis, qui de minimis iudicetis. Sed aliud est incidē-
ter excurrere ista, causa quidem vrgente, aliud vl-
tro incumbere istis tanquam magnis, dignisque ta-
li, & talium intentione rebus.

Quoniam vero Summus Pontifex vbique visitan-
di officium per se exercere non potest, Episcopos,
quos eam ob causam in Apostolorum locum suc-
cessisse sacri testantur Canones in partem sollicitu-
dinis suæ pastoralis assumpsit, ac pro locorum ne-
cessitate & exigentia, per Christifianum orbem diui-
sit, vt quisque ei regioni, quam sortitus est, ordina-
rie præsit, atque animarum sibi commissarum cu-
ram habeat. Quare quilibet Episcopus est tam
cathedralis, quam aliarum ecclesiarum omnium
suæ diocesis Pastor, ac Visitator ordinarius; tene-
turque non ex officij solum debito, sed ex præscri-
pto quoque sacrorum Canonum singulis annis vi-
sitare per se, vel legitime impeditus, per alios ido-
neos 10. q. 1. c. 11. & de offic. iudic. ord. cap. 15. &
sequenti. & in 6. de offic. ordi. cap. 6. Idque non mo-
do Episcopis, verum etiā Patriarchis, Primatibus,
& Archiepiscopis est in propria diocesi præstan-
dum. Patriarchæ (inquit Concil. Trid.) Primates,
Metro

Eps est ordi-
narius diocæ-
sis suæ visita-
tor.

lib. a. d.
onfid.
d Eug.
ap.

Car.

De
Præ-
ter

Concil.
Tri. c. 4.
c. 4.
c. 4.

10. 11

1. 11.
3 de
or.

Metropolitani, & Episcopi, propriam diocesim per seiplos, aut si legitime impediti fuerint, per suum generalem Vicarium, aut Visitatorem, si quotannis totam propter eius latitudinem visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem, ita tamen, ut tota biennio per se vel Visitatores suos compleatur, visitare non pretermittant.

Archiepiscopi autem ante Concilium Tridentinum tota diocesi sua visitata libere poterant visitare alias provincie suae dioceses, partem, vel totam etiam Episcopis proprijs non negligentibus, ut habetur cap. primo & ultimo de cens. exact. & procedit in omnibus, ac in Concilio Tridentino decretum; a Metropolitanis etiam post plebe visitatam propria diocesi non visitentur cathedrales Ecclesie, neque dioceses suorum comprouincialium, nisi causa cognita & probata in Concilio Provinciali.

Archidiaconi vero & Decani, iuxta consuetudinem diocesis consuetudinem, visitare possunt, cap. cum Apostolus. de cens. & cap. mandamus. de offic. archid. & Concilium Tridentinum addit etiam inferiores, ubi ita consuetum est, his verbis, Archidiaconi autem, decani, & alii inferiores in suis ecclesijs, ubi habent ius visitationem exercere legitime consueverunt, debeant quidem assumpto notario de consensu Episcopi deinceps per seiplos tantum ibidem visitare.

Visitatores etiam a Capitulo deputandi, ubi Capitulum ius visitandi habet, visitare possunt, ita tamen ut prius ab Episcopo approbentur, sed non inde Episcopus, vel eo impedito, eius Visitator easdem Ecclesias seorsum ab his visitare prohibeatur, cui ipsi Archidiaconi, vel alii inferiores, visitationis factae infra mensem rationem reddere, & depositiones testium, ac integra acta ei exhibere teneantur,

tur, non obstantibus quacunquē consuetudine et immemorabili, atque exemptionibus & privilegijs quibuscunquē.

Superiores quoque ordinum, seu congregationum utriusque sexus regularium, monasteria, domos, & collegia sibi commissa possunt visitare, ac regulares ipsos delinquentes corrigere, punire, ac reformare. At monasteria in congregationibus non redacta Episcoporum correctioni subiaccere nemini dubium est: imo etiam eorum, quae in congregationes redacta sunt, complura Episcopis quoque subsunt. Huc accedit, quod aliorum quoque religiosorum in quibusdam casibus Episcoporum animadversioni subiaccere faciunt canonēs. Vbi tamen est aduertendum, quod ubi Episcopi potestatem aliquam habent in regularium monasteria, eam non nisi ad correctionem extendi, ut sola correctio religiosorum queratur, iuxta ea, quae a sacris traduntur canonibus, Episcopum scilicet nihil iuris habere in monachos, nisi causa disciplinae, & de eo, quod monachis offertur, nihil debere sibi vendicare. de stat. mon. cap. 1. & gloss. ibidem. & 16. quae sit. 1. cap. cum pro. utilitate. nisi sit honestum. seruitium debitum ex constitutione, vel consuetudine. 18. q. 2. cap. seruitium. & 1. quae sit. 3. cap. quae sit. & gloss. loco ut supra. Et hoc ideo, quia (ut idem sacri Canonēs docent) licet monasteria huiusmodi a lege iurisdictionis Episcoporum non sint exempta, sunt tamen exempta a lege dioecesana, ita ut Episcopis, eorumque officialibus ius aliud in religiosos huiusmodi non competat, praeterquam reformandae disciplinae, nisi monasterium, aliquod ita esset constitutum, ut haberet populum sub se; nam tunc ratione populi etiam quoad legem dioecesanam subesse Episcopo. de stat. monachor. cap. 1. & gloss. ibidem.

Superiores ordinum regularium loca sibi commissa cum personis visitare ac reformare possunt.

Episcopi potestas in regularia loca quantum extendatur.

Metropolitani possunt visitare dioceses suorum coepiscoporum

Archidiaconi decani, & inferiores, ubi consuetum est, visitare possunt.

Visitatores a Capitulo deputati debent esse approbati.

dem. & 18. q. 2. cap. Eleutherius. & de offic. iud. ord. cap. dilectus filius. De his vero omnibus, vberius agemus postea, in titulo De monasteriorum visitatione.

Summus Pont. Rom. per Legatos Nuntios, & alios Ecclesiasticos visitare solet & quare.

Cæterum licet Summus Pontifex per totum Christianum orbem ecclesiis præferat Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, ac Pastores alios per quos ordinariè singulis annis visitetur Ecclesiæ ipsæ, & Christi fideles in eis existentes, nihilominus instat optimi ac diligentis patrisfamilias, ad habendam informationem super solitudine ac vigilantia regimine Archiepiscoporum, Episcoporum, atque aliorum Ecclesiarum Prælatorum, ac Pastorum etiam virtusque sexus regularium, & intelligendum, quàm diligenter, prudenter, ac fructuose iugis quisque præsit Ecclesiæ, aut an aliqua in re ab officio deficiat, diuersos etiã solet instituere Legatos, Vicelegatos, Delegatos, Nuncios, Cómmissarios, & Visitatores Apostolicos, quibus pro temporum exigentiã, suas uices committit & demandat: & licet sacri Canones eis facultates attribuant, quibus uti debent, vt habetur de officio Legati titulo 30. & de offic. & potest. iudicis delegati, titulo vigesimo nono, & in sexto, titulo decimoquinto, de officio legati, & titulo decimoquarto, de offic. & potest. iudicis deleg. per totum, nihilominus peculiaribus literis Summi

Pontificis mentem ac voluntatem explicantibus distinctius & specialius exprimi solent.

QUOMODO VISITATORES inter visitandum se gerere debent.

TITVLVS QVARTVS.

ISITATOR ordinarius siue sit Patriarcha, vel Archiepiscopus, aut Episcopus, siue alius inferior religiosus, seu Presbyter secularis, sæpius meditetur, quale sit officium reformationis, quod est non tam alios reformare, ac bonas leges alijs præscribere, quod factu est facile, quàm vt Visitator & Reformator ipse alios præcat exemplo Christi, qui cœpit prius facere, deinde docere. Propterea optime ait ille: medite cura te ipsum. & patere legem quã tu ipse tuleris; alioquin erit de illorum numero, qui cum suarum animarum detrimento, in domo aliena reformationem feruere requirunt, & in propria eam odio prosequuntur.

Conditioes seu qualitates in visitatore requiruntur.

Nunquam seueritas ipsius sit talis quacunque occasione, vt apud bonos ob eam non credatur habere charitatem.

Gravitate in moribus, & præcipue in verbis, vestitu, & alijs rebus conseruet; ita tamen ne humanitatis obliuiscatur.

Viriliter agat, confortetur cor eius, non respiciat personas, ita vt tam diuites & nobiles, quàm pauperes castiget.

Non sit ita persuasus, vt credat visitationem ideo esse præcipue institutam, vt homines castigentur, sed magis, vt Christo lucrifiant. Quamobrem quando animaduertit in peccatoribus, propositum emendationis, eos libenter amplectatur, dummodo transeant vetera, & noua sint omnia.

In uisitatione hæc obseruet, *seueritatem in principio*, in progressu diligentiam, in fine iustitiam.

Si est educatus in disciplina admodum reformata, cogitet non omnibus hoc esse concessum, vt sic sciat compati infirmitatibus alienis, iuxta dictum S. Pauli Vos qui spirituales estis, alios in spiritu lenitatis instruite.

Habeat secū probatę vitę viros duos, aut tres sue Ecclesię Canonicos, Confessarium, & Concinatorum, ac Notarium vnum, aut alterum, aliosq; pios homines, si ita necessitas postulauerit, quos consulat in omnibus, reliquam vero familiam suam habeat non numerosam, sed moderatam & vtilem, & cuius dextera non sit muneribus repleta. Naturalis esse debet vita & familia ipsius, vt homines inde exemplar, & veram viuendi formam habeant. Et inter alios hominem habeat, qui secreto uisitandorum vitam & mores exploret. Habeat etiã, vbi necessitas postulauerit, diuersos pios libellos indigentibus distribuendos.

Quando peruenit ad aliquem locum, antequam ingrediatur hospitium, uisitare debet ecclesiam, sæpe celebret, ac suos frequenter communitet.

Quam minus possit grauet sumptibus ecclesias uisitandas, frugalem habeat mensam, & in electionem.

Suam quoque naturam considerare, atque contemplari debet, etsi sibi in aliquibus excessum facere videatur, Confessarium suum moueat, vt liberę dicat, & corrigat. Nemo enim est, qui sine crimine uiuat.

Semper suspicetur se non bonum habere spiritum, quando se interius cognoscit turbatum, & ab ira mala occupatum, quo tempore remisse debet agere, secus quando ira ex zelo Dei est.

Charitatem

Charitatem etiam erga omnes habere quidem debet, sed ita tamen, vt illam cum iustitia exerceat, vt si ipsum amare nolint, saltem timeant.

Non sit facilis ad credendum, neque ad aliquem condemnandum, quia facilitas ueniz est ad peccandum incendens occasio, & præcipitatio ad condemnandum maxima est iniustitia.

Aduertat in reprehendendo naturam hominũ, & statim procuret bene doceri, qui sint reformandi.

Sciat præterea uisitationes non ideo institutas, vt bonę & sanctę constitutiones fiant, sed vt vitia è medio tollantur, boni conferuntur scandalosi puniantur, & qui facile ad dexteram vel ad sinistram declinare possunt, ad bonum auerantur, & ideo postquam ipse cum consilio suorum aliquid statuerit, sit in executione diligens.

Hoc etiam debet semper sibi persuadere, post suum discessum reformationem suam non debitam executionem habituram, nisi ipse quęcumque potest ante suum discessum executioni demandarit.

Quacumque promissione interposita, nunquam permittat, vt concubinę maneat post uisitationem in domo clericorum.

Ne desperet, si maximis difficultatibus, & persecutionibus sit circumseptus, sed pro uiribus faciat quicquid potest, meliora semper sperando.

Caueat quoque ne reformandi, vel alii credant, aliquem esse cum eo ex familiaribus, vel aliis qui ipsum gubernet, & oporteat eius gratia miti, qui aliquid uult obtinere.

Sit bene instructus quales facultates habeat, nec sedcat quod non potest nec neget, quod honeste concedere deberet, & omnia gratis concedat.

Sit secretus ipse & notarius cum aliis adiunctis, nec occulta clericorum laicis sine necessitate pro-

B dat,

dat, neque Principibus secularibus de vitii clerico-
rum detractionem.

Affectus personales non habeat, ne querat ami-
corum commoda, neque inimicorum dispendia,
sed tantum honorem Dei præ oculis gerat.

Non accipiat munera magna vel parua.

In applicandis poenæ, naturam singulorum confi-
deret, vt avaris eleemosynam, carnalibus abstinen-
tiam imponat, & maximam differentiam faciat
inter peccata secreta, & publica.

Eis qui in peccato fuerint per multos annos, nõ
facile credat, contra, cum aliis commiserationem
habeat.

Ceterum quia sæpe contingit, Patrarchas, Ar-
chiepiscopos, Episcopos, & alios Visitatores ordi-
narios in aliis negotiis necessariis esse occupatos,
ita vt personaliter visitare quandoque non valeat,
alios probatos viros substituere possunt. 10. quæst.
1. cap. Episcopum. & cap. Episcopus, de offic. ord.
in 6. & cap. inter cætera, de offic. ordi. qui ad sup-
plendas vices eorum idonei sint.

Substituti saltem primarii ecclesiastici sint, ad-
iuncti si semper ecclesiastici ob eorum penuriam
esse non potuerint, ad minus sint tales moribus &
experientia.

Sint etiam substituti vitæ laudabilis tam præte-
rita, quam præsentis, bonæ lamæ, ac multæ existi-
mationis ab omni cupiditate alieni, verecundi, nõ
impudentes, & ceteris officii partibus imbuti, quæ
Visitatoribus conueniunt, non querentes quæ sua
sunt, sed quæ Iesu Christi.

Quæ autem de Visitatoribus ordinariis iam præ-
missa sunt, ea etiam omnia de Substitutis dicta in-
telligi debent.

Postremo scire debet Visitator quilibet, siue or-
dinarius

dinarius fuerit, siue substitutus, ne ad visitationem
vtriusque sexus monasteriorum, iuxta cap. 17. de
offic. iud. ord. seculares quantumvis pios, sed duos
aut tres Canonicos in decenti habitu cum aliqui-
bus religiosiis, prout locorum commoditas conce-
det, admittat, cum quibus tamen etiam Notarius
clericus, si erit præ manibus, est adiungendus, cap.
1. de offic. iud. ord. in extrauag. Bonif. VIII. at si
nullus adesset Notarius clericus, & necessitas nota-
rium postulare, poterit in simili casu ordinarius,
& iuratus visitatoris notarius admitti, dummodo
honestus & secretus, atque discretus fuerit. De
hoc etiam habetur in c. 2. de statu monach. in clem.

ORDO TENENDVS IN VISITA-
tione Generali tam locali, quam personali.

TITVLVS QVINTVS.

Seff. 24.
c. 3. ref.

VISITATIO generalis duplex es-
se potest, altera provincialis ad
solos Metropolitanos spectans: &
altera diocesana ad Episcopos
pertinens, metropolitanus pro-
pter aliquam rationabile causam
cognitam, & in Concilio provin-
ciali probatam, iuxta facti Concilii Triderini de-
creta, totam provinciam visitare potest, alias non,
& tunc ex Innocentij IIII. præscripto, de censibus
exact. & procurationibus cap. 1. in 6. debet prius
ecclesie sue Capitulum acciuitatæ, & totam dice-
cesim propriam plene visitare, tum deinde alias
provinciæ diocesales.

Visitaturus propriam diocesim, siue sit Metro-
politanus, seu quicumque alius Episcopus, inchoet

B 2 a ciuitate

Visitatio ge-
neralis du-
plex, provin-
cialis, & dice-
cesana, & hæc
ab ordinario,
illa verò Me-
tropolitano
fieri debet.

Metropolita-
nus ex cã in
concil. provin-
ciali pbata,
totã provin-
ciam visitare
põr, alias nõ.
Propriã dice-
cesim visitã,
quõ ordine
cathedralẽ ci-
uitatem, a qua
incipiendũ vi-
sitare debeat.

a ciuitate primaria visitando in primis, si fuerit Archiepiscopus, vel Patriarcha, metropolitanam ecclesiam; si vero Episcopus cathedralem, cum omnibus rebus ad eam pertinentibus, necnon eius canonicos, clericos, officiales, & famulos, iuxta ea, quæ inferius tradentur. Secundò parochiales & collegiatas ecclesias. Tertio vtriusque sexus monasteria. Quarto ecclesias beneficiatas & alias. Quinto confraternitates, hospitalia, & quæcunque alia pia loca. Sexto Seminaria & scholas quascunque, ac bibliothecas & tabernas librarias. Septimo laicos, si qui examinandi sunt.

Vbi hæc omnia expedierit in metropolitana, vel cathedrali ecclesia, sese ad alia diocesis sue loca conferat, maxime vbi sunt ecclesiæ non modo magnæ, sed etiam parvæ, aut alia pia loca. Quod si ad omnia accedere non possit commode, saltem ad loca idonea ex aliis pluribus visitandos conuocet, ne abque visitatione prætereatur, interim quæ ad ea loca ex suis aliquos mittat, qui statum, & necessitatem ecclesiarum, & piorum locorum explorent, id quod expresse mandatur cum quibusdã aliis ad hanc materiam faciendis, in formula visitatoria, quæ a Sede Apostolica manauit, his verbis.

Ne autem Visitator in visitandis ecclesiis & eorum diocesis nimis immoretur, sed breuiori tempore illam absoluat, iniungitur eidem, vt cum ad aliquam ciuitatem aut oppidum in signe peruenerit, per seipsum cathedralem, collegiatas, & alias ecclesias respectiue; & alia pia loca, ac illorum seu illarum personas visitet, & interim ne diutius visitatio protrahatur, mittat ad parochiales, siue alias sine cura ecclesias in villis & castellis consistentes, & alia beneficia ruralia in illius districtibus similiter respectiue existentibus vnam, vel plures

perso-

Quo visitator accedere debeat in reliqua diocesi visitanda.

Visitator per diocesim maiores ecclesias & capitulum, & minores per alios idoneos visitare potest.

Ex d. 1. de i. si. ex. in 4.

Ex in ma. Rom. na. 12.

personas probatas & idoneas, & de quibus merito confidere possit, puta eius Theologum, vel Auditorem, si tamen sit clericus, vel aliquem alium sibi notum presbyterum secularem, vel regularem similiter idoneum & sufficientem, etiam si de suo comitatu non existat, qui assumpto secum notario dictas ecclesias & beneficia ecclesiastica prædicta visitet, quæ videris providenda provideat: alia vero magis ardua ipsi Visitatori referat, a quo maturius illis provideatur, etiam a se vocatis, si sibi videbitur, Parochis & Rectoribus ecclesiarum & beneficiorum eorundem & sine eorum parochianis.

Et insuper caueat, ne in visitandis confraternitatibus, & societatibus laicorum nimis etiam immoretur, sed examinatis illorum orandi modo capitulis, ne quid in eis contineatur, quod sit contra sacram doctrinam fidei, vel quod sacris Canonibus, & decretis sacri generalis Concilii Tridentini, aut bonis moribus aduersetur, provideat providendis, vt in præmissis, nec curet condere, seu facere noua Capitula, seu statuta.

Item etiam obseruet in visitatione monialium, ne nouas constitutiones illis facere laboret, sed potius curet ab eis regulam, seu constitutiones ordinum, quos proficiunt, ac decreta sacri Concilii Tridentini ad ipsas spectanti obseruare:

Est item generaliter inquirendum si est aliquis in ciuitate, aut diocesis hereticus, usurarius, simoniacus, sortilegus, concubiniarius, maleficus, publicus adulter, vel obstinatus in excommunicatione, vel inimicitia mortali, vel in non confitendo, & communicando annuatim, & præcipue quando omisit per plures annos, curandum quæ est, vt omnia corriganter, & omni conatu inimicitie componantur.

In visitandis confraternitatibus laicorum, quid agere visitatorem oporteat.

Quid similiter in visitatione monialium.

Generaliter ubique inquirendum in visitatione de publicis & notorij criminibus ac providendum.

Commissarij Apostolici ad residentiam suam beneficiorum cum exigentia compellendi.

Ecclesiarum, monasteriorum, ac beneficiorum bonorum mobilium, & stabilium inventaria conficienda.

Singulis annis libri baptizatorum, confirmatorum, & matrimonii contrahentium, Episcopo à parochiis consignandi.

Iniungendum parochis, ut singulis annis describant suos sacre mensæ paschalis capaces, & in paschate factæ confessionis fidem scriptam ab eis habeant. Absentes tpe paschali, & postea reuersi, donec non satis fecerint, precepto Ecclesie, de sacra cõione, ab Ecclesia viui, & a sacra sepultura morientis arceatur.

Commissarij Apostolici, qui obtinent beneficia, requirentia residentiam remoueantur, & compellantur ad residentiam faciendam, & videatur aliquos abusus in eorum administratione commiserint, ut possit Sanctissimo Domino nostro referri.

Est ultra ea, quæ iam probata videntur, iniungendum R. Patribus Archiepiscopis, Episcopis, aliisque superioribus, ut euent omnium & singularum ecclesiarum Monasteriorum, aut quorumcumque beneficiorum suæ iurisdictionis mobilium & stabiliu bonorum inuentarium fieri, iubeant quæ in suis archiujs fideliter conseruari.

Item libros, in quibus tenentur parochi describere contrahentes matrimonia, & eos qui intersunt pro testibus, baptizatos, & confirmatos cum nominibus suorum parentum, & promotorum, quos singulis annis Episcopo exhibeant, & consignent.

Et vt Episcopi iniungant parochis omnibus, ut singulis annis vniuersos suæ curæ commissos dolos capaces describant, & in Paschate Eucharistiæ sacramentum, non nisi sibi, aut alicui ex confessoribus approbatis confessis administrant, de qua confessione fidem scriptam ferant: confessoris usque iniungant, ut hanc fidem faciant, & apud se nominum consentium describant, ut multis fraudibus obuietur.

Et vt reuersi qui tempore Paschatis abfuerunt, nisi fidem afferant authenticam, quousque in propria parochia Eucharistiam sumant cum ijs, qui non sumperunt ab ecclesia arceantur viui, & morientes careant ecclesiastica sepultura, iuxta caput omnis viri usque lexus, de poenit. & remiss.

RATIO

RATIO VISITANDI QUAE ALESCVNOVE
personas Ecclesiasticas non regulares, & earum obligationes, necnon quasunque ecclesias seculares, sacella, beneficia, & eorum bona.

TITVLVS SEXTVS.

VIA superius quatuor res visitationi subiecimus, personas, earum obligationes, loca, & eorum bona, locus iam videtur postulare vt doceamus, qua ratione circa ea Visitatores ordinarij versetur.

Hunc autem ordinem teuebimus, vt primo de personis ecclesiasticis non regularibus, earumque obligationibus: secundo de earundem locis, hoc est, ecclesijs secularibus, sacellis, beneficiis, & locorum bonis: tertio de hospitalibus, Confraternitatibus, & quibuscumque alijs pijs locis: quarto de laicis, ac postremo de personis ecclesiasticis regularibus, earumque obligationibus, locis, ac bonis agamus. & hoc quidem loco, duo prima membra tantum absoluemus, reliqua deinceps sequentur.

Quoad personas ecclesiasticas non regulares, earum bona & obligationes, omnes Canones docent à proprijs episcopis debere visitari, ex quibus breuitatis causa paucos huc afferemus. In primis Conc. Trid. sess. 6. c. 4. de reform. sic habet: capitula cathedralium, & aliarum maiorum ecclesiarum, illorumque personarum nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantum suos obligent autores, non etiã successores, rueri se possint, quominus à suis Episcopis, & alijs maioribus Prelatis

Ecclesiasticis non regulares cum obligationibus suis ac bonis à proprijs Episcopis visitantur.

Cathedralium ac maiorum ecclesiarum capitula eorumque personarum à suis Episcopis & maioribus Prelatis quoties opus fuerit visitari possunt.

B 4 latis

latis per seipfos solos, vel illis, quibus sibi videbitur adiunctis, iuxta canonicas sanctiones, toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari etiam auctoritate Apostolica possint, & valeant.

Et sess. 25. c. 6. de reform. sic loquitur; statuit sancta Synodus, ut in omnibus ecclesiis cathedralibus & collegiatis decretum sub fel. rec. Paulo III. quod incipit; Capitula cathedralium, obseruetur, non solum quando Episcopus visitauerit, sed & quoties ex officio, vel ad petitionem alicuius contra aliquem ex contentis in dicto decreto procedet, ita tamen, ut, cum extra visitationem processerit, infrascripta omnia locum habeant, videlicet, ut capitulum initio cuiuslibet anni eligat ex capitulo duos, de quorum consilio, & assensu episcopus, vel eius Vicarius, tam in formando processum, quam in ceteris omnibus actibus vique ad finem causae inclusive coram Notario tamen ipsius episcopi, & in eius domo, aut consueto tribunali procedere teneatur, vnum autem tantum sit vtriusque votum, possitque alter episcopo accedere. Quod si ambo ab episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutoria, vel definitiua sententia fuerint, tunc intra sex dierum spatium cum episcopo tertium eligant, & si in electione tertii etiam discordent, ad vicinior episcopum electio deuoluatur, & iuxta eam partem, cum qua tertius conueniet, articulus, in quo erat discordia, terminetur, alijs processibus & inde secuta nulla sint, nullosque producant iuris effectus.

Item in criminibus tamen ex incontinentia prouenientibus, de qua in decreto de concubinarijs, & in atrocioribus delictis depositionem, aut degradationem requirentibus, vbi de fuga timeretur, ne iudiciu eludatur, & ideo opus sit personali deretione, possit initio solus episcopus ad summariam

informa

informationem, & necessariam detentionem procedere, seruato tamen in reliquis ordine praemisso, in omnibus autem casibus ea ratio habeatur, vt iuxta qualitatem delicti, ac personarum delinquentes, ipsi in loco decenti custodiantur. Episcopis praeterea vbique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in choro & in Capitulo, in processionibus, & alijs actibus publicis sit prima sedes & locus, quem ipsi elegerint, & praecipua omnia rerum agenda auctoritas. Qui si aliquid canonicis ad deliberandum proponant; nec de re ad suum vel suorum commodum spectante agatur Episcopi ipsi Capitulum conuocent, vota exquirant, & iuxta ea concludant. Absente vero Episcopo omnino hoc ab ijs de Capitulo, id quos hoc de iure, vel consuetudine spectat, perficiatur, nec ad id Vicarius Episcopi admittatur. Caeteris autem in rebus Capituli iurisdicctio & potestas, si qua eis competit, & bonorum administratio salua & intacta oino relinquatur.

Ex eo
& §. qui
vero.

Item, qui vero non obtinent dignitates, nec sunt de Capitulo, ij omnes in causis ecclesiasticis Episcopo subijciantur, non obstantibus, quo ad supra dicta, priuilegijs etiam ex fundatione competentibus, nec non consuetudinibus, etiam immemorabilibus, sententijs, iuramentis, concordijs, quae tantum suos obligent auctores; saluis tamen in omnibus priuilegijs, quae vniuersitatibus studiorum generalium, seu earum personis sunt concessa. Haec autem omnia & singula in ijs ecclesijs locum non habeant, in quibus Episcopi, aut eorum Vicarij ex constitutionibus, vel priuilegijs, aut consuetudinibus, sine concordijs, seu quocumque alio iure maiorem habent potestatem, auctoritatem, ac iurisdictionem, quam praesenti decreto sit comprehensum, quibus sancta Synodus derogare non intendit.

Honor Episcopis
tribuendum.

Episcopi capitulum
quod conuocare
possunt.

Absente Episcopo
Vicarius, qui
non admittitur
ad Capitulum.

Non obtinent
dignitates
nec existentes
de capitulo
in causis ecclesiasticis,
Episcopo subijcuntur.

In cathedralibus & collegiatis ecclesijs, quod Episcopus extra visitationem contra aliquem processerit, quid fieri oporteat.

In delictis ex incontinentia, vel alijs atrocioribus, quid Episcopus facere possit, si de fuga timeatur.

Sess. 25.
& eod. c. §. iij.
mimib.

Et

Clericus etiā regularis extra monasterium degens, Epi correatio ni subiectus est.

Et *sess. 6. cap. 3. de reform. Ecclesiarum* Prælati ad corrigendum subditorum excessus prudenter ac diligenter intendant. Et nemo secularis clericus cuiusvis ordinis personalis, vel regularis extra monasterium degens, etiam sui ordinis priuilegij prætextu, tutus censetur, quo minus si deliquerit, ab ordinario loci, tamquam super hoc a Sede Apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones, visitari, puniri, & corrigi valeat.

Beneficia ecclesiastica personalia refertur. t. a requirita ubi tenet ab eorum ordinarijs residere cogantur.

Et *cap. 2. eiusdem sess. Episcopi inferiores*, quæuis beneficia ecclesiastica personalem residentiam de iure, siue consuetudine exigentia, in titulum siue commendam obtinere, ab eorum ordinarijs, quemadmodum eis pro bono Ecclesiarum regimine, & diuini cultus augmento, locorum & personarum qualitate pensata, expediens videbitur, opportunis iuris remedijs residere cogantur: nullique priuilegia seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis suffragentur. Indulgentijs vero & dispensationibus temporalibus ex veris & rationabilibus causis tantum concessis, & coram ordinario legitime probandis, in suo robore permanens, quibus casibus nihilominus officium sit Episcoporum, tamquam in hac parte a Sede Apostolica delegatorum providere, vt per deputationem idoneorum Vicariorum, & congruæ portionis fructuum assignationem, cura animarum nullatenus negligatur: nemini quo ad hoc priuilegio, seu exemptione quacunq; suffragante.

Et *sess. 7. cap. 13. decreti reform. Præsentati*, seu electi, vel nominati quibusve ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicæ Nuncijs, ad quæuis ecclesiastica beneficia non instituantur, nec confirmantur, neque admittantur, etiam prætextu cuiusvis priuilegij, seu consuetudinis, etiam ab immemorable

bili tempore præscriptæ, nisi fuerint prius a locorum ordinarijs examinati, & idonei reperti Et nullus appellationis remedio se tueri possit, quo minus examen subire teneatur. Præsentatis tamen electis, seu nominatis ab vniuersitatibus, seu collegijs generalium studiorum exceptis.

Quoniam vero multi sub prætextu diuersorum priuilegiorum & exemptionum, magna gaudent libertate, nihili faciebant ordinariorum animaduersiones, volens eorum nimæ libertatæ sancta Synodus Tridentina occurrere, sequens, iuxta antiquos canones, edidit decretum; Quoniam priuilegia, & exemptiones, quæ varijs titulis perisq; conceduntur, hodie perturbationem in Episcoporum iurisdictione excitare, & exemptionem laxioris viæ præbere dignoscuntur, decernit sancta Synodus, vt si quando iustus, grauib; & fere necessarijs suadentibus causis, aliquos honorarijs titulis præthonoratus, Acolythatus, Comitibus Palatini, Cappellani Regij, aut alijs huiusmodi in Romana Curia, vel extra, insignibus decorandos esse placuerit, necnon alios quicumq; monasterio oblatos, vel quomodocunq; ad dictos, aut sub nomine seruicij militis, seu monasterijs, hospitalibus, collegijs, aut quocunq; alio titulo assumi, nihil ex ijs priuilegijs detractum esse ordinarijs intelligatur, quo minus ijs, quibus ea iam concessa sunt, vel in posterum concedi contigerit, ipsi ordinarijs tanquam Apostolicæ Sedis delegatis plene in omnibus, & quo ad cappellanos Regios, iuxta constitutionem Innocentij I. quæ incipit: Cum cappellæ, subiecti existant, &c. Exceptis tamen ijs, qui dictis locis, aut militijs actu seruiunt, & intra eorum septa, ac domos resident. subq; eorum obedientia viuunt: siue ijs, qui legitime, & secundum regulam

Ex assumptio ne ad honorarios titulos, nihil ordinarijs detrahi.

earumdem

Præsentati ad ecclesiastica beneficia non admittantur, nisi a locorum ordinarijs examinati approbati fuerint: notatos a ceteris legijs generalibus Auditori.

Sess. 7. cap. 13. de form.

eatundem militiarum professione fecerint, de qua ordinatio consistere debeat: non obstantibus privilegiis quibuscunque, etiam religionis sancti Iohannis Hierosolimitani, & aliarum militiarum, &c.

Quod vero spectat ad personarum ecclesiasticarum non regularium loca, hoc est, ecclesias, sacella, & omnia beneficia præter ea, quæ à iure traduntur 10. q. 1. cap. 10. 11. & 12. & in concil. Tolet. 4. c. 37. Brach. 2. cap. 1. Tarcon. cap. 7. Arelat. cap. 17. & alibi, est hoc sacri Concilii Tridentini sess. 7. ca. 8. reform. primarium decretum; locorum ordinarii ecclesias quascunque quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & oportunitis iuris remediis providere, ut quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis imminet, aliisque debitis obsequiis minime defraudentur, appellationibus, privilegiis, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præscriptis iudicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus exclusis.

Et sess. 7. cap. 7. reform. Beneficia ecclesiastica curata, quæ cathedralibus, collegiatis, seu aliis ecclesiis, vel monasteriis, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis quibuscunque perpetuo unita, & annexa reperiuntur, ab ordinariis locorum annis singulis visitentur, qui sollicitè providere procurent, ut per idoneos vicarios etiam perpetuo, nisi ipsis ordinariis, pro bono ecclesiarum regimine, aliter expedire videbitur, ab eis cum tertia parte fructuum, aut maiori, vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione etiam super certa re assignanda, ibidem deputandos animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, privilegiis, exemptionibus, et cum iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus, quibuscunque in præmissis minime iustificantibus.

Episcopi ecclesias quascunque, et exemptas singulis annis visitent.

Beneficia curata alicui loco perpetuo unita ab ordinariis locorum annis singulis visitentur.

Sess. 7.
c. 8. ref.
& sess.
21. c. 8.
reform.

Et sess. 24. cap. 9. reform. Quæ alias sub fel. rec. Paulo III. & nuper sub beatissimo Domino nostro Pio III. in hoc eodem Concilio de adhibenda ab ordinariis diligentia in beneficiis etiam exemptorum visitatione constituta sunt; eadem etiam in iis ecclesiis secularibus obseruentur, quæ in nullius diocesis esse dicuntur, ut ab Episcopo, cuius cathedralis ecclesia est, proximior, si id possit, alioquin ab eo, qui semel in Concilio provinciali à Prælato loci illius electus fuerit, tanquam sedis Apostolice delegatus, visitentur, non obstantibus privilegiis, & consuetudinibus quibuscunque etiam immemorabilibus.

Sess. 21.
c. 7. reform.

Et sess. 21. c. 7. Cum illud quoque curandum sit, ne ea, quæ sacris ministeriis dedicata sunt, temporum iniuria obsolescant, & ex hominum memoria excidant; Episcopi etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati transferre possint beneficia simplicia, etiam iuris patronatus, ex ecclesiis, quæ vetustate, vel aliâ collapsæ sint, & ex eorum inopia nequeant instaurari, vocatis iis, eorum interest, in matrices, aut alias ecclesias locorum eorundem, seu viciniorum arbitrio suo, atque in eisdem ecclesiis erigant altaria, vel capellas sub eisdem invocationibus; vel in iam erecta altaria, vel capellas transferant, cum omnibus emolumentis, & oneribus prioribus Ecclesiis impositis. Parochiales vero Ecclesias, etiam si iuris patronatus sint ita collapsæ restit, & instaurari procurent, ex fructibus & proventibus quibuscunque ad easdem ecclesias quomodocunque pertinentibus. Qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, & alios qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt, aut in illorum defectum, parochianos omnibus remediis opportunis ad prædicta cogat, quacunque appellatione, exemptione, & contradi-

Ecclesiæ seculares in nullius diocesis existentes ab Episcopo proximiori, vel ab eo, quem semel Prælati loci elegerit, visitentur.

Episcopi quæ transferre possint beneficia simplicia, etiam iuris patronatus ex iis ubi sunt in alias Ecclesiis erigendum locorum, seu viciniorum.

Parochiales Ecclesie ruinose, quæ restitui debeant.

Sess. 7.
c. 7. reform.

Parochiales
Ecclesie & iu-
ris patronat^{us}
qu^o & quo ob
Epis transfere-
possint.

atione remota. Quod si nimia egestate omnes laborent ad matrices, seu viciniores ecclesias transferantur, cum facultate, tam dictas parochiales, quam alias ecclesias dirutas in prophanos vltus non fordidos, erecta tamen ibi cruce conuertendi.

Possent multa alia, tã ex Conc. Trid. quam aliunde ex sacris Canonibus ad idẽ afferri decreta, quz breuitatis gratia, & quod presentĩ negotio satisfactum abunde arbitramur, cõsulto prætermittimus.

**RATIO VISITANDI QUÆLIS-
cunque Ecclesias, & beneficia ad ius patro-
natus aliquorum pertinentia.**

TITVLVS SEPTIMVS.

PATRONI in ijs, quz ad sacra-
mentorum administrationẽ spe-
ctant (inquit sacrosancta Syno-
dus Tridentina) nullatenus se præ-
sumant ingerere, neque visitatio-
ni ornamentorum ecclesie, aut bo-
norum stabilitium, seu fabricarum

Ecclesie, &
beneficia, &
iur patronatus
aliquorum spe-
ctantia non a
patronis, sed
ab Episcopis visi-
tanda.

pronentibus immisceant; nisi quatenus id eis ex institutione, ac fundatione competat; sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabricarum redditus in vltus ecclesie necessarios, & viles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent.

Debent quoque Visitatores, quoad prædicta iura patronatum ea diligenter perpendere, quz a sacro Concil. Trid. sess. 25. c. 9. de reformat. traduntur; videlicet; Sicuti legitima patronatum iura tollere, piasque fidelium voluntates in eorum institutione violare, æquum non est: sic etiam vt hoc colore beneficia ecclesiastica in seruitutem, quod

à mul-

à multis impudenter fit, redigantur, nõ est permittendum. Vt igitur debita in omnibus ratio obseruetur, decernit sancta Synodus, vt titulus iuris patronatus sit ex fundatione, vel ex dotatione, qui ex authentico documento, & alijs iure requisitis ostendatur; siue etiam ex multiplicatis presentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliãve secundum iuris dispositionem. In ijs vero personis, seu vniuersitatibus, in quibus id ius plerũque ex vlturpatione potius que situm præsumi solet, plenior & exactior probatio ad docendum verum utulum requiratur, nec immemorabilis temporis probatio, aliter eis suffragetur, quàm si præter reliqua ad eã necessaria, presentationes, etiam continuatæ non minore saltem, quàm quinquaginta annorum spatio, quz omnes effectum sortitæ sint, authenticis scripturis probentur. Reliqui patronatus omnes in beneficiis, tam secularibus, quàm regularibus, seu parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscunque alijs beneficiis in cathedrali, vel collegiata ecclesia, seu facultates & priuilegia concessa, tã in vim patronatus, quàm alio quocunque iure nominandi, eligendi, presentandi ad ea, cum vacant, exceptis patronatibus, super cathedralibus Ecclesiis competentibus, & exceptis alijs, quz ad Imperatorem, & Reges, seu regna possidentes, aliosque sublimes ac supremos Principes, iura Imperii in dominiis suis habentes, pertinent, & quz in fauorem studiorum generalium concessa sunt in totum prorsus abrogata, & irrita, cum quasi possessione indesecuta intelligantur. Beneficiaque huiusmodi, tanquam libera à suis collatoribus conferantur, ac prouisiones huiusmodi plenum effectum consequantur. Ad hæc licet Episcopo presentatos, à patronis, si idonei

Titulus iuris
patronatus
vade lin.

Qui patronatus
abrogatus
sunt.

Quicquid no
annati, a pa-

non

tronis ab Episcopo examinantur.

Patroni beneficiorum in perceptione fructuum ne legerant, nec ius patronatus in aliis cetera canonicas sanctiones transierant.

Quæ accessiones beneficiorum liberorum ad Ecclesias iuris patronatus subiectas variæ sint, & quæ non.

non fuerint, repellere. Quod si ad inferiores intuitu pertineat: ab Episcopo tamen iuxta alia statuta ab hac sancta Synodo examinentur: alioquin institutio ab inferioribus facta, irrita sit, & inanis. Patroni autem beneficiorum cuiuscunque ordinis, & dignitatis, etiam si communitates, vniuersitates, collegia quæcunque clerico: um, vel laicorum existant in perceptione fructuum, prouentuum, obventionum quorumcunque beneficiorum, etiam si vere de iure patronatus ipsorum ex fundatione, & dotatione essent, nullatenus, nullave causa, vel occasione legerant, sed illos libere rectori, seu beneficiato, non obstant etiam quacunque consuetudine, distribuendos dimittant. Nec dictum ius patronatus venditionis, aut alio quocunque titulo in alios contra canonicas sanctiones transferre præsumant. Si secus fecerint, excommunicationis, & interdicti poenis subiciantur; & dicto iure patronatus, ipso iure priuati existant. Insuper accessiones per viam vniionis factæ de beneficijs liberis, ad Ecclesias iuris patronatus, etiam laicorum subiectas, tam parochiales, quam ad alia quæcunque beneficia, etiam simplicia, seu dignitates, vel hospitalia, ita vt prædicta beneficia libera eiusdem naturæ cum ijs, quibus cum vniuntur, efficiantur, atque sub iure patronatus, constituantur. Hæc si nondum plenarium sortitæ sunt effectum, vel deinceps ad cuius iussus instantiam fient, quacunque auctoritate etiã Apostolica concessa fuerint, simul cum vniionibus ipsi per subreptionem obtentæ intelligantur; non obstante quacunque in iis verborum forma, seu derogatione, quæ habeatur pro expressa, nec executioni amplius demandentur; sed beneficia ipsa vnita cum vacauerint, libere, vt antea conferantur. Quæ vero à quadraginta annis citra factæ effectû & ple-

nam incorporationem sunt consecutæ, hæc nihilominus ab Ordinarijs tanquam à Sede Apostolica delegatis reuideantur, & examinentur, ac quæ per subreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, simul cum vniionibus irritæ declarentur, ac beneficia ipsa separentur, & alijs conferantur. Similiter quoque patronatus quicunque in ecclesijs, & quibuscunque alijs beneficijs, etiam dignitatibus, antea liberis acquisiti à quadraginta annis citra, & in futurum acquirendi, seu ex augmento dotis, seu ex noua constructione, vel alia simili causa, & auctoritate Sedis Apostolicæ, ab iisdem Ordinarijs, vt delegatis, vt supra, qui nullius in his facultatibus, aut priuilegijs impediatur, diligenter cognoscantur, & quos non repererint ob maxime euidens Ecclesiæ, vel beneficii, seu dignitatis necessitatem legitime constitutos esse, in totum reuocent, atque beneficia huiusmodi sine damno illa possidentium, & restituito patronis eo quod ab eis idcirco datum est, in pristinum libertatis statum reducant, non obstantibus priuilegijs, constitutionibus, & consuetudinibus, etiã immemorabilibus.

Si quæ præterea Visitatores circa eadem iura patronatum obseruare debent, cum quid aliud præter expectationem occurrit, consulatur etiam titulus de iure patronatus in decretalibus. & Hostien. eod. titulo

& in sexto, titu. decimonono
de iure patronatus,
cum gloss. ibidem &c.

Qui patronatus reuocandi sint, & qua ratione.

RATIO VISITANDI CONFRATERNITATES, HOSPITALIA, & ALIA QUÆCUMQUE PIA LOCA CUM EORUM BONIS, AC MINISTRIS,

TITVLVS OCTAVVS.

Hospitalia ab Episcopis visitanda, ite confraternitates laicorū & alia pia loca.

QVOD attinet ad hospitalia, & alia pia loca quocunque nomine illa appellentur, & bona eorum, personas, administrationē, necnon societates, seu confraternitates, plenam habent Episcopi locorum visitandi, corrigendi, &

super his disponendi facultatem, vt ex multis Concilii Tridentini locis perspicue apparet; Curent ^{seff. 7. c. 15. de form.} (aut ordinarij), vt hospitalia quæcunque à suis administratoribus quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis fideliter, & diligenter gubernentur; Constitutionis Concilij Viennensis, quæ incipit; Quia contingit; forma seruatas quam quidem constitutionem eadem sancta Synodus innovandam duxit, & innovat cum derogationibus in ea contentis.

Epi piarū dispositionem executores.

Et seff. 2. cap. 8. de reform. Episcopi etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, in casibus à iure concessis, omnium piarum dispositionum tam in vltima voluntate, quam inter viuos sint executores: habeant ius visitandi hospitalia, collegia quæcunque, ac confraternitates laicorum, etiam quas scholas, siue quocunque alio nomine vocent; non tamen, quæ sub regū immediata protectione sunt, sine eorum licentia; eleemosynas montis Pietatis, siue Charitatis, & pia loca omnia, quomodocunque nuncupentur, etiam si prædictorum locorum cura

cura ad laicos pertineat, atque eadē pia loca exemptionis priuilegio sint munica, ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo, iuxta sacrorum canonum statuta cognoscant, & exequantur, non obstantibus quacunque consuetudine et immemorabili, priuilegio, aut statuto.

Et cap. sequenti: Administratores tam ecclesiastici, quam laici fabricæ cuiusvis ecclesiæ, etiam cathedralis, hospitalis, confraternitatis, eleemosynæ, Montis pietatis, & quorumcunque piorum locorū singulis annis teneantur reddere rationem administrationis Ordinario, cōsuetudinibus & priuilegijs quibuscunque in contrarium sublati, nisi secus forte in institutione ordinatione talis ecclesiæ, seu fabricæ expresse cautum esset. Quod si ex consuetudine, aut priuilegio, aut ex constitutione aliqua loci, alijs ad id deputatis ratio reddenda esset; tunc cum iis adhibeatur etiam Ordinarius, & aliter factæ liberationes dictis administratoribus minime suffragentur.

Et seff. 25. cap. 8. de reform. Admonet sancta Synodus quoscunque ecclesiastica beneficia secularia seu regularia obtinentes, vt hospitalitatis officium à sanctis patribus frequenter cōmeadatum, quantum per eorum prouentus licebit, prompte benigneque exercere assuescant; memores eos, qui hospitalitatē amant, Christum in hospitalibus recipere.

Item, illis vero, qui hospitalia viugo nuncupata, seu alia pia loca ad peregrinorum, infirmorū, senum, pauperumque vsum præcipua instituta in commendam, administrationem, aut quemcunque titulum, aut etiam Ecclesijs suis vnita, obtinent, vel si ecclesiæ parochiales, hospitalibus forte vnite, aut in hospitalia erectæ, earumque parro-

Administratores fabricæ cuiusvis ecclesiæ, hospitalitatis confraternitas ac pij loci ratione administrationis ordinari reddere teneantur.

Beneficia obtinentes hospitalitatis officij exerceant.

Obtinentes hospitalia, seu alia pia loca, hospitalitatē quam debent ex fructibus adu exerceant.

nis administratione concessa sint, præcipit omnino, ut impossibile illis onus, officiumve administrarent, atque hospitalitatem, quam debent, ex fructibus ad id deputatis actu exercent, iuxta constitutionem Concilij Viennensis: aliâ in hac eadem Synodo sub felicitis recordationis Pauli Tertij, innovatam, quæ incipit; Quia contingit. Quod si hospitalia hæc ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta, nec in loco ubi sunt dicta hospitalia, similes personæ, aut perpauca reperiantur, mandat adhuc, ut fructus illorum in alium pium usum, qui eorum institutioni proximior sit, ac pro loco, & temporis utilior, conuertantur, prout Ordinario cum duobus de Capitulo, qui rerum usu peritiores sint, per ipsum deligendis, magis expedire visum fuerit, nisi aliter forte, etiam in hunc euentum, in eorum fundatione, aut institutione fuerit expressum, quocasu, quod ordinatum fuit, obseruari curet Episcopus, aut si id non possit ipse, prout supra utiliter prouideat. Itaque si prædicti omnes & singuli cuiuscunque ordinis, & religionis, & dignitatis, etiam si laici fuerint, qui administrationem hospitalium habent, non tamen regularibus subiecti, ubi viget regularis obseruantia ab Ordinario moniti, hospitalitatis munus adhibitis omnibus ad quæ tenentur necessariis, re ipsa obire cessauerint, non solum per ecclesiasticas censuras, & alias iuris remedia ad id compelli possint; sed etiam hospitalis ipsius administratione, curæ perpetuo priuari possint; aliique eorum loco ab iis ad quos spectabit, substituantur; & prædicti nihilominus, etiam ad fructuum restitutionem, quos contra ipsorum hospitalium institutionem

Hospitalium institutionis effectum non habentiu, fructus in alium pium usum ex ordinarij iudicio conuertendi.

Hospitalitatis munus debent, non exercentes, Ordinarios consensu, & priuari possunt.

situtionem perceperunt, quæ nulla eis remissione, aut compositione indulgeatur, in foro conscientie teneantur. Nec administratio, seu gubernatio huiusmodi locorum vni, & eidem personæ ultra triennium deinceps committatur, nisi aliter in fundatione cautum reperiat, non obstante, quo ad omnia supradicta, quacunque ratione, exemptione, & consuetudine in contrarium, etiam immemorabili, seu priuilegiis, aut indultis quibuscunque.

Administratio hospitalium ac quorumcunque piorum locorum vni ultra triennium non committenda.

*POENAE, QUIBUS AFFICIUNTUR
& plebuntur omnes tam laici, quam clerici cuiuscunque sint gradus, status, vel præeminentiæ etiam patroni, qui cuiuscunque Ecclesiæ, beneficij, Montis pietatis, vel quorumcunque aliorum piorum locorum qualiacunque bona, vel prouentus ad ministrum & pauperum necessitates designatos &c. quomodocumque per se, vel per alios usurparint, &c.*

TITVLVS NONVS.

I quem clericorum, aut laicorum quacunque is dignitate, etiam Imperiali, aut Regali præfulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupauerit, inquit Sacrosancta Synodus Tridentina, ut alicuius Ecclesiæ, seu cuiusvis secularis, vel regularis beneficii, Montium pietatis, aliorumque piorum locorum iurisdictiones, bona, census, ac iura,

Usurpantes & impediens quomodocunque perceptione fructuum cuiuscunque Ecclesiæ beneficii, ac pij loci in

Ex sess.
c. 2. ca.
xj. d. re
form.
Cõcil.
Trid.

ministrorum
ac pauperum
vsum conuer
tedorum ex
communica
tioni subia
cent.

etiam feudalia, & emphyteotica, fructus, emolu
mentâ, seu quascunque obventiones, quę in mini
stro rum & pauperum necessitates conuerti debent,
per se, vel per alios vi, vel timore incusso, seu etiã
per suppositas personas clericorum, aut laicorum,
seu quocunque arte, aut quacunque quaesito colo
re in proprios vsus conuertere, illosque vsurpare
præsumperit, seu impedire, ne ab iis, ad quos iure
pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu sub
iaceat, quamdiu iurisdictiones, bona, res, iura, fru
ctus, & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eum
quomodocunque etiam ex donatione suppositæ
personæ peruenerint, Ecclesiæ, eiusq; administrato
ri, siue beneficiato integrè restituerit, ac deinde à
Rom. Pont. absolutionē obtinuerit. Quod si eiusdē
Ecclesię patronus fuerit, et iure patronatus, vltra præ
dictas poenas, eo ipso priuatus existat. Clericus ve
ro, quinefandæ fraudis, & vsurpationis huiusmodi
fabricator, seu consentiens fuerit, eiusdē penis sub
iaceat: nec non quibuscunque beneficis pri
uatus sit, & ad quæcunque alia benefi
cia inhabilis efficiatur, & à suo

orum ordinem executione,

etiam post integram sa
tisfactionem, &
absolutio
nem,

sui ordinarii arbi
trio suspen
datur.

Patroni id fa
cientes etiam
iure patrona
tus, & clerici
etiam benefi
cij priuantur
& inhabiles
ad alia effici
tur.

RATIO VISITANDI LAICOS
tam supremos, quam infimos.

TITVLVS DECIMVS.

VOAD laicos visitandos supetius
dictum est, omnes tam primarios
etiam maximos Principes, quam
infimos, in his, quæ ad salutem
animarum, & pacem, aut equita
tem publicam attinent, iurisdic
tioni in Episcoporum subesse, di
cente Apostolo, Obedite Præpositis vestris, & sub
iacete eis: ipsi enim peruigilant quasi rationem
pro animabus vestris reddituri.

Hebr.
23.

Et quia Episcoporum primus est Põtifex Roma
nus Christi in terris Vicarius, & Beati Petri verus
successor, cui omnis data est ligandi & soluendi po
testas, vti superius docuimus, ideo fatendum est,
omnes Christi fideles vtriusque sexus, & cuiuscun
que status, Ecclesiasticos & laicos cuiusvis condi
tionis & præminentię, tam Principes, Reges, atq;
Imperatores, quam alios quoscunque etiam infimę
sortis eius visitationi, & correctioni sub esse oportere.

Match.
26.

Hist ec
cl tri
part.
lib. 7.
cap. 2.

Hinc illa pii Imperatoris Valentiniani verba, Ta
lem nobis in Pontificali constituite Sede, cui &
nos, qui gubernamus Imperium, syncerè nostrã
capita submittamus: & eius monita, dum tan
quam homines deliquerimus, necessario veluti cu
rantis medicamenta suscipiamus. Hinc etiam Ge
lasius Papa scripsit Imperatori Anastasio, vt habe
tur dist. 96. cap. 10. Duo sunt quippe Imperator Au
guste quib. principaliter hic mūdus regitur, aucto

Laici Episcop
porū iurisdic
tioni subia
cent.

Quicunq; lai
ci etiã in sum
mo gradu cõ
stituti Summi
Põtifis Ro
mani visita
tioni & corre
ctioni subit.

ritas sacra Pontificum, & Regalis potestas. In quibus tanto grauius pondus est Sacerdotū; quanto etiam pro ipsīs Regibus hominum in diuino sunt reddendi examine rationem. Et post pauca, Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi posse voluntatem. Talibus igitur institutis, talibusque fulti auctoritatibus plerique Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicauerunt. Nam si speciale aliquod de personis Principum requiratur exemplum, Beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia contempsit, vt Sanctus Ioannes Chrysostomus à sua Sede pelleretur) excommunicauit. Proinde Romanus Pontifex Zacharias, vt est 15. quæst. 6. c. 3. Regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo, quod tantæ potestati erat inutilis, à Regno deposuit, & Pipinum Caroli magni Imperatoris Patrem in eius locum substituit, Gallosque à fidelitatis iuramento, quod illi dederant, abfoluit. Ita quoque Rom. Ponticum videret Imperatores Cōstantinopolitanos eggere id nomen tueri, ac eā ob rem Vrbe, & Italiam ipsam magnas calamitates passam, Imperium à Græcis Cōstantini Sexti Imperatoris tempore ad Germanos in personam Caroli Magni transtulit. Ita D. Papa Innoc. Tertio Ottoni Quarti Imperium abtulit, & Honorius Tertius Innocentii immediatus successor Fridericum secundum Imperio priuauit, & Innocentius Quartus Lusitanæ Regi administrationem Regni interdixit. Complura alia similia argumenta, & exempla adduci possunt, quæ breuitati studentes omittere malimus, satis superque ex iam dictis cōstare arbitrari, quod Summus Pontifex habeat iurisdictionē in clericos & laicos tam superiores, quā inferiores, & consequenter auctoritatem visitandi,

ac de-

ac delinquentes puniendi. Ad quorum omnium robur & firmamentum ait B. Thomas lib. 3. cap. ro. de Reg. Princ. circa medium Summos Pontifices in iā memoratis casibus, & aliis similibus, non extendisse manus nisi ratione delicti, quia ad id ordinetur eorum potestas, vt profint gregi, cuius ea de causa pastores appellantur, & eis ad subditorum utilitatem, & non ad propriam, vigilare incumbat.

Post summum autem Pontificem vniuersalem ecclesie pastorem, sunt peculiare locorum Ordinarij, quibus est obediendum, Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, qui in partem sollicitudinis Apostolicæ, & spiritus sancto operante, assumpti, in Apostolorum locum successerunt, vt recte etiam docet Sacra Synodus Tridentina sess. 23. c. 4. reform. Proinde episcoporum est super vniuersum tam seculari, quam ecclesiastico gregem cuique commissum vigilare, iuxta illud: auli Apostoli. Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopus regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo, idque vt omnes præ uiuant, & errantes debite corrigantur, secundum eiusdem Apostoli doctrinam, Timotheum admonentis: Prædica verbum, in sta opportune, importune, argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Commune itaque omnibus est, tam laicis, quam ecclesiasticis, vt Episcopi suis, & mandatis eorum obediant. Hinc sacer Canon, omnes Principes terrarum, & ceteros homines Episcopis obedire beatus Petrus præcipiebat. Et inferius c. 6. Imperiū nō præest sacerdotio, sed subest, & ei obedire tenetur. Itē Episcopus non debet subesse Principibus, sed præesse. Et alibi. Imperator Catholicus est (quod salua pace ipsius dixerimus) filius est nō præfuit ecclesie, quod ad religionē competit, dilcere ei conuenit,

Locorū ordinaris in partem sollicitudinis Apostolicæ assumptis etiā obediendum.

Episcopus nō debet subesse Principibus sed præesse.

Pontifices Romani Reges, & Imperatores excommunicauerunt ac deposuerunt.

De elec. & elec. potest. c. reuerabile, ex San. The. de reg. & Princ. lib. 3. c. no.

Cap. grandi. de sup. pl. ur. gl. Prælat.

De maior. & obe. c. 4. Di. 96. cap. 11.

Act. 20.

1. Ti. 4.

nit, non docere: habet privilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis diuinitus consecutus est, ut eius beneficiis non ingratus contra dispositionem coelestis ordinis nil usurpet. Ad sacerdotes enim Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates; quas si fideles sunt, Ecclesiæ suæ sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi vindicet alienum ius & ministerium, quod alteri deputatum est, ne contra eum tendat abrupti, a quo omnia constituta sunt, & contra illius beneficia pugnare videatur, a quo propriam consecutus est potestatem &c. Et Gelasius Papa Anastasio Imperatori, ut habetur distinct. 96. capit. 10. circa medium, Beatus etiam Ambrosius, licet Sanctus, non tamen vniuersalis Ecclesiæ Episcopus pro culpa, quæ aliis sacerdotibus non ad eodè grauis videbatur, Theodosium magnum Imperatorem excommunicans ab Ecclesia exclusit. qui etiam in suis scriptis ostendit, quod aurum nõ tam pretiosius sit plumbo, quàm Regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis, hoc modo circa principium sui pastoralis scribès. Honor, fratres, & sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si Regnum fulgori compares, & Principum diademati, longè erit inferius, quàm si plumbi metallum ad auri fulgorem cõpares: quippe cum videas Regum colla, & Principum submitti genibus Sacerdotum, & osculata eorum dextera, orationibus eorum credant se communiri.

Ex quibus clarissimum euadit, ad Episcopos post summum Pontificem pertinere, ut laicos omnes et Principes sibi commissos non solum gubernent ac regant, atque vbi opus est, ab erroribus reuocet admonendo, obiurgando, & corrigendo, sed etiã domos ipsorum in casibus a iure permisis, maximè

hære-

hæreseos, inspiciant ac perlustrent, & id genus alia faciant, quæ ab ipsis fieri digna videbuntur. Quare meritò Episcopis tribuitur, ut laicos etiam primarios antecedant, & non, ut quidam cum status sui dedecore faciunt, se illis submittant, quas sacra Synodus Tridentina optimo iure ita reprehendit. Nõ potest Sancta Synodus non grauius dolere audiens Episcopos aliquos sui status oblitos, Pontificiam dignitatem non leuiter dehonestare qui cum Regum ministris, Regulis, & Baronibus in Ecclesia & extra indecenti quadam demissione se gerunt, & veluti inferiores ministri altaris, nimis indignè nõ solum loco cedunt, sed etiam personaliter illis inferunt. Quare hæc & similia detestans sancta Synodus, sacros Canones omnes Conciliaque generalia, atque alias Apostolicas sanctiones, ad dignitatis Episcopalis decorem & grauitatem pertinentes renouando præcipit: ut ab huiusmodi in posterum Episcopi se abstineant: mandans eisdem, ut tam in Ecclesia, quàm foris suum gradum & ordinem præ oculis habentes, vbique se patres & pastores esse meminerint; reliquis verò tam Principibus, quàm cæteris omnibus, ut eos paterno honore, ac debita reuerentia prosequantur.

Quinimò eadem Sancta Synodus Tridentina laicos Principes & magistratus omnes hortatur, & admonet, ut diligentem, sedulamque adhibeant curam, ut tam ipsi, quàm eorum subditi non solum Episcopos, aliosque Prælatos & Parochos, verum etiam cunctas personas ecclesiasticas venerentur, eisque condignam exhibeant reuerentiam, & Præpositis suis, Parochis, aliisque superioribus condignam obedientiam præstent, atque id genus alia cleri immunitatem populi que Christiani correctionem, conseruationemve concernentia seruent atque

Episcopi laicos etiam primarios attendere debent.

Rel. 12. cap. 17. refer.

Episcopi principes excommunicarunt.

Increpantur Episcopi, qui Dominis laicis loco cedunt & inferunt.

atque custodiant his verbis: Cupiens sancta Synodus ecclesiasticam disciplinam in Christiano populo non solum restitui, sed etiam perpetuo factam rectam à quibusdam impedimentis conservari præter ea, quæ de ecclesiasticis personis constituit, sæculares quoque Principes officij sui admonendos esse censuit, confidens eos, ut Catholicos, quos Deus sanctæ fidei, ecclesiæque protectores esse voluit, ius suum ecclesiæ restitui, non tantum esse concessuros: sed etiam subditos suos omnes ad debitam erga clerum parochos & superiores ordines reverentiam revocatos; nec permissuros, ut officiales, aut inferiores magistratus ecclesiæ, & personarum ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus constitutam, aliquo cupiditatis studio, seu inconsideratione aliqua violent; sed vna cum ipsis Principibus debitam sacris Summorum Pontificum & Conciliorum Constitutionibus observantiam præsent. Decernit itaque & præcipit Sacros Canones, & Concilia generalia omnia, nec non alias Apostolicas sanctiones in favorem ecclesiasticarum personarum, libertatis ecclesiasticæ, & contra eius violatores editas, quæ omnia præsentem etiam decreto innovat, exactè ab omnibus observari debere. Prætereaque admonet Imperatorem, Reges, & republicas, Principes, & omnes & singulos cuiuscunque status & dignitatis extiterint, ut quo largius bonis temporalibus atque in alios potestate sunt ornati, eo sanctius, quæ ecclesiastici iuris sunt, tanquam Dei præcipua, eiusque patrocinio tectavererentur; nec ab vllis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, aliisque Dominis temporalibus, seu magistratibus, maximeque ministris ipsorum Principum lædi patiantur: sed seuerè in eos, qui illius libertatem,

Conc.
Trident.
Sess. 11.
cap. 18.
secto.

Principes ius ecclesiæ restitui, & subditos erga clerum, parochos & superiores reverentiam & obedientiam exhibere curent.

bertatem, immunitatem, atque iurisdictionem impediunt, animaduertant, quibus etiam ipsimet exemplo ad pietatem, religionem, ecclesiasticarumque protectionem existant, imitantes anteriores optimos, religiosissimosque Principes, qui res ecclesiæ suæ in primis authoritate, ac munificentia auxerunt, ne dum ab aliorum iniuria vindicarent. Adeoque ea in re quisque officium suum sedulo præstet; quod cultus diuinus deuotè exerceri, & prælati, cæteri que clerici in residentijs, & officiis suis quieti, & sine impedimentis, cum fructu, & ædificatione populi permanere valeant.

*BATIO VISITANDI QUALIACUNQUE
regularium virorum Monasteria do-
mus, & Collegia.*

TITVLVS VNDECIMVS.

ICET sub nomine regularium tam mulieres, quam viri intelligantur, separatim tamen de utrisque agemus, & hoc quidem loco de viris, sequenti verò titulo de monialibus. Virorum Conuentus sunt bipartiti, quidam enim in congregationes sunt redacti, & alij per se sunt, & horum quidam, Sedi Apostolicæ subsunt immediatè, à qua, vel eius delegatis prælatorum etiam confirmatio accipitur; alij verò episcopis locorum subiecti sunt, à quibus Prælati ipsorum etiam confirmantur. Conuentus etiam in congregationes redacti duplices sunt; quædam enim congregationes Sedi Apostolicæ immediatè subsunt, à qua Generales ordinum seu

Religiosorum
in varios gra-
dus distinctæ

feu congregationum huiusmodi confirmantur, & ab eis reliqui superiores subordinati, & alix episcopis locorum obediunt, ab eisque Prælatorum confirmationem accipiunt. Congregationes Sedi Apostolicæ immediatè subiectæ, bifariam sunt diuiz. Quædam enim incedunt in habitu clericali seculari, veluti sacerdotes hospitalium sancti Spiritus, Theatini, patres societatis Iesu, Paulini, seu Barnabitæ, ac similes; alii verò in habitu monastico, veluti Chartusiani, Cistercienses, Camaldulenses, Montis oliueti, sancti Hieronymi, Benedicti, Montis Casini, Canonici regulares Lateranenses, & Sclopetini, Dominicani, Franciscani, Augustiniani, Carmelitæ, Seruicæ, Minorum minimorum, Montis Virginis, & alii similes. Horum Conuentus monasteria nuncupantur, illorum Collegia, & sancti Spiritus Hospitalia. Neque prætereundum hæc est, diuersa esse prædictorum membrorum monasteria commendata, quorum etiam singularis est habenda ratio, vt in eiq; possit, ad quos eorum spectet visitatio. In primis igitur agemus de monasteriis, quæ per se sunt, & prius de Sedi Apostolicæ immediatè subiectis; postmodum etiam de iis, quæ episcopis locorum subiunt; deinde accedemus ad Monasteria in congregationes redacta, & episcopis locorum subiecta, postea veniemus ad ea in congregationes pariter redacta, quæ Sedi Apostolicæ immediatè subiunt, demum monasteria, quæ diuersis sub nomine Commendæ concessa sunt persequemur, & hoc in sequenti titulo.

Quoad monasteria, quæ per se sunt, & Sedi Apostolicæ immediatè subiunt, ita sancta Synodus Tridentina sancit, Monasteria omnia, quæ generalibus Capitulis, aut episcopis non subiunt, nec suos habent ordinarios regulares Visitatores, sed sub

immedi-

immediata Sedi Apostolicæ protectione, ac directione regi consueuerunt, teneantur infra annum a fine præsentis Concilii, & deinde quolibet triennio sese in congregationes redigere, iuxta formam constitutionis Inocentii Tertii in Concilio generali, quæ incipit. In singulis. ibique certas regulas res personas deputare, quæ de modò & ordine, de prædictis congregationibus erigendis, ac statutis in eis exequendis deliberent & itantur: Et infra; Quod si in his negligentes fuerint, liceat Metropolitano, in cuius Prouincia prædicta Monasteria sunt, tanquam Sedi Apostolicæ delegato, eos pro prædictis causis conuocare. Quod si infra limites vnus Prouinciæ non sit sufficiens raliu Monasteriorum numerus ad erigendam congregationem, possint duarum, vel trium Prouinciarum Monasteria vnã facere congregationem. Ipsis autem congregationibus constitutis, illarum generalia Capitula, & ab illis electi præfides, vel Visitatores eandem habeant auctoritatem in suæ congregationis Monasteria, ac regulares in eis commorantes, quã alii Præsides, ac Visitatores in cæteris habent ordinibus: teneanturque suæ congregationis Monasteria frequenter visitare, & illorum reformationi incumbere, & ea obseruare, quæ in sacris Canonibus, & in hoc sacro Concilio sunt decreta. Quod si etiã Metropolitano instante, prædicta exequi non curauerint episcopis in quorum Diocesis loca prædicta sita sunt, tanquam Sedi Apostolicæ delegatis subdantur.

Quoad alia verò Monasteria, quæ per se sunt episcopis locorum subiecta, nemo scit qui ambigat, quin ab eis debeant visitari, reformari, & iuxta delictorum qualitatem castigari. Nam si Monasteria in congregationes non redacta, quæ Sedi Apostolicæ

Monasteria p se sedi Apostolicæ immediatè subiecta teneantur ex decreto Concilii Tridentini in congregationibus redigere.

Monasteria prædicta in congregationes se redigere recusantes locorum ordinariis subdantur. Monasteria y se Episcopis subiecta ab eisdem visitari ac reformari debent.

Ex sess. 25. c. 8. de reg. & c. in fine.

Sess. 25. c. 8. de reg. & c. in fine.

immediatè subsunt, Episcoporum tanquam ipsius Sedis Apostolicæ delegatorum correctioni committuntur. multò magis in ea episcoporum, correctio exercebitur, ad quæ immediatam habet iurisdictionem. Cuius generis quamplurima inueniuntur per Germaniam maximè ordinum beati Benedicti, & Canonicorum regularium, quæ in congregationes hæctenus redigi non potuisse arbitror, ob Monasteriorum nimiam distantiam, ac religiosorum quorundam renitentiam, qui in libertate, ac licentia disciplina viuunt libenter, maluntque sub sola Episcoporum obedientia manere, quam ut etiam à congregationum superioribus ad strictiorem viuendi normam reducantur, & de excessibus suis acris puniantur.

Quoad Monasteria autem in congregationes quidem redacta non tamen ab episcoporum subiectione exempta. possunt episcopi, vt prius solebant, ea visitare, religiosos delinquentes punire, prælatos ita merentes deponere, & alios canonicè electos confirmare, quia licet sacri Canones mandent, Monasteria huiusmodi in congregationes redigi, & Præsidentes ac Visitatores creari, non propterea tamen a pristina episcoporum subiectione eximuntur, vt habetur expressè ex Constitutione Innocentij Tertij, proposita in Concilio Generali Lateranensis cap. 12. & in lib. 3. Decretal. Tit. 35. De statu monachorum. cap. 7. posita, quæ etiam recensetur & innouatur a sacro Concilio Tridentino sess. 25. cap. 8. de regul. & monial. his verbis: In singulis regnis, siue prouincijs fiat de triennio in triennium saluo iure Diocesano Pontificum commune Capitulum Abbatum, atque Priorum Abbates proprios non habentium, qui non consueuerunt tale Capitulum celebrare, ad quod vniuersi conueniant

præ-

præpeditioem Canonicam non habentes apud vnum de Monasterijs ad hoc aptum &c. Et qui conuenerint, vitam ducant communem, & faciant proportionabiliter simul omnes communes expensas; ita quod si non omnes poterunt in eisdem, saltem plures simul in diuersis domibus commorentur: ordinentur etiam in eodem Capitulo religiosa, ac circumspèctæ personæ, quæ singulas Abbatias, eiusdem Regni seu Prouinciæ, non solum Monachorum, sed etiam Monialium secundum formam sibi præfixam, vice nostra studeant visitare, corrigentes, & reformantes quæ correctionis, & reformationis officio viderint indigere: ita quod si rectorem loci cognouerint ab administratione penitus amouendum, denuncient Episcopo proprio, vt illum amouere procuret. quod si non fecerit, visitatores hoc referant ad Apostolicæ Sedis examen. Hoc ipsum regulares canonicos secundum ordinem suum, volumus, & præcipimus obseruare. Si vero in hac nouitate quicquam difficultatis emerierit, quod per prædictas personas nequeat expediri, ad Apostolicæ Sedis iudicium absque scandalo referatur, cæteris irrefragabiliter obseruatis, quæ concordati fuerint de deliberatione prouisa.

Porro diocesani Episcopi monasteria sibi subiecta ita studeant reformare, vt cum ad ea prædicti Visitatores accesserint, plus in illis inueniant quod commédatione, quam quod correctione sit digni, attentissime præcauentes, ne per eos dicta monasteria indebitis oneribus aggrauentur. Quia sicut volumus superiorum iura seruari, ita inferiores nolumus iniurias sustinere. Ad hoc districte præcipimus tam diocesanis Episcopis, quam personis quæ prænant Capitulis celebrandis, vt per censuram

D ram

Monasteria in congregationibus redacta, quæ sub Episcopis erant, ab eorum subiectione non eximuntur.

Quomodo Visitatores regulares congregationum non exemptarum debent procedere.

Tonci. rident. sed. & c. v. supra S. 1.

Quid Diocesis Episcopis circa congregationes non exemptas agere conueniat.

ram ecclesiasticam appellatione remota compescat Aduocatos, Patronos, Vicedominos, Rectores, & Consules, magnates, & milites, seu quoslibet alios, ne monasteria præsument offendere in personis, aut rebus. Et si forsan offenderint, eos ad satisfactionem compellere non omittant, vt liberius & quietius omnipotenti Deo valeant famulari. Et Honorius Papa Tertius Abbatibus & monachis in Lombardia & Marchia Teruifina constituit, vt habetur in prædicto titulo de statu monachorum cap. 8. circa medium, sic sanciuir: Quod si Abbas nõ exemptus fuerit a visitatoribus, nimis negligens & remissus inuentus, id loci diocesano denunciet sine mora, & per illum detur eis fidelis & prouidus coadiutor vsque ad capitulum generale.

Prælati al-
cuius mona-
sterij hmõ
bonorum di-
lapidator in
visitatione re-
pertus, vel al-
ias merito am-
ouendus, per
diocesani
à visit. admo-
nitum am-
ueatur, & de
alio magis i-
doneo prouid-
deatur mona-
sterio.

Si autem dilapidator inuentus fuerit; vel aliàs, ^{d. ca. 4.} merito amouendus, per diocesani ^{de sta.} postquam ^{moa.} hoc sibi à Visitatoribus denunciatum fuerit, amoueat ^{moa.} absque iudiciorum strepitu, à regimine Abbatiæ, ac monasterio: prouideatur interim de administratore idoneo, qui temporalium curam gerat, donec ipsi monasterio fuerit de Abbate prouisum. Quod si forsan Episcopus hoc adimplere noluerit, vel neglexerit; Visitatores, vel præfidentes Capitulo generali defectum Episcopi Apostolicæ Sedi non differant intimare. Hæc eadem circa exemptos Abbates fieri præcipimus per visitatores vel præfidentes Capitulo generali depositione ipsorum Sedi Apostolicæ reſeruata, ita vt Abbate qui amouendus videbitur, interim per visitatores, vel in Capitulo præfidentes ab administratione suspensio, administrator idoneus monasterio deputetur. Illorum autem excessus & alia, quæ visa fuerint intimanda, Capitulo præfidentes nobis denuncient per fideles nuncios, & prudentes, quibus de com-

muni

muni contributione Abbatum, iuxta cuiuslibet facultatem sufficienter ministrantur expensæ.

Circa prædicta vero monasteria ab Episcoporum suorum iurisdictione, & subiectione non exempta, & in congregationes redacta, aduertendum est, eorum complura temporis successu, præsertim in gruente hæresi, se a congregationibus subtraxisse, & sub sola Episcoporum iurisdictione ad propriam libertatem rediisse, non absque graui regularis vitæ iactura, & monasteriorum incommodo, id quod a Prælati ipsis procuratum est, vt absque inspectori- bus rerum tam temporalium, quam spiritualium administrationem pro arbitrio gerere possent, unde & rectæ disciplinæ neglectus, & bonorum tempo- raliū dissipatio ortum habuere, id quod ego ipse dum varias Germaniæ partes Nunciij Apostolici munere fungens peragrarem, experientia & vsu cognoui, eamque ob causam assiduum operam dedi, vt in Bauaria ordinum sancti Benedicti, & Cæ- nonicorum regularium monasteria omnia, & in Suecia sancti Benedicti, aliqua rursus in congrega- tiones redigerentur (nam aliorum ordinum omnia sub generalium suorum obedientia viuunt) nec minus tamen locorum Episcopos vti ordinarios suos agnoscent.

Quoad alia vero monasteria, & collegia in con- gregationes ab Episcoporum iurisdictione exem- ptas redacta, de quibus superius dictum est, gene- rales ordinum, & alij substituti, veluti prouincia- les, præfidentes, aut quocunque alio nomine nun- cupentur, monasteria, & collegia sua visitandi ac reformandi absolutam habent potestatem, & regu- larium excessus corrigendi ac puniendi, necnon Prælatos ipsorum iuxta exigentiam, deponendi, & alios canonicè creatos confirmandi, absque vilo

Complura mo-
nasteria ab or-
dinario iuris-
di. haud exem-
pta, & in con-
greg. olim re-
dacta superio-
ribus annis a
congregati-
onibus se sub-
traxerunt, ve
liberius viue-
re possint.

Monasteria
in congrega-
tiones exem-
ptas redacta
per generales
ordinum & al-
ios regula-
res subordinato
visitantur,
ac reformantur.

D 2 Episco-

Episcoporum interuentu, siue consensu. Proinde sacri canones, & Apostolicæ constitutiones non modo superiores ipsos regularium huiusmodi, frequenter adhortantur, vt supra gregem sibi commissum diligenter vigilare, ac pro subditorum salute officio suo accurate satisfacere; sed etiam regulares ipsos, vt ad regulæ, & instituti sui perfectionem, vitam, moresque conformare velint. Atque, vt alia omittamus, sacrosancta Synodus Tridēna sess. 25. cap. 20. de regul. & monial. ita ait, Abbates, qui sunt ordinum capita, ac ceteri prædictorum ordinum superiores Episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora monasteria, prioratusve legitima iurisdic-tio, eadem illa sibi subiecta monasteria, & prioratus, suo quisque loco, atque ordine ex officio visitent, &c. Et infra, Superiores, qui correctiones, & spirituale regimen exercent, à Capitulis generalibus, vel ipsorum ordinum Visitatoribus instituantur. In ceteris omnibus præfatorum ordinum priuilegia, & facultates, quæ ipsorum personas, loca, & iura concernunt, firma sint & illæsa. Et capitulo primo eiusdem titulo. Quoniam non ignorat sancta Synodus quantum ex Monasteriis pie institutis, & rectè administratis in Ecclesia Dei splendoris, atque utilitatis oriatur, necessarium esse censuit, quo facilius ac maturius, vbi collapsa est, vetus & regularis disciplina instauratur, & constantius vbi conseruata est, perseueret, præcipere, prout hoc decreto præcipit, vt omnes regulares tam viri, quam mulieres, ad regulæ quam professi sunt præscriptam, vitam intendant, & componant, atque in primis, quæ ad suæ professionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt, alicuius regulæ, & Ordinis peculiariana vota & præcepta ad eorum respectiue

Concl.
Tridēt.
sess. 25.
c. 1.
regule
monial.

respectiue essentiam, necnon ad communem vitam, victum, & vestitum conseruanda pertinentia fideliter obseruent. Omnisque cura & diligentia à superioribus adhibeatur, tam in Capitulis generalibus, & prouincialibus, quam in eorum visitationibus, quæ suis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis non recedant, cum compertum sit ab eis non posse ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxari. Si enim illa quæ bases sunt, & fundamenta totius regularis disciplinæ exactè non fuerint conseruata, totum corruat ædificium necesse est. Idem & in plerisque aliis locis, quæ breuitatis causa studiosè prætermittimus.

Quoniam superius diximus etiam religiosos ab Episcoporum obedientia ac subiectione ita exemptos in quibusdam casibus Episcoporum correctioni subiacere, videndum iam est, qui sint isti casus: eos enim hic subiungemus ex diuersis locis sacrosanctæ Synodi Trid. depromptos.

S. ff. 25.
c. 16. de
regu. &
monia.

In primis nulla renūciatio, aut obligatio antea facta, etiam cum iuramento, vel in fauorē cuiuscunque causæ piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi, siue eius Vicarii fiat, intra duos menses proximos ante professionem, ac non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione, aliter vero facta, etiam si cum huius fauoris expressa renūciatione, etiam iurata, sit irrita & nullius effectus. Quinimmo neque ante professionem quocumque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus, alicuius nouitii Monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribui debet, excepto victu, & vestitu nouitii illius temporis, quo in probatione est, vbi consuetudo est similia dari. Quod vt omnino obseruetur eadem sancta Synodus sub anathematis poena dantibus & recipientibus præcipit, & vt ab-

In diuersis casibus, qui sequuntur, regulares exempti et Episcopi obedientiæ subiacent.

Nulla renūciatio, aut obligatio etiā iurata ante professionem facta valeat, nisi cum licentia Episcopi, aut eius Vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem, & secuta sit professio.

Regularis à religione ex ingressus vel professionis, & deinde aliquo discedere volens non audiatur, nisi intra quinque annos tñ a die professionis, & deductis causis coram superiore, & ordinario.

Regularis a conuentu suo sine licentia superioris recedens ab ordinario puniri potest.

Similiter qui in vniuersitate studij cā in conuentu nō habitat.

Regularis ex ceptus extra claustra notorie delinques cum scādalo populi, si a superiore intra tempus ab Episcopo prætenditur nō puniatur, potest ab Episcopo puniri.

Regularis cui in suo ordine extra monasteriū degēs, si deliquerit ab ordinario puniatur.

euntibus ante professionem omnia restituantur, quæ sua erant, mādatur, quod vt recte fiat, Episcopus, etiam per censuras ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

Item quicumque regularis prætendat (inquit sacrosancta Synodus Trid. sess. 25. cap. 19. de regul. & monial.) se per vim, & metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacunque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum, non audiatur, nisi intra quinque annos tantum a die professionis, & tunc non aliter, nisi causas quas prætenderit, deduxerit coram superiore suo & Ordinario.

Item non liceat regularibus a suis conuentibus recedere, etiam prætenu ad superiores suos accedere, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui vero sine prædicto mandato in scriptis obtento, reperi fuerit, ab ordinariis locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. Illi autem, qui studiose causa ad vniuersitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent: alioquin ab ordinariis contra eos procedatur.

Item regularis non subditus Episcopo (vt eadē Synodus ait) qui intra claustra monasterij degit, & extra ea ita notorie deliquerit, vt populo scādalo sit, Episcopo instante à suo Superiore intra tempus ab Episcopo prætendendum, seuerè puniatur, ac de punitione Episcopum certiore faciat, sin minus à suo Superiore officio priuetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit.

Item nemo secularis clericus, vel cuiusvis ordinis personalis, vel regularis extra monasterium degens, etiam sui ordinis priuilegij prætenu, tutus cēscatur, quominus si deliquerit, ab ordinario loci tāquam

quam super hoc a Sede Apostolica delegato secundum canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeat.

Sess. 7. c. 7. scilicet.

Item beneficia curata, quæ monasteriis, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis quibuscunque perpetuo vnita & annexa reperiuntur, ab Ordinariis locorum annis singulis visitentur, qui sollicitè providere procurent, vt per idoneos vicarios etiā perperuos, nisi ipsis Ordinariis, pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertie partis fructuum, aut maiori, vel minori arbitrio ipsorum Ordinariorum, portione etiam super certa re assignanda ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur; appellationibus, priuilegiis, exemptionibus, etiam cum iudicium deputatione, & illorum inhibitionibus quibuscunque in præmissis minime suffragantibus.

Sess. 24. c. 13. de ref. cir. med.

Item ecclesie parochiales, monasteriis quibuscunque, aut abbatibus, seu dignitatibus, siue præbendis ecclesie cathedralis vel collegiatae, siue aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militiisve non vniantur, & quæ vnitæ sunt, reuidentur ab Ordinariis, iuxta aliàs decretum in eadem Synodo sub sel. rec. Paulo III. quod etiam in vnitis ab eo tempore citra æque obseruetur; non obstantibus in iis quibuscunque verborum formis, quæ hic pro sufficienter expressis habeantur.

Sess. 7. c. 6. ref.

Et alibi; In monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum monasteriorum seu locorum familia, personarum, tam regulares, quam seculares huiusmodi curam exercentes, subsint immediate in iis, quæ ad dictam curam, & sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi,

Sess. 25. c. 1. de reg. & monia.

Beneficium curata monasteriis, collegiis seu piis locis quibuscunque perpetuo vnita, & ab ordinariis locorum annis singulis visitari debent.

Beneficium parochiales, monasteriis, collegiis, seu piis locis quibuscunque perpetuo vnita, & ab ordinariis locorum annis singulis visitari debent.

Ecclesie parochiales, monasteriis, collegiis, seu piis locis quibuscunque perpetuo vnita, & ab ordinariis locorum annis singulis visitari debent.

In monasteriis, quibus imminet animarum cura, personarum de familia, & hinc curam exercentes, quæ ad eorum ipsam, & sacramentorum administrationem, Episcopo immediate subsint.

scopi, in cuius diocesi sunt sita. Nec ibi aliqui, etiam ad nutum amouibiles deputentur, nisi de eiusdem consensu, ac praeuio examine. per eum, aut eius Vicarium faciendo, excepto monasterio Cluniacensium, cum suis limitibus, & exceptis etiam iis monasteriis, seu locis, in quibus Abbates, Generales aut capita ordinum sedem ordinariam principalem habent, atque aliis Monasteriis, seu domibus; in quibus Abbates, aut alij regularium superiores iurisdictionem Episcopalem, & temporalem in parochos & parochianos exercent: saluo tamen eorum Episcoporum iure, qui maiorem in praedicta loca, vel personas iurisdictionem exercent.

Regulares in ecclesijs suorum ordinum habita iam superiorum approbatione, si ne episcopi benedictione, & in aliis sine eiusdem licentia predicare non possunt.

Contra regulare predicatorem scandala aut errorem emittentem Episcopus procedere potest.

Item regulares cuiuscunque ordinis, nisi a suis superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in ecclesijs suorum ordinum, praedicare non possunt, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis praesentare, ab eis benedictionem petere teneantur, antequam praedicare incipiant. In ecclesijs vero, quae suorum ordinum non sunt, ultra licentiam suorum superiorum etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis ecclesijs non suorum ordinum nullo modo praedicare possint. Ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant. Si vero quod ab eis, praedicator errores aut scandala disseminauerit in populum etiam si in monasterio sui, vel alterius ordinis praediceret, Episcopus ei praedicationem interdicit. Quod si haereses praedicauerit, contra eum secundum iuris dispositionem, aut loci consuetudinem procedat, etiam si praedicator ipse generalis, vel speciali privilegio exemptum se esse pretendat. Quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tanquam Sedis Apostolicae delegatus procedat.

Item censuræ & interdicta nedom a sede Apostolica

lica emanata, sed etiam ab ordinariis promulgata, mandante Episcopo a regularibus in eorum ecclesijs publicentur, atque seruentur. Dies etiam festi, quos in diocesi sua seruandos idem Episcopus praeceperit, ab exemptis omnibus, etiam regularibus seruentur.

Controuersias omnes de praecedentia, quae sepe maximo cum scandalo oriuntur inter ecclesiasticas personas, tam seculares, quam regulares cum in processibus publicis, tum in eis, quae sunt in tumultandis defunctorum corporibus, & in deferenda umbella, & aliis similibus. Episcopus amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscunque componat. Exempti autem omnes tam clerici seculares, quam regulares, quicumque etiam monachi, ad publicas processiones vocari, accedere compellantur, ijs tantum exceptis, qui in strictiori claustra perpetuo viuunt.

In monasteriis quoque monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio sacrae scripturae habeatur, qua in re si Abbates negligentes, Episcopi in eorum in hoc, vt edis Apostolicae delegati, eos ad id opportunis remedijs compellant. In concuentibus vero aliorum regularium, in quibus studia commode vigere possunt, sacrae scripturae lectio similiter habeatur, quae lectio a Capitulis generalibus, vel prouincialibus assignetur dignioribus magistris.

Sec. 27. c. 12 de regu. & mon.

Sec. 25. c. 1. de regu. & mon.

Sec. 5. c. 1. de monaste. & i. s.

Censuræ & interdicta etiam ab episcopis promulgata, ad mandatum Episcopi in regularium ecclesijs publicari ac seruari debent, similiter dies festi ab Episcopo per diocesim praecipiti.

Controuersias de praecedentia in processibus, excusis, & similibus, episcopus componat.

Exempti ad processiones accedere vocati.

In monasteriis vitiorum vbi commode potest, vt lectio sacrae scripturae habeatur ab Episcopis curandum.

RATIO VISITANDI MONASTERIA
vitorum commendata.

TITVLVS DECIMVS.

Monasteriorum commendatorum diuifio.

MONIAM monasteriorum commendatorum nonnulla subsunt congregationibus etiam ab Episcoporum subiectione exemptis, alia verò per se sunt, aut Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, aut Episcopi locorum, hic seorsum de eis omnibus agemus.

Monasteria commendata, quæ per se sunt, siue Sedi Apostolicæ, siue Episcopis subiecta, à locorum ordinariis, ut alia beneficia omnia commendata, visitari annis singulis debent.

Quoad monasteria commendata in congregationibus non redacta, siue Sedi Apostolicæ immediatè, siue Episcopis subiecta, ita locorum ordinariis sunt supposita, vt omnia alia beneficia non curata, & curata. Quæcumque in diocesi ad Dei cultum spectant (inquit sacrosancta Synodus Tridentina) ab Ordinario diligenter curari, atque iis vbi oportet, prouideri æquum est, propterea commendata monasteria etiam Abbatibus, Prioribus, & Præposituræ nuncupatæ, in quibus non viget regularis obseruantia, necnon beneficia tam curata, quàm non curata, secularia & regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta, ab Episcopis etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegatis annis singulis visitentur, curentque iidem Episcopi congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, vt quæ renouatione indigent, aut restauratione, reficiantur; & cura animarum, si qua illis, vel eorum annexis imminet, aliisque debita obsequia rectè exerceantur, appellationibus quibuscumque priuilegiis, consuetudinibus, etiam immemorabilibus

tem-

tempore præscriptis, conseruatoriis, iudicum deputacionibus, & eorum inhibitionibus non obstantibus.

Similiter dicimus monasteria commendata in congregationes Episcopis subiectas redacta, eorumdem Episcoporum visitationi, correctioni, animaduersioni, ac reformationi subesse, non minus, ac alia in eisdem congregationes Episcopis subiectas redacta, quæ etsi peculiares habent superiores, congregationes huiusmodi, in rebus licitis tamen & iustis, quantum sacri permittunt canones, etiam Episcopis obedire debent.

Alia vero monasteria quibusuis personis commendata in congregationes ab Episcoporum subiectione exemptas redacta, ab ordinum, siue congregationum huiusmodi superioribus debent visitari, ac reformari, & religiosi delinquentes puniri, vt expressè docet sacrosancta Synodus Tridentina his verbis; Abbates, qui sunt ordinum capita, ac cæteri prædictorum ordinum superiores Episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora monasteria, prioratusve legitima iurisdictione, eadem illa sibi subiecta monasteria, & prioratus, suo quisque loco, atque ordine ex officio visitent, etiam si commendata existant. Quæ cum ordinum suorum capitibus subsint, declarat sancta Synodus, in iis, quæ aliàs de visitatione monasteriorum commendatorum definita sunt, non esse comprehensa, teneanturque quicumque prædictorum ordinum monasteriis præsent, prædictos Visitatores recipere, & illorum ordinationes exequi: ipsa quoque monasteria, quæ sunt ordinum capita, iuxta sanctæ Sedis Apostolicæ & cuiusque ordinis constitutiones visitentur. Et quamdiu durabunt huiusmodi commendatæ, priores claustrales, aut in Prioratibus conuen-

tium

Monasteria commendata in congregationes Episcopis subiectas redacta, etiam Episcopis subiecta.

Monasteria commendata in congregationes ab Episcopis exemptas redacta, ab ordinum superioribus subiecta, ab eisdem visitari debent.

Ses. 27.
c. 20. de
regu. &
monia.

tuum habentibus sub priores, qui correctiones, & spirituale regimen exercent, à Capitulis generalibus, vel ipsorum ordinum Visitatoribus instituantur. In cæteris omnibus præfatorum ordinum privilegia, & facultates, quæ ipsorum personas loca & iura concernunt, firma sint, & illæsa.

Superioribus ordinum huiusmodi monasteria commendata congregationum exemptarum visitare negligenter, Episcopi post admonitionem ac certum tempus supplere possunt.

Quod si ordinum superiores monasteria huiusmodi commendata visitare, & excessus notorios corrigere neglexerint, & ab Episcopis admoniti, id tamen non præstiterint, tunc locorum ordinarij uti Sedis Apostolicæ delegati possunt supplere, uti optime loquitur sacra Synodus Tridentina sess. 21. c. 8. reform. in fin. inquit. & si in eis monasteriis scilicet commendatis vigeret obseruantia regularis provideant Episcopi paternis admonitionibus, ut eorum regularium superiores iuxta eorum regularia instituta, debitam viuendi rationem obseruent, & obseruari faciant, & sibi subditos in officio contineant, ac moderentur. Quod si admoniti, intra sex menses eos non visitauerint, vel correxerint, tunc iidem Episcopi, etiam ut delegati Sedis Apostolicæ, eos visitare possint, & corrigere, prout ipsi superiores possent, iuxta eorum instituta, quibuscunque appellationibus, privilegijs, & exemptionibus penitus remotis, & non obstantibus.

RATIO VISITANDI MONASTERIA SANCTIMONIALIUM.

TITVLVS XIII.

VOAD sanctimonialium monasteria, cum quædam sint sub immediata Sedis Apostolicæ protectione ac regimine, alia sub obedientia & cura ordinum exemptorum, & nonnulla locorum Episcopis immediatè subiecta, licet

horum non pauca etiam congregationibus ab Episcoporum subiectione non exemptis subiaccant; hæc siue sint huiusmodi congregationibus incorporata, siue non, subsunt omnia Episcopis, ut proprijs Ordinarijs, immo etiam ea, quæ Sedi Apostolicæ immediatè subsunt, locorum etiam Episcopis tanquam eius delegatis subiacent; alia vero, quæ sub obedientia, ac regimine ordinum exemptorum viuunt, ab eorundem superioribus visitari, & reformari possunt, ac debent, sine vlllo Episcoporum interuentu, & consensu, ad quos nihil aliud quam clausuræ, & eorum, quæ ad clausuram pertinent, inspectio delata est, prout ex sequentibus patebit.

Monasteria sanctimonialium (inquit sacrosancta Synodus Tridentina) sanctæ Sedi Apostolicæ immediatè subiecta etiam sub nomine Capitulorum, sancti Petri, vel sancti Ioannis, vel alias quomodocunque nuncupentur, ab Episcopis tanquam dictæ Sedis delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscunque, Quæ verò à de-

Monialium monasteria varie distinguuntur

Monasteria monialium Episcopus subiecta siue sint congregationibus incorporata, siue non, & quæ Sedi Apostolicæ immediatè subsunt, à locorum Episcopis gubernari ac visitari debent.

Monialium monasteria sub obedientia, ac regimine ordinum exemptorum existentia ab eorundem ordinum superioribus reguntur, ac visitantur.

Ses. 25. ca. 9. de regu. & mou.

putatis in Capitulis generalibus, vel ab aliis regularibus reguntur, sub eorum cura & custodia relinquuntur.

Monialium monasterio, um quorūcūque ē exemptorū clausurā Episcopi visitare possunt.

Item Episcopi locorum quoad alia monialium monasteria exempta potestatem habent visitandi clausuram per Concilium Tridentinum, vbi ait, Bonifacij Octauū constitutionem, quæ incipit Periculo, renouans sancta Synodus vniuersis Episcopis sub obsecratione diuini iudicii, & interminatione maledictionis æternæ præcipit, vt in omnibus monasteriis sibi subiectis, ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicæ auctoritate clausuram sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restitui, & vbi inuolata est, conferuari maxime procurent.

Ses. 19. c. 3. de regu. & monia.

Nulla monialis post professionem exire à monasterio potest, nisi ex causa legitima per Episcopum approbanda.

Item nemini sanctimonialium liceat post professionem exire à monasterio etiam ad breue tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda, indultis quibuscunque & priuilegiis non obstantibus. Ingressi autem intra septa monasterij nemini liceat, cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessariis, neque aliis vilo modo possit, etiam vigore cuiuscunque facultatis, vel indulti hætenus concessi, vel in posterum concedendi.

Concil. Tri. sed. 25. c. 1. de reg. & monia. cir. 11.

Monialium monasteria extra vrbes vel oppida constituta, malorum hominum prædæ, & aliis facinoribus sine vlla sepe custodia sunt exposita, curent Episcopi, & alii superiores, si ita videbitur expedire, vt sanctimoniales ex eis ad noua vel antiqua monasteria, intra vrbes vel oppida reducenda.

Item quia monasteria sanctimonialium extra vrbes vel oppida constituta, malorum hominum prædæ, & aliis facinoribus sine vlla sepe custodia sunt exposita, curent Episcopi, & alii superiores, si ita videbitur expedire, vt sanctimoniales ex eis ad noua vel antiqua monasteria, intra vrbes vel oppida frequentia reducantur, inuocato etiam auxilio

Ibid. in fine.

auxilio (si opus fuerit) brachij secularis. Impedientes vero, vel non obediētes per censuras ecclesiasticas parere compellant.

Ses. 15. c. 17. de regu. & monia.

Item qualibet puella, quæ habitum regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa, vel alia professionem emittat, quàm explorauerit Episcopus, vel eo absente, vel impedito, eius Vicarius, aut aliquis alius ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat, Et si voluntas eius pia ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requisitas iuxta monasterij illius & ordinis regulam, nec non monasterium fuerit idoneum, libere ei profiteri liceat. Cuius professionis tempus, ne Episcopus ignoret, teneatur præfecta Monasterio eum ante mensem certiorum acere, quod si præfecta certiorum Episcopum non fecerit, quamdiu Episcopo videbitur, ab officio suspensa sit.

Puella, volentē ante habitum susceptionē, & iterū ante professionē Episcopus vel alius ab eo deputatus explorare debet.

Ses. 25. c. 6. de regu. & monia.

Nulla quoque renunciatio aut obligatio antea facta, etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuscunque cause piz, valeat, nisi cum licentia Episcopi, siue eius Vicarii fiat, infra duos menses proximos ante professionem, ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione; aliter vero facta, etiam si cum huius fauoris expressa renuntiatione, etiam iurata, sit irrita, & nullius effectus.

Renunciatio aut obligatio monialium etiam iurata non valet, nisi cum licentia Episcopi aut eius Vicarii, iuxta duos menses proximos ante professionē facta & sequuta professione.

Ibid. in ne.

Item statuit eadem sancta Synodus, ne ante professionem, excepto victu & vestitu nouitiæ illius temporis, quo in probatione est, quocunque prætextu, à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribuatur, ne hac occasione discedere nequeat, quod totam vel maiorem partem substantiæ suæ monasterii possideat, nec facile si discesserit, id recuperare possit.

Moniali ante professionem abeunti omnia restituentur.

positis; quin potius præcipit eadem sancta Synodus, sub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc vlllo modo fiat, & vt ante professionem abeuntibus omnia restituantur, quæ sua erant, quod vt recte fiat, Episcopus per centuras ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

CONSTITVTIO SACROSANCTI
*Concilij Tridentini de mandandis executioni
 prædictis rebus omnibus visitationem,
 ac reformationem viriusque se-
 xus religioforum concer-
 nentibus.*

TITVLVS XIII.

HÆC omnia, & singula in superioribus decretis contenta, obseruari sancta Synodus præcipit in omnibus cœnobijs, ac monasterijs, collegijs, ac domibus quorumcumque monachorum, ac regularium, necnon quorumcumque sanctimonialium virginum, ac viduarum, etiã illæ sub gubernio militiarum, etiam Hierosolymitanæ, viuant, & quocunque nomine appellentur, sub quacunque regula, vel constitutionibus, & sub custodia, vel gubernatione, vel quauis subiectione, aut annexione, vel dependentia cuiuscunq; ordinis mendicantium, vel non mendicantium, vel aliorum regularium monachorum, aut canonicorum quorumcumque non obitantis eorum omnium & singulorum priuilegijs sub quibusque formis uerborum cœceptis, ac Maremagnum appellatis, etiam in fundatione obtentis; necnon con-

stitutio-

stitutionibus, & regulis, etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus, vel præscriptionibus etiam immemorabilibus. Si qui vero regulares, tam viri, quàm mulieres sunt, qui sub arctiori regula, vel statutis viuunt excepta facultate habendi bona stabilia, in communi eos ab eorum instituto, & obseruantia sancta Synodus amouere non intendit. Et quia sancta Synodus desiderat, vt omnia & singula supradicta, quamprimum executioni mandentur, præcipit omnibus Episcopis in monasterijs sibi subiectis, & in omnibus alijs, ipsis in superioribus decretis specialiter commissis, atque omnibus Abbatibus, ac Generalibus, & alijs superioribus Ordinum, supradictorum, vt statim prædicta exequantur. Et si quid executioni mandatum non sit, Episcoporum negligentiam Concilia prouincialia suppleant, & coerceant, Regularium vero capitula prouincialia & generalia, & is defectum capitulorum generalium Concilia prouincialia per deputationem aliquorum eiusdem ordinis provideant. Hortatur etiam sancta Synodus omnes Reges, Principes, Respub. & Magistratus, & in virtute sanctæ obedientiæ præcipit, vt velint prædictis Episcopis, Abbatibus, ac Generalibus, & ceteris Præfectis in superius contentæ reformationis executione suam auxilium, & auctoritatem interponere, quoties fuerint requisiti, vt sine vlllo impedimêto, præmissa recte exequantur, ad laudem Dei omnipotentis.

E DE

DE SYMPTIBVS, QVI A
Visitatoribus fieri debent.

TITVLVS XV.

Hæc res ex sacrorum canonũ præsertim Concilii Tridentini scriptiõne satis aperte & copiose expressa est, nihilominus tamen collectis in vñ, quæ in prædictis tam Concilii Tridentini, quam aliis canonibus traduntur, ad maiorem explicationem, & Visitatorum intelligentiam, quædam pauca addemus, quæ diuersarum Visitationum experientia edocti vñ fore existimamus. Vbi in primis aduertendum est, sermonem hic esse de Visitatoribus ordinariis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis inferioribus, nec non Generalibus, & aliis superioribus Ordinum, qui singulis annis dioceses suas, aut loca sibi commissa ordinariè visitare debent; quia eorum plerique nimio equitatu, vel famulatu, aut victu sumptuoso, vel immoderata exactione aggrauant loca & personas, dum visitant. Vnde cum ante Concilium primum Lateranense sub Innocentio III. habitum, quidam Archiepiscopi, Episcopi, & alii inferiores, cum Ecclesias visitabant, grauarent eas in procuratoribus exigendis; vt quandoque ornamenta ecclesiastica subditi vendere, vel obligare compellerentur, & breuis hora longi temporis victum cõsumeret, Concilium ipsum Lateranen. cõstituit, vt dicti prælati secundum facultates ecclesiarum reciperent procuraciones, proposito cuiuslibet certo numero tam personarum, quam equorũ, his verbis, Statuimus, quod Archiepiscopi paro-

Ex concil. primo Lateran. certus visitatoribus statueretur euictionum modus, quem augeri non liceat, nisi autem sic, iuxta ecclesiarum facultates.

chias visitantes pro diuersitate prouinciarum, & facultatibus ecclesiarum, quadraginta, vel quinquaginta euictionum (hoc est equitum) numerum Episcopi autem viginti, vel triginta, Cardinales viginquique nunquam excedant, Archidiaconi vero quinque, vel septem, Decani constituti sub Episcopis, duobus equis contenti existant. Nec cum canibus venatoriis, & aubus proficiantur; sed ita procedant, vt non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi isti querere videantur. Nec sumptuosas epulas querant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honestè ac competenter illis fuerit ministratum.

Circa quæ aduertendum est, eam etiam esse adhibendam moderationem; vt locorum ratio prouinculque facultatis debita habeatur, & vbi maiores sicbant sumptus, diminuti, vbi vero minores, non aucti intelligantur; id quod idem Concilium Lateranense eodem loco circa sine testatur, inquit. Sanè quod de prædicto numero euictionis secundum tolerantiam dictum est, in illis locis poterit obseruari, in quibus ampliores sunt redditus & ecclesiasticæ facultates. In pauperibus autem locis, tantam volumus teneri mensuram, vt ex accessu maiorum minores merito non doleant se grauari. Nec sub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis uti solebant, hætenus plurius sibi credant potestatem indultam.

De cõstit. Innoc. & c. de euic. c. 1. S. P. Lateran. c. 6.

Innocentius Quartus, etiam prædicti Innocentii Tertii vestigiis inhærens decreuit, ut quilibet Ordinarius, siue fuerit Archiepiscopus visitans ob causam rationabilem in Concilio prouinciali probatam totam prouinciam; siue propriam diocesis, seu Episcopus, siue alius quicumque Prælatu ordinario iure sibi subiectos visitans; procuraciones quidam recipiat, secundum quod est in ca-

Ex cõstit. Innoc. iij. Visitator procuraciones non in pecunia, sed in victualibus accipere, & nullum munus ipsi, aut suorum quam recipere.

re debet, sal-
ua in quoad
hoc regula-
rium conue-
tutine appro-
bata.

nonibus constitutum: nullam tamen pecuniã ipse, vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij, aut consuetudinis, seu quolibet alio modo eorum nomine, sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Cauet in super, ne ipse, vel quisquam suorum aliquod munus quodcumque sit, & qualitercumque offeratur, præsumat recipere; vt non quæ sua sunt, videatur quærere, sed quæ lesu Christi. Quod si fuerit contra præsumptum, recipiens, maledictionem incurrat, à qua nunquam (ni si duplum restituat) liberetur; volumus enim in his tractandis: quamlibet penitus euitari. Quod vt ab omnibus plenè obseruetur, tercio præcipit; Saluis tamen super hoc rationabilibus, & approbatis religiosorum consuetudinibus, & regularibus institutis.

Postea cum progressu temporis hæc Innocentij Quarti constitutio male obseruaretur: circa procuraciones: non in pecunia, sed in victualibus recipiendas; circa munera non accipienda, & circa procuraciones in victualibus à locis non visitatis non exigendas, eã Gregorius Decimus in generali concilio Lugdunæ confirmauit, poenis adiectis his verbis; Exigit peruersorum audacia, vt non minus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam poenam delinquentibus imponamus. Constitutionem itaque sanctis recordationis Innocentij Patris Quarti prædecessoris nostri editam super non recipiendis in pecunia procuracionibus, ac super receptione munerum visitacionibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum tertur temeritas præterite, volentes inuiolabiliter obseruari, eam decreuimus poenæ adiectione iuuandam; Statuentes, vt vniuersi & singuli, qui ob procuracionem sibi ratione visitacionis debitam exigere pecuniã,

nam, vel etiam à volente recipere, vel aliàs contra constitutionem ipsam recipiendo munera, siue visitacionis officio non impenso procuracionem in victualibus, aut aliquid aliud procuracionis occasione violare præsumperint: duplum eius quod receperint, ecclesiæ, à qua id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur. Alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum vltra prædictum tempus restituerent differentes, ingressum sibi ecclesiæ sentiant interdictum. Inferiores vero ab officio & beneficio nouerint se suspensos, quosque de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate, seu gratia valitura. Et glossa ibidem in verbo (visitacionis.) In aliis ergo procuracionibus, quæ debentur Legatis, vel Nunciis Apostolicæ Sedis, vel quæ debentur ratione consuetudinis, vel ratione pacti in fundatione, vel consecratione oppositi, non habent locum ea decreta, de quibus habes supra eod. cap. quanto. & cap. procuraciones. & cap. cum nuper. & 18. quæst. 2. cap. Eleutherius. Et in verbo (Munera.) consulti facit visitans, si ab omni munere se abstinere. 1. quæst. 1. cap. sunt nonnulli. & supra eod. titu. cap. proxi. §. penul. Credit tamen Gar. quod si modicum esculentum, vel poculentum recipiat, quod non sit verisimile, quod aliquem moueat, vel donantem pauperiorem faciat, non habet locum poena. arg. de simo. & si quæstiones. ff. de offic. præsi. l. plebiscito. quia talia non trahuntur ad munera. ff. de off. procu. l. solent. ad finem. ad hoc supra de do. na. inter vir. & vxo. c. vi. supra eod. de rescr. statutu. §. in super. Et in verbo (Non impenso.) Ille cui ex ordinaria potestate cõpetit. visitare, impeditus, per alium visitare potest, & ille visitans procurabi-

Ex cõstituto Gerg. x. Visitator, qui officio non impenso procuracione in victualibus, vel loco procuracionis ex visitatione debite pecuniam recipit, aut munera accipit, sub certis poenis dupli restituere tenetur.

tur, non ille qui commisit, quod dic, vt supra de officio ord. cap. si Episcopus, eod. lib. Et in verbo (inferiores.) Et sic magis punitur minor, quam maior. de quo dic, vt 40. dist. cap. homo Christianus, & supra de iureiur. c. cum quidam. Et in verbo (Suspensos.) Si interim celebrent vt prius, sunt irregulares, nec poterunt ab alio quam à Papa absolui, supra de re iud. c. æterni. & de sent. excommunic. cap. cum medicinalis. Et in verbo (Quouſque.) Ergo facta restitutione statim sunt absoluti, sine alia sententia absolutionis. 81. dist. cap. Si qui. cum suis concord. de spon. non. est. in antiq.

Ex consti. Bonif. viij. pòt. visitator à volentibus accipere pecuniã pro moderata in visitatione.

Quoniam vero Bonifacius Octauus, qui post multos annos prædicto Gregorio Decimo in Pontificatu successit, sentiens dictam Gregorij constitutionem verti in graue detrimentum Prelatorum, & procuracionem soluentium; statuit, vt si quis velit conuenire cum Prelato, vt pro procuracione recipere aliquam certam pecuniam possit, his verbis; Belicis recordationis Gregorius Papa X. prædecessor noster prohibuit in Concilio Lugdunen. ne aliqui ob procuracionem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à volente. Verum quoniam rerum experientia nos instruxit, ex hoc tanti personis visitantibus, quam locis, & ecclesijs visitatis multa incommodorum dispendia prouenire: concedimus, vt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alij, quibus ex officio competit visitare, à volentibus ecclesiarum, & locorum visitatorum rectoribus, seu personis, pecuniam licitè recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in visitationibus; diebus, quibus visitationis officium personaliter exercent: Adjicientes, quòd non liceat visitanti nisi vnã procuracionem recipere vna die, siue vnũ locum solum visitauerit,

Similiter visitanti nõ licet vno die nisi vnã procuracionem recipere, siue vnũ solũ, sine pluribus locis

tauerit, siue plura, etiam si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procuracionem integram persoluendam; cum eidem sufficere debeat, vt temporalia meret à locis personaliter visitatis, pro diebus, quibus eis spiritualia subministrat. Cætera vero in eiusdem prædecessoris constitutio. contenta, in suo volumus robore perdurare. Et glossa ibidem; Hoc die Prelati habent dispensacionem à Papa visitandi plura loca vna die, & à quolibet recipere integram procuracionem, & ista prohibitio cum sit à iure positio, potuit tolli per contrariam dispensacionem, licet non deberet fieri sine iusta causa.

Ceterũ ne promissis nostris defuisse videamur, quid ex longa experientia & crebro vsu sentiamus, demonstrare aggrediemur, omnia ad quatuor capita reducentes, ad equos, famulos, traslationem, & bonorum temporalium exactiõnem. In primis duo sunt consideranda, alterum circa personam Visitatoris, & alterum circa locorum & personarum Visitandarum commoditatem. De Visitatore quidem num sit ordinarius, an vero substitutus: si Ordinarius, an Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, uel inferior; si Episcopus, uel superior, an etiam Princeps iurisdictionis secularis, necne: si simplex Episcopus, uel superior, num tenues, uel opulentos habet redditus ex ecclesijs sue prouentibus, aut parterna hereditate. De locis uero & personis uisitantibus, an magni uel parui comitatus expensas ferre possint, & tunc Visitator Episcopus, uel superior uolens à locis & personis uisitantibus procuracionem exigere, sese ad eorum facultates & vires accommodare debet, maiori uel minori secum adducto comitatu. Debet autem (si Episcopus fuerit) secum habere ad minus duos canonicos bonæ existimationis, Notarium secretum & iuratum, qui si fieri

Iuxta glossam dispensacionem Papæ prælati plura loca vno die possunt visitare, & à quolibet recipere integram procuracionem ex iusta tamen causa.

Consideratio Authoris circa sumptus à visitatoribus faciendos.

Circa sumptus visitationis duo maxime considerantur persona visitationis, & locus visitandus.

Si Visitator est Episcopus qualis m. com. tatum habere debeat.

potest, clericus sit, necnon si visitandorum, vel visitantis res feret, confessorium & concionatorem, cum duobus aliis clericis honestis ac maturis, & alio Notario, ac debito & decenti famulorum comitatu, uti postea vberius docebimus, quorum in visitationis & reformationis negotio, non solum opera & ministerio, sed etiam testimonio uti possit, cures postulat, ad quod facit cap. cum dilecti de accusat. & Pan. ibidem. Quod si loca visitanda prae inopia tot personis procuracione suppeditare non potuerint, suppleat ipsemet Visitator de suo, aut pauciores secum retineat, remque mature expediat, ne huiusmodi locis aggravatis, & in maiores paupertatis angustias redactis pro benedictione inaledictionem referat.

At, inquit Episcopus, aut superior, vel quod ad dignitatem Episcopalem, seu Archiepiscopalem adiuncta sit temporalis iurisdictionis auctoritas, vel quod ex nobili & ampla familia sit natus, vel quod magnam & opulentiam habeat ecclesiam, indecens sibi esse, & cum dedecore secularis potestatis annexae, vel familiae, aut ecclesiae coniunctum, ut cum ita exiguo comitatu incedat. Huic non recusamus, quin longè plures secum adducat equos & famulos, id propriis sumptibus dummodo agat, in quam etiam sententiam Pan. in cap. cum ad quorundam. de excess. praelator. ire videtur, ubi ait, nihil prohiberi, quin Visitatores euectionum, ac famulorum numerum excedere possint, dummodo procuratio pro illis non exigatur. Nec mirum hoc videri alicui debet, nam si pro maiestate annexi principatus, vel Ecclesiae opulentiae splendore, & propriae personae securitate amplio rem equorum, & famulorum comitatum secum habere velit, quae locorum visitandorum commoditas ferat, ex

prouen-

prouentibus ipsis adiuncti principatus, vel opulentiae ecclesiae satisfaciendi huiusmodi sumptibus. Ad hoc enim videtur huiusmodi ecclesijs tot ac tanta bona concessa & donata, ut eorum ope & adminiculo Episcopi & superiores non solum ecclesiae decori, & suo seruiant, sed alijs etiam ecclesijs, & personis per digressum in necessitate constitutis subueniant. Quod si ecclesia non sit praesens, & illustris familia, ex qua natus est, vigeat dum eius splendorem multo equitatu & famularu tueri conatur, faciat id non expensis visitandorum, sed familiae suae, cuius honorem quaerit. Quod si a familia sua nihil obtinere ad id possit, deponit ambitione & inani bus vanae gloriae titulis reiectis, Domini sequatur vocationem, quae non terrenis, sed caelestibus clauditur meritis, atque ita commisso sibi gregi, praesit, ut neminem aggrauet.

Si visitator sit inferior Episcopo videndum an sit Episcopi, vel superioris substitutus, an verò alius propriam habens in aliqua loca, vel personas iurisdictionem, & consequenter visitandi potestatem. Si sit Episcopi, vel superioris substitutus, & Commisarius ad eius arbitrium cuius vices gerit, summat secum comitatum; prouideat autem Episcopus, vel superior, ne per substitutum personae, & loca visitanda aggrauentur. Si verò sit inferior quidem Episcopo, sed propriam tamen habens iurisdictionem in aliqua loca & personas, id bifariam contingere potest: vel enim ea iurisdicção est Episcopalis, aut simplex. Si Episcopalis quae in clericos non priuilegiatos, & laicos extenditur methodus Episcopis praescripta circa procuracionum rationem obseruetur. Si verò simplex erit, qualis est Praelatorum ordinum veluti Generalium, Provinciarum, Praesidentium, aut quocunque alio nomine

Episcopus ex magna familia existens, & diuitem non habens Ecclesiam, si multo comitatu familiae suae haberi rationem vult, non aggrauet visitandos, sed proprijs familiae impensis id faciat. Esi substitutus enim heat comitatu, quae Episcopus coefferit sine grauiamine visitandorum.

Inferior Episcopo duplex iurisdictione Episcopalis, aut simplex. Visitator Episcopalem habens iurisdictione quae de Episcopis dicitur, oser uet.

Habentes simplicem iurisdictionem, vel ordinum Praelati, quique se ad proprium in flitutum conformet.

mine

Si locus visitanda sit inops suppleat Episcopus de suo, aut pauciores secum assumet.

Si Episcopus habeat opulentiam Ecclesiam, vel iurisdictionem temporalem adiunctam, aut est ex illustri familia, potest assumere maiorem comitatum dummodo propriis sumptibus id fiat.

mine vocentur, tunc vnusquisque sese ad ordinis sui institutum, & consuetudinem accommodet, ita vt regularis parsimoniz, ac modestiz limites non excedantur, & monasteria indebitè non onerentur.

Quot famulos debent habere Visitatores.

Quot verò famulos Visitatores habere debeant, non eadem omnium est opinio: quidam enim volunt famulorum numerum parum Dominorum numero esse oportere alij tribus equitibus, & quidam duobus vnum tribuunt famulum, sed Host. sententia magis placet, qui loci, & regionis consuetudinem, necnon personarum statum, & qualitatem considerari debere existimat, à qua non longè distrepat Pan. in cap. cum ad quorundam, de excess. Præl. huius rei arbitrium bono viro relinquens, qui meo iudicio Visitator ipse esse debet, pro rerum, locorum, & personarum necessitate, atque exigentia omnia dirigendo.

Quales esse debeant visitantium procuraciones.

Procuraciones pro visitantium sustentatione sint moderatæ, ne loca aggrauentur, & populo offendiculum præbeat. Si in victualibus eas recipiunt, conueniens frugalitas adhibeatur: si in ære ac pecunia dantur, ne capiantur maiores, quàm boni viri arbitrium iudicauerit, vel temporis, quo durabit visitatio, exegerit necessitas. Ne autem vnus magis, quàm alius aggraueur, vbi plures erunt ecclesiz & Clerici in eodem, siue in diuersis locis propinquis, omnes pro rata cuiusque parte contribuant, quantum pro Visitatorum sustentatione, quo tempore durabit visitatio, satis esse putabitur. In remotis vero, vbi habitacionum incommoditas, & ecclesiarum, ac Clericorum paupertas obstat, quo minus integro die Visitatores hospitio recipi & mensa possint, dabunt operam Visitatores, vt plures huiusmodi ecclesiz eadem die visitentur,

tur, hospitium accipientes, vbi magis commodum erit, cui visitati communicata rationabili contributione de sumptibus satisfaciant, vel in vno loco prandeant, & in alio pernoctent. Monasteria etiam durante visitatione victum Visitatoribus suppeditent frugalem ac moderatum, maxime autem Visitatores regulares sunt.

Præter necessarias victus procuraciones nullus Visitator etiam episcopus, aut superior sub pœnis per sacros Canones editis audeat exactionem aliquam facere, seu munera, vel aliquid aliud ratione visitationis accipere, præsertim à clericis secularibus etiam vltro dare volentibus. Per hæc tamen non tollitur quin à Monasteriis, in quibus semper fuit consuetudo aliquid dandi Visitatoribus pro viatico itineris, solitam taxæ portionem recipere possint, & maxime cum erunt opulenta, id quod etiam obseruant non solum mendicantium, sed aliorum etiam ordinum Visitatores regulares. Si verò sunt attenuata, videant Visitatores; ne illa aggrauentur, & taxam sibi ex consuetudine debitam libenter remittant. Vbi autem non fuit consuetudo aliquid accipiendi à Monasteriis, sicuti neque ab Ecclesiis parochialibus, seu beneficiatis, vel aliis locis, aut personis Ecclesiasticis, ea etiam in posterum integre obseruetur. Id verò Episcopis, & superioribus principatus ecclesiz suis annexos habitibus imprimis videtur congruere, quales sunt ferme omnes Germaniz Episcopi, qui cum alias multis abundant diuitiis, & prouentibus, huiusmodi Monasteriorum subsidio non egent: quamobrem illa de suo potius conferendo subleuare, quàm aliquid auferendo aggraquare deberent.

Quoniam verò ad præsens negotium optimè facit sacre Synodi Tridentinæ decretum sess. 24. ca. 3. reform.

Præter procuraciones nemo actionem faciat, vel munera, aut aliquid pro visitatione accipiat. Regulares visitatores quod circa procuraciones facere possint.

Ex Concilio Trid. visitatores, aut quilibet quorum nihil procuracionis causa pro visitatione, nec pecuniâ, nec munus accipiât, exceptis victualibus, aut pro eis à volentibus certa pecunia rata, antiquorum tantè contributioni iare cum Monasteriis, pijs locis, aut ecclesiis non parochialibus saluo. Vbi autè consuetudo est vt nihil accipiantur omnia gratia sunt.

reform. vbi etiam constitutionis in Concil. Lugdunenſi editæ ſit expreſſa mentio, illud hoc loco adducemus; eius autem verba ſunt, Viſitationum autem omnium iſtarum præcipuus ſit ſcopus, ſanam orthodoxamque doctrinam expulſis hæreſibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, cætera, prout locus, tempus, & occaſio feret, ex viſitationum prudentia ad fidelium fructum conſtituere. Quæ vt facilius, ſaliciuſque ſuccedant, mouentur prædicti omnes, & ſinguli, ad quos viſitatio ſpectat, vt paterna charitate, Chriſtianoque zelo omnes amplectantur; ideoque modoſto contenti equitatu, famulatuque ſtudeant quàm celerrimè debita tamen cum diligentia viſitationem ipſam abſolvere. Interimque caueât ne inutilibus ſumptibus cuiquam graues, oneroſiue ſint; nevé ipſi, aut quiſquã ſuorum quidquam procuracionis cauſa pro viſitatione, etiam teſtamentorum ad pios vſus, præter id quod ex relictis piis iure deberur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcumque ſit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant, non obſtante quacumque conſuetudine etiam immemorabili, exceptis tamen victualibus, quæ ſibi, ac ſuis ſimiliter moderatè, quæ pro temporis tantum neceſſitate, & non vltra erunt miniſtranda. Sit tamen in optione eorum, qui viſitantur, ſi malint ſoluere, id quod erat ab ipſis antea ſolui certa pecunia taxata, conſuetum; an verò prædicta victualia ſubminiſtrare: ſeuo item iure conuentionum antiquarum: cum Monafteriis, aliſue piis locis, aut eccleſiis non parochialibus inſito, quod illuſum permaneat. In iis verò locis, ſeu Prouinciis, vbi conſuetudo eſt, vt nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à viſitationibus

toribus accipiatur, ſed omnia gratis ſiant ſibi id obſeruetur. Quod ſi quiſquam (quod abſit) aliquid amplius in ſupradictis omnibus caſibus accipere præſumpſerit; iſ præter dupli reſtitutionem intra menſem faciendam, aliis etiam poenis iuxta conſtitutionem Concilij generalis Lugdunenſis, quæ incipit; Exigit; necnon & aliis poenis in Synodo Prouinciali arbitrio Synodi, abſque vlla ſpe veniæ mulctetur.

Iam locus poſtulat vt ſigillatim videamus, quare & ordine ſingula loca viſitanda ſint, & omnia ad ea ſpectantia; necnon eorũ perſonæ, videlicet Praelati, Canonici, Parochi, Sacerdotes, Clerici, & Laici, ſi tamè prius de ritibus ac cęremoniis quibus Metropolitanus vel

Episcopuſ ad viſi-

tandum acce-

dens

ſuſcipiendus eſt, ali-

quid dixerim-

muſ.

FINIS PRIMI LIBRI.

D E
VISITATIONE
LIBER SECVNDVS.

PROEMIVM.

VM in primo libro explicauerimus rationes visitandi, quæcunque sub visitationem cadunt; in hoc secundo præscribemus diuersas visitandi formulas, ac methodos; in primis, quo ritu ac modo Episcopus, aut Metropolitanus, vel Legatus, aut Nūcius Apostolicus ad Ciuitatem, vel oppidum aliquod in signe visitandi causa veniens excipiendus sit; deinde quomodo debeat visitari, quæcunque Ecclesia; quomodo qualiacunque beneficia ac eorum proventus; quomodo Episcopi, & eorum familiares à Visitatore Apostolico; quomodo Canonici etiam dignitates, Capellani, beneficiati, & alij clerici quicunque Ecclesiarum Metropolitanarum, cathedralis, & collegatarum; quomodo parochi, beneficiati, & quicunque alij clerici circa natalia, ordines, vitam, mores, & proprias obligationes; quomodo quicunque ecclesiastici præsertim animarum curam gerentes circa

cultum

cultum diuinum, sacras cæremoniales, missæ celebrationem ac prædicationem, necnon circa Sacramentorum administrationem, & alia ecclesiæ dogmata; quomodo laici de vita & moribus; quomodo scholæ cuiusque loci; quomodo laicorum societates seu confraternitates; quomodo hospitalia, & alia pia loca; denique quomodo vtriusque sexus Monasteria, & regulares. Quæ sanè omnia sigillatim, & distincto ordine in sequentibus exequemur.

*CAEREMONIÆ SERVANDÆ IN
susceptione Metropolitanæ, aut Episcopi, nec-
non Legati, seu Nunciij Apostolici, Ciui-
tatem, aut oppidum aliquod in-
signe visitandi gratia in-
gredientis.*

TITVLVS PRIMVS.

VM Metropolitanus, vel Episcopus ordinarius, aut Legatus, seu Nuncius Apostolicus ad ciuitatem, seu oppidum in signe suæ diocæsis peruenerit, recipitur processionaliter eo ordine, quo conuenitur in libro Pontificali. Clerus enim cum cruce ei obuiam procedit extra portam, quo cum peruenerit, Archiepiscopus, siue Episcopus descendit ex equo, eique Prælati eius loci, seu maiorem ibidem habens dignitatem pluuiali indutus offert crucem osculandam, quam Episcopus humi supra tapete stratum genua flectens deuotè osculatur. Quo facto cantatur à clero processionaliter

Ordo recipiendi Metropolitanæ, aut Episcopi, vel Nunciij Apostolici, & in Ecclesiam introducendi.

ad Ecclesiam redeunte, ipsumque Antistitem comitante, cantoribus incipientibus, Antiphonam (faceros & Pontifex) cum. responsi. & versic. ac collectis conuenientibus:

Cum verò prædictus Antistes ad portam ecclesie perueniens offerri ei debet aspersorium cum aqua benedicta, qua seipsum primo aspergit, deinde alios. Post hæc eidem offertur etiam manicula incensaria, ex qua cochlear incensi accipit, & benedicit, benedictumque in thuribulum, quod aliquis ex primarijs accipiens ipsum stantem nudato capite incensare debet. Episcopus deinde ad altare maius procedit, & ibi super faldistorio ante infimum gradum altaris parato procumbit, & orat; interimque Prælatus loci, seu maiorem habens dignitatem stans ad latus altaris, in quo Epistola decantari solet versus adorantem detecto capite, profert, versus, ad quos chorus respondet vt in Pontificali. Quibus peractis dignior ecclesie persona sequentem cantare debet collectam; si Prælatus fuerit Card. Legatus.

Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, qui facis mirabilia magna solus, protende super hunc famulum tuum, & cunctas congregationes illi commissas spiritum gratiæ salutaris, & vt in veritate tibi complacit, perpetuum eius rorem tuæ benedictionis infunde. Per Christum Dominum nostrum. Resp. Amen.

Si verò Prælatus suscipiendus fuerit nouus ad suam ecclesiam primum veniens, loco orationis prædictæ, dicitur sequens.

Oremus.

Deus omnium fidelium pastor ac rector famulum tuum N. quem ecclesie tuæ præesse voluisti,

sti, propitius respice da ei, quæsumus, verbo & exemplo quibus præest proficere: vt ad vitam vna cum grege sibi credito, perueniat sempiternam. Per Christum Dominum nostrum. Resp. Amen.

Si autem Prælatus recipiendus fuerit Episcopus veniens visitatum loco orationum prædictarum dicitur sequens.

Oremus.

Deus humilium visitator, qui eos paterna dilectione consolaris; protende societati nostræ gratiam tuam; vt per eos, in quibus habitas tuum in nobis sentiamus aduentum. Per Christum Dominum nostrum. Resp. Amen.

His decantatis, chorus cantat Antiph. de Sancto patrono eiusdem ecclesie, cum versiculo; Ora pro nobis sancte, vel sancta N. ad quem respondetur; Vt digni efficiamur promissionibus Christi.

Tum pontifex surgens ascendit ad altare maius, illudque in medio osculatur, deinde accedit ad cornu Epistolæ, vbi collectam de dicto Sancto patrono recitat, & postea in medio altaris stans solemnem dat populo benedictionem.

Deinde Pontifex conuersus ad populum, sedesque in aliqua sede, seu faldistorio proponit populo causas sui aduentus, prout est in Pontificali, vel vt magis placuerit, aut necessitas ipsa postulerit. Finito sermone, fit populo confessio, & absolutio generalis per Pontificem, necnon & indulgentia datur presentibus publicanda per aliquem ex suis, vel beneficiatis illius ecclesie, prout in Missa Pontificali post Euangelium ponitur. Post hæc Episcopus si hora fuerit vespertina, & tarda, reliquis cæremonijs in sequentem diem dilatis, se ad hospitium conferre poterit; si hora vero fuerit cõgrua poterit processionem cum solitis orationibus, &

ceremonijs, iuxta Pontificale pro absolutione animarum facere hoc modo.

Dictam habiturus pro defunctis processionem, cappa deposita, induere se debet amictu, stola, pluviali violacei vel nigri coloris, & mitra simplici, & stans cum mitra iuxta altare, conuersus ad populū incipit Antiphonam (Si iniquitates) deinde cum ministris seu capellanis suis dicit Psalmum (Deprofundis clamaui) cum reliquis responsoijs, versiculis, & collectis, prout omnia ordinata & notata sunt in Ponticali.

Quibus finitis, si hora fuerit matutina, Antistes poterit se præparare ad missam celebrandam, vel audiendam. Qua peracta Antistes si celebrauerit casulam deponet, & pluviale albi coloris, si adfuerit, sin alterius accipiet, & confirmationis sacramentū præparatis conferet, si tempus congruum visum fuerit: sin minus collatio illius sacramenti in alium diem magis commodum differatur. Sacramentum vero confirmationis conferri debet iuxta formam, quæ habetur in principio Pontificalis præmissi sermone de institutione, efficacia, & utilitate huius sanctissimi Sacramenti, necnon & qui ad hoc sacramentum admittendi sint, & quales esse debeant patrini futuri, & quibus oneribus obligentur, iuxta ea, quæ in eodem Ponticali præscribuntur. Quo etiam tempore, vel alio iuxta ipsius commoditatem poterunt calices, corporalia, vasa sacra, ornamenta altarium, seu alia indumenta, si quæ erunt benedicenda, benedicere.

His peractis Antistes, sacris indumentis depositis, poterit si temporis commoditas fuerit, illam ecclesiam visitare, sin minus in aliam horam magis commodam differet; & in eam alia occurrerit expedire, prout sibi commodius iudicauerit esse.

FOR-

FORMA ET MODVS VISITANDI
qualemcunque Ecclesiam.

TITVLVS SECVNDVS.

EPISCOPVS vel superior visitaturus ecclesiam, siue Metropolitanam fuerit, siue cathedralis, aut collegiata, vel parochialis, aut alia quæcunque in primis, si in ea solet asseruari sacrosancta Eucharistia est visitanda, videndumque quàm honorificè sit recondita, & an locus decens, mundus, non humidus, turtus, & firma sera bene clausus sit. Et vbi non est tabernaculum ligneum deauratum, fieri mandetur, iuxta ecclesiæ facultates, in altari, aut alio loco honesto, & decenti collocandum.

Sacrosanctæ
Eucharistiæ
visitatio.

An & quoties consecratæ particule in mense reuouentur, bisnè vel semel tantum, ne ex negligentia aliqua corruptio generetur, aut vermium corrosio. Item an particule sint integræ, incorruptæ, recentes, & plures pro necessitate, & an corporale habeant suppositum.

An lampas saltem vna coram semper ardeat.

Item quomodo reuerentia, decencia, ac deuotione ad infirmos deferatur, & an vicini eam comitentur. Sique fieri poterit, societas, id est, confraternitas sanctissimi corporis Christi introducatur.

An sit vas condecens, in quo ad infirmos deferatur.

An cum campanula & lanternis, seu alijs luminibus sub umbella deferatur.

Quando confirmatio confirmatio confirmatio.

Quando sacra visita & vestes benedicenda.

An semper plures particulæ consecratæ portentur ad infirmos, ita ut saltem una in reditu ad ecclesiam remaneat in vasculo. Similiter etiam an in ecclesia semper consecratæ aliquæ sint particulæ pro veneratione & adoratione fidelium.

Sacrorum oleo
cum visitatio

Qualia sint vasa chrisimatis, olei infirmorum, & catechumenorum, an argentea, vel saltem cuprea, aut stannea, necnon an sint congruo & honesto loco recondita, extra tamen sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti tabernaculum, in quo nihil præter illud reponi debet.

An in loco tuto & clauso, ac cautè, ne fundantur in vasculis ita distinctè signatis conferentur, ut alterum ab altero dignoscatur.

Item an vas olei infirmorum ab aliis sit separatù, & quomodo ad infirmos deferatur.

An ipsa sacra olea fuerint renouata tempore debito, hoc est, Paschali, & vetusta combusta, ac per quem.

An ex ipsis sacris oleis alieui quicquam non sacramentaliter detur.

Fontis baptis-
malis visita-
tio.

Deinde visitetur fons baptismalis, qui lapideus esse debet, & videatur, an aqua fuerit tabbato sancto Paschatis, vel Pentecostes benedicta, & an mundè, nitidè que seruetur.

An fons sit bene clausus, & munitus, ne aqua effluat, honestum que habeat operculum ornatù, seu depictum, & sit in loco honesto & decenti.

An cum debitis admittantur coemonijs, & an baptizando nomina admittantur incognita, & quæ non sint in martyrologio.

An aqua baptismatis, postquam sacrum crisma tempore suæ consecrationis fuerit admixtum alicui pro medicina, vel alia de causa detur; quod haud fieri debet.

An

An liber habeatur, in quo vtriusque sexus baptizati, necnon & confirmati cum eorum patrinis, quæ unus vel una, vel in baptismate dumtaxat vnus & vna, & non plures, iuxta decretum sacri Conc. Trid. esse debent, annotentur, & inscribantur: & videntur, an annus, mensis, dies, & hora vniuscuiusque baptizati in eo contineantur.

Libri baptizatorum, & confirmatorum inspectio.

Simili modo inspicatur etiã liber matrimoniorum, an in eo omnes, qui à superiori visitatio ne vel que ad illud tempus matrimonium contraxerunt, sint cum testibus, qui interfuerunt, annotati.

Libri matrimoniorum inspectio.

Uterius procedat ad sanctas reliquias, & videat an in vasis argenteis, vel aliis honoratis conferentur.

An in loco tuto, & decenti retineantur, ne auferri, & subtrahi possint.

Sanctarum reliquiarum visitatio.

An ex vasis suis extrahi possint & videri, & an quæque nomen suum scriptum habeant, ita ut possint ab inuicem decerni & cognosci.

An veræ sint reliquie, vel incertæ, aut suspectæ, & quibus cum testimoniis.

An de illis semel in anno fiat commemoratio, & populo expressè in vasis suis ostendantur.

An quando ostenduntur semper fiat summa cum decentia per aliquem sacerdotem, seu alium clericum superpellicio indutum, adhibitis quoque luminaribus.

An bene aduertatur, ne sub specie reliquiarum, alia ossa mortuorum ostendantur.

An de illis detur sub prætextu medicinæ, vel alterius causæ præsertim maleficij.

An in ecclesia pro necessitate adsint altaria, & an sint in debito loco, & ab Episcopis debite consecrata, & si consecrata non fuerint, an saltem altaria habeantur portatilia debite consecrata, quæ

Altarium visitatio.

longitudinis vnus palmi cum dimidio, & latitudinis vnus palmi esse debent, vt calix & hostia consecrata desuper contineri decenter possit.

An altaria portatilia, si quæ sunt, habeant sub-
tus tabulam ligneam cum ornamento circumquaque pariter ligneo.

An lapis quilibet consecratus sit commotus, integer, vel fractus.

An altaria sint integra, vel pro maiori parte collapsa, & si aliqua fuerint ex parte collapsa, reparari debent.

An munda illa custodiantur, & an quodlibet eorum aliquas desuper habeat imagines, præsertim crucem.

An omnia suas habeant fundationes, & dotationes.

An in vnoquoque frequenter, vel quotiens celebretur.

An quodlibet eorum mundas, & sufficientes habeat mappas, quæ tres esse debent, necnon coopertoria, & decentia pallia, atque alia ornamenta necessaria.

An altarium mappæ sint benedictæ, & quoties lauentur.

An altaria sua habeant scabella decentia, & integra.

An quodlibet suum habeat candelabrum ligneum pro facula accendenda tempore eleuationis corporis & sanguinis Christi; & an in promptu sint facule seu candelæ pro huiusmodi eleuatione sacramentali.

An singula altaria habeant candelabra decentia, & pro altare maiori quot sint; & quælibet, & quales pro eo habeantur candelæ.

Inspiciatur etiam, an in medio ecclesiæ crux

ma-

magna sit cum Salvatore.

An in ecclesia hincinde sint ad excitandam pietatem imagines Christi, B. Virginis Mariæ, Sanctorum, & præcipue patronorum.

Deinde visitandum est sacrarium, an sit lucidum, non humidum, commodum, ornatum, bene clausum, & custoditum.

An in eo fons, seu vas aquæ pro ablutione manuum ante & post celebrationem, cum manustergijs habeatur.

An in eo, aut in ecclesia habeatur piscina ad ablutiones rerum sacrarum projiciendas.

An in eo habeantur vasa alia necessaria ad vsum ecclesiæ facientia.

An in eo commoditas habeatur pro confessione faciendâ a sacerdotibus celebratoris.

Videantur postea calices & patenæ, quot sint, & quales sint, an sint argentæ, vel ex qua materia; item an pro vel maculam vel rimam habeant aliquam.

Item an calices cum suis patenis ab Episcopo sint consecrati, & an tutè & mundè conferuntur.

An singuli calices cum suis patenis suos habeant saccos lineos, seu panniculos, quibus inuoluantur.

An purificatoria, quibus sacerdotes celebrantes post communionem calices abstergant, habeantur cum cruce in medio, qua ab alijs manustergijs distinguantur, & an munda sint.

An vela pro calicibus habeantur.

An etiam vela habeantur pro sustinenda patena in missæ sacrificio pro subdiacono.

An alia quoque habeantur vela munda pro communicatione populi.

An in medio ecclesiæ crux magna habeatur.

An imagines Sanctorum habeantur hinc inde per ecclesiam. Sacriarij visitatio.

Rerum sacrarum ornamentorum inspectio.

An corporalia cum suis pallis, quæ animæ ab alijs quibus nuncupantur, pro necessitate illius ecclesiæ habeantur ab Episcopo benedicta, & munda: nam cum immunda sunt, lauari debent in aliquo vase mundo. Subdiaconis, vel Diaconis, aut sacerdotibus, quorum ablutio in piscinam projici debet.

Item an etiam habeantur bursæ honestæ, & ornatae pro corporalibus conferendis.

An pro sufficienti necessitate illius ecclesiæ habeantur ampullæ mundæ argentæ, aut æræ, vel vitreæ, seu cristallinæ pro ministerio vini & aquæ ad altare, & ita distinctæ, ut dignosci possint.

An vascula habeantur, in quibus prædictæ ponuntur ampullæ; necnon an etiam habeantur manustergia, quibus sacerdotes celebrantes post Lauabo, manus terunt, quæ exhiberi semper debent cum ipsis ampullis.

An pro sufficienti necessitate habeantur pro sacerdotibus leuitis, & alijs clericis, & altaribus ibidem existentibus paramenta.

An paramenta pro Sacerdotibus, Diaconis, & Subdiaconis sint cû stolis, & manipulis conformia.

Item an etiam habeantur superpellicia pro loci necessitate.

An singula paramenta, & ornamenta sint decenter posita, & distinctè, ordinatèque seruata.

An in ea sint armaria necessaria, & distincta cum feris bene munitis pro custodiendis eisdem ornamentis.

Item an omnia sint ab Episcopo benedicta; si minus benedicantur.

An omnia munda & tuta custodiantur, ne à tineis, vel alijs vermibus, aut muribus lædantur, & rodantur.

An lęsa, seu lacera, reparentur; & an immunda per

per clericos prius, & non per mulieres, seu viros laicos lauentur quia si per laicos lauantur, prophæta efficiuntur.

An ex antiquis paramentis fiat aliqua dispositio pro alijs necessitatibus ecclesiæ, veluti bursæ corporalium, coopertoria missalium, vel reliquiarum, aut pro altari puluinaria, vel huius generis alia, prout Rectori ecclesiæ magis expedire visum fuerit. Quod si hæcenus factum non sit, mandetur seruo, ut in posterum fiat; & nihil in prophanum usum conuertatur.

An adsint cruces, & vexilla pro processionibus

An crucem habeant pro deferendis ad sepulchrum defunctis.

An thuribulum habeant cû nauicula, & cochleari pro vsu ecclesiæ, & processionum necessitate.

An vas habeant pro portanda aqua benedicta cû aspersorio in processione.

An pulchram aliquam habeant imaginem argenteam, vel æream, aut depictam pro dando osculo pacis.

Inspiciantur insuper missalia, Euāgeliorum, Epistoliarum libri, necnon Breuiaria, Antiphonaria, Gradualia, lectionarium, liber Psalmorum, & Martyrologium. Et si missalia, & breuiaria non fuerint noua, hoc est, nouiter reformata, mandetur, ut de nouis huiusmodi prospiciatur.

Item an ibi habeatur quoque liber sacerdotilis, necnon & obsequiale seu rituale de sacramentorum administratione.

An etiam adsit liber distinctus, in quo nomina compatrum in baptismo ordinatè (ut superius tactum est) inscribantur, & dies, horaque notentur, iuxta formam sacri Concilii Tridentini, & Catechismi.

An

Missalium. atque aliorum librorum pro choro, & sacramentorum administratione inspectio.

An sit liber in quo scribatur nomine eorum omnium, qui tempore debito, scilicet Paschali, præmissa confessione sacramentali communicant, & eorum qui id facere negligunt.

An sit pariter liber, in quo scribantur dies, & nomina matrimonium in facie ecclesiæ contractentium.

Animaduertere quoque debet Visitator, an omnes prædicti libri sint integri, vel manci, & mutili, & an bene sint compacti.

Quomodo factum est
erorum vter
filium defe-
ctibus provi-
dendum.

Si verò in præmissis aliqui defectus circa ornatus ecclesiæ fuerint reperti, distinctè, & diligenter notentur per Notarium Episcopi, qui domi prudentibus, & peritis consiliarijs adhibitis; singula exactè perpendet atque considerabit, & pro rei necessitate & facultate conuenientia atque opportuna adhibebit remedia, ita vt si aliqua erunt rescindenda paramenta, aut de nouo facienda pro tolerabili portione diuidantur impensæ inter ipsum Episcopum, clerum, & populum: quinimo & loci dominum, habita tamen ratione loci, & expensarum, atque facultatum eorum.

An inuentarium habeatur omnium reddituum, centuum & fructuum illius ecclesiæ.

Inuentarium
omnium re-
dituum in spi-
ritu.

Deinde verbo & scripto per cartam, quam visitationis vocant, instruat qualiter ecclesiæ eius paramenta & ornamenta conseruare, rescicare, & au gere debeant: nominando clero, & populo, tempus, in quo necessario rescici curentur, obseruata tamen discretione, & æquitate, ne quidam minus, alij magis grauentur.

Aliorum ec-
clesiæ locorum
visitatio.

Visitandæ quoque sunt ianux, & omnes aliæ partes ecclesiæ; & primo an ostia in ea necessaria sint bene accommodata, & ita feris optimis munita, ne aliquis insolens ea clausa aperire, vel effringere possit:

possit, quæ extra diuina præsertim vbi periculum imminet, bene clausa teneantur.

An vas aquæ benedictæ prope ianuam ecclesiæ habeatur, ad aspergendum in ingressu & egressu: necnon an illa aqua benedicta singulis diebus Dominicis renouetur, & vas mundum conseruetur.

Vasis aquæ be-
nedictæ visita-
tio.

Perlustrantur quoque testæ, & parietes ex omni parte ecclesiæ, & si quid mutilum, vel ruinosum re-
pertum fuerit, mandetur quamprimum vt immigen-
ti necessitati occurratur.

Item testorū
atq; parietū.

Considerentur quoque ecclesiæ fenestræ, an cancellis ferreis sint ita munitæ, ne aliquis per eas ingredi, vel egredi possit; & si plures quam necessitas illius ecclesiæ postulauerit, fuerint, mandetur aliquas illarum haud necessarias muro obstrui.

Item fenestra-
rum.

An fenestræ aliquæ sint in ecclesiam prospicientes, quia si quæ fuerint, muro pariter obstrui debent præter eas quæ sunt Episcopi.

An ecclesiæ pauimentum sit lapidibus vel cémento extructum & bene ornatum; & si quid defuerit, mandetur restaurari.

Item pauimē-
ti ecclesiæ.

Et ne ecclesiæ pro sepeliendis mortuis deformetur, cadauera in coemeterijs, aut in tumbis lapidibus bene munitis sepeliantur.

Informatio
suscipienda
quo immunitas
& deor
ecclesiæ cus-
todiantur.

Si vero de more sit quod in Domino defunctorum corpora sepeliantur in ecclesia, an cum tali animaduersione fiat, ne in ea fetor inducatur, propterea curandum est, vt ecclesiarum sepulture com-
petentibus lapidibus contactæ, & bene custoditæ conseruentur, ne fetor exire possit.

Item an parietes sepe purgentur.

An in ecclesia res seruentur prophanæ, scilicet ligna, trabes, vna, frumenta, linum, canapum, lana & similia.

An

An in ecclesia Epitaphia sint scandalosa, seu imagines indecoræ.

An in ecclesia permittantur prophana, vt comedie, dialogi, secularis musicæ, & alia illicita, & prohibita.

Præterea an ecclesia fuerit per sanguinis effusionem, vel humani seminis sparsionem, vel excommunicati sepulturam polluta, & profanata: quia tunc in ea celebrari non poterit, nisi per Episcopum fuerit reconciliata.

An temporibus nundinarum, vel mercatum, mercatores, vel alij quicumque circulatores, intra ambitus, porticus, & portas ecclesiarum cum suis mercimoniis ad vendendum admittantur. Quod omnino tanquam flagitium vetandum est sub indignatione eius, qui mercatores de templo flagellis expulit.

An etiam in ecclesia tolerantur, præsertim diuinorum officiorum tempore deambulationes, strepitus, clamores seculares, actiones, & vana, profanaque colloquia.

An per ecclesiam in qua duæ sunt portæ per quas transeuntibus via abbreuiatur, patiantur quascunque res prophanas transportari, &c.

Inspiciendum quoque est campanile, id est, turris campanarum, an bene custodiatur; & si quid ei defuerit, pro necessitate iniungatur, vt satisfiat.

Campanæ etiam inspiciantur quot sint. Et an fuerint benedictæ, & an debitis horis, videlicet in aurora, meridie, & occasu solis pro saluatione angelica faciendæ, necnon pro sacris, & aliis diuinis officiis pulsentur.

Perlustrandum quoque erit illius ecclesiæ cœmeterium, an clausum sit, ne bruta ingredi possint, atque vt ab omni iniuria & sordibus bene custodiat.

An

An aliquo modo, vt etiam dictum est de ecclesia, sit pollutum per sanguinis scilicet, vel feminis humani effusionem, aut excommunicati sepulturam.

An ibidem mortui debite sepeliantur.

An ibidem aliquis sit locus aptus, & idoneus, & deuotus ad mortuorum ossa reponenda, vt moris est ferè vbique.

An in illo aliquæ sint cruces marmoreæ, lignæ, lapideæ, vel depictæ, aut Sanctorum imagines.

An ibi etiam sit vas mundum pro aqua benedicta, & asperione, &c.

An frequenti processione visitetur à clero cum consuetis orationibus & cœremoniis, & asperione aquæ benedictæ, ac incenso.

In visitatione autem ipsarum ecclesiarum non solum parochialium, sed etiam quarumcunque aliarum, si quæ fuerint ruinosa, reficiantur: si vero collapsæ restituantur, vel transferantur. Quia locorum Ordinarii ecclesiis quibuscunque opportunitis remediis debent providere, & quæ reparatione indigent, reparare, ne homines cura animarum, aliisque debitis obsequiis defraudentur. Concil. Trid. c. 8. de refor. sess. 7.

Quinimo Episcopi etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, transferre possint beneficia simplicia etiam iurispatronatus, ex ecclesiis, quæ vetustate, vel alias collapsæ sint, & ob eorum inopiam nequeant instaurari, vocatis iis, quorum interest, in matrices, aut alias ecclesias locorum eorundem, seu viciniorum, arbitrio suos atque in eiusdem ecclesiis erigant altaria, vel capellas sub eisdem inuocationibus, vel in iam erecta altaria, vel capellis transferant cum omnibus emolumentis, & oneribus prioribus ecclesiis impositis.

Parochia-

Quid est ecclesijs ruinosis, vel collapsis faciendū.

Inspicito turris & campanarum.

Cœmeteriis visitatio.

Parochiales vero ecclesias, etiam si iurisdictione
 tus sint, ita collapsas refici & instaurari procurer
 ex fructibus & proventibus quibuscunq; ad easde
 ecclesias quomodocunq; pertinētibus. Qui si nō
 fuerint sufficientes omnes patronos & alios, qui
 fructus aliquos ex dictis ecclesiis proueniētes per
 cipiant, aut in illorum defectum Parochianos om
 nibus remediis opportunis ad prædicta cogant,
 quacunque appellatione, exemptione, & contradi
 ctione remota. Quod si nimia egestate omnes labo
 rent, ad matrices seu viciniore ecclesias transfe
 rantur, cū facultate tam dictas parochiales, quam
 alias ecclesias dirutas, in profanos vsus, non sordi
 dos, erecta tamen ibi cruce conuertendi, Concil.
 Trid. sess. 21. cap. 7. de reformatione.

Cætera quæ ad ecclesias ipsas oratoria & coeme
 teria spectant, Visitatores pro sua discretione cura
 bunt, vt si quis defectus appareat, emendetur.

Insuper est etiam inquirendum, an in districtu
 illius parochiæ, quæ actualiter visitatur capelle ha
 beantur collapsæ, vel dirutæ; & ubi sint, qui que
 illarum sint possessores, & quatum annuatim red
 dant, & quæ onera habeant; necnon an in eis alta
 ria sint consecrata.

Item an etiam aliquæ ibidem habeantur cam
 pestres, vel derelictæ ecclesiæ; & an aliquid in bo
 nis habeant; & à quibus possideantur.

An expendant commendarii tertiam, vel quæ
 tam saltem partem iuxta Bullam prouisionis suæ.

Defectus vero reperti circa conseruationem sa
 crofanctæ Eucharistiæ, & circa olea sacra, fontem
 baptismatis, reliquias Sanctorum, sacrarium calices,
 corporalia, ampullas, candelabra, cereos, libros,
 & huiusmodi alia ad vsum cultus diuini pertinē
 tia; necnon circa altaria, & structuras ecclesiarum
 campanas,

Defectibus
 quaricunq; re
 rum sacrarū,
 & altarum ad
 Ecclesiā spe
 ctantium quo
 modo prouid
 endum.

campanas, coemeteria, sepulturas, & id genus a
 lia, vt superius de paramētis Ecclesiæ dictum est,
 ita hic etiam singuli per Notarium annotentur, &
 Episcopus matura deliberatione habita, quamprimum
 poterit fieri prouideat.

FORMA VISITANDI QVALIA
 cunq; beneficia, & eorum proventus.

TITVLVS TERTIVS.

NOT sunt beneficia in ciuitate,
 oppido, seu pago necnon & in
 vnaquaq; cuiuslibet loci ecclesiā.
 An sint curata, vel simplicia,
 & quæ.

Beneficiorū
 visitatio.

Qui sint ipsorum beneficiorū
 tituli.

Qui sint eorum fundatores.

Quorū sint fructus, & an conseruentur, si sint ali
 qui fructus alienati, vel ablati, aut occupati.

Si beneficiorum præsertim curatorum posses
 sores faciant residentiam.

An beneficia proprias habeant habitationes.

An habitationes recte conseruentur.

An locentur personis inhonestis, vel suspectis.

Ostendant literas collationis, qui collationem
 beneficiorum habere prætendunt.

An sit qui prouideat iurisdictionis.

An patronus commiserit simoniam.

An fecerit pacta, & conditiones, & quas.

An patronus detraxerit aliquid de fructibus.

An beneficia aliqua possideantur ab aliquibus
 in consuetudine contra sacros Canones & decreta
 Summorum Pont. præsertim Pij V.

Item

Item quot ab vno possideantur beneficia, et si qua sint incompatibilia.

An integri percipiantur fructus à beneficiato.

An conseruentur fructus & iura beneficii beneficiato collati.

An laici Patroni & domini, vel eorum officiales intromittant se in fructibus, & aliis bonis ecclesiarum.

An satisfiat pijs fundatoribus.

An soluantur pensiones, quantum, & quibus:

FORMA ET MODVS VISITANDI

Episcopos & superiores, eorumq; familiares, si visitator fuerit Apostolicus, iuxta præscriptum Romanæ visitationis

TITVLVS QVARTVS.

Episcopi ac familiarium eius visitatio.

In primis inquirendum est de vita Archiepiscopi, aut Episcopi, & de eius, & familiarum honestate, & quo pacto se gerat, & gesserit in gubernatione Archiepiscopatus, aut Episcopatus, & ecclesiarum sibi subditarum, tam in spiritualibus, quam temporalibus: item de eius suppellectilibus, & mensa, & an in consanguineos, vel familiares effundat bona ecclesiastica contra c. 1. sess. 25. de reform. Concil. Trid.

Item an in mensibus ad ipsum non pertinentibus, seu alias beneficia Sedi Apostolicæ affecta, conulerit.

Item an fructus beneficiorum vacantium sibi usurpet.

Item

Item an ordines, & beneficia indignis conferat, videlicet infamibus, aut ætatis, literarum, vel alium patientibus defectum, aut sint sordidi manibus, lingua, & obsequio, & an in collatione seruet Concil. Trid. cap. 3. sess. 7.

An sit sollicitus ve in ecclesia cathedrali, & alijs sibi subiectis diuinus cultus debitis modo & tempore, ac pie perfoluatur.

Et an decreta Concilij contra non residentes exequatur, vt cap. 1. & 2. sess. 6. & cap. 1. sess. 23. & cap. 12. sess. 24. præterea. & Bullam Pij Quarti publicatam die 17. Decemb. 1564. & Pij Quinti 8. Idus Iulij 1568. det schedam manu sua subscriptam beneficiorum non residentium transmittendam ad Sanctam Sedem Apostolicam.

Et an ipse resideat in sua cathedrali Ecclesia, iuxta eadem cap. & Bullam Pij Quarti publicatam præ die Nonas Septemb. 1560.

An Synodus diocesana singulis annis celebrata fuerit, si non, celebretur iuxta cap. 10. sess. 25. & cap. 2. ead. sess. in qua cum omnibus qui ad id tenentur iuxta modum constitutionis bullæ Pij Quarti publicatæ idus Nouemb. 1564. & conc. Trid. sess. 24. cap. 1. & cap. 12. fidei professionem emittat, publice decreta Concilij, præsertim residentiarum, obseruarique faciat Bullam Pij Quinti super residentia facienda in parochialibus ecclesijs publicatam 8. idus Iulij 1568.

Statuat iudices, & examinatores quales oportet, quibus à Sede Apostolica causæ committantur, & eorum nomina ad sanctam Sedem Apostolicam mittat, quorum recto iudicio ordines, & beneficia dignioribus conferantur, iuxta cap. 18. reform. sess. 24. Conc. Trid. & Bullam Pii V. publicatam 15. Kal. Aprilis. 1566.

G

Si

Si seminarium non erexit, erigatur, si suppetūt facultates, iuxta c. 18. sess. 23. Concil. Triden. in minus S.D.N. consularur.

An ab Episcopo ludimagister examinatus, & approbatus fuerit, emiseritque professionem fidei, iuxta c. 1. de reform. sess. 5. Concil. Trid.

An per Episcopum super ordinatione doctorum, & aliorum cuiuscumque artis & facultatis professorum Bulla Pij Quarti circa professionem fidei emittendam seruata fuerit, publicata Idus Nouembris 1564. & iuxta cap. 12. reform. sess. 24. Concil. Triden.

An Bulla Pij V. circa ægotantes à Medicis inuisendos, publicata die 11. Martij 1566. seruetur, ubi cauetur, vt si quibus pœnas, & censuras incurrerit, dummodo obediat, absoluat, & restituitur.

An Episcopus gradum suum seruet iuxta c. 6. & 17. sess. 25. Concil. Trid.

An prædicer, vel impeditus aliquem ad concionandum pro se idoneum substituat, iuxta cap. 1. de reform. sess. 5. capit. 4. reform. sess. 24. Concil. Triden.

An singulis annis visitet ecclesias suæ diocesis, iuxta c. 8. sess. 7. & c. 8. sess. 21. c. 3. sess. 24. Concil. Triden.

An loca etiam nullius diocesis visitauerit, iuxta c. 9. sess. 24. Concil. Trid.

An etiam regularia, prout in c. 20. sess. 25. Concil. Trid. monasteria monialium sibi non subditarum quoad clausuram tantum, visitauerit; non autem quoad reliqua, & caueat à superfluis visitationibus sub clausuræ prætextu.

An singulis annis tempore visitationis etiam beneficia curata perpetuo vnita, & annexa aliis ecclesijs,

clesijs, & monasteriis, visitauerit, & Vicarios idoneos posuerit, iuxta c. 7. sess. 7. Concil. Trid.

An Episcopus seruauerit in visitandis hospitalibus, confraternitatibus, & montibus pietatis, quæ in c. 15. sess. 7. & c. 8. sess. 22. & sess. 25. Concil. Triden. statuta sunt.

An singulis annis rationem exegerit à ministris supradictorum locorum, iuxta cap. 9. sess. 22. Concil. Triden.

An vacantibus ecclesijs curatis, statim ab Episcopo Vicarius constituitur, iuxta cap. 18. sess. 24. Concil. Trid.

An Episcopus ordines conferat, iuxta c. 8. 11. 12. 13. 14. & 16. Concil. Trid. sess. 23.

An ecclesiastica sacramenta tempore, loco, & modo debitis populo ministrentur, & an decreta Concilij, & præcipue circa sacramentum matrimonij seruentur, vt sess. 24. cap. 1. Concil. Triden. & de patris in baptismo admittendis, cap. 2. eadem sess.

An incaute vagabundos ad matrimonium admiserit contra c. 7. eiusdem sess.

An in gradibus prohibitis aliqua matrimonia sint contracta, vt in c. 5. eiusdem sess.

An contra concubinos, & concubinas executioni mandentur, quæ in cap. 8. eiusdem sess. & Bulla Pij V. die prima April. 1566. publicata continentur.

An puniat si sit aliquis qui matrimonia impediat, aut minus libere contrahere cogat, cōtra cap. 9. eiusdem sess.

An conferat beneficia præsertim curata, iuxta c. 3. sess. 7. Concil. Trid.

Et an contra obtinentes plura curata, aut alia incompatibilia beneficia, cap. 5. sess. 7. eiusd. Conci-

Triden. etsi executioni mandetur.

An poenitentiarium instituerit, iuxta cap. 8. sess. 24. Concil. Trid.

An confessores non prævio examine à se approbatos admittat contra capitulū 15. sess. 23. Concil. Triden.

An quæstiones admittant contra cap. 2. sess. 5. & cap. 9. sess. 21. Concil. Trid.

An in excommunicationibus concedendis seruetur cap. 3. sess. 25. Conc. Trid.

An in dispensando sit facilis, & an gratis dispenset, iuxta cap. 18. sess. 25. Conc. Trid.

An in procedendo, & puniendo nimium rigidus fuerit & severus; non seruans cap. 1. sess. 23. Conc. Trid.

An poenæ pecuniariæ ad pios vsus applicentur. An segnis & remissus in delinquentibus puniendis fuerit.

An æqualitate omnibus iustitiam administret. An in litibus seruet c. 20. sess. 24. Concil. Trid.

An index librorum prohibitorum sit diuulgatus, factaque sit inquisitio, iuxta bullam, & Canones in ea contentos.

An ab Impressoribus & venditoribus librorum faciat obseruari cap. de editione, & vsu sacrorum librorum sess. 4. Conc. Trid.

An bona Episcopatus bene gubernet, & pauperibus pro modo facultatum distribuatur.

An bona immobilia contra sacrorum Canonū & Sanctis. Domini Papæ constituta alienauerit, aut ab aliis alienari permiserit.

An de decimis ecclesiasticis soluendis curam habuerit iuxta cap. 12. sess. 25. Conc. Trid.

An quartam funeralium quibus solita erat persolui ante quadraginta annos restitui procurauerit

uerit, iuxta cap. 13. sess. 25. Concil. Trid.

An libertas ecclesiastica à Dominis temporalibus illata seruetur iuxta cap. 20. sess. 25. Conc. Trid.

An Domini temporales duella permittant contra cap. 19. sess. 25. Conc. Trid.

An captas & deposita mortuorum ab ecclesiis sustulerit, iuxta bullam Pii V. die 1. April. 1566. publicatam, & alia seruari fecerit, quæ in prædicta bulla continentur.

An missas celebrari permiserit vespertino tempore, contra bullam Pii V. die 29. Martii 1568. publicatam.

An festa de præcepto, & quæ secundum consuetudinem patriæ seruari solent, obseruentur, iuxta dictam bullam.

An bulla cœnæ Domini publicata fuerit.

An bulla contra Iudæos Pauli III. & à Pio V. confirmata, & publicata die 23. Maii 1566. seruetur.

An seruetur bulla Pii V. publicata 6. Idus Februarii 1566. quod indulgentiæ ad quarum consecutionem porrigendæ sunt manus adiutrices sint sublatae.

An seruetur Bulla Pii V. die 5. Nouembris 1566. publicata super declaratione portionum vicariis in vnione beneficiorum faciendarum.

An bulla Pii V. publicata 14. Kal. Feb. 1568. super forma statuendi census in contractibus, seruetur.

Moneatur Episcopus, quatenus curet, vt pauperibus succurratur.

An in mensa sacram lectionem habeat.

An eius familia sacramenta frequentet.

An familiarem orationem vesperi curet faciendam præsertim domi suæ.

An dominicis saltem diebus, & aliis festis con-

cio habeatur in cathedrali, iuxta c. 4. sess. 24. & c. 27. sess. 5. Conc. Trid.

An Episcopus ipse vim sacramentorum explicet populo, cum ipse est administraturus, & idem curet ab aliis fieri, præsertim in tempore Paschatis.

An pro necessitate suæ diocesis Vicarios habeat foraneos, qui alicubi Decani rurales nunciantur.

Exhibeat Episcopus acta facta in visitatione, & si non confecit, conficiat in posterum.

An Episcopus sit grauis in visitatione, & an procurationem accipiat in pecunia, vel rebus.

An extra visitationem inuigilet Episcopus, ut sciat quid agant Parochi.

An non solum, quando proficètur moniales, sed etiam quando vestiuntur, interrogentur ab Episcopo de earum voluntate.

An describatur Sacerdos sine aliquo præfinito munere ordinatus certæ alicui ecclesiæ.

Tradat ordinarius manu suâ subscriptum particulare inuentarium rerum omnium tam mobilium, quàm stabilium ad suum episcopatum pertinentium, idque sanctiss. transmittatur vnâ cum visitatione.

Constituantur testes Synodales, qui visitatoribus, & deinde Episcopo reuelent quicquid viderint corrigendum.

Si vero reperiretur aliquis Episcopus, qui non solum in suâ cathedrali ciuitate non resideret, sed etiam à suâ diocesi sine rationabili causa omnino abesset, postulandum est, ut licentiam absentis à residentia sua in scriptis obtetam, vel à Sanctissimo, vel à Metropolitano, aut ab Episcopo seniore, iuxta decretum Concilij Trident. cap. 1. de reform. sess. 23. exhibeatis deinde admodum estis omnes Episcopos

scopos teneri in suis diocessibus ordinariam facere residentiam infra scriptis rationibus ex decreto eiusdem sacri Conc. Trid.

Primo tenentur Episcopi residere, cum absentes suo non possint fungi officio, quod est oues proprias pascere, vitæ exemplo, doctrina, & diuinis præcationibus, quæ tria præsentiam proprii pastoris desiderant.

2 Ut videant famem, morbos, &c. quibus nisi præsentibus, mederi non possunt, cum ea absentes non videant.

3 Ut eos qui ipsorum opem implorant, & iuuare, & consolari possint.

4 Ut non modo suis populis, verum etiam aliis Episcopis exemplum præbeant.

5 Quia dici non potest, quantopere pastoris præsentia oues consoletur ac recreet.

6 Quia tum demum Pastor à lupis gregem defendit, tuetur, ac seruat cum præsens vigilat.

7 Cum sit diuinus Antistes, quasi Dux exercitus, Gubernator nauis, Præceptor, Medicus, Agricola, Pastor, Oeconomus, non potest, nisi præsens suum munus præstare, quod si illi singuli officio suo satisfacere nequeunt absentes, multo minus Episcopus qui hæc omnia munera sustinet.

8 Sic etiam poterunt & pacem inter optimates, popularesque componere, disidia tollere.

9 Potest idem præsens quid vis à populo impetare, aliter non item.

10 Absens priuatur ea consolatione, quam quis capit, dum res bene, foeliciterque procedere videt.

11 Decori ratio ita possinat, ut caput sit reliquis membris coniunctum.

12 Monere eos debet auctoritas sanctorum Patrum, & Tridentini Concilij, quod cap. 1. reform. sess. 23.

Episcopis residentiam esse necessariam, & ob quas precipue causas.

de residentia personali Episcoporum in ecclesiis cathedralibus facienda concludit, id etiam in S. R. E. Cardinalibus locum habere quocunque titulo illis præfint, ita ut à reatu, & pœnis in dicto decreto statutis non excusentur, nisi absentis causa in scriptis, iuxta ipsum decretum, approbata fuerit, ut nec illos, & minus Episcopos excuset, non obstantibus, quibuscunque &c.

An Episcopus habeat Vicarium generalem.

An Vicarius generalis prædictus suas in scriptis habeat facultates, & an aliquid egerit ultra limites illarum, & an Episcopo in omnibus fuerit fidelis.

An professionem fecerit fidei catholice iuxta præscriptum Conc. Trident. & Pij Quarti.

An diligenter animaduertat, non solum in canonicos simplices, & reliquos clericos, verum etiam in ipsas dignitates.

An iustitiam faciat, aut personas, vel munera respiciat in iudiciis, & sententiis ferendis.

An causas mature & fideliter expediat, aut in longum cum partium dispendio sine rationabili causa protrahat.

An depositiones partium, vel aliorum reuelet, quibus non debet.

An acta curiæ Episcopalis teneat secreta.

Simili etiam modo inquiratur circa personas notariorum curiæ Episcopalis. Nam cum ex Notariorum impericia plurima damna, & multarum occasio litium oriatur (inquit sacrosancta Synodus Trid. sess. 22. cap. 19. refor.) possit Episcopus quoscunque notarios, etiam si Apostolica, Imperiali, ac Regia auctoritate creati fuerint, etiam tanquam delegatus Sedis Apostolicæ examinatione adhibita eorum sufficientiam scrutari: illisque non idoneis repertis, aut quandocunque in officio delinquentibus

Vicarij generalis visitatio.

Notariorum curiæ Episcopalis visitatio.

inquentibus, officij eius in negotiis, litibus, & causis ecclesiasticis ac spiritualibus exercendi usum perpetuo, aut ad tempus prohibere. Neque eorum appellatio interdictionem Ordinarij suspendat.

An Episcopus, vel eius Vicarius generalis, aut quicumque alius ipsius officialis inuestituram dederit religiosis beneficiorum Monasteriis incorporatorum, vel aliorum, quod est expressè contra sacros Canones, & regularia instituta; quinimo cum dispendio regularis obseruantie & iactura propriarum animarum.

Item an etiam taxatam pecuniariam acceperit ab eodem religioso ratione huiusmodi inuestituræ, quod est omnino contra votum paupertatis religiosorum.

FORMA ET MODVS VISITANDI

Canonicos etiam dignitates, Capellanos beneficiatos, & alios quoscunque Clericos Metropolitanæ, seu Cathedralis, aut Collegiatæ Ecclesiæ.

TITVLVS QVINTVS.

SI Ecclesia fuerit Metropolitana, seu Cathedralis, vel collegiata primo sciscitetur quot in ea sint dignitates, & quales: quot Canonicatus, quot Capellaniz, & quot alia beneficia simplicia.

An Archidiaconi, Præpositi, Archipresbyteri, Decani, & alij quocunque nomine censeantur in aliqua cõstituti dignitate, necnon

& Ca-

Canonicorũ & aliorũ clericorum Metropolitanæ, seu cathedralis, aut collegiatæ Ecclesiæ visitatio.

& Canonici, atque reliqui Clerici Cathedralis, seu collegiatae Ecclesiae suo pastori sint obedientes.

Interrogetur vnusquisque de nomine & cognomine; & quomodo illam dignitatem, vel canonicatum, vel capellaniam, aut beneficium simplex obtinuerit; & an commissa sit simonia aliqua, vel non. Et si nullum ibidem aliquis Clericus habuerit beneficium, quo viuatur, & sustentetur, & quomodo inferuiat.

Exigantur literae collationis eorum qui habent Canonicatus, vel beneficia, & legantur.

An omnes Canonici professionem fidei secundum Constitutionem Trid. Conc. & Pij Quarti fecerint, & cuius bis enim quilibet ad canonicatum promotus fidei professionem facere tenetur, primo in manibus ipsius Episcopi, vel eo impedito, coram generali eius Vicario; deinde et in Capitulo iuxta decretum praedictae Synodi Trid. sess. 24. c. 12. de reformatione.

An aliquis in Canonicum fuerit admittus minor viginti duobus annis, contra c. 12. sess. 24. Conc. Trid.

An aliquis Canonicus ad vocem capitularem sit admittus qui saltem non fuit subdiaconus contra cap. 4. sess. 24. Concil. Trid.

An alicui sit data possessio alicuius canonicatus, qui antea non praestiterit eandem professionem in manibus sui Episcopi, aut eius Commissarij.

An canonici aliqui accipiant in admisione, nonuorum canonicorum.

An aliquis plura habeat beneficia praesertim incompatibilia, & quae.

An omnes Canonici, seu alij beneficiati sint ordinibus initiati, & quibus, quorum ordinum possidentur, formata.

An omnes ad residentiam obligati eam faciant.

Qui sint absentes, & quandiu.

An sint qui pensiones secluant, & cui.

An

An integros fructus recipiant.

An fructus distribuantur secundum Sacri Conc. Trid. constitutionem.

An fructus beneficiorum alienentur, vel a laicis, & a quibus occupentur.

An aliqui Canonici, vel alij beneficiati canonici, vel alia beneficia obtineant in confidentia, contra quos sunt Bullae Pij Quarti, & Pij V.

An Capitulum librum habeat omnium reddituum suorum, & Ecclesiae, atque beneficiorum.

An quotidianae distributiones sint statuta in cathedrali, & collegiatis Ecclesiis, iuxta c. 3. sess. 21. & c. 7. sess. 22. Conc. Trid.

An distributiones dentur pro diuinis officiis non praesentibus contra c. 12. sess. 24. Conc. Trid.

An praesens fuerit, vt in Ecclesiis cathedrali, & collegiatis lectio sacrae Theologiae, aut casuum conscientiae, vel saltem grammaticae, iuxta cap. 1. sess. 5. Conc. Trid. habeatur.

An Canonici, & alij clerici in sacra se exercent lectione.

An vnusquisque habeat libros, & quos. An etiam inter eos aliquos habeat damnatos, vel prohibitos.

An beneficiatus sit, cuius beneficium aliquis sacerdos est annexus, & eo initiatus non est, neque infra annum se initiari curauit contra cap. 1. sess. 22.

An singulis annis ratiocinium fiat, & per quos, & coram quibus.

An capitulum fiat, & vbi, quoties, & quae ibi tractentur.

An omnes, vt clericos decet, in habitu & tonsura clericali incedant.

An Archidiaconus, & Decanus, seu archipresbyter,

byter,

byter, & primicerius, seu cantor, canonicos, & de
rum sibi commissum verbo, & exemplo contineat:

An oculos habeant attentos ad chori discipli-
nam.

An sollicitè, & debitè curent, vt in diuinis offi-
ciis omnia tempore suo debito ordine rectè, deuo-
tè, grauiter, & fideliter peragantur.

An canonici, & reliqui clerici reuerenter, & cū
decere Ecclesiam, & chorum decenti habitu, &
tempestiuè ingrediantur.

An omnia officia diuina, nocturna, & diurna,
horæ videlicet canonicæ quotidie in choro debitis
modo, & tempore, atque deuotè decantentur.

An in medio cuiuslibet versus psalmorum fiat
parua pauula: & an debitæ ceremoniæ, & ritus in
diuinis officiis celebrandis obseruentur.

Qua hora preces dicantur matutinæ, qua prima,
tertia, sexta, & nona, qua vespere, & qua comple-
torium.

Qua hora cantetur summum missæ sacrificium;
& an quotidie debita deuotione cætetur in choro.

An aliquando partes aliquæ summæ missæ cantari
omittantur; & quæ.

An & quando processiones habeantur.

An confessionalia pro audiendis confessionibus
ad necessitatem populi in locis publicis Ecclesie
habeantur.

Item an habeantur in sacrario, vel in Ecclesia
exemplaria bullæ cœnæ Domini eiusdem anni, &
casuum ordinario referuatorum.

Item quoties concio in eadem ecclesia habeatur,
& an canonici, reliquique clerici semper inter-
ferant.

An aliquid indecens in atrio, vel prope eccle-
siam fiat.

An

An multæ habeantur fundationes pro anniuersariis,
seu missis, aut aliis defunctorum officiis, &
quæ sint, & an ipsi satisfiat.

An ritè, & cum deuotione peragantur exequiæ,
& officium mortuorum.

An missæ priuatæ in particularibus altaribus deuotè
celebrentur. Est enim curandum, vt pius defun-
ctorum voluntibus, qui aliqua sacella, aut oratoria
fundarunt, pro modo saltem facultatum satisfiat;
idem in alijs legatis ad pias causas.

An puniantur diuina officia negligentes, vel
vana colloquia, & indecentia diuinis officiis mi-
scentes.

An ad nomen Iesu, seu Mariæ, Gloria patri, adora-
mus, Suscipe deprecationem, Gratiarum agimus, &
reliqua huiusmodi, capite denudato, surgendo, vel
inclinando pro qualitate loci, & temporis reuerentiam
faciant.

An in templo deambulent, seu discurrant.

An quilibet habeat Breuiarium, & horas sciat recitare
canonicas, propterea est vnusquisque super
ipsis examinandus.

An cum quis in choro non interfit horis canonicis
extra chorum eas semper recitet, & quomodo.

An canonici omnes in Canonica habitent.

An canonici, & alij beneficiati domus habeant canonicas,
vel ad sua beneficia pertinentes, & quomodo bene sint
seruatæ, & reparatæ.

An canonici, & beneficiati, aliique clerici domi,
& extra honestè, vt tales clericos decet, se gerant, &
an apud se personas habeant suspectas.

An aliquis sit concubiniarius, vel scortator,
adulter, criminofus, aleator, turpi lucro deditus,
fortilegus, magus, diuinator, excommunicatus,
suspeus, interdictus, irregularis, pernix,
rebellis,

rebellis, rixofus, canonum transgressor, aut infamis, seu scandalosus.

An omnes secundum canones puniantur delinquentes.

An saepe, & quoties confiteantur, & quibus.

An aliqui confessiones audiunt ab Episcopo nõ approbati, neque expositi sint.

An aliqui in peccato mortali existentes, non præmissa confessione sacramentali præsumpserint sacramenta facere.

An aliqui sint, qui ieiunia, & alia singula præcepta ecclesiæ non obseruent.

An omnes statuta obseruent Synodalia.

An aliqui sciant defectus aliquos in capitulo, seu in eorum congregatione esse, qui indigerent correctione.

Inspiciatur deinde cathedralis ecclesia, seu collegiata, quibus egeat ornamentis, libris, utensilibus, & pro modo facultatum, ut provideatur, curetur; maxime autem, si ipsa ecclesia, aut domus capituli,

vel capituli, vel canonicorum, aut aliorum beneficiorum reparacione egeant, ut reparentur.

Item

FORMA ET MODVS VISITANDI

Parochos, beneficiatos, & alios quoscumque clericos circa natalia, ordines, vitam, mores, atque eorum sufficientiam, & obligationes.

TITVLVS SEXTVS.

DRIMO interrogetur quisque de nomine, cognomine, patria, parentibus, natiuitate, legitima ætate, & tempore susceptionis suorum ordinum, ut sciatur, an in legitima ætate sit ordinatus, vel non, & ab eo literæ postulentur, formæ, necnon & dispensatio si qua indiguit. Item petantur etiam literæ dimissionis, & admissionis, si alterius sit diocesis, necnon & literæ inuestituræ si aliquid habet beneficium. Deinde interrogetur, si parochus fuerit, ac professionem fidei fecerit, & quando, ac ubi, & an breuiarium habeat, & diurnale, necnon & catechismum Romanum saltem vulgari lingua editum, & Concil. Tridentinum, atque statuta Synodalia, & obsequiale, seu rituarium pro Sacramentis administrandis.

An corpore sit viciatus, quod si fuerit, dispensationem exhibeat, vel an aliquo occulto, præsertim contagioso labore morbo.

An secularis clericus sit, vel aliquam professus religionem.

An habitum gestet clericalem, & tonsuram suo ordini conuenientem, propterea vestes inspiciantur interiores, biretum, & corona in capite, necnon & quam sit vestis exterior longa.

Examen parochorum, & aliorum clericorum cuiuscumque ecclesiæ nõ collegiata.

Item an horas canonicas recitet, præsertim si beneficiatus, aut in sacris extiterit; tunc iubeatur experimentum facere eum interrogando circa diuersa ad horas canonicas, & breuiariû pertinétia.

Item si Sacerdos fuerit etiam curam animarum non habens, an saltem diebus Dominicis, aliisque festiuis celebret. Et si beneficium obtinuerit quoties in hebdomada celebrare teneatur, & an satisfaciât, & an non ieiunus celebret.

Interrogandus etiam est, licet nullum habeat beneficium neque in sacris fuerit constitutus, an saltem officium B. Virginis Mariæ recitet, & experientia fiat. Simili modo interrogandus est, de officio mortuorum, & septem Psalmis poenitentia- libus, &c.

Et si clericus fuerit beneficiatus, an simplex, vel curatum habeat beneficium; si simplex, a quo habuit, & an bullas habeat, quas etiam ostendat, & si personaliter in loco sui beneficii non residet, eas fas exprimat.

Si vero curam animarum habuerit, an parochus sit, vel Vicarius tantum, vel Capellanus; &c. Et si Parochus fuerit, an plures parochiales obtineat ecclesias contra cap. 17. sess. 24. Conc. Trid. nisi dictæ parochiales ecclesiæ essent vnitæ, & incorporatæ; & tunc an Vicarium in vna habeat, iuxta formam iuris & bullæ Pii V. in alia vero ipse personaliter resideat. Et an fidei professionem fecerit; iuxta c. 17. sess. 24. Conc. Trid. & bullam Pii Quarti.

Item an aliquos habeat Capellanos, vel clericos alios sibi inferuentes, & quot, & quantum vnique det. Nam parochus numerosam habens parochiam tot habeat Sacerdotes, & ministros, qui valeant populo sufficienter deseruire, prout habetur in cap. 4. sess. 21. Concil. Triden.

Et

Et si fuerit Vicarius parochi, an perpetuus sit, vel annualis, aut ad aliud tempus præscriptum; necnon quis verus sit parochus, & quare non resideat; & an sacerdos sit, vel non, & an dispensationem habeat de ordinibus non suscipiendis, vel de non residendo. Nam parochi, qui sub prætextu alicuius licentiæ, ab eorum residentia abfuerint, licentiam huiusmodi de non residendo in scriptis ostendere debent; & Episcopi licentiam huiusmodi nemini concedant, nisi in scriptis, & ad modicum tempus, & rationabili de causa; & deinde interrogetur vbi habitet, & quantum absens accipiat; & quantum de Vicario, & exhibeat, si literas haber, mutui pacti, siue obligationem quam habet, cum vero parochi.

Quamdiu illud beneficium possedit, & quomodo, quibusve conditionibus, & an per simoniam vel aliud illicitum pactum obtinuerit.

An legitime sit præsentatus, examinatus, & ad animarum curam admissus, cuius rei exhibeat testimoniales literas.

An aliquis beneficium aliquod obtineat in confidentia, vel aliquod in fauorem alterius in confidentia pariter resignauerit.

An sit diligens & deuotus in templo, & sacrorum administratione, & an frequenter se absenter ab ecclesia, & quare.

An Sabbatis, & festis, & vigiliis festorum debita hora ad templum cum superpellicio eat, & vespere dicat, & cum aqua benedicta cimiteriû aliquando visitet, fidelium sepulturas aspergendo.

An omnibus satisfaciât Ecclesiæ iusque fundamentibus, aliisque obligationibus, quæ & qualia sint illa, literas exhibeat fundamentis, si potest, aut dicat quare non possit.

Conc.
Triden.
sess. 7.
c. 3. §. 3.
in fine.

H An

An reliquis omnibus oneribus, & grauaminibus, ad quæ tenetur, vti sunt anniuerſaria pro mortuis, miſſæ & alia id genus diuina ſatiſfaciat, vel ea omittat, & negligat.

An ſciat aliqua ſuperſeſſe legata, quæ executioni non fuerint demandata.

An diligenter ſtudeat, ſacriſque literis aſſidue incumbat, & ſi curam habeat animarum, an verbo, & exemplo populo ſibi commiſſo viam ſalutis oſtendat, & diebus feſtis præſertim Dominicis populum, per ſe, vel alios inſtruat, iuxta cap. 4. & 7. feſſ. 24. Conc. Triden. eum videlicet fideliter docendo de ſide, ipſiusque articulis, decem præceptis Decalogi, & id genus alijs pro captu populi ſui neceſſarijs & nū in primis animaduertat, an aliqui ſint, qui orationem Dominicam, & ſalutationē Angelicam, atque ſymbolum Apoſtolicum ignorēt, quos ipſe inſtruere, & admonere non curauit, & quos ad id habeat libros. Et videantur omnes eius libri, quibus vtitur in docendo populo.

An methodum confeſſionis habeat, & alios libellos approbatos, præſertim de pœnitentiæ Sacramento, & ſacra Communionē tractantes.

An alios habeat libros in ſtautis Synodalibus nominatos, & commendatos.

Inſuper eſt etiam interrogandus, ſi curator fuerit, an diebus feſtiuis, præſertim Dominicis, Euangelium illius diei etiam doceat.

An doctrinam Chriſtianā pueros edoceat, prout c. 4. feſſ. 24. Conc. Trid. mandat.

Qualem habitum gerat in templo, platea, & diuerſorio, & via.

An ſit in tota conuerſatione, verbis & factis ſuis honeſtus, exemplaris, & ſine ſcândalo.

Quibus cum plerunque conuerſetur, vel que
exer.

exercitio ſe occupet, an ex profeſſo tractet ſecularia, vt rationes, tutelam, contractus, vel alia facerote indigna.

An cum ſagittarijs iaculetur ad ſcopum, an ſit venator, & cum quo.

An ſit uſurarius, mercator, & tabernarius, vel ſe exerceat circa alia opera vilia, clericis non conuenientia, immo prohibita.

An ſit iurator, blaſphemus, obſcœnus in verbis, & geſtibus.

An ſit aleator, rixoſus, & pugnet poſt potum.

An ſit ebriofus, & tabernarum frequentator, & aliquando ebrius iaceat in via, vel in taberna.

An aliquando ebrius veniat ad templum.

Quàm ſobrius ſit in nuptiis, quando ad eas inuitatur, & alijs conuiujs, & quàm honeſtus in verbis, & cum ſœminis, & an tripudiet, vel canter.

An mulieres habeat ſibi ſeruientes, & an caſtè uiuat: an vero concubinam habeat, an etiam proles, & quis eas baptizauit, & quare à ſe concubinam non remouit, &c.

Et ſi concubinam habuerit, interrogetur, qualis fuit ipſius concubina antequam illam reciperet, an virgo, vel uidua, an monialis, vel alia infamis mulier, vel alterius concubina, vel cui coniuncta perſona: an ſit cum alia diſſimatus domi ſuz, vel extra, & qualis illa ſit, an ſemel ſit repudiata, & eandem iterum, vel eadem uiuente, aliam acceperit.

An ipſius concubina alijs honeſtis ſœminis præferatur, & quo nomine ab alijs compelleretur.

An cum muliere aliqua, ſiue conſanguinea fuerit, ſiue ancilla, publicè eat ad uicinia loca, ueluti ad forum, nuptias, dedicationes, ſeu conuiuia, vel aliò.

Et vt ueritas magis eluceat Viſitator poterit ali-

quos laicos viros honestos, & exploratæ fidei ac boni testimonii, Deumque timentes, ad se vocare præsertim Ecclesiæ Procuratores, Magistratus, Præfectos, & aliquos alios seorsum, & præmissa aliqua exhortatiuncula, præuioque iuramento de veritate dicenda, super quibus fuerint interrogati, præsertim an aliqua sciant, quorum sit fama, vel probari possint, idque sine metu futuri periculi, vel incommodi interrogari poterunt, de his, quæ per eos sciri sunt necessaria, & quæ ipsis laicis scandalum quoquomodo generare non possint; quia quoad eius fieri potest, semper honor clericorum saluandus est, quibus laici quandoque sunt infesti.

FORMA ET MODVS VISITANDI

et examinandi eosdem curam animarum habentes, circa cultum diuinum, ceremonias, Missarum celebrationem, & prædicationem, atque honorum Ecclesiæ conseruationem.

TITVLVS SEPTIMVS.

Examen circa cultum diuinum, & ceremonias.

DRIMO vnusquisque examine-
tur, an quotidie deuotè & integre domi & foris horas recitet canonicas, & quale peccatum sit eas pro leui causa omittere.

An mane & vespere pullsetur campana, pro populo ad salutandam Beatam Virginem Mariam.

An quando Missa cantatur, aliqua pars canenda omitatur, & que.

An

An in ecclesia illius loci deserit consuetudo cantandi, vel recitandi vespertinas preces diebus festis & pridie festorum, quando, quomodo, & quare hoc sit omissum.

An diligenter in illa ecclesia seruentur benedictiones cœreorum, cinerum prima die Quadragesimæ, palmarum ignis, Sabbatho sancto, salis, & aquæ singulis diebus Dominicis, & huius generis aliarum rerum.

An populus illius loci, cum rebus benedicendis ad templum accedat, & benedictis religiosè vtratur, & non superstitiosè.

An consuetæ processiones & litanie quolibet anno præscriptis temporibus fiant: & an populus comitetur, ac magistratus iubeat comitari.

An toto anno ieiunia de præcepto Ecclesiæ indita cum vnica scilicet refectioe, & debito ciborum delectu seruentur; necnon & Sanctorum festa ab Ecclesia catholica præcepta, & in statutis Synodalibus annotata.

Quomodo ceremoniæ, & cultus diuini tridui ante Pascha obseruentur.

An debitas & receptas certarum rerum benedictiones, item ordinarias processiones, & alias publicas ecclesiæ cœremonias per annum reuerenter, & deuotè obseruet, & publicè, maturè populo denunciât.

An in eodem loco aliqua superstitiosa sit consuetudo, veluti in die Paschæ, cum sacra Eucharistia agros, vel fontes circuire, aut alia similia.

Quomodo, & quo ordine, atque ex quo missali, quæ item alta, & quæ submissa voce inter celebrandum dicenda sint, itemque an nonas, & infuetas habeat preces, & cœremonias. Quod si aliquem Visitator haberet suspectum, iubeat illum

Circa missarum celebrationem.

H 3 semel

semel in sua præsentia factum facere.

An in elevatione Sanctissimi corporis & sanguinis Christi submissa pulsetur campanula.

Item interrogetur, quid potissimum sacerdos agat in Missa, & quomodo legat Missæ cautelas. Et generaliter circa celebrationem ipsarum missarum, an seruentur, quæ in capitulo de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ Iess. 22. Concil. Trid. statuta sunt.

An in ecclesiis aliquid admittatur prophanum in musicis, organis, & cantu contra prædictum capitulum.

Interrogetur de accessu, & recessu altaris, & quando Psalmus Iudica me Deus, & Gloria in excelsis, Symbolum, Ite missa est, & id genus alia, dienda sint, vel non.

Itē interrogetur de vtraque forma cōsecrationis.

Quid de vtraque specie sacramenti credat, & quid in calice post consecrationem sit, antequam ostiæ particula imponatur.

Admoneatur præerea, vt tremendum Missæ sacrificium summa animi pietate, deuotē, & reuerenter, distinctē & cautē celebret, atque vt in initio totam Missam præuideat, & ordinet, & antequam exeat ad celebrandum, flexis genibus oret, & in fine sacris exutus vestibus, denuo orationem deuotē faciat.

An ad minus matutinum cum laudibus recitet antequam celebret.

Item interrogetur, quàm recentivino vtatur in celebratione Missæ.

An aliquādo celebret sine ministro respondēte.

Quoties in hebdomada celebret, & quoties celebrare obligetur.

An vnquam suspensus, aut interdictus, vel ex-

communicatus

communicatus ante solutionem celebraverit.

Item quoties in mente confiteatur, & quibus.

An aliquando sibi peccat mortalis conscius, aut vitæ turpitudine, aut aperto crimine notatus, non præmissa sacramentali confessione, acceptaque abolutione, celebraverit.

An aliquando in ædibus, vel aliis similibus locis non sacris, aut cultui diuino non dedicatis, sine licentia Ordinarij celebraverit.

An vnquam celebraverit absque lapide consecrato, & si lapis consecratus fuerit portatilis, cuius sit longitudinis, & latitudinis: nam vnus palmi, cum dimidio in longitudine, & vnus palmi in latitudine, ita vt calix cum hostia commode desuper manere possint, esse deberet.

An aliquando peregrinum sacerdotem vagum, & ignotum ad celebrandū, vel concionandū non visis literis formatis, & dimissorialibus, admisserit.

An vbi plures leguntur Missæ, ita distribuantur, vt omnibus satisfiat.

Quo ad conciones vero, qui curam animarum habuerit interrogetur, an singulis Dominicis, alijs que diebus festis, & quoties reliquo anni tempore concionetur, præsertim in Quadragesima, & in Aduentu Domini.

Quid præcipuè tractet, & ex quibus libris latinis, aut vernaculis conciones sumat, & quādiu concionetur, & oēs eius libri diligenter inspiciantur.

An referat fabulas, aut ridicula in concione, vel sit maledicus, aut iurator

An sedulo exhortetur subditos, vt vniuersales Ecclesiæ consuetudines, traditiones, & præcepta seruent, & doceat, quàm grauius peccent transgressores & contemptores.

An sciat, quæ & quot sint cōia Ecclesiæ præcepta.

H 4 An

Circa prædicationes.

An populum doceat de recto, & salutari usu sacramentorum, præsertim de modo pœnitentiam agendi, idq; maximè in quadragesima, de varietate, diuisione, & peccatorum grauitate, & circumstantijs; de autoritate Ecclesiæ, & Episcoporum, de obedientia erga superiores, de articulis fidei, de cauendis huius temporis hæresibus, de exercendis misericordiæ operibus, & alijs similibus suo tempore, & in specie: de quibus diffusius agetur inferius.

An sæpe suos subditos admoneat de vi, & potentia excoicationis, iuxta doctrinã sacrorũ Canonũ.

An aliquando & quomodo explicet populo mysteria Missæ, & sacramentorum; necnon cœremonias omnes, vt populus ea magis veneretur.

Quomodo populum admoneat de legitima festorum celebratione, & ieiuniorum præceptorum obseruatione, & an qualibet Dominica, festa, & ieiunia de præcepto Ecclesiæ, atque anniuersaria promulget. Et an Calendarium secundum usum cathedralis ecclesiæ habeat.

Interrogetur etiam quomodo diebus Dominicis sub Missa populum hortetur ad orandum pro viujs atque defunctis.

An acriter vitia reprehendat, præsertim quæ no- uerit inter suos magis esse cõia, & quæ illa sint.

An in fine concionis orationem Dominicam cõ- sultatione Angelica, Symbolo Apostolico, & Decalogo recitet, vt subditi facilius ea memoriæ mandent.

An ibidem Catechismus, doctrina scilicet Christiana doceatur; an etiam ordinaria habeatur schola pro instituenda iuuentute.

An sciat ad se præcipuè pertinere, & suum Capellanum, si habuerit, vbi alius idoneus non ad- fuerit

fuerit iunioribus explicare rudimenta fidei, & doctrinam Christianam.

Et si capellanum, seu cooperatorem habuerit, an is per ordinariũ sit examinatus, & approbatus.

Quibus verbis petat fieri orationes pro superioribus, & pro defunctis.

An subditi ad conciones diligenter veniant, & an aliqui ex illis in fide, deuotione, & moribus proficiant.

An etiam patresfamilias admoneat, vt suos v- triusque sexus filios eadem doceant.

An sæpè parentes admoneat, ne simul filios & filias, aut alios vtriusque sexus adolefcentes in eodem lecto cubare sinant.

An aliquando populum doceat, & præsertim ob- stetrices, quomodo in baptizandis infantibus se ge- rere debeant tempore necessitatis, & de verbis qui- bus vti debent.

Item an eosdem parentes sæpe admoneat, ne differant infantes suos recenter natos offerre ba- ptismo, ne absque hoc sacramento salutis è viujs decedant.

An aliquando extraneus, seu alius ab Episcopo non approbatus fuerit ad prædicandum, seu ad au- diendas subditorum confessiones admissus.

Interrogandus quoque est ipse Parochus quo- modo bona suæ Parochiæ conferuet, & tueatur; & an debitis sit obstrictus, & quibus, & quamobrem, & cur eis non satisfaciat. Nam parochus, si-

ue alius qualiscunque beneficiatus bo- nus esse debet œconomus, ita vt bona ecclesiæ haud dilapidet, vel alienet, oppignoret,

vel debitis ag- grauet.

Circa conser- uationem bo- norũ ecclesiæ.

FORMA ET MODVS EXAMINANDI

eosdem Sacerdotes curam animarum gerentes circa Sacramentorum administrationem.

TITVLVS OCTAVVS.

QUOT sunt Ecclesie Sacramenta; & à quo fuerint instituta.

Quæ nam sit differentia inter sacramenta legis naturæ, ac veteris testamenti, & legis Euangelicæ.

Quæ sint de essentia cuiuslibet Sacramenti, singula declarando.

Quæ Sacramenta sint iterabilia, & quæ non, & quare.

An Sacramenta oia sint de necessitate salutis.

Qui sint cuiuslibet sacramenti effectus, aut eorû saltem, quæ ministrari per curatos consueuerunt.

Interrogentur etiam definitiones omnium sacramentorum, eorum maximè, quæ per ipsos administrantur.

An alio in loco, quàm in templo extra casum necessitatis, & an sine, vel cum superpellicio ministrat sacramenta, & quib. vtatur cæremoniis ac ritibus.

Quantum soleat in cuiusque sacramenti administratione accipere, vel exigere.

An ipse alienis, inuito eorum parochi, vel ignorante, sacramenta administauerit.

An aliquis alius sacerdos sacramenta administauerit ipsius subditis, eo inuito, vel ignorante.

Examinandus quoque est, an iuxta ritum S.R.E. administret sacrosancta Sacramenta, & si aliqua eget instructione, instruat; si verò est omnino ineptus, seruetur forma cap. 6. sess. 21. Concil. Trid.

Interro-

Interrogandus etiam est, quo libro vtatur in administrandis Sacramentis, eique serio mādandum, vt omnia Sacramenta secundū ritum S.R.E. & præscriptum statutorum Synodaliū diligenter, deuotè, & cautè, acque ordinatè administret.

Item an diligens sit in ministrandis sanctissimis Sacramentis sibi commissis temporibus suis.

An aliqui fuerint ita in administrandis Sacramentis remissi, vt sua negligentia absque baptismo, vel poenitentia, aut viatico, seu extrema vnctione è viuus aliquis decefferit.

Deinde examinetur circa Sacramentū baptismi, quid sit, quæ materia eius, & quæ forma.

Quomodo quis baptizandus sit in periculo mortis constitutus, & qui extra necessitatem, & qui agat cum baptizatis in casu necessitatis ab obstetrice, vel alio.

An obstetrix formam sciat, & materiam baptismi, & an honesta sit, bonæque famæ. Imò examinetur ipsa, si præsens erit in loco.

Quot, & quales admittat cōpatres, an regulares, excommunicatos, infames, & id genus alios, vel pueros, aut alios rudimenta fidei ignorantes. Nam vnus, vel vna, aut vnus, & vna duntaxat in compatres vnus, iuxta decretum sacro Concil. Trid. possunt admitti.

An eos sui officij admoneat.

In quibus partibus vngat baptizatum; & vbi sit vertex.

An aliquando, & cuius culpa mortuus sit infans sine baptismo; & vbi talis sepeliatur.

Quid fiat cum aqua, qua infans extra templum baptizatur.

An sciat quousque se extendat cognatio spiritalis contracta in baptismo, & confirmatione,

iuxta

Circa cognitionem spiritalium.

Examen circa sacramenta in cōi, & eorû administrationem.

iuxta decretum Concil. Trid. & an eius admoneat subditos, præcipuè paternos, tñ vt sciant ad quot sint obligati, tum etiam propter matrimonij impedimenta.

Circa confirmationem.

Interrogetur etiam, an sciat quid sit Sacramentum confirmationis, quæ quotannis per Episcopum conferri debet.

Item quomodo subditos instruat ad confirmationem dignè suscipiendam: & vim istius sacramenti eidem explicet.

Quales personæ esse debeant, quæ possint admitti in compates, vel commatres in administratione huius Sacramenti confirmationis, & quot personas confirmatas in vna administratione ipsius confirmationis tenere vnus possit.

Circa pœnitentiam.

Quoad Sacramentum pœnitentiæ interrogetur, Quid sit pœnitentia, quæ forma, quæ materia, & quæ eius sunt partes.

An formam sciat absolutionis non solum à peccatis, verum etiam à censuris, præsertim ab excommunicatione: ideo iubeatur formam absolutionis recitare.

Quot cõdõnes habere deat cõfessio, & quæ sint.

An confitendæ sint peccatorum circumstantiæ, & quæ.

Quoruplex sit peccatum.

Quæ sint regulæ discernendi peccatum mortale à veniali.

Quot & quæ sint peccata mortalia.

Item an sciat differentiam facere inter peccata mortalia, necnõ mortalia, & venialia. Et an sciat, quæ peccata sint necessario confitenda, & quantũ intelligat de mortalibus, venialibusque peccatis.

Quo ordine fieri debeant interrogationes in confessione.

Item

Item notoriè in statu damnationis viuentes, qui non habent firmum propositum se emendandi, vel abstinendi, vel nolentes abstinere, an admittat tanquam confessos ad absolutionem.

Quibus casibus confessio sit iteranda.

Item an habeat bullam coenę Domini eiusdem anni: & an illam publicauerit. Item an habeat casus Episcopo referuatos.

An sciat quot sint casus referuati, qui, & quibus.

An quemquã à casibus referuatis absoluerit non impetrata facultate extra mortis articulum.

Quid pœnitentiæ, peracta confessione dicat, &c.

An sciat, quid sit excommunicatio maior & minor, quid suspensio, & interdictum, & quid irregularitas, & an excommunicatos admittat ad diuina, & an interdictum obseruet.

An populum hortetur, vt sepe, vel ad minus in magnis solemnitatibus communicent, præmissa aliquot diebus ante confessione sacramentali: non enim conuenit, vt post confessionem immediate ad sacram accedat communionem.

An aliqui fuerint ex suis, qui ad minus semel in anno, tempore scilicet Paschali non communicauerint, præmissa sacramentali confessione, & eos non correxerit, & apud Episcopum suum non depofuerit, & quare id facere tales prætermiserint.

An librum habeat, in quo sint scripta nomina omnium animarum sibi subiectarum etiam clericorum suæ Parochiæ.

An in audiendis subditorum suorum confessionibus eos admoneat ad liberè, & sincerè confitendum omnia sua peccata, omni postposita fictione, eos instruendo in quibus casibus confessio nulla efficiatur & inualida.

Vbi confessiones audiat, in templo, vel alibi, & quando

quando audit si est presbyter secularis, an superpellicio, & stola indutus sit.

An confessionalia pro audiendis confessionibus ad necessitatem populi in locis publicis ecclesiarum habeantur.

An confitentes in genere, vel in specie non expressis peccatis admitat sine alia informatione, vel etiam absoluat non scientes ad minus orare orationem Dominicam, & salutationem Angelicam, atque Symbolum Apostolicum.

Item interrogetur de restitutione facienda rerum male acquistarum.

Quales coniungat poenitentibus satisfactiones; an eisdem aequaliter omnibus, vel differenter.

An reuelat confessiones, vel inter pocula temere loquatur de auditis in confessione.

An aliqui subditorum alteri constentur sine licentia ipsius, vel Ordinarii, & an ij testimonium confessionis alteri factae, priusquam communicet, adferant.

An ipse aliorum sibi non subditorum confessiones audierit, sine licentia sui superioris, extra mortis articulum.

An quando aliquis ex suis subditis propter aliquam rationabilem causam ei confiteri non fudit, eum ad peritos confessorios transmittat.

Quando, & cui Sacerdoti ultimo sit ipse confusus, & quoties in mense, vel in anno confiteatur; & an ille cui confitetur sit ab Episcopo ordinario approbatus & admissus.

An in illa parochia alij reperiantur, qui confessiones laicorum, aut clericorum etiam Sacerdotum audiant ab Episcopo non examinati, & approbati.

An sciat quoties mortaliter peccauerit teneatur Sacerdoti confiteri, antequam celebret, & quare.

Interrogē-

Interrogetur etiam quales habeat libros, vel summas de confessionibus recte audiendis, & de toto poenitentiae Sacramento tractantes.

An sciat quid Eucharistia sit; quae eius materia, & quae ipsius sit forma.

Quoad sacram, verò communionem alijs ministrandam interrogandus quoque est, an sciat dignè communicantibus vitam aeternam, & indignè eam sumentibus mortem sempiternam esse paratam, dicente Apostolo; Qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini. Et an de his populū repestiue admoneat.

Quibus possit sacram Communionem publicè negare, quibus priuatim, & quibus non.

An sacram Communionem dederit non confesso, vel non absoluto, aut excommunicato.

An sub vtraque Communionem dederit alicui, vel sciat ab alio Sacerdote alicui porrectam fuisse, quorum nomina tenetur Ordinario indicare.

An aliquis subditorum sine licentia ipsius, vel Ordinarii alibi communicet Paschali tempore.

An ipse alterius parochiae alicui sine eius superioris licentia Communionem exhibuerit.

Item ex quo poculo det Communicatis ablutionem, quia ex calice dandum non est, praesertim ordinariè.

Quot habeat communicantes, & an omnes idonei aetatem habentes legitimam ad minus semel in anno, tempore scilicet Paschali communicent praemissa Sacramentali confessione.

An volentes communicare praesertim iuniores interroget, quid de sacramento Eucharistiae credat, & sentiant, & quos cognouerit ignorare, an eos diligenter instruat.

An sciat qua aetate vtriusque sexus pueri ad sacram Communionem sint admittendi.

An

Circa sacram Eucharistiam, & eius summationem, seu communionem.

An subditos admonuerit, atque docuerit omnes Christi fideles debere de præcepto Ecclesiæ præmissa Sacramentali confessione communicare Paschali tempore, quod durat à Dominica Palmarum vsque ad octauam Paschæ inclusiuè.

An omnes sibi subiectos post octauam Paschæ no-
tauerit, qui confessi sint & communicarint; atque
eos, qui hoc facere prætermiserint; & an eorum no-
mina Episcopo in scriptis præsentauerit, aut
miserit.

An subinde populum moneat, vt non solum in
Paschate, sed sæpius, ac frequentius communicet,
maxime in magnis solemnitatibus, videlicet Na-
tiuitatis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis, Pente-
costes, Corporis Christi, & quatuor primariis festi-
uitatibus B. Virginis Mariæ, & aliis similibus, vel
ad minus quater in anno.

An infirmos sibi subditos sæpe uisitet, & quomo-
do illos habeat commendatos.

An sciat quomodo sit agendum circa infirmos
in extremis constitutos.

An infirmi maturè confiteantur & communicet
cum adhuc integri sunt sensibus, & an eos ad hoc
hortetur, & sæpe uisitet.

Quid faciat, quando vocatus ad infirmum venit,
qui iam loquelam, vel rationis, vsum amisit, aut
quod sumit non retinet.

Item an sciat, quid extrema vnctio sit, & cur
morsu is exhibeatur, & à quo.

An sciat, quæ sit materia huius Sacramenti, &
quæ forma; imbeatur vtranque recitare.

An aliquando alicui infirmo eam administraue-
rit, vel ab alio dari uiderit.

An sciat non oibus morituris dandū esse extre-
mā vnctionē, & quibus uari, quibus uē negari deat.

An

An periculosè laborantes hortetur ad eam sus-
cipiendam, & an aliquis eam contemnat, & quid
cum tali faciat.

An præmittat Septem psalmos poenitentiales cũ
Litanij, aut ipsam vnctionē, & an sciat partes inu-
gendas, atque modum & formam, de qua supra.

An in sepelendis in Domino defunctis adhibean-
tur præscriptæ preces & orationes, cum solitis cœ-
remonijs.

Item quibus cœremonijs, & precibus utatur,
quando huiusmodi sepeliendi sunt mortui, & an
obsequiale, seu Sacerdotale habeat dioecesanum
approbatum, ex quo huiusmodi ritus & cœre-
moniæ depromuntur.

An omnes defunctos tradat sepulturæ ecclesia-
sticæ, vel non. Et an sciat, qui ea carere debeant. Et
an aliquid capiat cum pacto pro sepulturis, & alijs
Sacramentis ministrandis.

An vetus Ecclesiæ consuetudo seruetur, diem de-
positionis celebrandi, necnon & septimum, trige-
simum, atque anniuersarium.

An huiusmodi diebus, vel pridie cantetur, aut
recitetur officium defunctorum, & quot nocturnis
ni dicantur.

An Dominico, vel alio die festo Missa de requiē
cantetur, & qua de causa.

An quilibet paterfamilias singulis annis aliquan-
do procuret Missas, & alias preces, præsertim offi-
cium mortuorum celebrari pro animabus suorum
defunctorum.

An parochus librum habeat peculiarem, in
quo describantur, & descripta sint omnia mor-
tuorum ibi sepulorum nomina, cum annotatione
anni, & diei.

Quoad Sacramentum matrimonij, an sciat, quæ

I eius

Circa defun-
ctorum sepul-
turam.

Circa infir-
mos.

Circa extre-
mam vnctio-
nem.

Circa matri-
monium.

eius sit materia, & quæ forma, & an & quoties publicauerit decretum sacri Concil. Trid. de matrimonio clandestino, & an sæpe repetat in suggestu, vel in altari tempore sacri.

An hoc decretum à contrahentibus seruetur, & an ipse semper adfit, & quomodo contracturos publicet, & contrahentes examinet, & an librum aliquem in hoc sequatur, & quem.

An semper tres præmittat proclamationes ex cæcellis, vel tempore diuinorū ante solemnizationē, iuxta decretum sacri Concilij Tridentini.

An solemnes nuptiæ, quæ per verba de præsentī celebrantur semper ipso præsentē & interrogante in ecclesia fiant, an vero domi, & qua de causa; & an ipse, vel alius ipsius nomine semper interfuerit, & an semper etiam adsint testes ad hoc vocati.

An alienos, ignotos, aut vagos, sine licentia, aut sufficienti informatione matrimonio coniunxerit.

An distinctè sciat & obseruet tempora prohibita ad matrimonium solemnizandū, & quæ sint ista prohibita tempora, quibus scilicet temporibus solemnes nuptiæ prohibeantur. Nam secundū Cōcil. Trid. à Dominica prima Aduentus, vsque ad diem Epiphaniæ, & à Feria quarta cinerum, vsque in octauam Paschæ inclusiuè huiuscemodi solemnes nuptiæ celebrari prohibentur.

An prohibitas contrahentes nuptias curiæ Episcopali denunciet.

An aliquādo matrimonio coniūxerit, inter quos sanguinis, aut affinitatis, vel compaternitatis impedimentum fuit, aut aliud simile, & quomodo hæc intelligat impedimenta.

An aliqui ante solemnes nuptias in facie Ecclesiæ celebratas se carnaliter cognouerint, vel in eadē domo cohabitent.

An

An sponsi antequam conueniant confiteantur, & communicent.

An sponsi, & sponsæ tempore suo mane cum celebratione Missæ benedicentur, iuxta sacras constitutiones, & sanctam ac laudabilem Ecclesiæ catholicæ consuetudinem.

An aliquis, vel aliqua ad aliquod contrahendū matrimonium cogatur, & à quo.

An matrimoniales causæ omnes ad Curiam Episcopalem referantur, vel magistratus secularis eas vsurpet, & determinet.

An in solemnizatione huius Sacramenti admittantur aliquando ineptiæ, vel stultitiæ in Ecclesia aut circum eam.

An iā matrimonio in facie Ecclesiæ coniuncti admoneat eos vnā carnē factos esse, & quod vniciquē ab altero debeatur, ne iniuicem defraudetur, &c.

An peculiarem habeat librum, in quo describantur nomina, & cognomina omniū contrahentiū, ac testiu. Item dies, & locus contractus, qui liber in sacrario ad perpetuam memoriam seruari debet.

EXAMEN EORVNDĒM SACERDOTOVM CIRCA ALIA ECCLESIE DOGMATA.

TITVLVS NONVS.

EXAMINARI quoque poterunt Sacerdotes prædicti circa alia maxime sequentia Ecclesiæ dogmata, prout Visitatori expedire visum fuerit, & in primis; quot sint articuli fidei, & qui. Nam à quibusdam quatuordecim, ab alijs duodecim, iuxta ea, quæ in Symbolo continentur

Circa fidei articulos.

Symbolū Apostolicū, in 14. articulos secundū quosdam distinctum.

Ex S. Theo. 2. q. 1. ar. 8. in cor.

Apostolico, solent assignari. Primæ autem diuisionis septem diuinitatis maiestati, ac totidē Christi tribuuntur humanitatis mysterio; & circa diuinitatis maiestatem tria nobis credēda proponuntur. Primo vnitas diuinitatis, ad quod facit primus articulus, Credo in Deum. Secundo, Trinitas personarum, ad quod pertinent tres articuli, videlicet, Patrem omnipotentem; Et in Iesum Christum filiū eius vnicum Dominum nostrum; Et in Spiritum sanctum. Tertio, propriæ diuinitatis operationes, quarum prima ad essentiam naturæ spectat, quam ob rem articulus creationis nobis proponitur, scilicet, Creatorem cœli, & terræ; secunda ad essentiam gratiæ, ob quam sub vno articulo comprehenduntur omnia pertinentia ad sanctificationem humanam, quæ sunt, Sanctam Ecclesiam catholicam, Sanctorum communionem, remissionem peccatorum; tertia ad essentiam gloriæ, atque ita nobis proponitur alius articulus, de carnis resurrectione, ac vitæ æternæ, his verbis, Carnis resurrectionem, & vitam æternam.

Similiter alij septem articuli ad Christi humanitatem referuntur, quorum primus est de incarnatione, siue conceptione Christi, secundus de natiuitate eius ex Virgine; tertius de eius passione, & sepultura; quartus de descensu ad inferos; quintus de resurrectione; sextus de ascensione; & septimus de aduentu ad iudicium. Qui sanè quatuordecim articuli in Symbolo Apostolico sequenti ordine distinguuntur.

Credo in Deum.
 Patrem omnipotentem.
 Creatorem cœli, & terræ.
 Et in Iesum Christum filium eius vnicum dominum nostrum.

Primi
 quatuor
 articuli
 in maiestati
 diuinitatis.

Qui

Qui conceptus est de Spiritu sancto.
 Natus ex Maria virgine.
 Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus
 & sepultus.

Descendit ad inferos.
 Tertia die resurrexit à mortuis.
 Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

Inde venturus est iudicare viuos, & mortuos.
 Credo in Spiritum sanctum.

Sanctam Ecclesiam catholicam, Sanctorum communionem, remissionem peccatorum.

Carnis resurrectione, & vitæ æternam. Amen.

Qui eosdem fidei articulos in duodecim tantū capita distribuunt, solent sex diuinitati, & sex Christi humanitati attribueri, trium personarum articulos sub vno complectentes, & cum conceptione natiuitatem coniungentes; articulum autem de glorificationis opere bifariam distinguentes, in carnis Resurrectionem scilicet, atque animæ gloriæ, hoc modo.

Credo in Deum.
 Creatorem cœli & terræ.

Patrem omnipotentem, & in Iesum Christum filium eius vnicum dominum nostrum, & in Spiritum sanctum.

Qui (Iesus Christus scilicet) conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

Descendit ad inferos.
 Tertia die resurrexit à mortuis.

Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

Inde venturus est iudicare viuos, & mortuos.

Credo

Reliqui tres fidei articuli in eandem diuinitatis maiestatem. Idem Symbolum ex aliorū sententia in 12. articulos distributum.

Primi tres fidei articuli in diuinitatem.

Articuli sex in humanitatem Christi.

Reliqui tres
articuli in di-
uinitatem.

Alia distin-
ctio eorundem
12. articulo-
rum.

Credo sanctam Ecclesiam catholicam, Sanctorum
communione, remissionem peccatorum.
Carnis resurrectionem.
Et vitam eternam. Amen.

Recentiores quidam iam dictos duodecim fi-
dei articulos aliter distinguunt, ac disponunt, vt
sequitur.

- 1 Credo in Deum Patrem omnipotentem, Crea-
torem cœli & terræ.
- 2 Et in Iesum Christum filium eius unicum do-
minum nostrum.
- 3 Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex
Maria Virgine.
- 4 Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus,
& sepultus.
- 5 Descendit ad inferos, tertia die resurrexit ad
mortuis.
- 6 Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Pa-
tris omnipotentis.
- 7 Inde venturus est iudicare viuos, & mortuos.
- 8 Credo in Spiritum sanctum.
- 9 Sanctam Ecclesiam catholicam, Sanctorum
communione.
- 10 Remissionem peccatorum.
- 11 Carnis resurrectionem.
- 12 Et vitam æternam. Amen.

Circa præce-
pta Decalogi

Quot & quæ sint præcepta Decalogi; item, quæ
homines ordinant ad Deum, & quæ eos ad inui-
cem. Sunt enim decem præcepta legis, quorū pri-
ora tria ad Deum; alia vero septem homines ad in-
uicem ordinant, & sunt.

Vnum cole Deum; Nec dicas vana per ipsum;
Sabbatha sanctifices; Habeas in honore parentes;
Ne sis occisor; Fur; Moechus; Testis iniquus; Nec
uxorem, aut rem vnquam cupies alienam.

Quot

Quot, & quæ sint præcepta Decalogi affirma-
tiua, & similiter negatiua. Affirmatiua enim sunt
tria, Primum, Tertium, & Quartum, reliqua vero
negatiua.

Circa præce-
pta Ecclesiæ.

Quot, & quæ sunt præcepta Ecclesiæ. Sunt enim
quinque; primaria Ecclesiæ præcepta ab omni Chri-
stiano obseruanda. Dierum festorum custodia,
Missæ auditio eisdem diebus festis, Ieiunij ab Eccle-
sia indicti obseruatio, Peccatorum confessio, & Sa-
cro-sanctæ Eucharistiæ sumptio semel ad minus in
anno, idque tempore Paschali.

Qui sint dies festi de præcepto, & quare sint in-
stituti. Sunt enim omnes dies Dominici, & alij si-
miles ex præcepto Ecclesiæ, vel consuetudine in-
troduciti, quibus homini Christiano seruilia opera
exercere piaculum est, nec satis est, vt à prophā-
nis, & illicitis operibus abstineat, sed vt etiam di-
uino cultui, & spiritualis vitæ actionibus piè exer-
ceatur.

Circa dies fe-
stos.

Quæ sint ieiunia ab Ecclesia indicta. Sunt enim
omnes dies Quadragesimales (exceptis Dominicis
quoad vnicum esum) feria quarta, ac sexta, & Sab-
bathum quatuor temporum, vigiliæ Natalis Do-
mini, Pentecostes, Io. Baptiste, Assumptionis B. Ma-
riæ Virginis, omnium Apostolorum (præterquam
Philippi, & Iacobi) nec non Sancti Laurentij, & so-
lemnitatis omnium Sanctorum; item feria sexta,
ac dies Sabbathi per totum annum solum quoad
abstinentiam carniū. Similiter alij dies ieiunij, de
consuetudine locorum.

Circa ieiun-
nia.

Quot, & quæ sint virtutes Theologicæ. Sunt. n-
tres, Fides, Spes, & Caritas, quarum mentionē
facit S. Apostolus cap. 13. 1. Epist. ad Cor. Dicuntur
autem virtutes Theologicæ, quia quæque suo mo-
do Deū pro objecto habeant, id quod & B. Tho-

Circa virtu-
tes theologi-
cas.

mas 22. quæst. 17. art. 5. & in plerisque alijs locis egregiè docet.

Circa virtutes Cardinales.

Quot ac quæ sint virtutes Cardinales, & quare ita appellentur. Sunt enim quatuor, Prudentia, Iustitia, Temperantia, & Fortitudo, quæ eâ ob causam Cardinales dicuntur, quòd sint tanquam aliarum virtutum fontes, & cardines, vt quemadmodum ostium in cardine, sic omnis honestæ vitæ ratio in illis versetur, ac boni operis vniuersa structura eisdem inniti quodammodo videatur.

Circa dona Spiritus sancti.

Quot & quæ sint dona Spiritus sancti. Sunt enim septem, Sapientia, Intellectus, Consilium, Fortitudo, Scientia, Pietas, ac Timor Domini.

De gratia Dei

Quotuplex sit Dei gratia. Est enim duplex, vna quæ dicitur gratum faciens, & altera gratis data. Nam prima ideo à Theologis gratum faciens appellatur, quia hominem Deo gratum facit: at gratia gratis data cum Deo neminem coniungit, nequequam gratum Deo reddit, sed tantum id efficit, vt homines ad salutem proximi cooperentur vnusque efficiat, vt alter ad Deum reducatur, atque hæc prout Dominus vult, qui operatur omnia in omnibus, in singulos distribuitur, quæ ideo non ineptè gratia gratis data nuncupatur, quia supra vires naturæ gratis, & non ex merito, ad Ecclesiæ, & proximorum ædificationem non ad suscipientis iustificationem conferitur, sed variè. Nam vniciusque (inquit Apostolus Paulus) datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem, alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ: alij autem sermo scientiæ, secundum eundem spiritum: alteri fides in eodè spiritu, alij gratia sanitatum in vno spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij gratia linguarum, & alij interpretatio sermonum.

Quo

Quot & quæ sint Euangelicæ legis beatitudines? Sunt enim, vt habetur apud Matthæum, octo, videlicet.

Circa beatitudines Euangelicas.

- 1 Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.
- 2 Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.
- 3 Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.
- 4 Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
- 5 Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiâ consequentur.
- 6 Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.
- 7 Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.
- 8 Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Quid sit misericordia, & quotuplex? Est enim misericordia animi condolentis affectus cum adiectione beneficii, vt compatiamur proximo, & largiamur de proprio, vnde ait B. Chrysostomus misericordia est salutis præsidium, fidei ornamentum, propitiatio peccatorum. Hæc est quæ iustos probat, sanctos roborat, Dei cultores ostentat, quoniam vti optimè ait B. Ambrosius, Omnis summa disciplina Christianæ in misericordia, & pietate est: ipsius autem misericordiæ opera sunt duplicia, alia spiritualia, & alia corporalia.

De misericordia, & eius operibus.

In B. Matth.

In c. 4. prima Epist. ad Timoc.

Quot & quæ sint spiritualia misericordiæ opera? Sunt enim septem, peccantes corrigere, ignorantibus docere, dubitantibus rectè consulere, pro salute proximi apud Deum intercedere, consolari moestos, ferre patienter iniurias, offensam remittere.

Quot & quæ sint corporalia misericordiæ opera? Sunt enim & ea septem, esuriètes pascere, sitiētibus potum

potum dare, nudos operire, captiuos redimere
 ægros inuisere, peregrinos hospitio suscipere, &
 mortuos sepelire.

Circa homi-
 nis nouissi-
 ma.

Quæ hominis nouissima dicuntur? Ea enim quæ
 homini ad extremum eueniunt, sunt quatuor, mors,
 iudicium, infernus, & celestis gratia, de quibus
 inquit sapiens; In omnibus operibus tuis memora-
 rare nouissima tua, & in æternum non peccabis. ^{Ecl. 7.}

Postremò quid sentiat quisque de indigentibus,
 & quid de Sanctorum intercessionibus, quidvè de
 purgatorio.

MODVS VISITANDI ET INQUI-
 rendi de vita, & moribus Laicorum.

TITVLVS DECIMVS.

Visitatio Lai-
 corum.

QUONIAM nimium esset in quo-
 uis loco vnumquemque Laicum
 visitare & examinare, satis erit, si
 de vita & moribus Laicorum cu-
 iuslibet loci fuerint Parochi, &
 Sacerdotes alij, nec non aliqui
 seculares viri integri ac fide di-
 gni examinati circa sequentia.

Primò inquirendum erit, an in ciuitate, vel op-
 pido, aut pago, vel in aliqua parte diocesis sit ali-
 quis hæreticus, vel de hæresi suspectus.

Item an aliquis suos mittat ad scholas, vel gym-
 nasia hæretica.

An aliquis domi, vel alibi libros habeat hæreti-
 cos, vel picturas & imagines hæreticas, aut aliquid
 simile in Catholicorum præsertim Ecclesiasticorū
 detractionem.

An

An Magistratus permittat huiusmodi libros, vel
 picturas publicè vendi, vel emi.

An quandoque in priuatis quibus habeantur clā
 suspecti conuentus.

An aliqui sint qui frequenter in fide Catholica
 disputent, aut male loquantur.

An aliqui sint excommunicati, maxime in ea
 obstinati, vel simoniaci, fortilegi, malefici, incan-
 tatores, morbos superstitionis curantes, blasphemii,
 vsurarij, homicidæ, incendiarij, vagabondi, furès
 publici, adulteri, concubinarij, raptores, meretri-
 ces, coniugati ab iniuric separati, in gradibus pro-
 hibitis coniuncti, vel in capitalibus inimicitijs per-
 sistentes, vel in non confitendo, & cōmunicando
 annuatim, & præcipue, quando quis id facere o-
 misit per plures annos, curandum quæ est, vt om-
 nia corrigantur, & omni conato inimicitia com-
 ponantur.

An aliquis in Quadragesima, & feria sexta, ac
 Sabbatho, & alijs ieiuniorum de præcepto diebus
 sine sufficienti licentia rationabilique causa vesca-
 tur carnibus.

An aliqui certent, vel contemptim loquantur de
 censuris, & iurisdictione Ecclesiastica.

An nominatim excommunicati in diuinis, & com-
 muni conuersatione vitentur.

An aliqui sint notorij clericorum percussores, &
 si vocari poterunt, vocentur, & interrogentur, qua-
 re hoc faciant, & cur se absolui non curent.

An magistratus secularis, ad suum tribunal cle-
 ricos compellat, vel eos opprimat, aut vexet.

An idem magistratus causas, & querelas spiritua-
 les cognoscat.

An filij reperiantur, qui percusserint, vel perse-
 quantur parentes, aut parentes, qui filios manife-
 ste

sive malos non puniant & increpent.

Quomodo obseruentur à laicis præcepta legis, & alia mandata Ecclesiæ, ac Superiorum.

An singulis annis semel ad minus confiteantur & communicent Paschali scilicet tempore.

Item quomodo laici visitent, & frequentent Ecclesiam, & an debitas faciant oblationes.

An aliquis sit, qui singulis diebus festis integrum sacrum non audiat, vel dies festos non sanctificet, & quid diebus festis faciant laici illius loci, an Ecclesias præsertim tpe vesperarum, aliâq; pia loca visitent. Et an sub sacro sedeant, stent; aut genua flectant.

Item an laici in audiendis diuinis se deuote, & honestè gerant.

Item an laici singulis diebus Dominicis, & alijs festis visitent Ecclesiam parochialem, interfintque Parochi sacro & ipsius concioni.

Item an laici semper interfint alijs concionibus quando concionatur, vel potius visitent diuersoria & plateas hinc inde discurrantes, vel in templo aut ante deambulantes.

Quid diebus Dominicis, & alijs festis à prandio faciant laici, an saltent, ludant, pugnet, quæ per magistratum secularem prohibenda sunt, & punièda.

An prædictis diebus festis tripudia, vel choreæ habeantur, à quibus, vt abstineant, an à Parocho sint admoniti, quia populus est omnino admonendus, vt ea vitet, quia multa mala scandala, rixæ, & homicidia inde oriuntur, quæ diuinam prouocant iram.

An aliquis diebus ferialibus nunquam, uel raro visitet templum.

Quam reuerenter, & deuotè ac composito corporis habitu gerat se populus in templo genua flectendo, surgendo, & quiescendo.

Item

Item an omnes sint fideles, & obediens suo Episcopo.

Quomodo Sacerdotes suos præsertim Parochum in reuerentia habeant, & deuotione.

An inter aliquos graues & inueteratæ sint inimicitia, quæ si possint sedentur, & componantur.

An aliqui sint defraudantes bona & iura Ecclesiæ præsertim Episcopatus, & qualiter.

Quomodo laici cum clericis conueniant, an sepe inter se conuersentur, & quomodo.

An aliqui sint laici inter se, vel cum clericis rixantes, & discordes, causaque discordiæ sciscitetur, & si ex huiusmodi discordijs effusio sanguinis interuenerit, vel homicidium.

An aliqui reperiantur coniuges ynà cum cohabitantes, & qua de causa, quæ si non fuerit sufficiens, cogendi sunt cohabitandum.

An aliqui sint, qui sub prætextu coniugij cohabitent, vel carnaliter se cognoscant, Sacramèto matrimonio secundum Trid. Conc. decretum in facie Ecclesiæ non celebrato.

An aliqui sint, qui non obstante consanguinitatis, vel affinitatis etiam spiritualis impedimento sine dispensatione Apostolica cohabitent.

An aliqui sint exteri, qui eo tanquam coniuges habitatum venerint sufficienti, & idoneo de matrimonio in facie Ecclesiæ celebrato testimonio in scriptis habito non instructi.

An aliqui conjugatorum suos filios ante factum annum in proprio lecto teneant.

An mulieres ante partum confiteantur, & communicent, & post partum. faciant se per Sacerdotem introduci in templum.

An mulieres extra matrimonium parturientes veniant post partum ad purificationem.

An

An sint aliqui, qui vitra octo dies differant suos filios, vel alios curæ ipsorum commendatos ad baptisimum mittere, & cum ad ætatem sufficientem perueniunt, an eos saltem orationem Dominicam, salutationem Angelicam, Symbolumque Apostolicum, & decem præcepta decalogi doceant.

An testamētōrū executores ea celeriter, & fideliter exequantur, p̄sertim circa relicta ad causas pias.

An parochus alium sciat defectū quē emendari cupiat, p̄sertim circa criminosos, & incorrigibiles.

An magistratus secularis non compellat populum ad Ecclesiam temporibus debitis, aut vero distrahatur ab ea potius per se, vel suos officiales audientiam dando.

An magistratus secularis pleraque prædictorum puniat, an verò dissimulet, aut foueat.

An aliquis questuarius sit sine licentia in scriptis obtenta admissus, & quomodo se gerant questuarij licentiat, an honestè, vel indecenter.

Postremò inquirendum est in quouis loco, quot, & quales adsint notarij, qui omnino sunt vocandi, & circa illorum munus, quam diligenter iuxta sacrosancti Conc. Trid. decretum examinandi, vbi sess. 22. cap. 10. reform. sic habetur, Cum ex notariorum imperitia plurima damna & multarum occasio litium oriatur; possit Episcopus quoscunque Notarios etiam si Apostolica, Imperiali, ac Regia auctoritate creati fuerint, etiam tanquam delegatus Sedis Apostolicæ examinatione adhibita, eorū sufficientiam scrutari, illisque non idoneis reperiatis, aut quandocunque in officio delinquentibus officij eius in negotijs, litibus, & causis ecclesiasticis ac spiritualibus exercēdi vsum perpetuo, aut ad tempus prohibere. Neque eorum appellatio interdictionem Ordinarij suspendat.

MODVS VISITANDI SCHOLAS
iuuentutis cuiuslibet loci.

TITVLVS VNDECIMVS.

PRIMO quærendum erit an scholæ sint, & quot.

Item an Magistri, qui præsent, sint viri boni, probi, & honestè famę, atque docti, & eruditi pro qualitate loci, & ab Episcopo approbati: nam ne sub specie pietatis, impietas disseminetur, statuit sancta Synodus Tridentina sess. 7. cap. 1. de reform. neminem ad huiusmodi lectionis (hoc est docendæ iuuentutis) officium tam publicè, quàm priuatim admittendum esse, qui prius ab Epō loci, de vita, moribus, & sciētia examinatus & approbatus non fuerit.

An professione fidei fecerint, & vbi, & corā quo.

An auctores vtilēs & honestos, & quos profiteantur.

An in schola, vel extra apud Magistrōs, vel scholares libri sint infecti, aut quomodo cūq; prohibiti.

An diligenter in moribus, & literis instruant scholares.

An & quotiens in septimana doctrinam Christianam doceant.

An scholares admoceant, eisque mandent, vt singulis diebus, præcipuè autem festis frequētent Ecclesiam, vbi deuotè orent, & sacrum mane audiant.

An curam habeant, & solliciti sint, vt scholares maiores sufficientem habentes ætatē, sæpius quàm semel in anno in quatuor magnis solemnitatibus ad minus confiteantur, & communicent.

Visitatio scholarum iuuentutis.

An curam quoque habeant, vt singuli scholares si bellos habeant precationum deuotarum, veluti officium B. Virginis Marię, Septem psalmos Poenitentiales, & officium defunctorum, nec non & Rosariũ.

An animaduertant, vt in ipsorum scholis & extra omnis honestas in moribus, & conuersatione seruetur.

An tolerant in scholis colloquia lasciuia, & obscena, aut cantilenas scandalosas.

An scholares in ingressu scholę antequam studia incipiant, vel lectiones audiant, deuotam orationem aliquam simul faciant.

An præceptores scholares doceant, & instruat vt per plateas honeste necedant, & domi omni cũ modestia vianant, ita vt eorum parentibus & alijs maioribus sint obsequentes, nec obscena, aut turpia loquantur.

Si aliquis Ludi magister de crimine aliquo fuerit suspectus, quamprimum dimittatur, antequam innocentes corrumpantur.

MODVS VISITANDI LAICORVM societates, seu confraternitates.

TITVLVS DVODECIMVS.

Visitatio confraternitatum.

HISCOPIVS Ciuitatem aliquam, vel oppidum, aut villam visitans diligenter inquirat, an ibidem sint confraternitates, seu societates, & quot; deinde accedat, ad loca illarum confraternitatum, in quibus congregationes habere solent, & ibi oratoria, seu sacella vister; & videat an omnia recte se habeant.

In

In primis queratur, sub cuius Sancti patrocinio sit erecta, ac quo tempore, & à quibus; item quale sit eius institutum, quod vna cum fundatione inspiciatur.

Item qualem ferant habitum confratres, & quot sint.

Item videndum est de eiusdem orandi modo: nec non quę sint ipsius statuta, seu regula; & an, & à quo sint confirmata, & videatur confirmatio.

Ex formula Romae, &c. Cauendum enim est, ne aliqua statuta superstitione seruentur, vt potè de Missis defunctorum Dominicis, aut alijs diebus festiuis decantandis, aut congregationibus, quando diuina celebrantur officia, faciendis; & si fortè iuramentum de prædictis obseruandis præstiterint, absoluantur.

An diligenter obseruentur eiusdem confraternitatis institutiones.

Item an semel in mense, vel quoties in anno confratres teneantur confiteri, & communicare, & an id præstent.

Item an singulis diebus festiuis in sacello conueniant, ac preces ex instituto præscriptas cantando, aut legendo perfoluant, & quales sint eę preces, quę etiam videantur.

Item an aliqui confratres sint, qui huiusmodi precibus tempore debito interesse negligant.

Item an inter confratres, sit vera pax & concordia, an verò inimicitie aliquę, aut odia existant.

Item an eorũ aliquis sit malę famę, veluti vsurarius, adulter, concubiniarius, lusor, aut alia similia.

Item an omnes diebus festiuis, præsertim Dominicis, accendant ad Ecclesias parochiales, quibus interesse debent manè tempore sacri, & sermonis à Parocho, iuxta decretum Sacri Conc. Trid. ad populum habendi.

K

Item

Item an iisdem diebus eant ad Vesperas, & alia pietatis opera exercent.

Quod habeant officiales, & an idonei sint, & fideliter administrent.

Item an aliquos, & quales habeat confraternitas reditus, & bona temporalia, nec non an etiam bene administrentur & dispensentur, & quomodo; cauendū enim est, ne ea, aut elemosynæ ab aliquo vsurpentur, neve in alios vsus, quàm eos ad quos sunt instituta expendantur, & an rationes reddantur singulis annis Episcopo, iuxta cap. 19. reform. fess. 22. Conc. Trid.

Item an subueniatur confratribus iuxta eorū ne celsitatem, quantum confraternitati est possibile.

Item an singulis annis mutantur officiales, vel quando; nam ex Conc. Trid. præscripto, fess. 25. c. 8. reform. administratio, seu gubernatio huiusmodi locorum vni, & eidem personæ ultra triennium deinceps committi non debet, nisi aliter in fundatione cautum reperiatur.

Vt autem melius Episcopus instrui possit officiales, aliosque Ministros, & aliquos confratres separatim interroget.

An in spiritualibus satisfiat fundationi, seu institutioni.

An Capellanos habeant idoneos, exemplares, & diligentes.

An statuta obseruentur.

An habeant exactores legatorum piorum confraternitatis.

An temporalia rectè administrentur.

An reddatur ratio administrationis, & cui.

An fiant congregationes debite, & quando.

An officiales murentur, & quando.

An etiam electiones officialium rectè fiant, & quando

quando, & à quo confirmentur.

An confratres sint inuicem pacifici.

An in congregationibus obseruetur modestia, ordo, & grauitas.

Si fuerint aliqui defectus, corrigat illos Episcopus mansuetè admonendo, & intruendo officiales & confratres: hortetur eos ad charitatem, & ad bene faciendū proximis, moneat eos, vt sint costātes, ac zelosi ad honorem Dei, & salutē proximorum.

MODVS VISITANDI HOSPITALIA,
ac quæcunque alia pia loca.

TITVLVS XIII.

DRIMVM, si in hospitalibus sint ecclesiar, vbi clerici sint deputati ad diuinum officium, vel curā animarū, aut ibi sint altaria, &c. ea omnia visitet Episcopus, quæ superius in visitatione parochiarum dicta sunt: deinde intret locum hospitalis, & videat, an sint lecti bene ordinati pro pauperibus, peregrinis, infirmis, & in loco honesto, commodo, opportuno, an linteamina, & coopertoria sint sufficientia pro numero copioso, iuxta loci facultatem.

Pauperes infirmos singulos visitet, & paternè ac benignè alloquatur, verbis consolatorijs, exhortando eos ad patientiam: deinde singulis competentem elemosynam distribuat; diligenter ab infirmis & pauperibus sciscitetur, an habeant omnia necessaria, an bene eis prouideatur de lectis, Medicis, medicinis, cibo, potu, & alijs requisitis, &

Insuper quærendum est, an quodlibet hospitale Patronos habeat, & an muneris sui fines transgrediantur, & an hospitalis bona, iuxta institutum congrue dispensentur, aut à Patronis, vel alijs occupentur.

An singulis annis totius administrationis ratio reddatur Episcopo, &c. iuxta cap. 19. ref. sess. 22. Conc. Trid.

Visitatio aliorum piorum locorum.

Quod si hospitalis non est, sed alius pius locus, veluti mons pietatis, vel charitatis, aut quomocunque aliter nuncupetur; erectus ad distribuendas indigentibus elemosinas, aut virgines pauperes in matrimonium collocandas; dandasque dotes, vel simile quidpiam faciendum nec non etiam ad curam deuotionis, vel prouentuum alicuius ecclesie, vel fabricæ, quærat de sequentibus.

In primis quo nomine appelletur, sub cuius fit protectione, & à quibus regatur.

Itè qui fuerint fundatores, & videatur fundatio.

Item an habuerit confirmationem, & à quibus, & videatur confirmatio.

Item videatur diligenter, an omnia fiant, iuxta eiusdem loci, vel Ecclesie institutum.

Item qui officiales & ministros pro huiusmodi locis pijs proponant, & à quo confirmentur.

Item quot, & quales habeat prouentus, & an bene dispensentur iuxta loci exigentiam, an vero in priuatos aliquorum vsus conferantur.

An officiales quotannis rationem reddant presentente Episcopo, vel eius Commissario, iuxta decretum Conc. Trid. sess. 22. c. 19. refer. superius citatū.

Item quædiu durent in huiusmodi officijs ipsi officiales, & ministri, an singulis annis, aut quouis triennio mutantur; quia ultra triennium nullus officialis huiusmodi relinquere potest, iuxta decretum

cretum

cretum Concil. Triden. sess. 25. cap. 8. refer. superius citatum.

DE MODO VISITANDI

vrinſque ſexus monaſteria.

TITVLVS XIII.

Archiepiscopus, sine Episcopus, aut quicumque alius ordinariam monasteriorum curam gerens ea infraſcripto modo per se, vel alios visitare poterit, præmissa admonitione, & exhortatione aliqua.

Visitatio monasteriorum utriusque sexus in cõi.

In primis Visitator monasteriorum sollicitus esse debet, & discretus, Dei, & animarum zelum habens, omnia obseruans, quæ non solum superius tradita, sed etiam à sacris Concilijs, Canonibus, & monasteriorum ipsorum regulis ac statutis decreta sunt, singula cum charitate ac mansuetudine tractans, & exequens, ita vt solum præ oculis habeat morum reformationem, conseruationem regularis disciplinae, pacis, & concordiae renouationem, omnisque honestatis perfectionem, collapsa erigendo, dispersa congregando, vaga reducendo, dissoluta reformando, contracta reintegrando, diuisa componendo, & quæ sancta iustaque sunt custodiri faciendõ.

Secundo debet adhibere diligentiam, vt vtriusque status spiritualis ac temporalis mores per exactam inquisitionem noti, ac manifesti fiant. Prudens tamen sit, vt omnia apud se occulta seruet, nemini audita reuelando, & quia non est cuique fides adhibenda, omnem adhibeat operam, vt veritas ap

Qualem esse oporteat Visitatorem monasteriorum.

pareat, id quod facilius eueniet, si obseruabitur, quod inferius post adhortationem in capitulo faciendam notatur.

Tertio omnibus diligenter consideratis, quæ ad reformationem faciunt, tam in capitibus, quàm in membris, iuxta sacros Canones, regulas, ac statuta monasteriorum procedere debet, ita vt cõmissum sibi uisitationis munus, tanquam omnipotentè Deo in extremo iudicij die rationem redditurus, integrè adimpleat. Quare caueat, ne cui inductus odio, vel praua persuasione, aut informatione iniuriam faciat, neque delicta per uisitationem inuestigata relinquat impunita; quia Prælatus, qui crimina non corrigit, non Prælatus (inquit Canon) sed canis dicitur impudicus.

Cæterum ad examen & inquisitionem iam paratus uisitandos vnum post alium seorsum audiat, & de necessarijs iuxta rerum qualitatem diligentissimè inquireat. Et ubi aliquid fuerit depositum correctione, & animaduersione dignum, sedulo notetur, & tota uisitatio scriptis mandata fideliter custodiatur, ne in alienas manus ad turbandam pacem, & concordiam communem inter religiosos illos veniat. Qua autem ratione uisitatio hæc debeat inchoari, iam sequetur.

Visitator monasterium ingressus, primum ad ecclesiam accedat, ibique ad summum altare oret; deinde religiosos omnes monasterij, in Capitulo locum, aut chorum signo campanulæ, iuxta consuetudinem iubeat conuocari; eisque congregatis Visitator dicat, vt moris est (Benedicite) respondentibus conuenialibus (Dominus) causam aduentus sui aperiat, aut si erit substitutus; literas patentes cõmissionis suæ ostendat, & alta voce legi faciat.

Post hæc ita oret, sequentibus religiosijs; Ad te les

uau oculos meos, qui habitas in coelis.

Ecce sicut oculi seruorum, in manibus dominorum suorum.

Sicut oculi ancillæ in manibus Domine suæ, ita oculi nostri ad dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.

Miserere nostri domine, miserere nostri; quia multum repleti sumus despectione.

Quia multum repleta est anima nostra, opprobrium abundantibus, & despectio superbis.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.

Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum. Amen.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.

Pater noster, &c. Respon. Et ne nos inducas, &c. Vers. Saluos fac seruos tuos domine.

Resp. Deus meus sperantes in te.

Vers. Mitte eis domine auxilium de sancto.

Resp. Et de Sion tuere eos.

Vers. Esto nobis domine turris fortitudinis.

Resp. A facie inimici.

Vers. Domine Deus conuerte nos.

Resp. Ostende faciem tuam, & salui erimus.

Vers. Domine exaudi orationem meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Vers. Dominus vobiscum.

Resp. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Pratende Domine fidelibus tuis dexteram cõpulsam auxilij, vt te toto corde perquirant, & quæ dignè postulant consequi mereantur.

Deus qui corda fidelium sancti Spiritus illustratione docuisti; da nobis in eodem Spiritu recta sapere, & de eius semper consolatione gaudere.

Actiones nostras quæsumus Domine aspirando præueni, & adiuuando prosequere, vt cuncta nostra oratio, & operatio à te semper incipiat, & per te cepta finiatur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Exhortatio
visitatoris ad
religiosos vi-
tandos.

Postremo exhortationem ad eos habeat, in qua doceantur, quorsum visitationis usus pertineat, & quantum asserat vtilitatis. Ne vero timore aliquo, aut alio respectu humano reticeant, quæ indicari, & reuelari debent, aut ex odio, vel malevolentia cupiam aliquid affingant, eis mandet in virtute sanctę obedientię, vel sub pœna excommunicatio- nis latę sententię, aut alia, prout melius videbitur, vel sub iuramento, iuxta consuetudinem religiosorum, præsertim ordinis & loci illius, vt quicquam sine vilo odio, vel simulatione, aut fauore, sed sincere ac verè velit aperire, & manifestare, si quid viderit, aur audierit, vel aliàs nouerit, minus probè factum in monasterio, aut monasterij personis tam capitibus, quàm membris, circa ea, quę illis proponentur. Interrogandi autem erunt ex tempore, nullo ad deliberandum spatio eis concessio, vt inferius ponitur.

Modus quidam visitandi religiosos, & interrogandi, ponitur in formula visitatoria Romana, sed quia breuior est, actã mulieres, quàm viros simul complectitur post eum subiiciemus nos alium longiorem, & magis distinctum, prout ex frequenti viũ, & multa experientia didici-

mus, quo modus Romanus copiosius extenditur: & prius visitanda est ecclesia, cum sacratio, & omnibus, quę in eis sunt.

VISI-

VISITATIO ECCLESIAE, SACRARIJ,
Cemiterij, & officinarum, ædificiorumq;
in Monasterio facienda.

TITVLVS XV.

N primis visitetur sacrosancta Eucharistia, & inspiciatur quot sint ibi particulae, an recentes, & in vaiculo conuenienti, atq; in pulcro tabernaculo, ac bene munito, sine fragmentis asseruentur, num etiam sub particulis pars alicuius corporalis sit subtrata, & quoties in mense mutantur.

Visitatio san-
ctiss. Eucharis-
tiae.

Item an tabernaculum sanctissimi Sacramenti sit in maiori altari, aut in alio repositum, & tam intus, quàm extra aliquo panno serico, præsertim rubeo ornatum.

An diu noctuq; coram eo lumen ardeat.

Visitetur etiam oleum Sanctum pro infirmis, & videatur, an in alio loco, quàm in tabernaculo sanctissimę Eucharistiae, eoq; bene munito, & decenti conseruetur, & an singulis annis mutetur, veteri combutto. Quod si hæc Ecclesia fuerit parochialis, visitentur etiam baptisterium, & reliqua olea sacra, iuxta ea, quæ superius tradita sunt tit. 2. huius libri secundi.

Visitatio sa-
croli oleorũ
& fontis bap-
tistimalis, si ec-
clesia fuerit
parochialis.

Inspiciatur, an ecclesia, altaria, calices, corporalia, mappę, antependia, ornatus, paramenta quęcunque, libri chorales, missalia, & id genus alia omnia retineantur munda, integra, & bene custodita; circa quæ si opus fuerit, ea obseruentur, quæ superius de visitandis quibuscunque Ecclesijs tra-

Visitatio al-
tarium, & om-
nium rerum sa-
crarum para-
mentorũ, & li-
brorũ chora-
lium.

BYGON

diu

dita sunt, præsertim si Ecclesia monasterij alicuius fuit Parochia.

Inspecciat
Vas aquæ be-
nedictæ.

Item videndum, an aqua benedicta singulis festis Dominicis diebus renouetur, & vas, in quo est, mundum, nitidum que seruetur.

Visitentur de-
functorum se-
pulchra tam
cemeterij, quàm
Ecclesiæ.

Visitanda sunt etiam processionaliter defunctorum tam laicorum, quam religiosorum sepulchra tam in cœmeterio, quam in Ecclesia, cum responsorijs, versibus, & collectis superius ex Pontificali annotatis, quæ visitatio in principio, vel medio, aut in fine visitationis ipsius ecclesiæ, prout magis commodum videbitur, fieri poterit.

Edificiorum
& locorum mo-
nasterij inlpe-
ctio.

Perlustrare quoque debet Visitator omnia monasterij ædificia, necnon & ipsius officinas, præsertim bibliothecam, refectorium, culinam, cellarium, hospitium, & infirmariam, necnon singulorum conuentualium cellas, singulos libros tam bibliothecæ, quam qui in eorum cellis sunt diligenter reuidendo, an aliqui reperiantur prohibiti, vel prophani, eisque non conuenientes. In singulorum vero cellis consideranda sunt omnia lectisternia, necnon imagines, totaque suppellex, ne quidpiam in eis habeatur, quod religiosi mimime videatur conuenire, iuxta illud, quod in sacrosancto Tridentino Conc. habetur his verbis; Mobilium vsum ita superiores permittant, vt eorum suppellex statim paupertatis, quam professi sunt, conueniat; nihilque superflui in ea sit, nihil etiam quod sit necessarium eis denegetur. Quod si quis aliter quidquam tenere deprehensus, aut conuictus fuerit, is biennio actiua; & passiuua voce priuatus sit, atque etiã iuxta suæ regulæ, & ordinis constitutiones puniatur.

Quibus omnibus peractis, instituetur examen conuentualium, iuxta sequentia.

MODVS

MODVS BREVIS ET GENERALIS

interrogandi vtriusque sexus religiosos, ex
formula visitatoria Romana
desumptus.

TITVLVS XVI.

EXAMINETVR Abbas, seu Abbatissa, aut quocunque alio nomine Præpositus, & Præposita semotim, & secretè, seruatè tamen decoro: & deinde singuli monachi, vel moniales, de eorū numero, & si sunt plures, vel pauciores, quàm monasterij exigit institutum, vel sufferunt facultates, iuxta cap. 21. sess. 25. Conc. Trid. Et de cæteris omnibus, quæ in ead. sess. de regulis continentur.

Inquirant etiam, an in monasterijs virorum constitutio Pij V. de scemina in eorum septa ingrediatur, seruetur, publicata die 24. Octob. 1566.

Et an in monasterijs mulierū seruetur perpetua clausura, iuxta constitutionem Pij V. 4. kal. Iunij. 1566. & 9. Kal. Februarii 1569 publicatam.

Si habitantes in communi sub obedientia voluntaria, quorum habitus à secularibus presbyteris est distinctus, tria vota emiserunt, iuxta constitutionem Pij Quinti 15. Kal. Decembris 1568. publicatam.

Inquiratur etiam à Prælati de obedientia, & reuerentia subditorum, & à subditis de solertia Prælatorum in corrigendis subditorum excessibus.

Sciendum

Sciendum præterea, an Abbas, aut Abbatisa, aut alius quicumque superior legitime sit ingressus, & canonicè confirmatus, aut aliquam simoniam in sui electione, aut confirmatione, aut in aliorum receptione commiserit.

Prouideatur etiam, vt moniales spiritualibus exercitijs nutriantur, cohibeanturque ob omnibus seculi imposturis, præsertim à vanis & futilibus colloquijs, nec permittantur ad grates præter constanti guineos primi gradus alicui, nisi ex necessaria, & vrgenti causa, & tunc non sine interuentu alicuius ex senioribus colloqui, nec vilo modo præter officiales, & Prælatos, in die, in quo sanctissimum Eucharistiæ sacramentum sumperint: sumant autem si non frequentius pro spiritus fernore temporibus saltem à Concil. Trid. in dicto cap. 10. sess. 25.

Videatur etiam quis earum sit confessor.

An sufficiens sit ad eas in viam Dñi dirigendas.

Et si aliqua habeant beneficia annexa, quibus cura imminet animarum, inquiratur, An cura negligatur, vel si, qui curam eam gerit de ordinarii licentia fuerit ingressus, cui in us, quæ ad curam pertinent subditus esse debet. c. 2. sess. 25. Conc. Trid.

Inquiratur etiam de redditibus Monasterij, & in quibus consistant, & à quibus, & si congruè dispensentur, & ne dilapidentur prouideatur. Et si sunt aliqua debita, vt commodius, quam fieri possit, soluantur, & vt credita exigantur.

An Abbas, aut alius superior aliquem exposuerit ad confessionem audiendam sine licentia ordinarii contra decreta Trid. Conc. cap. 15. sess. 23.

Quia hæc formula visitandi Regulares est nimis generalis, ac breuis, videtur opportunè, vt vberiorum & ad singularia magis extensam tradamus prius circa viros, deinde etiam circa mulieres.

MODVS

MODVS PECVLLIARIS ET LONGIOR EXAMINANDI VIROS REGULARES.

TITVLVS XVII.

T circa hoc examen ordo seruetur, sic procedatur, primo interrogentur singuli circa vitam & profectum proprium. Secundo, de cultu diuino quomodo peragatur. Tertio, de conseruatione fidei catholicæ. Quarto, de communibus regularis instituti. Quinto, de votis, quomodo ab eis custodiantur. Sexto, de monasterij Prælato, & alijs officialibus, quomodo iniunctis eis muneribus satisfaciant. Vltimo examinentur Prælati eiusque substitutus circa vitam & mores. Conuentualium.

Primo quilibet est interrogandus de nomine, cognomine, & patria.

Item an sit professus, & quando.

Item si non est professus quandiu in habitu ordinis sit, quod si probationis, & sextumdecimum fuerit etatis annum compleuerit, interrogandus cur professionem non emisit. Nam finito tempore nouitiatus, inquit Concil. Trident. Superiores nouitios, quos habiles inuenerint, ad profectum admittât, aut è monasterio eos eiciant.

Item si est professus interrogetur, quo tempore professionem fecerit, an per integrum annum in habitu ordinis ante professionem in monasterio fuerit, & decem ac sex annos iuxta sac. Conc. Trid. decretum tunc habuerit completos.

Item quis eum induxerit ad induendum habitum sui ordinis, vel ad professionem emittendam.

Item

Examen circa
casu quo per
sonam.

Sess. 21.
c. 16. de
regu. &
mon.

Item an tempore anni probationis fecerit renunciationem, aut obligationem, & quomodo, quia nulla renunciatio (inquit sacrosancta Synodus Trid.) aut obligatio ante professionem facta etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuscunq; causæ piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi, siue eius Vicarii fiat, intra duos menses proximos ante professionem, ac non aliàs intelligatur effectû suû fortiri, nisi secuta professione; aliter vero facta, etiam si cum huius fauoris expressa renunciatione, etiam iurata, sit irrita, & nullius effectus.

Item an ad clericorû habitum fuerit susceptus, vel conuersorum, aut tertiariorum. Et si ad conuersorum, vel tertiariorum fuit susceptus habitum, interrogetur qualem profectum fecerit, & quem habuerit institutionis magistrum, ac quàm bene fuerit in regula, statutis, & moribus suæ religionis instructus. Et an sciat quales orationes loco horarum canonicarum, singulis diebus recitare teneatur, & an ipsas semper recitet, & quomodo.

An noctu surgat, cum aliis conuersis, præsertim diebus festiuis ad matutinum.

Item quotiens in mensè confiteatur, & communice, & cui confiteatur. Et an singulis diebus missam audiat, & Sacerdoti celebranti seruire sciat, & an quotidie seruiat, iubeaturque recitare confiteor, vnâ cum miseretur.

Item an aliquod habeat officium exercendum, & quale, & quomodo in illo se gerat, & an ab aliis importunè molesterit, & à quibus.

Si verò ad clericorum habitum fuit susceptus, interrogetur quot annos agat, in ordine à professione, & qualem habuerit morum magistrum, qui cum cum aliis iunioribus instituerit, & instituat (si adhuc indiget) in regula, constitutionibus, seu statutis

tutis ordinis, ac reliquâ regulari disciplina, & cantu, & quomodo satisfaciatur.

Item cui ipse, & alij iuniores confiteatur, & quotiens in mensè, necnon & quam sepe communiceant, nam singulis hebdomadis quilibet confiteri deberet, & semel ad minus in mensè sacrum Christi corpus accipere.

Item an ipsi iuniores præceptorem habeant, qui eos in humanioribus literis, & doctrina Christiana instituat, & qualem profectum in literis faciant, & an omnes studijs, & bonis moribus incumbant.

Item an Cõuentuales alijs studijs non incumbentes, manualia aliqua habeant exercitia, & qualia.

Itẽ interrogetur vnusquisque, an aliquo sit initiatus ordine, & quando, an ante professionem, vel post, & à quo Episcopo.

Item an vnusquisque habeat breuiarium, & horas Canonicas sciat per se recitare, & an recitet quãdo in choro horis non infuit, & circa ipsas horas, necnon officium B. Virginis Mariæ, & mortuorum, Septemque Psalmos pœnitentiales, ac graduales examinetur.

Et si in sacris fuerit constitutus, an subdiaconatum ante vigesimum secundum, vel diaconatum ante vigesimum tertium, aut presbyteratum ante vigesimum quintum suæ grãtis annum contra decreta Concilij Tridentini susceperit.

Item an huiusmodi in sacris constituti nondum Sacerdotes singulis hebdomadis semel ad minus pmissa sacramentali confessione, cõmunicent. Et cui confiteantur, an proprium habeat cõfessariû à Prælato eis deputatum, vel quem, & qua auctoritate.

An huiusmodi iuniores religiosi maxime in sacris constituti, præter humaniora et habeant sacra studia, & an aliquem idoneum habeant lectorem,

qui eos iuxta capacitatem doceat, & erudiat in sacris literis, præsertim circa Catechismum Romanum, & id genus alia. Super quibus vnusquisque est, aliquantulum examinandus, vt videatur qualem fecerit profectum, & cuius expectationis sit, & an ad maiora promoueri possit studia.

Et si sacerdos fuerit, præsertim nuper ordinatus, interrogetur circa diuersas partes Missæ, an in omnibus sit bene instructus, & quomodo secreta, & alia proferat, an vno tono, vel diuerso, & instruat de modo dicendi secreta, & alia, &c.

Item interrogetur quotiens celebret in hebdomada, & an semper celebraturus confiteatur, vel quando, & cui. Et circa hoc sunt quoque examinandi Sacerdotes reliqui.

An aliquis in excommunicatione celebrauerit.

Item an sint in monasterio religiosi Sacerdotes à Prælo deputati ad audiendas aliorum sacerdotum confessiones, & quot, ac qui sint. Vel aliqui sint, qui aliorum religiosorum confessiones audiât, à Prælo proprio non deputati, & qui sint.

Deinde vnusquisque interrogandus est, quomodo cultus diuinus curetur.

An singulis diebus & cæteris horis congruis in templo matutinum & cæteræ horæ cantentur omnes, vel legantur, & si quæ cantentur, & aliæ duntaxat legantur, quæ, & quibus temporibus singulæ.

Item an Missa singulis cantetur diebus vbi commendas est religiosorum, & vbi duo tantum, vel tres sunt, an saltem singulis diebus missa cõuetualis legatur, & diebus festiuis ad minus cantetur.

Item quot Missæ singulis diebus celebrentur, & quot quilibet sacerdos celebret in hebdomada, & an aliqui sint negligentes.

An tempore à constitutionibus, seu statutis ordinis

ordinis præscripto dicatur in choro officium mortuorum, & an omnes, etiam prælati, intersint.

An officium B. Mariæ Virginis dicatur quotidie in communi, vel quando, & vbi.

An in recitandis Psalmis horarum præsertim canonicarum in choro, in medio cuiuslibet versiculi, debita obseruetur pausa.

An aliquis sit suspectus, quod cum in choro horis non intersit canonicis, eas extra chorum non recitet.

An rectores chori habeantur, qui diuina officia dirigant, & cantum moderentur, & an eis omnes alij obediant in ijs, quæ in choro sunt facienda.

An processiones à constitutionibus, seu statutis ordinis præscriptæ, aut maximè ab Ecclesia indictæ suis temporibus habeantur.

Item an cæremonie Ecclesiasticæ suis præscriptis temporibus seruentur omnes.

An satisfiat anniuersarijs, alijsque obligationibus, quas habet monasterium pro elemosynis, cum annuis, tum quotidianis, & an in sacrario huius rei catalogus habeatur.

An aliqui sint circa cultum diuinum negligentes, & à Prælo tolerentur.

Tertio circa conseruationem fidei catholicæ diligenter vnusquisque est examinandus, an aliquis ex religiosis, aut famulis, vel familiaribus sit in fide suspectus.

An aliquis cum manifestè hæreticis, vel de heresi suspectis, vel de fide non bene sentientibus conuersationem habeat, aut familiaritatem.

An aliquis libros hæreticos, vel alios prohibitos habeat, vel habuerit, vel quomodocunque legerit, vel legi audierit, & à quo.

Simili modo interrogandus est de figuris, & imaginibus hæreticis, atq; alijs pueris fidei catholicæ

contrarijs, vel summo Pontifici, aut quibuscunque Catholicis p̄sertim Episcopis, & alijs Ecclesiasticis.

An aliquis (quod Deus auertat) comederit carnes diebus prohibitis, vel alijs comedendas dederit, absque necessitate infirmitatis, & vtriusque modici iussu.

An quis scienter, & de industria incurrerit excommunicationis sententiam, rite ab aliquo superiore latam.

Quarto, vnusquisque est interrogandus circa communes regulares institutiones; & primo an silentium semper seruetur in choro, Ecclesia, refectorio, dormitorio, & in alijs locis tempore debito: nec non vbique nocturno tempore.

An singulis septimanis legatur regula, & vbi. Item an etiam ex constitutionibus, seu statutis ordinis aliquid singulis septimanis, & quando ac quārum legatur.

An capitulum culparum habeatur, & quoties in hebdomada.

An aliquis ex senioribus patribus sit, qui iuuentutem bene instruat in regula, & sanctionibus ordinis eas explanando.

An obseruentur ieiunia non tantum ab Ecclesia præcepta, verum etiam alia à regula, vel constitutionibus ordinis instituta, præsertim Auentus Domini, & ferix sextæ per totum annum, & cum ieiunium est de præcepto Ecclesiæ, quid Vesperti detur.

An quilibet tã extra, quàm in monasterio ferat coronam monasticam, & quotiens in mense renouetur, & an rasura in monasterio propterea fiat.

An in monasterio, & extra semper integrum ordinis portent habitum. Vel an aliquis, cum egredietur, minus decenter incedat; & an habitum conuenientem non ferat, præsertim cappam conuentua-

lem

lem per ciuitatem, vel oppidum, in quo situm est monasterium; & an eat, cum socio, vel saltem alio familiari, cum deest religiosus.

An aliquis per Ciuitatem, vel oppidum, aut etiã in monasterio ferat charothecas, vel alia similia religiosos non decentia.

An aliquis fuerit tam immemor suæ conscientig vt integrum habitum ordinis in monasterio, & in itinere exceptis locis periculosis non portauerit.

An aliquis sit, qui sub prætextu, quod per vim & metum, habitum induerit religionis, aut ante etatem debitam fecerit professionem, vel alio similitentauerit se ab obligatione ordinis eximere, contra quem procedatur, vt à sacrosancto Trid. Conc. sancitum est, vbi sic habetur. Quicumque regularis pretendat se per vim & metum ingressum esse religionem; aut etiam dicat ante etatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacunque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia Superiorum, non audiat nisi intra quinquennium tantum à die professionis, & tunc non aiter nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore suo, & ordinario. Quod si ante habitum sponte dimiserit; nullatenus ad allegandum quamcunque causam admittatur; sed ad monasterium redire cogatur, & tanquã apostata puniatur: interim verò nullo priuilegio suæ religionis iuuetur; Nemo etiã Regularis cuiuscumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem; nec detur licentia cuique Regulari occulte ferendi habitum suæ religionis.

An conuentualibus tempore debito dentur prouinciuales que necessitate vestimenta, vel pro ipsius pecuniæ, & quantum.

An aliquis sit vestiarius, qui curam habeat vestimentorum,

L 3

mentorium,

mentorū, & indigentibus prospiciat, secundum ordinis, siue monasterij sanctiones.

An vnā omnes in refectorio comedant, vel alibi, & vbi.

An victus, & potus, videlicet panis, vinum, & alia esculenta dentur in communi, vel vnicuique certa mensura, & quid ac quantum.

An ex regula, vel constitutionibus, siue statutis ordinis eis carnes absolūtē, vel conditionaliter prohibita sint, & an eis vescantur præsertim in refectorio, & qua auctoritate.

An in mensa per totum prandium, & coenam lectio habeatur sacra, aut quamcūq.

An ante cibi refectionem fiat benedictio, & post gratiarum actio.

An præter coquos in culina, habeatur etiam aliquis qui curam habeat infirmorum, & an talis decumbentibus bene inferuiat. Et an etiam diligens cura habeatur debilibus, & mente captorum si qui adsunt.

An Medicus sit conductus, vel quotiescunque necessitas postulat, statim vocetur.

An aliqui cellas aliorum ingrediantur absque licentia superiorum.

An quilibet peculiarem habeat cameram, seu cellam, aut in communi loco dormiant omnes.

Et si omnes proprias habent cellas, an omnium cellæ sint in communi dormitorio, vel aliquæ extra, & quorum sint.

An lineamina linea, vel lanea aliaque lectisteria in suis cellis habeant secundum regulam & statuta ordinis, vel monasterij.

An in duti, & cincti cingulis, aut funiculis decubant, vel quomodo, & an in plumis, aut mattis.

An vespere tempore debito fiat signum silen-

tij.

vij, seu dormitionis, vt vocant.

An Prælatus aliquem ex senioribus habeat Vicarium, seu alium probatæ vitæ religiosum, qui post pulsam silentij, vel dormitionis portas videret, & monasterium totum circum eat, & an defectus, si qui reperiuntur, ad Prælatum deferantur.

Quot sint portæ in monasterio extra tendentes, & non necessitatē muro obstrui mandentur, nam postulante necessitate dux ad summum concedi possunt, vna pro quotidiano vsu, & altera pro introducendis lignis, vino, & id genus alijs rebus quæ curru, vel equo indigent.

An ad ordinariam portam monasterij sit proprius ianitor institutus, qui eam teneat clausam, atque exigente necessitate, aperiat.

An portæ monasterij Vespere post pulsam salutationis Angelicæ peculiari sera claudantur, & a quo; & cui clauēs præsententur custodiendæ vsq; in sequentem diem.

Similiter an habeatur religiosus sacerdos Sacrista, cum alio collega, qui non solum curam habeat sacrarii & totius ecclesiæ, verum etiam portarum & clauium earundem.

An semper clauēs portarum tam ecclesiæ, quam Monasterij, extra vergentium Vespere deferantur ad Prælatum.

An aliquis sciat quandoque noctu fuisse apertā aliquā portā Monasterij, vel Ecclesiæ, & quorsum.

An in Monasterio, vel ecclesia locus aliquis sit adeo non clausus, vt per eum egressus & ingressus patere possint.

Quinto vnusquisque est circa professionis vota examinandus, & primo circa votum obedientiæ, an aliquis fuerit, qui superiori nō obediit, & maxime si quis rebelis, aut contumax fuerit.

h + Item

Examen circa vota. De voto obedientiæ.

Item an aliquis Prælatu suo debitum honorem non detulerit.

An aliquis obedierit quidem, sed negligenter, vel cum murmuratione.

An quispiam cum suis Superioribus contenderit, vel eis proteruè responderit.

An aliquis in Prælatum suum temerè violentas manus iniecerit, vel cum iniuriis affecerit.

An aliqui contra Prælatus suos, præsertim quando sunt corrigendi, vel alios, conspirationes, aut cõcordiam malitiosam inire tentauerint, quique conspirationum istarum capita esse soleant, vel adhuc sint.

An aliquis sit, qui correctiones, & pœnitentias ei à prælato impostas facere recusauerit.

An aliquis sine superioris licentia è Monasterio exierit, & quando, an interdiu, vel noctu, & in quo habitu, ordinisnè, vel seculari.

An aliquis ex monasterio aufugerit.

An aliquis habitum ordinis temerè deposuerit, vel ex toto apostatauerit, vel in habitu profugus extiterit.

An aliquis sciat aliquem ex conuentualibus illius monasterii esse apostatam, vel profugum in districtu illius regionis.

An aliqui sint scandalosi & incorrigibiles.

An aliqui ita sint insolentes ac proterui, vt in illis nihil admonitio, aut correctio valeat.

An aliquis apud seculares accusauerit, vel deposuerit aliquem ex confratribus, præsertim superiorem.

An aliquis monasterio, vel alicui confratri eorum crimen falso imposuerit.

An aliquis crimina quęcunque enormia suorum confratrum secularibus, vel aliis extra obedientiam monaste-

monasterij, vel religionis reuelauerit.

An aliquis petulanter cum aliquo contenderit, vel rixas habuerit, præsertim in præsentia secularium.

An aliquis confratrum aliquem, aut alium opprobrio, vel iniuriis affecerit, aut diffamauerit.

An aliquis verba, vel facta aliorum retulerit, vt discordias inter confratres seminaret.

An quis causas quærerit, & orditus sit ad excitandos rumores.

An in monasterio aliqua sint inimicitie, vel odia.

An aliquis durior sit ad reconciliationem cum confratre.

An quis sciat aliquem esse percussorem, vel facilem ad percutiendum, aut ad minitandum, aut ad iniurias inferendas.

An quis percusserit aliquem præsertim lethaliter, vel grauitè.

An aliquis apud se, in cubiculo, vel alibi in monasterio, aut extra cuiuscũque generis arma haberit, aut adhuc habeat, & qualia.

An aliquis mendacium de industria dixisse, maxime in re alicuius momenti, aut in damnum alterius deprehensus sit, aut etiam falsum testimoniũ.

An quis inuectus sit contra aliquem ex confratribus eo, quod ab eo fuerit de defectu admonitus ac deprehensus.

An quis alicui confratri præteritam culpam, pro qua satisfecit, contumeliose obiecerit.

An aliquis debitum honorem confratribus, præsertim senioribus non præstiterit.

An aliquis literas suorum superiorum aperuerit, aut illas, vel sigilla falsificauerit, aut falsificatis scienter vsus sit, aut literas ipsas, ab aliis apertas, scienter legerit.

An aliquis Principum, aut aliorum secularium fauorem pro obtinendis dignitatibus, vel officijs religionis quaesierit.

An aliquis procurauerit, vt ipse, vel alius, aut monasterium à potestate superioris ordinis, vel sui Prælati eximeretur.

De voto casti-
tatis.

Quoad votum castitatis vnusquisque erit interrogandus, an aliquis sit, qui concubinam, vel fornicatum habeat, & vbi eam retineat, vel qui inuicem castè signis, vel verbis, aut scriptis, seu factis quomodo cunque vixerit.

Item an aliquis filios susceperit, & quot, & vbi sunt.

An aliquis amicitiam habeat, vel familiaritatem cum muliere suspecta.

An aliquis domum mulieris malè audientis, aut viri de honestate suspecti adierit, & cum quo.

An aliquis literas, vel munera miserit alicui mulieri sibi sanguine, aut affinitate non coniunctæ, vel ab aliqua familia acceperit præsertim sine superioris licentia.

An aliquis clam mulierem aliquam in monasterium introduxerit, & quo tempore.

An aliquis etiam Prælatum mulierem, licet honestam, & magnæ conditionis etiam videndi duntaxat gratia, intra monasterij septa ingredi permiserit contra tenorem Bullæ Pij V. quæ incipit, Regularium, publicatæ anno Domini 1566. die vero 24. Octobris, & Bullæ Gregorij XIII. quæ incipit, Vbi gratiæ, editæ Idibus Iunii anno Domini 1575.

An aliquis cum secularibus viris amicitiam habeat non honestam, vel minus familiarem.

Item an aliquis comatres, vel etiam compatres habeat & quos, vel quas.

Quoad votum vero paupertatis, interrogandus etiam

De voto pau-
pertatis.

etiam erit vnusquisque an aliquis huic voto contrauerit: & primo, an aliquis bona immobilia, vel mobilia, veluti pecunias, aut cuiuscunque qualitatis fuerint, etiam quouimodo ab eis acquisita tanquam propria, aut etiam nomine conuentus penes se, vel apud alios seculares, vel ecclesiasticos possideat, vel teneat, contra cap. 2. de regular. & monialib. sess. 24. Concil. Trid.

Item an aliquis pecunias, vel quidpiam aliud clā ab alio acceperit, & vltra 24. horas retinuerit.

An sit aliquis, qui absque licentia ad beneplacitum suum pecunias exponat, vel quidpiam aliud commutet, aut mutuo, vel dono alteri det, & cui.

Similiter an aliquis pecunias sibi à superiore pro aliquo suo vsu concessas, alteri dederit, & cui, & an cum licentia superioris, vel non, hoc fecerit.

An aliquis rem sibi collatam celauerit.

An aliquis furtum commiserit.

An aliquis ex ornamento ecclesiæ, vel sacrarii qualiacunque sint, præsertim aurum, argentum, lapides pretiosos, margaritas, vel alia huiusmodi furripuerit, vel alteri dederit, aut etiam aliquid in cubiculo suo habeat, quod ad ipsam ecclesiā, vel saccrarium spectet.

An aliquid de aliis monasteriis bonis, vel alicuius conuentualis clam furripuerit.

An aliquis Monasterium panem, vinum, ligna, triticum, vel id genus alia alienis etiam pauperibus sine Prælati licentia donarit.

An aliquis ex conuentualibus mercaturam quomodocunque per se, vel per alium exercuerit, vel exercent.

Item an aliquis ipsorum artem aliquam mechanicam quaesit usque gratia exercuerit.

Item, an aliquis sciat quempiam conuentualis esse

esse lusorem maximè alegg, vel cartarum, aut quomodocunque, præsertim lucri causa.

Item an aliquis literas, vel munera alicui mittat, & cui, vel ab aliis accipiat, & à quibus sine Superioris licentia.

Examen circa
vit. in & ad
n. visitatione
Prælati, & a-
liorum offi-
cialium.

Sexto interrogandi sunt etiam circa vitam, mores, regularem obseruantiam, & diligentiam Prælati, & eius substituti, nec in aliorum inferiorum officialium, atque in primis quomodo Prælati ad illam peruenerit dignitatem, per simoniamne, vel canonicè; deinde si prælatus est insulatus, quærat etiam de ipsius benedictione.

Item petatur, an zelum Dei, & animarum sibi commissarum salutem cordi habeat, sicuti bonum decet pastorem.

An chorum die noctuq; nec non alia diuina, & conuentualia officia diligèter uisitet, primus ne sit in ingressu, ac egressu ultimus; & quando in choro horis non interest Canonicis, an extra chorum ipse solus, vel cum socio recitet.

An singulis diebus, vel saltem frequenter Missam celebret, & quando est celebraturus, an sacramentaliter confiteatur, & cuius quando autem non celebrat, an semper sacrum audiat.

An in solemnitatibus sibi præscriptis, ac solitis summum officium, & utraque Vesperas personalliter canter.

An regulam, & sanctiones ordinis, & monasterii diligenter obseruet, & à suis subditis custodiri faciat.

Quoties Prælati præmissa exhortatione Capitulum culparum in mense habeat, iuxta constitutiones, seu statuta suæ religionis, & an tunc conuenticales corrigat.

An Prælati conuenticales transgredientes pro culpa

culpæ qualitate, ac secundum regularem obseruantiam puniat, atque ad votorum suorum aliorumque obligationum, maximè vero substantialium obseruationem cogat.

An personarum sit acceptator, vel omnibus equaliter se, ut patrem, exhibeat.

An Prælati officia ex carnali affectu distribuatur.

An Prælati ordinariè in refectorio, cum aliis conuentualibus comedat, aut priuatim.

An vino nimis, vel crapulæ indulgeat, & ieiunia tam ordinis, quam præcepta ab Ecclesia seruet.

An sæpe fiant præsertim ex bonis monasterii conuiuia, & si quandoque inuitantur amici, vel benefactores monasterii, an fiant maiores expensæ, quam deceat.

An sæpe conuentualium cameras, & alias officinas uisitet, & uideat num necessitatibus conuentualium, præsertim infirmorum, provideatur.

An conuentualibus de uestimentis, & aliis necessitatibus pro facultatibus monasterii secundum regulam, & statuta religionis prospiciat.

An exteros religiosos ordinis sui inter conuenticuales Monasterii suscipiat sine literis testimonialibus, & obedientia suorum Superiorum.

An aliquando concedat alicui conuentuali facultatem extra monasterium pernoctandi.

An frequenter, & absque rationabili causa de monasterio exeat, vel uageatur, aut conuenticales sæpe exire permittat, præsertim ad conuiuia.

An prodigus sit, & bonorum monasterii dilapidator, vel bonus eorum conseruator.

An expensas superfluas, præsertim ex bonis monasterii fecerit.

An iter aliquid præsertim monasterii expensis, absq; ulla necessitate, & utilitate monasterii fecerit.

An

An aliquo profecturus etiam pro necessitate monasterii, vel religionis superfluum ducat secum committatum, & quantum.

An in monasterio seculares personas non infervientes retineat, vel famulos habeat vestibus incisis, vel alias nimis sumptuosis incedentes.

An familiares suspectos, aut monasterio noxios, vel graves habeat, aut alat.

An ipse Prælatus, vel qualiscunque alius habeat, præsertim intra septa monasterii, canes venatorios.

An de incontinentia sit quomodo cunque notatus, vel familiaritatem habeat suspectam cum aliqua muliere, vel alia persona, & qua.

An concubinam alicubi teneat, vel scortum habeat, vel habuerit, aut aliquando filios procreaverit.

An mulierem aliquam præsertim suspectam, alat, vel sæpe conueniat.

An aliquando passus sit mulierem, vel mulieres septa monasterii ingredi contra tenorem bullarum Pii V. & Gregorii XIII. superius citatarum.

An senioribus conuencualibus, quos vocat discretos, siue à consiliis utatur Prælatus in rebus monasterii administrandis, vel non.

An in ingressu Prælaturæ inventarium omnium rerum curauerit fieri, & ostendatur, & videatur quomodo omnia sint bene custodita.

An singulis mensibus, vel quotiens in anno ratiocinium acceptorum, & exposito: um coram senioribus monasterii ipso præsentem fiat, & in libro notetur.

An sigillum conuentus Prælatus sub sua habeat potestate, vel sub quorum cura, & quot clauibus custodiatur.

An monasterium debitis grauauerit, & sique alienum contraxerit.

An

An bona monasterij aliqua immobilia oppignorauerit, vel pro aliquo alicui obligauerit, aut quomodo cunque alienauerit.

An bona aliqua mobilia alicuius momenti absque consensu totius Capituli, nec non sine magna, & euidenti vtilitate monasterij, sed solum in gratiam alicuius alienauerit.

An vasa aurea, vel argentea veluti calices, monstrantias, ornamenta aliqua, aut huiusmodi alia ad ecclesiam, seu sacrarium, vel ad monasterium pertinentia vendiderit, fregerit, vel permutarit, etiam in vtilitatem monasterij absque consensu seniorum, & licentia Superioris in scriptis obtenta.

An Prælatus noua ædificia non necessaria absque seniorum consilio, vel sui superioris extruxerit, aut ædificijs, piculuras, vel alia ornamenta secularia adiunxerit, vel etiam ædificia commutarit.

An Prælatus fabricæ monasterij, vel ecclesie, aut aliarum ædium ad monasterium pertinentium, cum opus fuerit, prouiderit, præsertim in locis ruinam minantibus.

An aliqua monasterij ædificia pro suo libitu absque patrum consilio, vel Superioris licentia destruxerit.

An alia virorum monasteria habeat suo incorporata, & verum illa sæpe visitet, & ipsorum Conuencuales sub bona contineat obseruantia, & regulari disciplina, iuxta regulam, & constitutiones, atque statuta ipsorum.

An sanctimonialium monasteria sub sua cura habeat, & quot, & cuius ordinis, & an eis bene præsit sanctimoniales sub obseruantia regularis discipline continendo secundum regulam, & sanctiones illarum & inuiolabili claustra, &c.

An Prælatus cartam præteritæ visitationis diligenter

habeat, vel ipsorum sit dilapidator, & prodigus, emendo monasterio non necessaria, neque vtilia.

An suspectus sit de infidelitate administrationis.

An scribantur in registris monasterij omnes pecuniæ tam reddituum ordinariorum, quàm rerum quæ venduntur.

An aliquis sciat eundem œconomum in emendis rebus necessarijs pro necessitate monasterij, vel conuentualium, &c. plus in registris expensarum scripserit, quàm exposuerit.

An aliquis sciat ipsum œconomum aliquid, veluti vinum, frumenta, vel quidpiam aliud monasterij vendidisse, & pecunias huiusmodi acceptas, vel alias in libro registorum non annotasse, sed pro se retinuisse.

An etiam aliquis sciat ipsum œconomum alias pecunias, vel quidpiam aliud ex multis vasallorù, vel aliorum subditorum, aut ex elemosynis accepisse, & sibi vsurpasse.

An pecunias alicui, præsertim extraneo dederit mutuo absq; cõsensu Prælati, & seniorù à consilijs.

An pro aliquo apud seculares fideiussione præsertim pro aliqua summa pecuniaria fecerit, maxime sine consensu Prælati, & Seniorum.

An per œconomum, vel quomodocunque alicui seculari sit concessa præbenda, hoc est sustentatio ad dies vitæ suæ, vt sit alicubi, cum non parua iactura monasteriorum.

An œconomus præter necessitatem negotiorù monasterij sepe egrediatur, & per ciuitatē, aut oppidum, in quo est sitù monasterij discurrat, & an ædes suspectas ingrediatur, & cù quo, vel quibus.

An aliquo equite sine vtilitate monasterij, sed recreationis duntaxat gratia, sub prætextu tamen officij sui.

An

An quando aliquo proficiscitur in negotijs monasterij superfluas faciat expensas, & quot, ac quos secum ducat comites.

An ædificia in monasterio, vel extra in possessionibus monasterij absque licentia Superioris, & patrum à cõsilijs destruxerit, vel de nouo erexerit.

An aliqua bona immobilia, vel mobilia preciosa, aut alia alicuius momenti vendiderit, vel alienaric sine cõsensu Prælati, & seniorù, atq; totius Capituli, & vbi oportebat sine auctoritate Apostolica.

An aliquid sibi vsurpauerit, aut cuiusdam donauit, quod ei in inuentarium fuerit consignatum, aut quomodocunque ad monasteriù spectet, absque consensu Prælati, & patrum à cõsilijs.

An singulis mensibus, vel saltem singulis quatuor anni temporibus, quæ Angariæ alicubi nuncupantur, aut ad minus semel in anno œconomus Prælato præsentibus senioribus monasterij accepti & expositi rationem reddat. Quod etiam obseruandum est, circa alios minores officiales, qui pro suorum officiorum necessitate pecunias à generali œconomus acceptas exponunt.

An res preciosæ monasterij, & pecuniæ, si aliquæ sunt, præter necessarium vsum monasterij, conferuentur in aliquo loco tuto sub custodia diuersarù clauium, quas diuersi patres apud se conferuent.

Item vbi, & quomodo scripturæ censuum, aliorumque bonorum immobilium monasterij conferuentur.

Præterea sunt etiam singuli accuratè interrogandi circa diligentiam, & fidelitatem Sacristæ, quomodo sibi imposito satisfaciat officio, an diligens, & fidelis sit, an exemplaris, vel scandalosus, micis, vel rixosus, aut verbosus.

Item an bonam habeat curam calicum, corporalium,

Circa Sacristam.

ralium; & aliorum ornatum tam ecclesie, quam sacrarij, omnia munda, nitida, & bene clausa custodiendo, necnon ubi ac sub quorum custodia afferuentur, & quot clauibus claudantur, præ omnibus autem quomodo sacrosancta Eucharistia afferuntur, & ubi; & quoties mutetur, & an semper lumē coram ea ardeat.

Item quomodo portas ecclesie, & sacrarij clauis custodiat, & qua hora mane aperiantur, & quæ vesperi claudantur, & apud quem noctu ipsarum clauis custodiantur.

An ex ornatis Ecclesie, vel sacrarij aliquid furripuerit, veluti aurum, argentum, margaritas, lapides pretiosos, aut qualescunque aliud, vel alteri dederit, aut etiam aliquid tale in suo cubiculo habeat.

An calices, cruce, imagines, aut vasa, vel alia ornamenta aurea, seu argentea, ad sacrarium, vel ecclesiam pertinentia vendiderit, fregerit, vel permutarit, etiam in utilitate ecclesie, vel sacrarij absque expressa Superioris licentia in scriptis obtenta.

Item an candelas, aut ceram, vel oleum, aut quidpiam aliud clam vendiderit, & pecunias sibi usurpauerit.

Item an scribat, & notet omnes pecunias, quæ dantur pro elemosynis Miserarum, aut aliis deuotionis gratia, vel in causam clausam ad id dispositam reponat, vti multis in locis fit.

Sunt quoque singuli examinandi circa diligentiam & fidelitatem etiam aliorum officialium scilicet Ianitoris, Refectorarij, Cellarij, Coquorū, præsertim culinæ prouisoris, & dispensatoris, hospitarij, necnon & singulorum aliorum si qui sunt, quomodo vnusquisque ipsorum sit in suo officio diligens, sollicitus, charitatiuus, prouidus, discretus, & fidelis.

In primis vnusquisque examinetur, an in prædictis officiis religiosi habeantur inferuientes, vel seculares præsertim in administrandis victu, & potu, aliisque rebus necessariis.

Item an quispiam officialium aliquid vendiderit, vel commutauerit, ad suum pertinens officium absque licentia, & consensu Prælati, & si quid vendiderit, quid de pecuniis fecerit.

An recipientes qualescunque elemosynas eas in suis notent registris, rationemque reddant, vel eas sibi referuent, aut eas pro libitu suo exponant.

Vltimo peracto examine singulorum tam officialium, quam aliorum conuentualium examinatur etiam ipse Prælati, necnon & ipsius substitutus, vt sequitur.

In primis interrogandus est, an aliquis fuerit, vel sit, qui correctiones non curauerit, vel poenitentias ei iniunctas contempserit, & facere recusaauerit, vel aliàs obedire contempserit, aut incorrigibilis, vel contumax extiterit.

Item an seditiosus, vel tumultuosus, aut conspiratores contra personam suam, aut alterius in monasterio fuerint, aut sint.

Item an aliqui sint scandalosi publici, vel qui poenitentias paruifaciant in malo persistentes.

Item an aliqui sint de scandalo suspecti, vel sciat quidpiam aliud animaduersione dignum, cui ipse occurrere de facili non valeat.

Item an murus concordia, & pax sit inter omnes conuentuales, & nulla inter ipsos sint inimicitia, vel odia, aut rixæ.

Item an communiter præ cæteris tria obseruentur vota, & alia religionis essentialia.

Item examinetur etiam circa huius generis filia, prout ex regula, & constitutionibus ordinis.

Circa alios
officialiales in-
feriores.

Examen Præ-
lati, & eius
substituti cir-
ca vitam re-
gularem con-
uentualium.

necnon & ex habita visitatione cognouerit fore necessarium.

QUAE POST OMNIUM CONVENTUALIUM EXAMEN A VISITATORE AGENDA SUNT.

TITVLVS XVIII.

Quid agenda cum delinquentibus.

MONIUM conuentualium examine integrè finito, Visitator excessus singulorum etiam Prælati in visitatione depositos colligat, nominibus delinquentium adiunctis, ut unumquemque in capitulo de more culpam dicentem, de publicis eius defectibus, excessibusq; admonere, & reprehendere possit. Quod si aliquod occurreret graue delictum, quod sine animaduersione præteriri posse non videatur, delinquens erit à Visitatore vocandus, ac diligenter de excessu contra ipsum deposito admonendus, & seuerius increpandus, et in præsentia (si ita videbitur) patrum à consilio, & aliquorum de ipsius Visitatoris familia, prout rei enormitas postulat, necnon pro qualitate criminis debite puniendus. Ac si accusatus factum constanter negauerit, tunc deponenti dicta, ac testimonia, si quæ erunt, exactius considerentur, ac maturo iudicio ponderentur, & si reuera fuerit conuictus acrius, ac durius, quam in spontanea confessione factum esset, puniatur. Si vero innocentiam suam probauerit, iustificetur de falsitate criminis obiecti, & qui contra eum falsum deposuerunt, ac testes fuerunt, ea poena afficiantur, quæ accusatus incurrisset, si fuisset conuictus. Quæ sanè omnia prudenter, & cum charitate agantur, ne cui iniuria fiat, vel tumultus inter conuentuales oriatur, aut maius inde generetur scandalum.

Quod

Quod si contra aliquem ex Senioribus patribus vel officialibus, præsertim Prælatum ipsum, aut eius substitutum aliquid tale deponeretur, maior erit habenda consideratio, nec cuique accusanti fides leuiter adhibenda, nã cum Prælati omnibus piacere non possint eo, quod ex officio teneantur subditos non solum increpare, sed etiam re ita exigente durius tractare, & punire, frequenter multorum odium incurrunt, invidiasque patiturus; unde rectè ait Canon; Prælatos quàm signum ad sagittam esse positos. Atque ob id Sancti Patres prouide statuerunt, ut accusatio contra Prælatos non facile admittatur, ne coccillis columnis corruat ædificium: & ut diligens adhibeatur cautela, qua non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi ianua præcludatur; id quod Visitatoris prudentiæ ac iudicio diligentissime expendendum relinquatur.

De accusat. ca. 24.

Postea debet Visitator convocare Prælatum, eiusq; substitutum, atque œconomum, & alios officiales publicos, nec non Seniores, qui à consiliis, seu patres discreti nominantur; & registra bonorum immobilium, censuum, omniumq; monasterii reddituum ab eis petere, quæ vnà cum Notario, & alii de ipsius Visitatoris familia primariis diligenter videat, euoluat, & consideret; & primo quot, & qualia bona immobilia habeat monasterium, & ubi; item quot ac quales census: deinde quantum annuatim ex omnibus monasterii prouentibus in pecunia, frumento, vino, ac similibus colligi, & quantum pecuniæ summam eorum omnium æstimatio attingere possit. Item an omnia singulis colligant, vel aliquibus difficultatem in exigendo quandoque patiantur, & ubi. Item an etiam elemosinas percipiant ordinarias, vel extraordinarias, & quante esse possint ordinariæ.

Quam causæ in accusacione Prælatorum debeat procedi.

Registra bonorum prouentuum, & elemosinarum examinanda.

M 4 Item

Proventus an
nui confide-
rentur, an p
reterum suffi-
eat, an suffi-
ciant, vel nō.

Item an huiusmodi proventus annui cū eleemo-
synis cōiunctis, vel eleemofynę ipsę, vbi alii prouen-
tus non sunt, pro necessitate monasterii sufficiant,
vel plures religiosi in monasterio sustentētur, quā
proventus, aut eleemofynę consuetę patiantur. nā
iuxta Concilium Trid. sess. 25. c. 3. de reg. & monial.
In monasteriis, & domibus tam virorum, quā
mulierum bona immobilia possidentibus, vel non
possidentibus, is tantum numerus constituatur,
ac in posterum conseruetur, qui vel ex redditibus
propriis monasterii, vel ex consuetis eleemofynis
commodē possit sustentari. Et si constabit prouen-
tus, & eleemofynas huiusmodi non sufficere, ad su-
stentationem omnium, Visitator ita minuere debet
numerum, vt ei prouentus, siue eleemofynę consue-
tę responderere possint, reliquos ad alia eiusdem or-
dinis monasteria mittendo, quousque monasterio
tantum acquiratur, vt plures sustentari queant.

Ineunda ratio
dissoluendi de-
bita, si quę re-
perta sunt.

Similiter inquirendum est, an monasterium ex
habeat alienum, & quomodo, ineundaque erit ra-
tio, quā debita huiusmodi absque detrimento be-
nōrum monasterii possint dissolui, & si nulla me-
lior occurrerit, numerus conuentualium minuat,
vt supra, ita vt ex propriis redditibus singulis annis
aliquid soluatur, donec monasterium debitis iote
grē liberetur, quo facto pristinus conuentualium
numerus restituatur.

Intelligat Vi-
sitor, an œco-
nomus, &
quilibet offi-
cialis alius
pecuniam ex-
ponens singu-
lis mensibus,
vel quoties
in anno rōnē
reddat, iue ad
ministratio-
nis.

Intelligat etiam Visitator, an œconomus semel
in mense, vel saltem in angaria administrationis
suar rationem Prælo corā senioribus reddiderit,
ac quomodo, & an registra existant cum subscrip-
tione, & approbatione Prælati, ac seniorum. Idē
etiam fiat quoad alios officiales pecuniam expo-
nentes. Post hęc Visitator faciat generale ratio-
niū, incipiendo à tempore vltimę visitationis, ac

manus

manus suę approbationem, vbi p̄fecerit, subiiciat

Deinde cartam visitationis componat, cui inse-
rentur omnes ordinationes, ac mandata, quę tam
à Prælo, quā ab aliis officialibus, & vniuersis
conuentualibus, iuxta regulę, & constitutionum
suarum præscriptum obseruari debent, maximē cir-
ca ea, in quibus hactenus defecerunt; & ad finē ad-
iungatur, quoties in anno huiusmodi carta conuen-
tualibus in Capitulo, vel refectorio sit prælegenda,
quā postea in fine Capituli, quod extremo loco
haberi solet, Prælo, & cōuenualib. p̄sentet, adhi-
bita breui exhortatione, ac prælo publicē faciat.

Postremo Visitator iubeat omnes conuentuales
ad signum campanulę in loco capitulari congrega-
ri, quibus in locis suis sedentibus, dicat Visitator
iuxta consuetudinem religiosorum (Benedicite)
& postquam conuentuales respōderint (Dominus)
Visitator prosequatur preces in Capitulo religio-
soriū recitari solitas, quas superius notauimus. Qui-
bus finitis aliquam subiungat exhortationē, in qua
primum generalia in visitatione reperta, quę emē-
dationem requirunt, proponat, cum omni chari-
tate ac mansuetudine conuentuales in communē
admonendo, reprehendendo, & ad emendatio-
nem inducendo. Deinde veniat ad singulorum
conuentualium excessus publicos, ac notorios in
visitatione repertos, quos iam notatos secum ha-
bere debet, vt vnumquemque de propriis defectib.
arguere, & corrigere possit: cuique enim pro culpa
rū discrimine ac qualitate poenitentia salutaris est
imponenda, nisi forte aliquis ob criminis enormi-
tatem grauius venerit puniendus, quia tunc extra
Capitulum, vt superius dictū est, vel per Visitatorē
ipsum, aut eo ita iubente, per Prælatū id fieri poterit,
atq; in primis acceriat ante se ad locum solitum

Quid in ear-
tificationis
complexū
sistat.

Que ad finē
visitationis
circa defectū
correctionis
abhorrenti-
nē publicam
cōfessionem
abolitionē,
ac benedictio-
nem prælan-
da sint.

In ritu
de mo-
do visi-
tandi
vtrius-
que se-
nis mo-
naster.

Quem

(quem Benedictinus ordo mattam vocat) nouitios omnes simul, eosque de negligentia, & paruo profectu in regulari disciplina haftenus facto, increpatos, & ad maiorem in posterum, sollicitudinem animatos ex loco capitulari ad ecclesiam, ad orandum, saluari aliqua eis imposita poenitentia dimittat, ne professorum excessus audientes, scandalizetur.

Quibus egressis ad mattam, vocet seorsum omnes professos, seruato cuiusque professionis loco, & ordine, & primum conuersos, si qui aderunt, deinde clericos iuniores, postea subdiaconos, diaconos, & sacerdotes vsque ad praelatum, inclusiue.

Quilibet autem conuentualium cum ad mattam peruenerit, inclinet se modice ante Visitatorem, & dicat (vt moyses est in ordine) culpam, suorum defectuum, quem Visitator, de excessibus notoriis in Visitatione reperiit increpet, interimque ipse in terram prostratus iaceat, ac sileat, quouisque fuerit iussus surgere.

Post conuentuales omnes, vocandus ultimo est ad mattam Praelatus, siue sit Abbas, seu Prior, aut quomodoocunque aliter nuncupetur, qui similiter suam dicere debet culpam, & a Visitatore (modo testamen) admoneri atque increpari: nam Praelatorum culpa publice sicut breuiter dicende, ac tamen leuiore, de infirmioribus occasio detur contemptus & scandalum: priuatim tamen, vel praesentibus aliquot ex patribus senioribus poterit Praelatus de omnibus excessibus paruis ac magnis diligentius a Visitatore admoneri, increpari, & pro rei exigentia puniri. Quo autem tempore Praelatus ad mattam accedit, & ibi coram Visitatore stat, ceteri conuentuales omnes ob reverentiam Praelati, surgere ac stare debent nudis capitibus, donec ipse Praelatus iterum ad suum locum redire, ac federe iussus fuerit.

Culpis

Culpis conuentualium omnium etiam Praelati ita expeditis, iubet Visitator nouitios iterum vocari, & introire (si ita videbitur expedire) vt relique exhortationi, absolutioni, ac benedictioni interesse possint; nam post culpas, debet Visitator ceptam prius exhortationem proseguere, & ad finem declarare, quo pacto defectus reperi in visitatione sint regulae, & constitutionibus ipsorum contrarii, & quam ipsi sint obstricti ad regularis instituti ac disciplinae obseruanciam: nihilque aliud iam restare, quam vt defectus huiusmodi reuera emendantur, & omnia in posterum ad regulam, ac reliqui instituti praescriptum fiant. Id quod vt diligentius, & efficacius praestari possit, dicat Visitator se cartam visitationis condidisse, & in manibus Praelati relinquere, semel ad minus in angaria publice in Capitulo, vel refectorio praegendam, atque ad defectuum reperorum exterminationem ab omnibus obseruandam, quam propterea legi alta voce iubeat, ac deinde ad manus Praelati tradat.

Postea eos admonet, vt iuxta obligationem, quam habent, in eorum iacinctis, ac precibus suis, tam priuatis, quam publicis assiduum faciant memoriam pro summo Pontifice Romano, & omnibus Catholicae Ecclesiae Praelatis, praesertim Episcopo illius ciuitatis, vel diocesis, & ordinis superiorum, necnon Imperatore, Regibus, & Principibus secularibus catholicis iumentibus, pro eis maxime, in quorum ditione situm est monasterium. Itē pro animabus fundatorum ac benefactorum monasterii, necnon omnium utriusque status Ecclesiastici, & secularis Christiani fidelium tam uiuorum, quam in Domino defunctorum, praesertim quorum corpora in monasterii Ecclesia, vel coemeterio sunt sepulta

His

His completis Visitator iubeat conuenticuales omnes flexis genibus dicere, Confiteor, &c. quo finito, Visitator stans lubingat.

Misereatur vestri omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis vestris, perducatur vos in vitam eternam: Amen. Indulgentiam absolutionem, & remissionem omnium peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens, & misericors Dominus. Amen.

Et ego auctoritate S. D. N. (si est Visitator Apostolicus) vel si non, ordinaria qua fungor, quantum mihi de iure, & vobis ex privilegiis Apostolicis conceditur, absoluo vos ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, si quod incurritis, ut sitis absoluti hic, & ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, habeatisque vitam eternam, & viuatis in secula seculorum. Amen. Insuper etiam eadem auctoritate dispenso vobiscum super irregularitate, siue irregularitatibus, si qua, vel si quas contraxistis, & habilito vos executioni ordinum & officiorum vestrorum, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Deinde Visitator ita benedicat eis, Benedictio Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti descendat super vos, & maneat semper. Amen.

Post benedictionem, Vale, dicat, & eos in pace relinquat, & discedens iuxta morem dicat.

Aditorium nostrum in nomine Domini.

Et conuenticuales respondeant.

Qui fecit celum & terram.

Iam sequitur, ut ad moniales transeamus, circa quas cum preter examen singulare, quaedam alia generalia super inspectione claustrae, & omnium locorum monasterii consideranda veniant, de his prius agemus, deinde formulam examinis trademus.

TITVLVS XIX.

ICEI superius, vbi de modo visitandi vtriusque sexus monasteria egimus, etiam Sanctimoniales complexi sumus, quae Visitatori maxime cordi esse debent; cum tamen quaedam sint eis propria, praeter rem nos facturos non arbitramur, si hoc loco ea, quae peculiariter ad Sanctimoniales spectant, breuiter tractemus.

In primis debet Visitator conuocare Praelatam monasterij, cum Senioribus monialibus ad rotam, vel fenestram collocatorij, eisque indicare (si id literis, aut internuncio factum ante non sit) se visitandi causa eo venisse; quod si Visitator non fuerit ordinarius, sed alius delegatus proferat patentes literas commissionis suae, & legi faciat.

Secundo Moniales omnes campanulae signo in chororum a Praelata cogregentur, posteaque statim iubeat Visitator monasterij ianuam aperiri, atque (iuxta bullam D. Gregorij Papae XII anno 1581. die 23. Decembris, Pontificatus sui anno X. editam, quae incipit, Dubijs) paucis, iisque senioribus, ac religiosis comitatus ingrediatur.

Tertio intra clausuram ingressus, recto tramite ad chorum vbi moniales congregatae sunt, eat, & ibi posteaquam ante summum altare flexis genibus orauerit, per Praelatam moniales omnes aduocet ad se ibidem, aut ad locum capitularem si quem habent pegularem, quibus congregatis dicat, Benedicite, &

Ante visitationis inchoationem qui visitator agere oportet, cum monialibus.

eis respondentibus, Dominus; prosequatur omnes preces in huiusmodi capitulis diei solitas, quas supra annotauimus. Quibus absoluitis, si non est Visitator Ordinarius, sed delegatus, rursus patentes litteras commissionis suæ exhibeat, & alta uoce legi faciat, posteaque exhortationem de uisitatione habeat, in cuius eplogo & conuisione dicat, se propterea eo uenisse, ut monasterium paternè uisitet, eius necessitatibus provideat, disciplinam regularem, si qua in re à uera uia declinari, in pristinum restituat, & alia omnia præstet, quæ in uisitando monialium monasteriis fieri solent. Cumque Visitator monasterij statum, qui est, ac rerum necessitatem cernere, & assequi non possit, nisi à monialibus ipsis præuio examine fiat certior, mandare eis debet in uirtute sanctæ obedientiæ, & sub pena excommunicationis, &c. uti superius post preces in capitulis dicendas notatum est, ut ipsam ueritatem eorum omnium super quibus fuerint singulæ interrogatæ aperire uelint, iuxta conscientiæ integritatem. Deinde dicat Visitator, Adiutorium nostrum in nomine Domini. Et moniales respondeant. Qui fecit cælum & terram.

Post hæc Visitator apparatus in beat sanctimoniales processionaliter cimiterium, seu sepulturas monialium defunctarum uisitare, & ipse sequens, cum suis una eat, adhibitis solitis responsoriis, versiculis, & collectis, superius ex Pontificali annotatis, iuxta ea, quæ in tit. de uisitatione ecclesiæ, & sacrorum in monasterio faciendæ sunt præscripta.

Quarto Visitator cum suis, & senioribus monialibus, relictis alijs, quæ ad suas cellas, vel alta cõsuetata loca se recipere poterunt, chorum monialium; & omnes reliquas partes monasterij, ut sequitur, uisitare debet: & primo uideat, an in choro, aut alibi

intra

intra monasterij septa afferuetur venerabile Sacramentum Eucharistiæ; quia sancta Synodus Tridentina decreuit, ut non intra chorum, vel monasterij septa, sed in publica ecclesiâ conseruetur, non obstante quocunque indulto, vel priuilegio. Deinde consideretur tabernaculum, in quo reponitur, an sit huiusmodi, quale nos supra diximus, & quot adsint particule, ac quotiens in mense mutentur, & p quæ, nũq; in terdium ac noctu lumẽ coram eo ardeat.

Item inspiciatur sacrum oleum infirmorum ubi seruetur, an eo anno fuerit mutatum, & quotannis mutetur, ueteri combusto, seruari autem non debet in eodem loco cum sacrosancta Eucharistia iuxta ea, quæ superius docuimus.

Perlustrentur etiam chorus monialium, altaria, calices, corporalia, mappæ, antependia, paramenta quæcunque, necnon missalia, libri chorales, & id genus alia, iuxta ea, quæ supra tradidimus.

Item cõsideretur, quàm diligentissimè fenestella, per quam sanctissimum Christi corpus monialibus tempore cõmunionis à sacerdote porrigitur, quæ lata sit uno palmo, & alta sesquialtero, an extra cõmunionis tempus bene clausa retineatur, & clausa apud Prælatam quocunque titulo appelletur, custodiat.

Perlustretur etiam cõfessionale monialium, quod alicubi ad ecclesiæ parietem, vel iuxta monasterij commoditatem alibi ad murum clausuræ accommodatur cum fenestella ad summum duorum palmarum in altitudine, & in latitudine unius cum dimidio ferreis munita cancellis, & lamina ærea perforata, quam ipterius aliquod uelamen nigrum tegat; ne moniales confessiones facientes conspicia cõfessario queant.

Quinto diligenter inspiciatur tota monasterij clausura;

Sacrosancta
Eucharistiæ
uisceratio.

Sacri olei in-
firmorum in-
spectio.

Calicum alia-
rumq; sacra-
rum rerum in-
spectio.

Fenestella cõ-
munionis in-
spectio.

Confessiona-
lis uisceratio.

Uisceratio cla-
usuræ totius
monasterij.

Chori, & Ec-
clesiæ in-
tra pædium.

Self. 25.
c. 10. de
rego. &
mon.

In ritu
de uisi-
tatione
ecclesiæ
& sacra-
rum in mo-
nasterio
facienda.

clausura, an circumcirca eam talē habeat altitudinem, vt nemo conscendere possit, & an muri clausuræ sint firmi, securi, ac bene muniti.

Item an alicubi sint fenestree, per quas moniales possint extraneos conspicerē, quę muro obstrui omnino debent quātūmuis munitę, maxime si inde commoditatem habeant cum illis loquendi.

Inspectantur etiam rotę, an quę sint superuacaneę: debent enim non necessarię obstrui, & necessarię, an sint firmę ac securę, ita vt loco moueri non possint, nec quis per eam transire.

Itē an collocutorij fenestree sint duplicatis cancellis ferreis septę, ita vt per eas nullū extare queat periculum, & an interiori habeant valuas sera clausas, quarum clauis præiata apud se retineat, nec aperiri sinat, nisi exigente necessitate.

Pręterea perlustrentur, & exactē considerentur ianuę clausurę, an aliquę sint superflue, quę obstruantur muro, & satis sit, si duę tantum vbi necessitas postulat, remaneat altera pro vsu quotidiano, quę plerunquę constituitur prope Ecclesiam, & altera extra ordinem & communem vsum ad intro-mittendos curus, vel equos, vino, frumentis, lignisquę onustos, & alia id genus onera importanda, quę per ianuam ordinariam non facile, nec ita decenter admitti possunt, sed vbi vnica sufficere potest, ea sola relinquatur.

Item si quę alia ianua extabit, ex choro monasterii, vel monasterio ad Ecclesiam, quę etiam extraneis patet, veluti ad audienda sacra, muro prorvs obstruatur, iuxta D. Greg. Papę XIII. constitutionem, quę incipit, Deo sacris Virginis. editam anno Domini 1572. tertio Kal. Ianuarij Pont. vero sui anno primo.

Sexto. Visitandum est dormitorium, & videndū, an om-

Rotarum inspectio.

Collocutorij perlustratio.

Ianuarū clausurę inspectio.

Dormitorij & aliorū locorum inspectio.

an omnes Moniales in eo, aut alibi in peculiaribus locis cubent, necnon an quęque suam habeat cellam, aut vero omnes in vno loco peculiaribus tamen lectis dormiant, inspiciantur etiam lectisterna, an secundum regulas, & statuta ordinis sint, vt supra dictum est de viris regularibus.

Sunt quoque reuendendi cuiusque Monialis libri, & si qui prohibiti, vel minus honesti, aut alias suspecti reperiantur, auferri debent, id quod etiam ieruetur in imaginibus.

Posthęc inspectantur officinę, veluti operatorium, vbi Moniales se in manuali opere exercēt, refectorium, cella vinaria, infirmaria, lauatorium, & similes, si quę alię sunt.

Perlustrentur etiam omnia tam Ecclesię, quā monasterij ædificia, structurę, & tecta, & si qua re indigerint, fiat mandatum, vt iuxta necessitatem prouideatur.

His ita completis, Visitator egrediatur cum suis extra clausuram, & Ecclesiam, quę etiam secularibus patet, collocutoria, confessarij, sacellianorum, ac famulorū vtriusque sexus habitationes, & clausurę septa circumquaque diligenter visitet, inspiciat, consideret, & circumeat minute indagando, an aliquid sit contra clausurę securitatem, maxime circa rotas, fenestras colloquiorum, & muros ipsos clausurę. Ecclesia autem visitetur iuxta ea quę superius in visitatione Ecclesię & Sacrarj in Monasterio facienda monimus.

Postquę omnia inchoet Visitator examen singularium, Monialium, & incipiendo ab infima progrediatur vsque ad Pręlatam inclusiue, habeatquę prius ante se annotata Monialiū nomina & cognomina. Hoc examen vero fieri debet non intra clausuram, sed ad fenestram anquam veluti confessio-

Librorū monialium visitatio.

Officinarum inspectio.

Ædificiorū cōsideratio.

Vbi fiat examen singularium monialium.

nalis, aut communionis, vel alicuius secreti collo-
catorij. Imò maxime còueniet, vt ad eam fiat, quæ
pro electione Prælatæ in vñ esse solet: de qua ita
tradit Concil. Trident. Is qui electioni præest Epi-
scopus, siue alius superior claustra Monasterij non
ingrediatur, sed ante cancellorum fenestellam vo-
ta singula um audiat, vel excipiat. In faciendo au-
tem examine seruetur sequens formula, ijs etiam
consideratis, quæ supra in communi de vtriusque
fexus religionis notauimus.

Seff. 13
ca. 7. de
reg. &
mon.

**MODVS SPECIALIS ET COPIOSVS
examinandi Moniales.**

TITVLVS XX.

in examine Monialium debitus
ordo seruetur, sic procedatur ipri-
mò interrogentur circa vitam, &
profectum proprium cuiusque se-
cundo de cultu diuino, confessio-
ne, & sacra communione: tertio
de fidei catholicæ conseruatione;

quarto de communibus ad institutum ipsarum re-
gularum pertinentibus: quinto de diligentia Præla-
tæ, & aliarum officia gerentium: sexto de votis, eo-
rumque obseruatione: vltimo examinentur Præla-
ta, & eius substituta circa mores Monialium.

In primis interroganda vnaquæque de nomine
suo, familia, parentibus ac patria.

Item an sic professa ac quamdiu, & an professio-
nem fecerit post inegrum annum à susceptione
habitus, quem annum probationis vocant, & com-
pleto, iuxta sacri Concil. Trid. decretum, sexto de-
cimo ætatis suæ anno, vel ante, & quomodo, an
solemniter, vel tacite.

Seff. 13
cap. 15
de reg.
& mo
nial.

Item

Item quando ordinis habitum induit, an fuerit
maior annis duodecim, iuxta cap. 17. decret. de re-
gul. & monial. sess. 25. Conc. Trid.

Item si professa non est, quamdiu sit in habitu
ordinis. Quod si probationis annum & ætatis de-
cimum sextum compleuerit, auerendum cur tem-
pore debito professionem non emisit. Nam fini-
to tempore nouitiatus, inquit Concil. Trid. Superio-
res nouitios, quos habiles inuenerint, ad profiten-
dum admittant, aut è monasterio eos eiciant.

Seff. 25
c. 18. d
regu. &
mon.

Item an sponte, Deo inspirante, vel ab aliquo
persuasa, aut vi, vel minis, seu pollicitationibus in-
ducta, habitum ordinis induerit, vel professionem
emisit. Nam anathemati sancta Synodus Triden-
tina subijcit omnes, & singulas personas, cuiuscun-
que qualitatis, vel conditionis fuerint, tam cleri-
cos, quàm laicos seculares, vel regulares, atque
etiam qualibet dignitate fungètes, si quomodocun-
que coegerint aliquam Virginem, vel viduam, aut
aliam quamcunque mulierem inuitam, præterquàm
in casibus à iure expressis, ad ingrediendum mo-
nasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscun-
que religionis, vel ad emitendam professionem,
quæque consilium, auxilium, vel fauorem deder-
int, quique scientes eam non sponte ingredi mo-
nasterium, an habitum suscipere, aut professionem
emittere, quoquomodo eidè actus, vel presentiam,
vel contentum, vel auctoritatem interpolauerint.
Simili quoque anathemati subijcit eos, qui sancta-
rum virginum, vel aliarum mulierum voluntatem
veli accipiendi, vel voti emitendi, quoquomodo
sine iuxta caula impigerint. Eaque omnia & sin-
gula, quæ ante professionem, vel in ipsa professio-
ne fieri oportet, seruentur, non solum in monaste-
rijs subiectis Episcopo, sed & in alijs quibuscunq;

Seff. 13
c. 26. d
regu. &
mon.

N a Ab his

Examen cir-
ca vitam, &
profectum cu-
iusque.

Ab his tamen excipiuntur mulieres, quæ pœniten-
tes, aut conuertitæ appellantur, in quibus consti-
tutiones earum feruentur.

Interroganda etiam erit, an vno mense ante
professionem fuerit ab Episcopo, vel eius Vicario,
aut alio ab Episcopo ad id deputato diligenter de
animi sui voluntate examinata, iuxta sac. Conc. Trid.
constitutionem, vbi ita scriptum est; Libertati profes-
sionis virginum Deo dicandam prospiciens
sancta Synodus statuit, etque decreuit, vt puella,
quæ habitum regularem suscipere voluerit, maior
duodecim annis sit, non ante eum suscipiat, nec
postea ipsa, vel alia professionem emittat, quam ex-
plorauerit Episcopus, vel eo absente, aut impedi-
to, eius Vicario, aut aliquis eorum sumptibus ab
eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an
coacta, an seducta sit, an sciat, quid agat. Et si volun-
tas eius pia ac libera cognita fuerit, habueritq; cõ-
ditiones requisitas iuxta monasterij illius, & ordi-
nis regulam, nec non monasterium fuerit idoneum
libere ei profiteri liceat. Cuius professionis tempus,
ne Episcopus ignoret, teneatur Præfecta monaste-
rio eum ante mensem certiore facere, quod si
Præfecta certiore Episcopum non fecerit, quam-
diu Episcopo uidebitur ab officio suspensa sit.

Quoniam vero magis refert, vt virgines mona-
stera ingressuræ ante habitum susceptionem, & pro-
bationis initium examinætur ab Episcopo, aut eius
nomine ab aliquo alio. liberius enim ante quæ sit
animi sententia, & verius aperiunt, honestusque
abstinent ab ingressu, quam post, quod tunc pro-
pter futuram iam induti habitus depositionem pu-
dore, ac verecundia retinentur, & tum confan-
guineorum, tum etiã monialium persuasione quã-
doque adducuntur, vt propriã voluntatẽ cogant,
nec,

nec, vt res est, ipsam animi affectionem manendi,
vel abeundi aperiant, propterea virgines huiusmo-
di merito debent iam bis examinari de suscepto re-
gularis vitæ proposito, semel ante habitum susce-
ptionem, vt eo liberius, & audentius intentionem
suam exprimant, ne forte parentum, aut aliorum per-
suasionibus, aut minis ad religionem inuitè pertra-
hantur, & semel ante professionem, vt superius di-
ctum est: potest. n. accidere, vt in probatione pro-
positum, quod antea induendi habitum spontè su-
sceperant, rei difficultate, aut aliqua alia de causa
mutarint. Quare non solùm interroganda erit, an an-
te professionem, sed etiam ante habitum suscepio-
nem fuerit ab Episcopo, aut alio ab eo deputato
circa huiusmodi religionis propõitum examinata.

Item an ante professionem præter dictum ac ve-
stitum aliquid in monasterium attulerit, vel eius
parentes, aut consanguinei dederint, quia id effec-
contra sac. Concil. Trid. constitutionem, vbi ita de-
cretum est; Sed neq; ante professionem, excepto vi-
ctu, & vestitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis,
quo in probatione est, quocumque prætextu à pa-
rentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius mo-
nasterio aliquid ex bonis eiusdẽ tribuatur, ne hac
occasione discedere nequeat, quod totã, vel maio-
rem partẽ substantiæ suæ monasteriũ possideat, ne
facile, si discessent, id recuperare possit, quin po-
tius præcipit sancta Synodus sub anathematis pœ-
na danibus & recipientibus, ne hoc villo mō fiat,
& vt abeuntibus ante professionem oĩa restituantur,
quæ iua erant, quod vt rectè fiat, Episcopus etiam
per centuras ecclesiasticas, si opus fuerit cõpellat.

Item an aliqua tempore anni probationis fe-
cerit renunciationem, aut obligationem, & quo-
modo, qua in re obseruetur decretum Conc. Tri-

dent. *sess. 25. cap. 16. de regul. & mon. superius a legatum.*

Item an aliqua sit, quæ sub prætextu, quod per vim, & metum habitum induerit religionis, aut ante ætatem debitam fecerit professionem, vel alio simili tentauerit se ab obligatione ordinis eximere, contra quam procedatur, vt à Sacro sancto Trident. Concil. *sess. 25. c. 19. de regul. & monial. sancitum est, & superius traditum.*

Item quid & quantum post professionem nomine dotis monasterio pro ipsa datum sit, & quot, ac quæ vestimenta, quamque suppellectilem secum attulerit.

Item an à monasterio habeat sufficientem victum, atque amictum, & in infirmitate omnia necessaria, præsertim medicinalia, & Medicos.

Item si est nouitia, an habeat magistram morum, à qua vnà cum aliis nouitiis ac iunioribus in regula, & constitutionibus ordinis, ac monasterii, & bonis moribus instituat, & quæ sit.

Item an cum aliis monialibus temper constiteatur & communicet.

Item interrogetur, an conuersa sit, vel choralis. Et si conuersa, an memoriæ teneat orationem Dominicam, Angelicam salutationem, Symbolum Apostolicum, & decem præcepta Decalogi, & an sciat quoties orationem Dominicam, & Angelicam salutationem recitare teneatur pro matutino, quoties pro singulis horis tam de tempore, quam de B. Virgine, ac quoties pro officio defunctorum, & aliis diuinis, quæ in choro persolui solent; & an huiusmodi obligationi diligenter satisfaciatur.

Item an quotidie, præsertim festiuis diebus, scilicet vnà cum aliis audiat.

Item an diebus ad minus festiuis surgat ad matutinum

tutinum cum aliis conuersis.

Item quæ sciat exercere opera manualia.

Item an aliquid & quale habeat officium sibi ab obedientia impostum, & quomodo in eo monialibus satisfaciatur, & an ab eis, & à quibus circa illud aggrauetur.

Item examinetur de aliis conuersis quodnam vnaquæque gerat officium, & quomodo in eo satisfaciatur.

Si vero sit choralis, interroganda, an in professione, vel post professionem receperit velum.

Item an ultra orationem Dominicam, Angelicam salutationem, Symbolum Apostolicum, ac decem Decalogi præcepta, sciat non solum recitare cursum B. Virginis, officium defunctorum, Psalmos graduales, ac septem poenitentiales, sed etiam regere ac dicere horas canonicas.

Item an sciat in choro canere, & vnde didicerit.

Item an vnà cum aliis iunioribus sit sub vna magistra, & quæ sit, & an ab ea diligenter doceatur, & in pietate, regulari disciplina, constitutionibus ordinis, ac monasterii, & horarum, ac diuinorum officiorum ratione bene informetur.

Item an sciat scribere, vel organa tangere, & vnde didicerit.

Item quamdiu post professionem maneat monialis sub cura, ac disciplina communis magistræ.

Item an præterea didicerit aliqua alia exercitia manualia, & quæ.

Secundo vnaquæque interroganda est de cultu diuino, & monialium confessione, & communione. Et primo an quotidie temporibus congruis in templo matutinum, & cæteræ horæ cantentur, vel legantur, & quomodo.

Examen circa cultum diuinum, confessionem, & communionem.

Item an saltem semel in mense consecrantur, & communicent, iuxta sacri Concilii Tridentini decretum sess. 25. c. 10. de regu. & monial. vbi sic habetur: Attendant diligenter Episcopi, & ceteri superiores monasteriorum sanctimonialium, vt in constitutionibus admonentur: sanctimoniales, vt saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & sacrosanctam Eucharistiam suscipiant, vt eo letali lutari praesidio muniatur ad omnes oppugnationes demonis fortiter superandas.

Item an iuxta idem Concilii Tridentini decretum propter ordinarium confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, & aliis superioribus bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat.

An officium B. Virginis Marię quotidie dicatur in communi, vel separatim, & quando, & vbi.

An tempore a constitutionibus, seu statutis ordinis, vel consuetudine monasterii praescripto dicatur in choro officium defunctorum, & an omnes etiam Praelata intersint.

An psalmi graduales, necnon & poenitentiales, & quando ex instituto ordinis in choro, vel extra recitentur.

An in recitandis in choro psalmis horarum, praesertim Canonicarum in medio cuiuslibet versiculi, debita pausa adhibeatur.

An aliqua sit Monialis suspecta, quod cum in choro horis non intersit Canonicis, eas extra chororum non recitet.

An chori rectrices habeantur, quae diuina dirigant officia, & cantum moderentur: & an eis reliqua obediatur in his, quae ad huiusmodi officium spectant.

An quotidie vnam Missam, vel plures, & quod praesertim diebus festiuis in earum Ecclesia habeant: qui sint Sacerdotes, qui celebrant: & an diebus festiuis

festiuis ad minus vna Missa cantetur.

An aliqua sit monialis, quae calleat artem pulsan- di organa, & illam exerceat tempore diuinorum, & quae sit.

Item an organa tangendo, cantilenas introducat prophanas, vel alias minus decentes.

Item an caeremoniae omnes Ecclesiasticae suis temporibus fiant, & bene seruentur.

An processiones a constitutionibus, seu statutis ordinis, vel monasterii praescriptae, & maxime ab Ecclesia indictae, suis temporibus habeantur.

An satisfiat annuatim, aliisque obligationibus quas habet monasterium pro elemosinis, cum annuis, tum quetiidianis, & an in sacratio huius rei catalogus extet.

Tertio examinandae sunt quoque circa conseruationem fidei catholicae. Et primo, an aliqua persona ex Monialibus, aut vtriusque sexus seculari familia sit in fide suspecta.

An aliqua ex praedictis, cum manifeste haereticis, vel de haeresi suspectis, aut de fide non bene sentientibus familiaritatem, seu conuersionem habeat.

An aliqua libros haereticos, vel alios prohibitos habeat, vel habuerit, aut quomodo cunque legerit, seu regaudierit, & a quo.

Simili modo interroganda est de figuris, & imaginibus haereticis, & aliis religionis catholicae contrariis, vel summo Pontifici, aut quibuscunque catholicis, praesertim Episcopis, & aliis Ecclesiasticis.

An aliqua comederit (quod Deus auertat) carnes diebus prohibitis, vel aliis comedendas dederit absque necessitate infirmitatis, & vtriusque Medici iussu.

An aliqua scienter, & de industria incurritur excom-

Examen circa
fidei Catholice
conseruationem.

excommunicationis sententiam ritè ab aliquo superiore latam.

An aliqua excommunicationem, aut aliam censuram ritè ab aliquo superiore latam, seruare, & custodire contempserit.

Examen circa
communes re-
gulas instit-
utiones.

Quarto interrogandæ quoque sunt singulæ circa communes regulares institutiones; & primo, an silentium obseruetur in locis, & temporibus interdictis, præsertim in choro, dormitorio, & refectorio.

Item an Capitulum culpari, & quoties in mense, & à qua habeatur ad corrigendos defectus monialium; easque ad obseruantiam regularem exhortandas.

An regula publicè legatur, & quoties in mense, & ubi, & quantum. Idem de constitutionibus, seu statutis ordinis, vel monasterii. Idem etiam de carta (vt vocant) vltimæ visitationis.

Item an aliqua sit ex Senioribus matribus, quæ iuuentutem extra curam magistræ nouitiarum positam, bene instruat in regula, & sanctionibus ordinis.

An ieiunia non solum ab ecclesia præcepta, sed etiam ab ordine præscripta custodiantur, & diligenter seruentur. Item quæ sint ieiunia ordinis.

An ieiunia Aduentus Domini, & ferix sextæ per totum annum diligenter seruentur.

Quid tempore ieiuniorum de præcepto Ecclesiæ detur vesperi, & quid tempore ieiuniorum ordinis.

An omnes moniales in comuni refectorio semper comeant, vel alibi, & ubi, ac quando, necnon & quæ.

An ante cibum fiat benedictio, & post gratiarum actio.

Item an in mensa mane per totum prandium, & ve-

& vesperi per totam cœnam, sacra habeatur lectio, & quamdiu legatur.

An victus & potus, panis videlicet, vinum, & alia esculenta dentur in communi ad sufficietiam, vel unicuique certa mensura, & quid, ac quantum.

An ex regula, vel constitutionibus, siue statutis ordinis, carnes absolutè, vel conditionaliter prohibita sint, & an eis vescantur, præsertim in refectorio, & ex qua necessitate.

An quælibet Monialis peculiarem habeat cameram, seu cellam, aut in communi loco omnes dormiant, distinctis tamen lectis.

Et si omnes habeant suas cellas, an omnium cellæ sint in communi dormitorio, vel aliquæ extra, & ubi, & ad quas spectent.

An linteamina lineæ, vel laneæ, aliæque lectisternia in suis cellis habeant secundum regulam, & statuta ordinis, vel monasterii.

An induxæ & cinctæ cingulis, aut funiculis, uel quomodo. Et an in plumis, aut mattis, &c. dormiant.

An moniales aliarum cellas ingrediantur absque licentia Superiorum. Et cum ingrediantur, quid faciant.

Item an omnes solæ, vel binæ in eisdem lectis cubent.

Item quoties in mense, vel in Angaria balneum ingrediantur, & capillos abscondant, & quam modè in eo se gerant.

An omnes Moniales integrum ordinis sui habitum ferant, & eiuldem coloris ac materiæ.

An aliqua ferat chirotecas, annulos aureos, torques, vel aliquid tale, quæ personas religiosas non decent.

Quinto quærendum est de officiis, officariis, & officinis.

officinis, & in primis, an in monasterio sint matres à consilijs, quæ alicubi discretæ vocantur, quarum partes sunt Prælatæ assistere, & consilium dare, præsertim in grauioribus negotiis, & quot.

An Prælatæ, siue Abbatisa, seu quocunque alio nomine nuncupetur habeat substitutam, quæ vices ipsius agat, siue Priorissa, vel Decanissa, siue Vicaria, aut Subpriorissa nomen habeat.

An cuilibet officio certa præsit Monialis, veluti curæ nouitiarum, atque aliarum iuniorum choro, sacratio, organo, œconomîæ, portæ, rotæ, auditorio, refectorio, infirmariæ, culinæ, cellario, granario, manuali exercitio, balneo, lauatorio, & similibus alijs, si plura sint, & quæ sint huiusmodi Moniales officiaræ, & quando mutentur.

Item an Prælatæ de consilio matrum discretarum temporibus debitis officia mutet, an vero ex propria voluntate, & humano affectu ea distribuât.

Item an huiusmodi officialium mutatio fiat, de scitu, & consensu Superioris, cui subsunt, & in præsentia ipsius, vel ab eo deputati, aut non.

Item an huiusmodi officiales electæ à superiore, cui subsunt, confirmentur.

Deinde examinandæ sunt de diligentia singularum officialium, maximè Prælatæ, à qua totum regimen Monasterij, & recta officiorum administratio præcipuè dependet.

Interrogentur in primis singulæ, quæ ratione Prælatæ ad eam peruenerit dignitatem, an canonicè, vel simoniacè.

Item an Dei gloriam, & animarum sibi commissarum salutem cordi habere videatur, sicut decet bonam Prælatam.

An chorum quotidie vnà cum alijs diligenter visitet.

Examen circa Prælatam.

visitet, prima in ingressu, & in egressu vltima. Et quando choro non interest, an priuatim sola, vel cum sociâ horas canonicas recitet.

An in solemnitatibus sibi præscriptis, & consuetis vrasque vesperas ac matutinum personaliter dirigat, & canter.

Quoties in mense præmissa exhortatione, capitulum culparum (vt vocant) habeat, & an in eo defectus Monialium increpet, & corrigat.

An personarû sit acceptatrix, vel omnibus æquâ liter se exhibeat.

An Moniales delinquentes pro culpæ qualitate, ac secundum regulares sanctiones puniat, & ad votorum suorum, aliarumq; obligationum, maximè vero substantialium obseruationem cogat.

An regulam & constitutiones, seu statuta monasterij diligenter obseruet ipsa, & ab omnibus Monialibus custodiri faciat.

An matrum discretarum consilio vtatur in rebus monasterij administrandis, vel non.

An ordinariè in refectorio, cum alijs Monialibus comedat, vel non, & vbi.

An ieiunia tam ordinis, quàm Ecclesiæ obseruet.

An secularibus frequentia exhibeat conuiuia, & an viro indulgeat.

An monasterium dicitis aggrauet.

An Monialibus de vestimentis, lectis, & alijs necessitatibus iuxta monasterij facultatem, & regulam ac sanctiones ordinis prouideat.

An cellas Monialium, & officinas frequenter visitet, & inspiciat, num necessitatibus Monialium præsertim infirmarum sit rectè prouisum.

An toleret, vt aliquæ Moniales apud se, vel in cellis aliquid habeant contra statum, & vitam regularem.

regularem. Nam iuxta Conc. Trid. *sess. 25. cap. 2. de regul. & monial. mobilium usum* ita superiores permittant, ut eorum supplicet status paupertatis, quam professi sunt, conueniat, nihilque superfluum in ea sit, nihil etiam quod sit necessarium eis denegetur. Quod si quis aliter quidquam tenere deprehensus, aut conuictus fuerit, is biennio actiua, & passiuua voce priuatus sit, atque etiam iuxta suam regulam, & ordinis constitutiones puniatur.

An toleret, ut aliquę moniales canes etiam paruos in cameris retineant, id quod nullo modo permittendum est.

An plures virgines ad habitum ordinis in gratiam aliquorum susceperit, quam monasterij prouentus, aut eleemosynę conuertere patiantur, contra Concil. Trid. decretum *sess. 25. ca. 7. de regul. & monial. vbi sic habetur: In religiosorum monasterijs, & domibus tam virorum, quam mulierum bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, istum numerum constituantur, ac in posterum cõseruetur, qui vel ex redditibus proprijs monasteriorum, vel ex consuetis elemosinis comodè possit sustentari.*

An in ingressu Pręlaturę inuentarium omnium rerum curauerit fieri, & inspicitur; deinceps ad omnia adhuc adfuerit.

An bona aliqua immobilia absque consensu matrum Seniorum, & Superioris, cui subest monasterium, & abique Sedis Apostolicę facultate alienauerit.

An vasa aurea, vel argentea, & id genus alia cleododia ad sacrarium, vel monasterium pertinentia donauerit, aut venderit etiam in utilitatem monasterij absque consensu Capituli, & Superioris licentia.

An sigillum monasterij sub sua habeat potesta-

te, vel vbi, & sub quot clauibus custodiatur:

An noua ædificia in monasterio, vel extra ad habitum, sine Seniorum matrum cõsilio, ac Superioris consensu, vel licentia extruxerit, aut alia immutauerit, vel ædificijs picturas, aut alia ornamenta profana adiecerit.

An fabricę monasterij, vel Ecclesię, aut aliarum ædium ad monasterium pertinentium pro necessitate prouiderit, maximè in locis riuosis.

An aliqua immobilia monasterij oppignorauerit, vel pro aliquo obligauerit, aut quomocumque alienauerit, vel fideiusionem pro quopiam fecerit, & pro quo ac quantę summę.

Item quos habeat monasterium prouentus annuos, & quę bona immobilia.

An curet singulis mensibus sibi rationum accipi, & expent coram Senioribus monialibus ab œconoma fieri.

An extra monasterij clausuram in familia personas habeat superfluas, aut aliquas de religione, vel honestate suspectas, aut alias monasterio noxias, ac graues.

An exteros sibi sanguine, vel affinitate, aut familiaritate coniunctos, ex bonis monasterij sustentet, aut quomocumque subleuet.

An familiaritatem habeat cum personis de religione, vel honestate suspectis, præsertim viris.

An sola cum secularibus, præsertim non consanguineis, loquatur.

An aliquando permiserit seculares maximè viros septa clausurę ingredi cõtra decr. Conc. Trid. & cõstitutiones summorum Pont. Pij V. ac Greg. XIII.

An Pręlata cõpatres, vel comatres fecerit, aut alias Moniales facere permiserit, id quod religiosis vniuersusque sexus per sacros Cãones vetitum est.

An cartam vltimę visitationis diligenter adimpleuerit, & ab oibus Monialibus obseruari fecerit.

An ab omnibus Monialibus, vel earū aliquibus, aut vna iuramentum, vel promissionem extorsit de non dicenda veritate in visitatione.

Deinde interrogandę sunt de substituta Prælatæ, siue Priorissæ, siue decanissæ, siue subpriorissæ, siue vicariæ nuncupetur. Et in primis, an de consilio seniorum ad hoc officium sit electa, & à Superiore confirmata.

Item an idonea sit pro tali officio, & Prælatæ impedita bene præsit monasterio, vicesque eius suppleat.

An zelum præferat, regulam, & constitutiones ordinis, ac monasterij obseruando, & ab alijs obseruari faciendo.

An quotidie interst choro, ac refectorio vnà cum alijs, & officia sedulo perlustrer, & qualiter exerceantur.

An Moniales delinquentes sine personarum discrimine iuxta regulā, & ordinis statuta corrigat.

An omnium necessitatibus, præsertim infirmarum, quantum potest, subueniat.

An quotidie velperi iannas clausurę diligenter visitet.

Item priusquam eat cubitum, an videat vtrum omnes Moniales sint in suis cubiculis.

Examinandę etiam sunt de magistrâ nouitiarū, & aliarum iuniorū, & in primis, an sit boni exempli, & vitę integre.

Item an diu noctuq; diuinis intersit officijs sine intermissione.

Item an sufficiens sit ad docendas iuniores non solum in pietate ac moribus, sed etiam in regula & constitucionibus ordinis ac monasterij, & an id cum

Examen circa vicariam, siue substitutam.

Examen circa magistram nouitiarum.

cum charitate, ac diligentia efficiat.

Item an ita teneat cantum, vt nouitias in eo recte instruere possit, & an id faciat.

Item an sit prudens ac discreta, & non tam se timeri à nouitijs, quàm etiam amari curet. Et sciat earum necessitatibus tam animi, quàm corporis opportunè subuenire, easq; ubi opus fuerit cum omni charitate, mansuetudine, ac dexteritate reprehendere, increpare, & re ita exigente, corrigere, ac punire iuxta excessuum qualitatem, ita vt agnoscat se non ex malevolentia, vel iracundia, sed ex bono zelo, & ad salutem argui, & castigari. An veronimis rigidè, & acriter obiurgat, atque in corrigendo, vel puniendo decentiæ modum excedat.

Item an se tanquã cõmune matrem omnib; equãliter exhibeat, an vero partialis cum aliquibus sit.

Item an iuniores sibi committas etiam in manuali exercitio eas decenter instruat, & occupet.

Postea interrogentur circa diligentiam, & fidelitatem Sacrificiæ, & in primis, an sit exemplaris, ac mitis, vel rixosa, & verbosa.

An bonam gerat curam omnium vasorum, & ornamentorum sacrorum, eorum maxime, quę ad altare sunt applicanda, ea omnia munda, elegantia, ac bene custodita habendo.

An ex sacris ornamentis aliquid abstulerit, veluti aurum, argëtum, margaritas, vel quidpiam aliud simile, vel alicui dederit, aut quidpiam tale in suo cubiculo, vel alicubi habeat.

An calices, cruces, imagines argëteas, aut vasa, vel alia ornamenta aurea, seu argentea, idq; genus alia ad sacrariũ prinẽtia vendiderit, vel permutarit etiã in vtilitatẽ sacrarij, absq; Prælatę, ac Superioris cui monasterium subest, licentia in scriptis obienta.

Item

Examen circa sacrificiũ

Item an candelas, aut ceram, vel oleum, aut ali-
quid aliud: clam vendiderit, ac sibi pecuniam v-
surparit.

Examē circa
oconomam.

Pōstea examinandæ sunt circa œconomā, aliās
cellerariam, siue procuratricem, vel fundicam; &
in primis, an sit idonea pro tali officio, & in eo
exercendo diligens, ac fidelis.

An sit humilis, modesta, & exemplaris, præfer-
tim coram secularibus, monasterij negotia tra-
ctantibus.

An Prælatæ mandatis reuenter obediat.

An ita sit circa bonorum temporalium admini-
strationem anxia, & distracta, vt quæ sunt regulæ,
& constitutionum obliuiscatur.

An Missam quotidie audiat, chorum frequen-
tet, ac monasterij officia visitet, quando œcono-
miæ suæ negotijs non est necessario impedita.

An horas canonicas, & alia diuina officia, quæ
debet ex obligatione, quotidie recitet.

An omnibus Monialibus iuxta necessitatem, ac
regulæ, & constitutionum præscriptum monaste-
rijque possibilitatem cum charitate subueniat.

An bonorum temporalium diligentem habeat
curam, vel sit prodiga, & suspecta de parum fidei
administratione.

An in registra monasterij omnes pecuniæ tam
ordinariæ prouentuum, quam extraordinariæ re-
rum venditarum diligenter referantur.

An vinum, frumentum, vel aliquid aliud simile
venderit, ac pecuniam inde receptam pro se re-
tinuerit, vel alijs dederit.

An similiter pecunias ex multis subditorum, aut
elemosynas collectas pro se usurpauerit.

An in emptione rerum necessararū pro mona-
sterio.

sterio, & Monialibus plus inscripserit registris,
quàm fuerit expositum.

An extraneis pecuniam mutuo dederit absque
licentia Prælatæ & Seniorum consensu, aut pro
aliquo fideiulsionem fecerit, præsertim in nego-
tio pecuniario.

An bona aliqua immobilia, vel mobilia alicuius
momenti venderit, aut alienarit sine Prælatæ, &
Capituli consensu, ac superioris, cui subsunt, licen-
tia, vel etiam Sedis Apostolicæ vbi oportet.

An aliquid sibi usurpauerit, vel alienauerit, quod
in inuentario fuerat consignatum: & inspiciatur
inuentarium, an aliquid desit.

An ædificia in possessionibus monasterij absque
consensu Prælatæ ac seniorum, & Superioris licen-
tia destrui, aut de nouo erigi fecerit.

An singulis mensibus, aut saltem angarijs Præ-
latæ coram Senioribus rationibus accepti, & ex-
pensi faciat. Id quod de minoribus etiam officarijs
inquirendum est, quæ pro suorū officiorum ne-
cessitate pecunias à generali œconomia acceptas
exponunt.

An res præciosæ monasterij, ac pecuniæ, si quæ
extra necessarium monasterij usum remanent, in
loco tuto, ac sub bona custodia conseruentur, cu-
ius plures clauēs, & inter se diuersæ apud diuersas
matres seniores sint.

Item vbi, & quomodo scripturæ censuum, alio-
rumque bonorū immobilium monasterij asseruentur.

Præterea interrogandæ erunt de diligentia, ac
solicitudine Monialium, quæ ianuar, rotæ, & audito-
rio præsent, & primo, an ad huiusmodi officia sint
idoneæ, ac sufficientes.

Item an sint graues, modestæ, & exemplares.

Examē circa
ianitricēs, ro-
tarias, audi-
trices, & clau-
suram ipsam.

Item an ianitrix aliqua, vel rotatia, exterorum literas, aut muneris, per ianuam, vel rotam, aut fenestram auditorij intromittat, & Monialibus absque Prælatæ scitu tradat. Vel etiam literas, & munera Monialium clam inscia Prælatæ per dicta loca exponat ad externos transmittenda.

Item an permittant Moniales loqui cum exteris absque Prælatæ licentia, aut quando obtenta est licentia sine interuentu ac præsentia vnius ad minus auditricis.

Item an admittant Monialem licentiam Prælatæ iam habentem ad colloquium priusquam auditrix aliqua adsit.

Item an auditrices vocatæ præsto esse maturent.

Item an auditrices circa huiusmodi colloquia Monialium cum exteris sint fideles ac diligentes, an vero audire negligant, & Moniali, vel cū ea loquenti conuieant, ita vt secreto inter se loquantur.

Item quæ inter ianitrices sit primaria, & an interdum apud se clauem semper retineat, vel alteri confidat, & cui.

An ianitrix, quando ex aliqua causa à ianua discedit clauem secum ferat, an vero alij Moniali tradat sine licentia Prælatæ, aut ianux appensam relinquat.

Item quot feris noctu ianua clausa retineatur, & an apud Prælatam, vel aliam clausæ afferuentur.

Item an ianitrix, vel Prælatæ clauis ordinariam, seu extraordinariam extra necessitatem aperiat, vel alteri clauem dat ad aperiendum.

Item an ianitrix personam aliquam virum, vel mulierem, per se, vel aliam, etiam ad mandatum Prælatæ, vel eius substitutæ, aut quomodocunque aliter intra septa clausuræ extra casum necessitatis, &

eis, & sine licentia Episcopi, vel Superioris in scriptis obtenta, iuxta Conc. Trid. decretum, & constitutiones summorum Pont. Pij V. & Gregorij XIII. intromiserit.

Item an in casu necessitatis aliqui etiam necessarij ingrediuntur, qui non sint ab Episcopo, vel alijs superioribus in scriptis approbati, iuxta decretum Concil. Trid. sess. de regul. & monial. cap. 5. circa finem.

An Episcopus, vel alij Superiores alicui extra prædictum casum necessitatis sub quocunque prætextu, etiam vigore cuiuscunque facultatis, vel indulgæ facultatem ingrediendi concesserint; quod à prædicto Conc. Trid. profus veritum est.

Item an qui tempore necessitatis intra clausuram ingrediuntur, veluti Superiores, Cōfessarius, cœconomus, Medicus, Chirurgus, opifices, famuli, atque alij similes, solum cum aliqua Moniali sola loqui, vel manere, aut cum Monialibus cibum sumere, vel comorare, saltare, aut ludere, vel aliquam aliam leuitatem facere, seu ultra necessitatis exigentiã intus morari permittantur.

An cum aliqui intromittuntur in casu necessitatis licentiam Superiorum in scriptis habentes antequam porta clausuræ aperiatur, Prælatæ cum alijs Senioribus ad id deputatis vocetur, vt statim sine præsentibus in ipso ingressu.

An ianitrix, vel Prælatæ permiserit Superiori, cui subsunt clausuræ septa sine legitima causa ingredi contra Const. Gregorij XII.

An Prælatæ, & aliæ Seniorès deputatæ Superioribus, vel alijs personis clausuræ Monasterii casibus necessarijs de licentia Superiorum ingressis, semper assistant quouique extra portam clausuræ exierint,

Quomodo clausura testatur.

An Monialis aliqua sub quocunque etiam infirmitatis, aut alterius rei pretextu, ad thermas, vel ad con sanguineos, absque licentia ab Episcopo, & aliis superioribus, si qui sunt, in scriptis obtenta, extra Monasterii septa abierit, & quo peruenerit, & quandiu abfuerit, & apud quos.

An Episcopus, & alii Superiores alicui Moniali septa Monasterii egrediendi, & alio se transferendi sub quocunque pretextu, & colore, etiam infirmitatis licentiam dederint, contra decretum Concil. Trid. & Const. Pij V.

Item an ianitrix, vel Prælatæ permiserit Monialem aliquam extra portam clausuræ progredi, etiã si ad viam publicam non peruenerit veluti ad purgandam, vel ornandam Ecclesiam exteriorem, aut quid simile faciendum inter ipsam clausuræ portam, & vltiorem, quæ est propè viam publicã contra Const. Greg. XIII.

Item an rotæ, ac fenestre auditorii intrinsecus valuas habeant, quæ sera claudi possint, & an claudantur.

Item quæ rotarum huiusmodi clauas retineat an interdiu primaria rotaria, & noctu Prælatæ, vel alia.

Item an clauas fenestrarum collectorii semper etiam interdiu Prælatæ apud se retineat, & quando opus est, auditrici det ad aperiendum, ac postea clausis fenestris ad se iterum recipiat.

Erunt etiam sigillatim examinandæ circa alias officinas chori, refectorii, cellarii, culinæ, apothecæ, vestiarii curam habentes, & si quæ aliæ sunt similes, de sufficientia, integritate, modestia, sollicitudine, diligentia, prudentia, discretionem, & fidelitate in huiusmodi officiorum sibi commissorum executione.

Sextò examinandæ sunt etiam circa tria professionis vota, scilicet obedientiæ, caritatis, & paupertatis, quæ sunt religionis fundamenta, sine quibus vita religiosa consistere non potest.

Examen circa tria vota.

In primis interroganda est vnaquaque circa votum obedientiæ, an aliqua fuerit, quæ Prælatæ, aut eius substitutæ non obedierit.

Examen circa votum obedientiæ.

Item an aliqua rebellis, aut contumax fuerit.

Item an aliqua obedierit quidem, sed negligenter, vel cum murmuratione.

An aliqua sine Prælatæ, aut eius substitutæ, vel ceteris Senioribus matribus debitum honorem non detulerit.

Item an aliqua cum sua Prælatæ, vel eius substituta contenderit, aut ei proterue responderit.

An aliqua in suam Prælatam temere manus violentas iniecerit, vel eam iniuriis affecerit.

An aliqua sit quæ correctiones, & poenitentias ei à Prælatæ, vel aliis Superioribus impositas facere recusauerit.

An aliqua sit scandalosa, & incorrigibilis, vel ita insolens, ac proterua, vt in ea admonitio, vel correctio nullum locum habeat.

An aliqua cum alia contra Prælatam, aut alias superiores conspirauerit, vel conspirare tentauerit.

An aliqua literas Prælatæ aperuerit, aut illas vel sigillum falsificauerit, aut falsificatis scièter vsa sit, vel literas ipsas ab aliis apertas scienter legerit.

An aliqua sit, quæ secularium, aut aliorum exteriorum fauorem pro obtinendis dignitatibus, vel officiis monasterii quæserit.

An aliqua procurauerit se, vel aliam Monialè, aut monasterium à suorum Superiorum obedientia eximi.

An aliqua sit, quæ contra aliquam Monialem propterea quod ab ea fuerit de defectu aliquo admonita, vel reprehensa, inuehatur.

An aliqua alteri Moniali culpam præteritâ, pro qua satisfecit, contumeliosè obiecerit.

An in monasterio aliquæ sint inimicitia, vel odia.

An aliqua durior sit ad reconciliationem, quam deberet.

An aliqua causas quæserit, & ordita sit, ut rumores, vel odia, aut rixæ excitareatur.

An aliqua verba, vel facta aliarum retulerit, ut discordias inter Moniales seminaret.

An aliqua Monialem, aut qualemcunque personam aliam opprobrio, vel iniuriis affecerit, aut difsamauerit.

An aliqua falsum testimonium, aut mendacium de industria dixisse, maximè in detrimentum alterius deprehensa sit.

An aliqua scandalosè cum alia Moniali contenderit, vel rixas habuerit, præsertim in præsentia secularium.

An aliqua alterius Monialis excessus qualemcunque secularibus, vel aliis extra obedientiam monasterii reuelauerit.

An aliqua toti monasterio, vel alicui Moniali enorme crimen falso imposuerit.

An aliqua apud seculares Monialem præsertim Prælatam accusauerit, vel contra eam deposuerit.

An aliqua sit, quæ manus violentas in alias Moniales iniiciat, vel facilis sit ad percutiendum, aut ad minas, vel iniurias inferendas.

An aliqua Monialem percusserit, præsertim grauitè ac periculosè.

An aliqua sit, quæ tentauerit Monialem aliquam

ma-

maximè Prælatam veneno, vel re alia pestifera interimere.

An aliqua sciat Monialem aliquam venenum, aut quippiam aliud simile penes se habere, vel alicubi conseruare, aut aliquando habuisse.

Quoad votum castitatis vnaquæque erit interroganda, an aliqua sit, quæ minus castè factis, aut signis, vel verbis, aut scriptis vixerit.

Examè circa votum castitatis.

An aliqua amicitiam habeat, vel familiaritatem suspectam cum exteris, præsertim viris cuiuscunque sint gradus & conditionis.

An aliqua sit, quæ literas, vel munera exteris præsertim viris sibi sanguine, vel affinitate propinqua non coniunctis miserit, vel ab illis similia acceperit.

An aliqua sit, quæ extra septa monasterii aufugerit, & per quem locum, ac quomodo, & quorum auxilio aufugerit, & an redierit, vel vbi sit.

An in monasterio aliqua sit, quæ post fugam poenitentia ducta redierit, & dum esset extra monasterium, an ab aliquo viro fuerit corrupta, & à quo.

An aliqua sit, quæ procurauerit, vel auxilium quomodocunque præstitit, aut consenserit virum aliquem clausuram monasterii violare, & ingredi, & quomodo, & an huiusmodi Monialis, vel alia ab illo viro fuerit corrupta, seu violata.

An aliqua sit, quæ cum Confessario, aut Medico, Chirurgo, Procuratore, vel alio famulo monasterii, aut aliquo artifice monasterium necessitatis tempore ingrediente colloquium secretum habeat, vel sola cum eo alicubi maneat.

Item quando prædicti officiales, vel artifices, aut famuli clausuram monasterii ingrediuntur, an

noo

tres, vel duæ ad minus adfint matres Seniores, quæ eisdem viris quouſque egrediantur, ſemper fideliter aſſistant, ita vt nulla Monialis ſola cum ſolo loqui, aut manere poſſit.

An aliqua Monialis cum alia Moniali amicitiam vel familiaritatem habeat non laudabilem, ſed ſuſpectam.

An aliquæ ſimul in eodem lecto cubent, & quæ ſint, & qua de cauſa, & an de licètia prælatæ, vel nõ.

An aliqua ſit, quæ comam nutriat, vel crines criſpos in fronte.

An aliqua ſit, quæ habitum deſerat honeſtati religioſæ minus decentem, & à communitate diſparem.

An aliqua torquem, vel annulos aureos, aut monilia geſtet.

An aliqua ſit, quæ cantilenas amatorias canat, vel libros amatorios habeat proprios, aut mutuo acceptos.

An aliqua in cubiculo, aut officina ſui officii, vel alibi imagines minus honeſtas habeat.

An aliqua ſit, quæ contra ſacros Canones com-
patres habeat, vel comatres, & quos, vel quas.

Quoad votum paupertatis interrogandæ etiam erunt. Et primo, an aliqua Monialis bona immobilia veluti agros, vel terras alias, aut cenſus, vel redditus annuos, aut mobilia veluti pecunias, aut alia cuiuſcunq; qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquiſita tanquam propria, aut etiam nomine monaſterii apud ſe, vel alios ſeculares, vel eccleſiaſticos poſſideat, contra cap. 2. de reg. & Monial. ſeſſ. 25. Concil. Trid.

An adminiſtratio aliquorum honorum monaſterii exercetur per officarias ordinarias à Superioribus

rioribus approbatas, & ad ipſorum nutum amouibiles: an vero per priuatas Moniales, quod eſſet contra prædictum cap. Conc. Trid

An ſupellex vniuſcuuſque Monialis ſtatui paupertatis, quam profeſſæ lunt, conueniat. Nam ſi quæ aliter quicquam deprehenſa, aut conuicta fuerit; biennio actiua, & paſſiua voce priuata ſit, atque etiam iuxta ſuæ regulæ, & ordinis conſtitutiones puniatur.

An aliqua qui ipſiam męchanicum queſtus gratia faciat, vel fecerit.

An aliqua mercaturam quomocunq; per ſe vel aliam perſonam exerceat, vel exercuerit.

An aliqua pecunias præſertim ad vſurã aliis mutuo dederit, vel cenſus, aut alios prouentus ſuo, aut monaſterii nomine emerit.

An animalia intra, vel extra monaſterium nomine ſuo habeat.

An aliqua pecunias, vel quidpiam aliud clam ab extera perſona acceperit, & Prælatæ non indicauerit, vel qualemcunq; rem ſibi collarã cęlauerit.

An aliqua ex rebus Eccleſiæ, vel ſacrarii qualeſcunq; ſine, ſurriperit, & alteri dederit, vel ſibi vſurpauerit. Idem de rebus aharum officinarum.

An aliqua ſit, quæ ex bonis quibuſcunq; alijs Monialibus conceſſis clam abſtulero, & cęlauerit, vel alteri dederit.

An aliqua monaſterii panem, vinum, frumentũ, & ſimilia extra monaſterium etiam pauperibus ſine Prælatæ licentia donarit.

An Moniales de communi, & in cõmuni viuant, vel quomodo.

Item ſi in communi, & de cõmuni viuunt, an etiam æqualiter omnibus cibis, & potus exhibeatur,

tur, vel unicuique certa portio, p̄fertim panis, & vini.
Item si unicuique certum quid panis, & vini in mensa datur, quid sit de reliquijs, quæ supersunt, an monasterij communitati remanent, vel pauperibus erogantur, aut ab vnaquaque pro suo libito dispensantur.

Examen prælatæ, & eius substitutz.

Completo examine singularum Monialium, examinanda etiam erit prælatæ, & eius substitutz, atq; hæc quidem prius, Prælatæ vero vltimo loco.

Quærendum in primis, an cultus diuinus in Ecclesia qualiter procuretur.

Item an tria vota, & alia religionis essentialia rectè obseruentur.

Itè an inter Moniales vera pax, & concordia mutua sit, an vero inter aliquas inimicitia, aut odia existant.

Item an aliqua correctionem Superiorum non curauerit, vel pœnitentiam sibi iniunctam facere recusauerit, aut cum contemptu fecerit, vel aliàs inobediens, incorrigibilis, aut contumax fuerit.

Item an seditiones, tumultus, aut conspirationes fuerint, vel adhuc sint contra Prælatæ, vel alterius Monialis personam.

Item an aliquæ sint publicè scandolose, vel de scandalo aliquo suspectæ.

Item examinentur circa Monialium vitam, vestitum, communem vitam, mores, profectum spirituales, atque alia similia, prout ex regula, & constitutionibus Ordinibus, vel Monasterij, necnon ex ipsa visitatione necessarium, & opportunum fuerit vidum.

QVAB

QVÆ POST OMNIUM MONIALIUM examen à Visitatore agenda sunt.

TITVLVS XXI.

XAMINE integrè finito, Visitator excessus singularum Monialium etiam Prælatæ in visitatione depositos colligat, delinquentium nominibus adiunctis, vt vnamquamque in capitulo de more culpam dicentem de publicis eius defectibus admonere, & reprehendere possit. Quod si aliquod occurreret delictum graue, quod sine animaduersione præteriri posse non videatur, delinquens erit à Visitatore vocanda, ac diligenter de excessu contra eam deposito admonenda, & seuerius increpanda etiam in præsentia Seniorum matrum, & aliorum de familia Visitatoris, prout rei enormitas postulabit, necnon pro qualitate criminis debite punienda. At si accusata factum constanter negauerit, tunc deponentium dicta, ac testimonia, si quæ erunt, exactius considerentur, ac maturo iudicio ponderentur: & si reuera fuerit conuicta acrius, ac durius, quàm in spontanea confessione factum esset, puniatur; Si vero innocentiam suam probauerit, iustificetur de falsitate criminis obiecti, & quæ contra eam falsum deposuerint, ac testes fuerint, ea pœna afficiantur, quam deposita incurrisset, si fuisset conuicta. Quæ sanè omnia prudenter, & cum charitate agantur, ne cui fiat iniuria, vel tumultus inter Moniales oriatur, aut maius scandalum inde generetur.

Modus procedendi rōca Moniales delinquentes.

Quod

In querelis
contra Præla-
tam, aut alia
e Senioribus,
quæ seruanda
ratio.

Quod si contra aliquam ex Senioribus mat-
ribus, vel officarijs, præsertim Prælatam ipsam, aut
eius substitutam aliquid tale deponeretur, maior
erit habenda consideratio, nec cuique accusanti fi-
des leuiter adhibenda; nam cum Prælati omnibus
placere non possint, eo quod ex officio teneantur
subditos non solum increpare, sed etiam, re ita exi-
gente, duriusculè tractare, & punire frequenter,
odium multorum incurunt, insidiasque patiuntur;
vnde rectè ait Canon; Prælatos quasi signum ad sa-
cramentum esse positos. Arque ob id sancti patres pro-
uidè statuerunt, vt accusatio contra Prælatos non
facile admittatur, ne concussis columnis, constuat
ædificium, & vt diligens adhibeatur cautela, qua
non solum falsæ, sed etiam malegne criminationi
ianua præcludatur: id quod Visitatoris prudentiæ
ac iudicio diligentissimè expendendum relinqui-
tur.

De acc.
c. quali-
ter.

Registra bono-
rum prouen-
tium, & ele-
m. & aliarum
videnda.

Postea debet Visitator ad fenestram colloca-
torij conuocare Prælatam, & eius substitutam, & œ-
conomam, & alias officarias publicas, nec non Se-
niores, quæ matres a consilijs, seu discretè nominan-
tur, & registra bonorum immobilium, censuum,
omniumque reddituum monasterij ab eis petere,
quæ vnà cum notario, & alijs primarijs de familia
sua diligenter videat, euoluat, & consideret: &
primo quot, & qualia bona immobilia habeat mo-
nasterium, & vbi: item quot ac quales census: dein-
de quantum annuatim ex omnibus monasterij prou-
entibus in pecunia, frumento, vino, ac similibus
colligi, & quantum pecuniæ summam eorum om-
nium estimatio attingere possit. Item an omnia
colligant, vel alicubi difficultatem in exigendo,
quandoque patiantur, & vbi. Item an etiam per-
cipiant

cipiant eleemosynas ordinarias, vel extraordinaria-
rias, & quantum esse possint ordinariæ. Item an hu-
iusmodi prouentus, cū eleemosynis ordinarijs, vel
eleemosinæ ipsæ, vbi alij prouentus non sunt, pro
necessitate monasterij annuatim sufficiant: nam
Conc. Trid. sess. 25. cap. 3. de regul. & monial. in mo-
nasterijs, & domibus tam virorum, quam mulie-
rum bona immobilia possidentibus, vel non possi-
dentibus is tantum numerus constituatur, ac in po-
sterum conseruetur, qui vel ex redditibus proprijs
monasterij, vel ex consuetis eleemosynis commo-
dè possit sustentari. Et vbi constabit prouentus, &
eleemosynas huiusmodi non sufficere, statuere de-
bet Visitator ne in posterum vlla ad habitum susci-
piatur, donec numerus decreuerit, si fortè talem
secum afferat dotem, quæ monasterium subleua-
re possit.

Intelligat etiã an œconomam semel in mense, vel
saltem in angaria administrationis suæ rationem
Prælatæ coram Senioribus reddiderit, ac quomodo;
& an registra existant cum subscriptione, & appro-
batione Prælatæ ac Seniorum. Idem etiã fiat quoad
alias officarias pecuniam exponentes. Post hæc Vi-
sitor faciat generale ratiocinium incipiendo à
tempore vltimæ visitationis, ac manus suæ appro-
bationem vbi perfecit, subiiciat.

Deinde cartam visitationis componat, cui inse-
rantur omnes ordinationes, & mandata, quæ tam
à Prælatæ, quam ab alijs officarijs, & Monialibus,
iuxta regulæ, & constitutionum suarum præscrip-
tum obseruari debent, maxime circa ea, in qui-
bus hactenus defecerunt, & ad finem adiungatur
quoties in anno huiusmodi carta Monialibus in ca-
pitulo, vel refectorio sit prælegenda, quam postea
in fine

An œconomam
singulis men-
sibus, vel sat-
tem in qui-
tuor annis
poribus sue
administra-
tionis ratio-
nem reddat.

Carta visita-
tionis condi-
da.

in fine capituli, quod extremo loco haberi solet, Prælatæ, & Monialibus præsentet adhibita breui exhortatione, ac prælegi publicè faciat.

Postremo Visitator iubeat omnes Moniales, ad signum campanulæ in loco capitulari, vel (si ita sit moris) ad fenestram collocatoriæ, seu parlatoriæ cōgregari, quibus in locis suis sedentibus dicat Visitator iuxta consuetudinem religiosorum (Benedicite) & postquam Moniales responderint (Dominus) Visitator prosequatur preces in capitulis religiosorum recitari solitas, quas superius notauimus. Quibus finitis exhortationem ad Moniales habeat, in qua primum generalia in visitatione reperia, quæ emendationem requirunt proponat, cū omni charitate ac mansuetudine eas in communi admonendo, reprehendendo, & ad emendationem inducendo. Deinde veniat ad singularum Monialium excessus publicos, ac notorios in visitatione repertos, quos iam notatos secum habere debet, ut nunquamque de proprijs defectibus arguere, & corrigere possit: cuique enim pro culparum discrimine ac qualitate poenitentia salutaris est imponenda; nisi fortè aliqua ob criminis enormitatem grauius venerit punienda; qua tunc extra capitulum, ut superius dictum est, vel per Visitatorem ipsum, aut eo ita iubente per Prælatam id fieri poterit, atque in primis accessat ante se ad locum solitum (quem Benedictinus ordo mattam vocat,) nouitias omnes simul easque de negligentia & paruo profectu in regulari disciplina hæcenus facti increpatas, & ad maiorem in posterum sollicitudinem animatas ex loco capitulari ad Ecclesiam ad orandum, salutari aliqua eis imposita poenitentia dimittat, ne professarum excessus audientes, scandalizentur.

scandalizentur.

scandalizentur. Quibus egressis vocet seorsum ad mattam omnes professas, seruato cuiusque professionis loco, & ordine, & primum conuersas, quæ aderunt, deinde iuniores chorales, postmodum reliquas omnes vsque ad Prælatam faciunt.

Quælibet autem Monialis, cum ad mattam peruenit, inclinet se modicè ante Visitatorem, & pro more ordinis culpam suorum defectuum dicat, quam Visitator de excessibus notorijs in visitatione repertis increpet, interimque ipsa in terram prostrata iaceat, ac fliceat, quoulsque fuerit iussalurgere.

Post Moniales omnes vocanda vitimo est ad mattam Prælatæ, siue sit Abbatisa, seu Priorissa, aut quomodocunq; aliter nuncupetur, quæ similiter suam debet culpam dicere, & à Visitatore (modestè tamen) admoneri, atque increpari; nam Prælatorum, maxime mulierum culpe publicè sunt breuiter dicendæ, ac tantum leuiore, ne infirmioribus occasio detur contemptus, & scandali: priuatis tamen, vel presentibus aliquot ex Senioribus poterit Prælatæ de omnibus excessibus parus, ac magnis diligentius à Visitatore admoneri, increpari, & pro rei exigentia puniri. Quo autem tempore Prælatæ ad mattam accedit, ibique manet ante Visitatorem, Moniales omnes ob reuerentiâ Prælatæ, surgant ac semper stent, quousque Prælatæ ad locum suum redierit, ac sedere iussa fuerit.

Culpis Monialium omnium etiam Prælatæ ita expeditis iubeat Visitator nouitias iterum vocari, & introire (si ita videbitur expedire) ut reliquæ exhortationi, absolutioni, ac benedictioni interesse possint: nam post culpas, debet Visitator cœptam prius exhortationem prosequi, & ad finem

Exhortatio
habenda ad
corrigendos
defectus.

In tit.
de mō,
visita
di veri
utq; se
xus no
nasti-
tia.

Culpa à Mo-
nialibus pu-
blicè dicenda.

Culpa à præ-
lata petenda.

Carta visita-
tionis Mona-
libus iraden-
da.

p nem

nem declarare, quo pacto defectus reperti in visitatione sint regulæ, & constitutionibus ipsarum contrarij, & quàm ipse sint obstrictæ ad regularis instituti ac disciplinæ obseruantiam; nihilq; aliud iam restare, quàm vt defectus huiusmodi reuera emendentur, & omnia in posterum ad regulæ, ac reliqui instituti præscriptum fiant. Id quod, vt diligentius, & efficacius præstari possit, dicat Visitator se cartam visitationis condidisse, & in manibus Prælatae relinquere, semel ad minus in angaria publicè in Capitulo, vel Refectorio prælegendam, atque ad defectuum repertorum exterminationem ab omnibus obseruandam, quam propterea legi alta voce iubeat, ac deinde ad manus Prælatae tradat.

Admonenda
Moniales, vt
pro præfatis,
Principibus,
ac benefacto-
ribus orant.

Postea admoneat eas, vt iuxta obligationem, quæ habent, in precibus suis tam priuatis, quàm publicis, assiduam faciant memoriam pro summo Pontifice Romano, & omnibus Catholicæ Ecclesiæ Prælati, necnon Imperatore, Regibus, & Principibus secularibus Catholicis viuentibus, pro eo maximè, in cuius ditione situm est monasterium, Item pro animabus fundatorum ac benefactorum monasterii, necnon omnium vtriusque status Ecclesiastici, & secularis Christianifidelium tam viuorum, quàm in Domino defunctorum præsertim, quorum corpora in monasterij Ecclesia, vel coemeterio sunt sepulta.

Confessio, &
absolutio ge-
neralis vni-
cum benedi-
ctio.

His completis, Visitator iubeat Moniales omnes flexis genibus dicere. Confiteor, &c. quo finito, Visitator stans subiungat.

Misereatur vestri omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis vestris, perducatur vos in vitam æternam. Amen. Indulgentiam absolutionem,
&c.

& remissionem omnium peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens, & misericors Dominus. Amen.

Et ego auctoritate S. D. N. (si est Visitator Apostolicus) vel si non, ordinaria qua fungor, quantùm mihi de iure, & vobis ex priuilegiis Apostolicis conceditur, absoluo vos ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, si quod incurristis, vt sitis absolutæ hic, & ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, habeatisque vitam æternam, & viuatis in secula seculorum. Amen.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.
Amen;

Deinde Visitator ita benedicat eas, Benedictio Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti descendat super vos, & maneat semper. Amen.

Post benedictionem, Vale dicat, & eas in pacem relinquat, & discedens iuxta morem dicat.

Adiutorium nostrum in nomine Domini.
Et Moniales respondeant,

Qui fecit cœlum, & terram,

A P P E N D I X

Q V O R V N D A M

C A P I T V M

Ad Monialium clausuram pertinentium.

De ingressu
intra clausuram
monialium, & penis
contra violatores
statutis

MONIAM superius in examine Monialium mentionem fecimus ubi de illarum clausura agebatur, decretorum Concil. Trid. & Constitutionum Pij V. ac Gregorij XIII. dignum etiam hic ad finem, & opportunum visum est, poenas etiam contra transgressores huiusmodi clausurae praescriptas enumerare, ut Visitatores eas in promptu habeant, & Moniales ipsas instruere valeant. Nemo cuiuscunque status, generis, sexus, & etatis, ordinis, conditionis, vel praeseminentiae fuerit, absque Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta, quae dari ac concedi non debet, nisi in casibus

bus necessarijs Monasteria, domos, & loca, quorumvis ordinum Monialium, etiam illarum, quae tertiariae dicuntur, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda, super qua a nemine nisi a Romano Pontifice, (praeterquam in mortis articulo,) absolutionis beneficium possit impartiri, quouimodo ingredi audeat, nisi ab eo tempore quo praedictae Bullae, ac Constitutiones Apostolicae emanarunt nouam eamque expressam, & sufficientem a S. Sede Apostolica licentiam habeat, qua etiam ultra concessum modum non utatur. Abbatissis vero, priorissis, matribus, conuentibus, ac alijs monasteriorum superioribus, & personis, quocunque nomine vocatis districte praecipitur sub eadem excommunicationis poena, nec non priuationis dignitatum, beneficiorum, & officiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, ne in monasteria, domos, & loca sua quemquam quouis praetextu ingredi faciant, vel permittant. Quae etiam sub eisdem poenis ipso facto incurrendis prohibetur, atque interdicitur omnibus, & quibuscunque personis ecclesiasticis, & secularibus, ac etiam ordinum quorumcunque etiam mendicantium regularibus, ne praetextu licentiarum ab Episcopis vel Superioribus, quibus illas concedendi in casibus necessarijs tantum ex Decreto Concil. Trid. tribuitur monasteria ipsa Monialium pro libertate, sed necessitatibus urgentibus duntaxat ingredi, neve Moniales sub eisdem poenis illos aliter admittere praesumant.

Praelati vero omnes tam seculares, & Episcopi dignitate praediti, quam regulares, quorum vis ordinum Abbates, praepositi, priores, ministri, & alij quicunque Superiores, quibus cura, & regimen mo-

extra tamen monasterium degant, & non ingrediantur claustram aliarum Monialium, nisi in casibus ex earum constitutionibus permisis, & de earum donibus exire non possint pro huiusmodi elemosinis colligendis, nisi de licentia Ordinarii, vel earum superiorum. Et de cetero nullæ aliæ conuersione proficere recipi amplius etiam de consensu superiorum, vel Prælatorum possint, quæ si aduersus hanc prohibitionem receptæ fuerint, illarum receptio nulla, irrita, & inanis sit. Quod si prædicto modo necessitatibus Monialium & mulierum tertianarum prædictarum succurri sufficienter non poterit, mandauit ipsis Ordinariis, & Superioribus earum, ut ipsi prouideant de aliis personis piis, & Deo deuotis, quæ fidelium elemosynas colligant, vel aliàs eo meliori, & commodiori modo quo fieri poterit etiam ex opere manuum ipsarum Monialium, & mulierum prædictarum, arbitrio Ordinariorum, & Superiorum earundem, & prout eis congruentius expedire videbitur prouideatur, & succurratur. Et ne propter Monialium numerum excessiuum claustræ obseruatio violenter, inhærendo etiam similiter dispositioni dictæ constitutionis Bonifacii, & Concil. Trid. decreto Monialibus prædictis, & illarum Superioribus, & Ordinariis districtè inhibendo præcipit, & mandauit, ne plures in earum monasteriis recipiant, & admittant, siue recipi, & admitti permittant, quæ ex propriis redditibus ipsorum monasteriorum, vel conuersionis elemosynis commodè sustentari possint.

Gregorius etiam eius successor vniuerso illi Deo deuotarum mulierum generi de opportuna, ac sufficientis subuentionis auxilio prouidere cupiens, de sibi attributæ potestatis plenitudine, statuit, & ordinauit,

Ex Co
ni Gre
gor. 13.
q incip.
Deo la
eris vir
ginibus
Aano.
Incarn.
5 7 2.
8. Kal.
Ian. P.
tif. sui
ptimo.

ordinauit, ut omnes & quicūq; quarumlibet Ecclesiarum Prælati nec non Abbates, Priores, Præpositi, & alii Patriarchales, primatiales, Metropolitanas, Cathedralis, & alias Ecclesias, nec non monasteria prioratus, præposituras, Canonicatus, præbendas dignitates, personatus, administrationes, officia, ceteraque beneficia Ecclesiastica, cum cura, & sine cura secularia, & quorumcunque tam virorum, quam mulierum etiam mendicantium Ordinum, & Congregationum, & miliarum regularia, etiam de iure patronatus Laicorum etiã nobiliū, Ducū, Regum, & aliorum Principum existentia quomodocunque obtinentes, nec non Rectores, Gubernatores, Administratores, Capitulorum, conuentuum, mensarum, hospitalium etiam laicorum, & per laicos administrari solitorum confraternitatum, scholarum, collegiorum, ac aliorum piorum locorum quocunque nomine nuncupatorum, & vbilibet consistentium, ceterique omnes, qui singulis annis, mensibus, hebdomadis, vel diebus ex ecclesiarum monasteriorum, beneficiorum piorum, & aliorum locorum prædictorum fructibus, redditibus & prouentibus, pauperibus Christi aliquas elemosynas in pane, frumento, farina, vino, eduliis, pecunia, seu aliis ad victum, vel vestitum pertinentibus quomodocunque distribuere, & elargiri ab immemorabili tempore cōsueuerunt, aut alio quocunque iure tenentur, & quoad hospitalia ex iis, quæ seruata in illis actuali hospitalitate supersunt, seu supererint: nec non quęcunque personę particulares etiam laicę, vel vniuersitates etiam laicorum, quę testamento, vel alia dispositione, etiam inter viuos, aliquas tales elemosynas facere tenentur dimidiam partem omnium & quorumcunque elemosy-

Medietas qua
rumcunque ele
mosynar.
ex puerib. ec
clesiasticis ab
immemorabi
li tempore p
quoscunq; tā
rum ad victū
& alimēta pau
perum distri
bui consuetar
um, vel etiã
ex testamēto,
aut alia dispo
sitione etiã in
ter viuos prou
enientium mo
nasterijs clau
sis egentibus
& in eisdē lo
cis, vbi prædi
ctæ elemosy
næ hinc const
stantibus app
licata donec
aliter prou
isa commodè
susciantur su
stentationem.

eleemofynarum, & largitionum huiusmodi quocun-
que nomine nuncupentur, quocunque tempore,
& modo distribui solitarum, dum modo non in cer-
tas personas, nec ad certos viros pios alios, quãt
victus, & alimenta pauperum distribuuntur qui-
buslibet prædictarum Monialium etiam tertiaria-
rum sub solenni religionis voto, & perpetua clau-
sura de cetero viuentibus, & in terris, & locis quo-
rum pauperibus huiusmodi eleemofynę distribu-
tur consistentibus, verè, realiter, & cum effectu, &
absque vlla eleemofynarum & largitionũ huiusmo-
di peutione, exactione, & conquisitione, ac qui-
buluis mora, subterfugio, ac exceptione cessantib-
dare, atque distribuere omnino teneantur.

Insuper vt et ij, qui ipsis Monialibus etiam ter-
tariis, indigentibus præfatis cõsanguinitate aliquę
sunt coniuncti aliquod in præmissis subsidium cõ-
ferant singulis locorum Ordinariis cõmisit, vt om-
ni eos officio, & diligentia monere, eisque persua-
dere studeant: parentes verò, & fratres, ac alios, ad
quos illas, si in seculo pmanissent, dotare pertine-
bat, vel ad quos bona & successiones deuenerit,
& qui si eas nupri tradidissent, multò amplius,
quã ingrediẽtibz monasterium dedissent, vel
qui si eas nunc domũ retinerent, vel si ad illorum
domos redirent, eas alere teneantur quibuscum-
que viis ipsis beneficiis indicant, vt monialibus
etiam tertiariis prædictis iuxta eorũ facultates cha-
ritatiuè subueniant, scituri id sibi etiam ad anima-
rum salutem plurimum profuturum, eleemofyna-
rum verò prædictarum contributionem, & applica-
tionem durare, & valere decreuit, ac suos effe-
ctus ad plenum sortiri debere donec numerus mo-
nialium etiã tertiariarum huiusmodi ita imminu-

tus fuerit, nullis aliis interim receptis, vt reliquę
moniales, & tertiarię ex propriis redditibus mona-
steriorum ipsorum, vel contentis eleemofynis se
commode sustentare queant: ita tamen, vt deceden-
tibus singulis ex tribus earundem monialium parti-
bus, tertię quoque earundem eleemofynarum par-
tis distributio, & sic successiue in totum extingua-
tur, atque in pristinũ statum sub debitis, aut soluis
oneribus reuertantur, & remaneant.

Ceterum quoad conuersas professas, quas Pius
prædecessor sub certis cõditionibus permisit posse
manere extra monasteria pro colligendis eleemo-
synis, idem Gregorius eisdem locorum Ordinariis
inimãt: vt quibus monasteriis prædictarum mo-
nialium quotidianis laboribus computatis supradi-
cta, vel alia qualibet ratione de sufficienti subuen-
tione, & sustentatione prouisum esse cognouerint,
easdem conuersas sub eadem clausura, cũ aliis mo-
nialibus reducãt, neque à suis monasteriis amplius
exire permittant: conuersas verò non professas,
& profiteri nolentes dimisso habitu, domũ remit-
tant, neque alias in sacra nisi professionem suo
tempore emissuras, atq; sub perpetua clausura mã-
suras in monasteria huiusmodi recipi permittatur.
Quod autem idem Pius prædecessor statuit, de cetero
nullas alias conuersas professas recipi amplius
etiam de contentis suorum Superiorum posse, ita
Gregorius esse intelligendum declarauit, præter
illas conuersas, quę extra monasterium in domi-
bus contiguis degerent.

Conuersa pro-
fesse, quę elec-
moynas col-
ligebant sub
clausura red-
cantur vbi a-
liã rone mona-
sterijs à neces-
saria sustenta-
tione prouiso
est: non p̄sal-
te vero ac p̄
sterni nolẽtes
ablato habitu
dimittantur.

Cõsanguine-
monialiũ u-
tilimor indu-
ge cũ persua-
deant ab o-
mnariis, vt
subsidium ch-
ritatis eis cõ-
ferant.

UNIVERSITATE
FINIS SECVNDI LIBRI
GRAN

UNIVERSITARIA